

Onsdagen den 21 januari

Kl. 09.00–22.03

§ 1 Avsägelse

Talmannen meddelade

att *Jessica Stegrud* (SD) avsagt sig uppdraget som ledamot i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling och

att *Victoria Tiblom* (SD) avsagt sig uppdraget som suppleant i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 2 Anmälan om efterträdare

Talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Victoria Tiblom* som ledamot i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling och *Jessica Stegrud* som suppleant i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling

Victoria Tiblom (SD)

suppleant i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling

Jessica Stegrud (SD)

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2025/26:FPM51 Meddelande om ett strategiskt ramverk för en konkurrenskraftig och hållbar bioekonomi i EU *COM(2025) 960* till miljö- och jordbruksutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner
2025/26:93 till socialutskottet
2025/26:94 till finansutskottet

Motioner
2025/26:3888 till konstitutionsutskottet
2025/26:3873 till konstitutionsutskottet
2025/26:3875 till finansutskottet
2025/26:3889 till finansutskottet
2025/26:3872, 3877, 3878 och 3887 till arbetsmarknadsutskottet
2025/26:3886 till justitieutskottet

EU-dokument
COM(2025) 836 och 837 till trafikutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 16 mars.*
COM(2025) 942 till finansutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 16 mars.*
COM(2026) 20 och 22 till utrikesutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 16 mars.*

Granskning av statsrådens tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

§ 5 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU10
Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning
föredrogs.

Anf. 1 JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Vi lever i en tid av snabbt försämrat säkerhetsläge. Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina pågår med oförminskad brutalitet. Det europeiska säkerhetssystemet, som byggdes upp efter kalla kriget, är allvarligt skadat. Samtidigt ser vi hur den globala maktbalansen förskjuts och hur stormaktsrivalitet återigen präglar internationell politik.

Även i vårt närområde ökar spänningarna. Amerikanska uttalanden och anspråk kopplade till Grönland och Arktis visar hur strategiska intressen allt tydligare kopplas till territorium, resurser och militär närvaro. Det är en utveckling som påverkar hela det nordatlantiska området och därmed också Sveriges säkerhet.

I en sådan tid provas inte bara vår militära beredskap utan även våra demokratiska institutioner. När omvärlden blir osäkrare måste den konstitutionella ordningen fungera med precision, tydlighet och ansvar. Regeringsmakten måste utövas korrekt, rättssäkert och i nära samspel med riks-

dagen. Det är mot den bakgrunden som konstitutionsutskottets arbete blir särskilt viktigt.

Riksdagen bär det yttersta ansvaret för att granska regeringen, och regeringen vilar på riksdagens förtroende. När mycket står på spel får det inte råda några oklarheter om hur makt utövas i Sverige. Det är också mot den bakgrunden vi i dag behandlar konstitutionsutskottets höstgranskning. Denna granskning handlar dock inte om världspolitik utan om hur regeringsmakten i Sverige utövas och hur riksdagen fullgör sitt ansvar att granska den.

Konstitutionsutskottets arbete är sällan uppseendeväckande till formen, men det är grundläggande till sitt innehåll. Det handlar om hur regeringsmakten utövas i praktiken och om ordning, ansvar och förutsägbarhet i den dagliga styrningen av landet. I just dessa frågor avgörs det hur väl vårt konstitutionella system fungerar.

Herr talman! Konstitutionsutskottets uppgift är att värna formen för hur regeringsmakten utövas. Den handlar om hur beslut fattas, hur ärenden bereds och hur ansvar faktiskt tas. Minst en gång om året redovisar utskottet de iakttagelser som är värda riksdagens uppmärksamhet. Det är denna samlade bild av regeringens arbete som vi nu presenterar.

Årets höstgranskning rör inte politiska sakfrågor utan själva maskineriet i statsförvaltningen. Det kan uppfattas som tekniskt, men det är just i dessa processer som rättssäkerhet och förtroende prövas i praktiken. Utskottet har följt utvecklingen inom Regeringskansliet när det gäller både omfattning och organisation.

Regeringskansliet måste kunna möta samtidens krav men samtidigt präglas av tydlighet och ansvarstagande. När organisationen förändras är det avgörande att rollerna i Statsrådsberedningen, departementen och myndigheterna inte flyter samman. Samordning kan vara nödvändigt, men det får inte ske på bekostnad av en klar ansvarsfördelning.

Vi har även granskat regeringens beslutsformer. Författningar behöver kungöras i god tid innan de träder i kraft, och beslutsfattandet måste följa fastställda ordningar. Att statsråd som undertecknat beslut också har deltagit i sammanträdena är en grundläggande förutsättning men samtidigt något som i denna granskning har visat sig kräva ständig uppmärksamhet. I granskningen av förvaltningsärenden har utskottet sett exempel på att frågor som borde ha hanterats tidigt i processen ibland har dröjt. Det gäller exempelvis beslut om inhibition och anstånd. Regeringsärenden ska handläggas effektivt och framåtsyftande utan att rättssäkerheten åsidosätts.

Utskottet har också gått igenom hur regeringen hanterar framställningar från Justitieombudsmannen. Dessa är viktiga verktyg för att identifiera brister i lagstiftning och tillämpning. Vi har noterat att vissa ärenden blivit liggande under lång tid utan beslut. Det riskerar att urholka systemets trovärdighet.

Vidare har vi granskat hur funktionerna för säkerhet och krishantering inom Regeringskansliet utvecklats. Regeringen har stor frihet att organisera sitt arbete, men organisatoriska förändringar måste vara genomtänkta, följas upp och dokumenteras. Tydliga processer och fungerande informationsflöden är avgörande, särskilt i ett mer osäkert omvärldsläge.

Lagstiftningsarbetet har varit ett annat viktigt område för granskningen. Utskottet understryker remissförfarandets betydelse och Lagrådets

centrala roll för kvalitet och rättssäkerhet. Vi noterar att regeringen i huvudsak beaktar Lagrådets synpunkter men också att antalet lagförslag som möter allvarlig kritik har ökat senare år. När regeringen väljer att inte följa Lagrådet måste skälen redovisas tydligt och öppet.

Utskottet har även granskat styrningen av statens affärsverk. Här kvarstår problem med överblick och tydlighet i regelverken. Skillnader i styrning måste vara medvetna och motiverade. Den ekonomiska uppföljningen behöver vara strukturerad och transparent.

Avslutningsvis har utskottet granskat regeringens kontakter med Utrikesnämnden. Vi konstaterar att ett försämrat omvärldsläge har lett till tätare kontakter och kortare framförhållning. Denna utveckling är förenlig med Utrikesnämndens konstitutionella roll och speglar de krav som den internationella situationen ställer.

Herr talman! Konstitutionsutskottets granskning är inte högljudd. Den är metodisk och saklig. Men just därför är den viktig. I en tid av snabb förändring och ökad osäkerhet bidrar detta arbete till stabilitet, ansvar och tillit.

Med detta överlämnar jag konstitutionsutskottets årliga höstgranskning till riksdagen.

Anf. 2 MARTIN WESTMONT (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att välkomna alla som följer detta anförande i tv, via internet eller från läktaren här i riksdagen. Vi presenterar nu granskningen av statsrådens tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.

Herr talman! Jag vill inleda med att säga att konstitutionsutskottets uppgift inte är att bedriva politik utan att granska hur regeringsmakten utövas och hur ansvar tas i praktiken. Utskottet tar upp flera viktiga frågor i betänkande KU10. Jag tänkte gå lite närmare in på två granskningsområden.

Utskottet har granskat regeringens remisser samt propositioner till Lagrådet från 2019 och framåt. En liknande granskning gjordes senast 2018. Vi kan läsa att i hälften av fallen har Lagrådet kommit in antingen med synpunkter eller med egna förslag. En majoritet av inspelen har varit av juridisk-teknisk karaktär och haft stort fokus på hur tillämpningen av olika lagförslag samspelar med andra föreskrifter. Det kan handla om synpunkter som berör frågor om huruvida ett lagförslag är kompatibelt med gällande grundlagar eller huruvida kraven på rättssäkerhet har tillgodosetts.

Just när det kommer till granskningen rörande Lagrådet har konstitutionsutskottet lyft fram att behandlingen av remisser är vital och en viktig del av arbetet för att uppnå en hög kvalitet i den framtida lagstiftningen. Information ska hämtas in från expertisen, och det ska finnas en rimlig tid att överväga förslagen och att inkomma med sitt remissvar.

Herr talman! Låt oss gå vidare till det andra granskningsärendet som jag tänkte beröra. Vi har i dag tre affärsverk: Affärsverket svenska kraftnät, Luftfartsverket och Sjöfartsverket. Konstitutionsutskottet har granskat hur regeringen styr dessa tre affärsverk.

Affärsverkens verksamhet regleras genom olika lagar och förordningar, och styrningen liknar på många sätt styrningen av andra förvaltnings-

myndigheter. Samtidigt finns det flera särskilda regler och undantag som endast gäller våra affärsverk.

Affärsverkens verksamhet regleras i sin tur av regleringsbrev från regeringen, som består av instruktioner om den riktning som regeringen vill att affärsverken arbetar efter.

Konstitutionsutskottets granskning visar dock att det inte finns någon samlad översikt i Regeringskansliet över vilka särskilda bestämmelser och undantag som gäller. Detta gör det i sin tur svårt att få en tydlig bild av det regelverk som styr affärsverken, vilket innebär att styrningen riskerar att uppfattas som otydlig.

Från Sverigedemokraternas sida välkomnar vi att man ser över styrningen av affärsverken, precis som för myndigheter, då vi inte är övertygade om att styrning på det sätt som nu sker är det optimala. Vi ser att det finns en tröghet för många myndigheter att ställa om när nya direktiv från en nytillträdd regering ska implementeras. Detta är en fråga som vi säkerligen kommer att få anledning att återkomma till.

Herr talman! När det gäller finansieringen skiljer sig affärsverken från andra förvaltningsmyndigheter genom att deras verksamhet i huvudsak finansieras med avgifter i stället för anslag. Utskottet framhåller i denna granskning vikten av en löpande dialog om det ekonomiska läget samt noggranna överväganden kring hur projekt och uppdrag ska finansieras.

Vi har tittat på den årliga myndighetsdialogen och kan konstatera att dagordningarna ofta är allmänt hållna. De är inte så informationsrika som man hade kunnat önska. Detta gör det svårt att utläsa vad som faktiskt har diskuterats vid mötena.

Utskottet anser därför att den dokumentation som föreskrivs i Finansdepartementets cirkulär om årliga myndighetsdialoger är en god ordning och förutsätter att motsvarande dokumentation även tas fram för dialogen med affärsverken. Låt oss värna och arbeta för ökad transparens på våra affärsverk och inte minst på våra myndigheter.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att det skulle ta alltför lång tid att gå in i detalj på olika granskningar. Men vill man ta del av denna omfattande granskning med beteckningen KU10 finns den att ta del av på riksdagen.se.

Jag och mina kollegor i konstitutionsutskottet, och vårt kansli som sammanfattar och skriver ut alla handlingar, fortsätter att gemensamt arbeta framåt för att ta Sverige i rätt riktning, vilket är av stor vikt inte minst med tanke på det som sker i vårt närområde och i vår omvärld.

Anf. 3 MATS GREEN (M):

Herr talman! Det betänkande vi i dag behandlar rör en av de viktigaste granskningsfunktionerna i vår demokrati – konstitutionsutskottets granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.

Denna granskning är inte någon teknisk formalitet. Den är en grundpelare i vår konstitutionella ordning, en del av det omfattande system av kontroll och motvikt som våra fäder en gång byggde in i regeringsformen. Det skedde företrädesvis i 1809 års regeringsform, som också låg till grund för konstitutionsutskottets bildande. Det svenska konstitutionsutskottet är för övrigt världens äldsta parlamentariska utskott. Det förpliktigar, herr talman. Det är genom denna granskning som riksdagen – folkets företrädare

– kan förvissa sig om att regeringsmakten utövas i enlighet med lag och god sed.

Ordning och reda och korrekthet i den högsta förvaltningen är ett av konstitutionsutskottets kärnområden. Det handlar ytterst om att värna medborgarnas tillit till det offentliga, om rättssäkerhet och om de demokratiska processerna. En väl fungerande förvaltning är inte bara ett mål i sig. Den är en förutsättning för att vårt samhälle ska fungera.

Herr talman! I det betänkande vi debatterar redovisas resultatet av ett antal olika granskningar, och jag kommer att beröra några av dem. Jag vill börja med den del som kanske i allra störst omfattning har bäring på de mycket dramatiska händelser som vi alla kan följa i nyhetsrapporteringen och som utskottets ordförande Jennie Nilsson berörde här alldeles nyss. Jag tänker då på utvecklingen i vår omvärld.

Detta ska på inte på något sätt bli ett inlägg i den utrikespolitiska debatten, utan det hör till de politiska utskotten. Men det är uppenbart att den internationella utvecklingen det senaste året och de senaste månaderna och dagarna visar på hur stort behovet är för vår regering och ytterst vår statsminister att ha goda möjligheter att följa och hantera allt det som sker.

Kriget i Ukraina fortsätter att rasa. Spänningarna kring Grönland och den arktiska regionen ökar. Läget i Mellanöstern förblir oförutsägbart. Hybridhot och sabotage mot kritisk infrastruktur är en del av vår vardag. I en sådan tid måste Regeringskansliet ha förmågan att snabbt analysera läget, samordna information och ge regeringen det underlag som krävs för att fatta väl avvägda beslut.

Givetvis är många av de funktioner som över tid byggts upp inom Regeringskansliet viktiga. All den kapacitet som finns inom Regeringskansliet, på departementen och i centrala delar är högst relevanta för att väl underbyggda slutsatser ska kunna dras och att relevanta beslut fattas.

Det kan dock kanske inte i alla delar fullt ut ifrågasättas av någon att det har varit mycket välbetänkt att stärka de funktioner i Statsrådsberedningen som har till uppgift att analysera omvärlds- och säkerhetsläget, att hantera krishanteringsfrågor samt att vara ett stöd för samordning och inriktning i detta.

Omfattningen av frågor om utrikes- och säkerhetspolitik samt nationell säkerhet som statsministern har att hantera i egenskap av såväl regeringschef som chef över Regeringskansliet har som nyss konstaterades ökat markant. Det är en följd av det förändrade omvärldsläget. Krig i Europa, Sveriges Natomedlemskap och ett skärpt säkerhetsläge kräver att organisationen anpassas.

Det är givetvis mycket viktigt att Regeringskansliet har förmåga att göra omvärldsanalyser och hantera de komplexa säkerhetspolitiska frågor som vår tid kräver. Utskottet konstaterar att Regeringskansliet självfallet måste förändras utifrån de behov som finns från tid till annan för att kunna fullgöra sin uppgift att bereda regeringsärenden och biträda regeringen och statsråden.

Det har skett en anpassning av organisationen för att möta tidens krav. Att regeringen har stärkt funktionerna inom Regeringskansliet för säkerhet och krishantering är nödvändigt för att vi i Sverige ska kunna hantera de utmaningar vi står inför.

Samtidigt – och detta är viktigt – har regeringen varit noga med att upprätthålla en tydlig rollfördelning mellan Statsrådsberedningen och departementen samt gentemot myndigheterna under regeringen. Ansvaret för skilda verksamhetsgrenar, med tillhörande ärenden och myndighetsansvar, är fördelat på departementen av goda skäl.

Utskottet konstaterar att interna processer fungerar, att information sprids till alla berörda inom Regeringskansliet och att frågor kan vara kollektivt förankrade inom regeringen. Ambitionen är att samordna uppgifter mellan olika enheter för att uppnå synergier och god resursanvändning. Detta är i linje med god förvaltningssed och ansvarsfull hushållning med offentliga medel.

Herr talman! Regeringens remisser till Lagrådet har granskats. Propositioner från riksmötena 2019/20, 2020/21, 2023/24 och 2024/25 har gått igenom. Lagrådets arbete är också en viktig kugge i det större maskineri som omfattar demokratins alla olika delar. Här har särskilt säkerställandet av lagstiftningens krav på kvalitet, stringens och konsekvens beaktats.

Lagrådets roll är viktig. Som bekant har denna regering i en proposition bland annat föreslagit att Lagrådets granskningsområde ska utökas till att även omfatta förslag som rör grundlagsskyddade fri- och rättigheter.

Granskningen i det betänkande vi debatterar i dag visar att Lagrådet i cirka hälften av fallen har lämnat synpunkter och förslag, vilket faktiskt är en något lägre andel än vid den förra granskningen. En majoritet av synpunkterna har varit juridisk-tekniska och fokuserat på hur olika lagförslags föreskrifter förhåller sig till varandra.

Utskottet framhåller att remissbehandlingen är ett väsentligt inslag i arbetet med att upprätthålla god kvalitet i lagstiftningen. Det är viktigt att myndigheters sakkunskap inhämtas och att remisstiderna är väl tilltagna. Samtidigt framhåller utskottet värdet av effektivitet i lagstiftningsprocessen.

Utskottet noterar att Statsrådsberedningens granskningskansli löpande bevakar frågan och att diskussioner förs med departementen. Det visar på ett systematiskt kvalitetsarbete inom Regeringskansliet.

Detta är dock en befogad påminnelse. När Lagrådet avstyrker eller allvarligt ifrågasätter ett lagförslag måste regeringen vara tydligare i sin motivering för att man ändå väljer att gå vidare. Att regeringens ställningstagande har sin grund i en annan juridisk bedömning eller i ett visst politiskt hänsynstagande bör redovisas tydligt och öppet, och här måste regeringen bli bättre.

Demokratien och rättssäkerheten måste alltid väga tyngre än politisk brådska. Det är befogad kritik som konstitutionsutskottet framför, och regeringen måste givetvis ta den på allvar.

Herr talman! Jag skulle kunna nämna en del av den granskning KU har gjort när det gäller Utrikesnämndens arbete, men tiden medger inte riktigt det.

Sammanfattningsvis: Betänkandet visar på en regering som arbetar enligt konstitutionella principer och som anpassar sig till tidens krav. I ett osäkert omvärldsläge med krig i Europa har man stärkt Sveriges förmåga att hantera säkerhetspolitiska kriser och utmaningar. Men betänkandet pekar också på områden där regeringen kan och måste bli bättre, och det är viktigt att man tar den kritiken på allvar.

Ordning och reda och korrekthet är tidlösa principer, som vi värnar. Där utskottet pekar på brister måste regeringen agera. Det är så en ansvarsfull regering arbetar, med ödmjukhet inför granskningen och beslutsamhet att ständigt förbättra sitt arbete.

Anf. 4 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Det är lite speciellt att debattera, eller kanske snarare redovisa, den granskning som konstitutionsutskottet gör. Eftersom detta är ett enigt betänkande skulle jag nästan bara kunna fylla på efter tidigare talare och belysa de delar som de inte riktigt hann med.

Som tidigare talare har beskrivit är det ett gediget arbete som konstitutionsutskottet gör även vid höstens granskning. Det består av många olika delar, och man vill givetvis betona allihop. Det finns alltså viktiga medskick från utskottet i alla delar, och jag väljer att belysa ett antal av dem.

Herr talman! Vi i konstitutionsutskottet har till uppgift att för riksdagens räkning två gånger per år anmäla resultatet av våra granskningar. På våren gör vi den kanske mer uppmärksammade granskningen, som specifikt utgår från de KU-anmälningar som alla riksdagsledamöter kan göra av enskilda ministrar. På hösten granskar utskottet regeringens arbete mer generellt och ser till maskineriet, som tidigare talare nämnde.

Vi betonar och framhåller delar som ibland kan framstå som rena självklarheter, men utifrån utskottets granskning har alla partier i riksdagen gemensamt sett behovet av att göra olika medskick även i år. Precis som tidigare talare har varit inne på förväntar vi oss givetvis att de här signalerna uppfattas av regeringen trots att de kanske framstår som något mjukare. Även om vi tillhör olika partier är vi alla måna om att regeringsarbetet fungerar väl och att regeringens samarbete med riksdagen är tillfredsställande.

I en värld där det pratas mycket om polarisering och ett högt tonläge tycker jag personligen att det känns fint att vi i detta utskott oftast lyckas stå emot detta och arbeta för att hitta gemensamma slutsatser. Det är en styrka att vi ännu en gång lämnar ett enigt granskningsbetänkande.

I slutändan handlar det om vår demokrati. Det handlar om att spelreglerna för demokratin värnas och att regelverket efterföljs oavsett vilka partier som sitter vid makten. Det handlar om att vi gemensamt i den här kammaren ser vikten av att såväl majoritet som opposition i riksdagen kan verka.

Herr talman! I årets granskning har utskottet gått igenom regeringsprotokollen från 2024. Vi påminner ännu en gång om vikten av att författningar kungörs i god tid före ikraftträdandet. Flera författningar har beslutats om mycket nära datum för ikraftträdandet. Detta är inget nytt problem, men när det sker riskerar det att urholka rättssäkerheten. Det är myndigheter, kommuner, regioner och i slutändan framför allt enskilda som får ta konsekvenserna. God förvaltning kräver mer än snabba beslut; den kräver också förutsägbarhet. Utskottet förutsätter naturligtvis att regeringsbeslut undertecknas som de ska och att statsråd som undertecknar ett beslut också har varit på plats.

Herr talman! Utskottet har denna gång även granskat vissa förvaltningsärenden som gäller överklaganden av beslut som är kopplade till rennäringslagen. Detta har i huvudsak handlagts inom Landsbygds- och infra-

strukturdepartementet. Utskottet noterar att det i de granskade ärendena inte sällan förekommer att regeringen redan i ett tidigt skede vet att man kommer att behöva göra bedömningar när ett överklagande kommer in om till exempel talerätt eller anstånd. Trots detta har bedömningen av frågor som man måste göra i ett tidigt skede i flera fall dröjt. Hanteringen sker alltså inte så skyndsamt som den borde ske.

Utskottet kräver en mer skyndsamt hantering, som görs direkt när ett överklagande kommer in till Regeringskansliet. När grundläggande processuella frågor som talerätt och inhibition prövas sent i processen leder det nämligen till långa handläggningstider och ökad osäkerhet för de berörda. Det är något som KU har granskat bland annat när det gäller gruvärenden och tillståndprocesser i många andra delar av vårt samhälle. När processen blir fördröjd och när man inte gör en bedömning i ett tidigt skede blir det hela givetvis väldigt svårt att förena med de krav på effektivitet och rättssäkerhet som regeringen själv ofta framhåller.

Herr talman! Vidare är vi i KU tydliga när det gäller regeringens hantering av JO:s framställningar och beslut. Justitieombudsmannen är inte bara rådgivare i största allmänhet utan ett centralt instrument för att förbättra statsförvaltningen. När regeringen låter Justitieombudsmannens ärenden och framställningar bli liggande och inte tydligt redovisar vilka åtgärder som vidtas försvagas riksdagens kontrollkedja. I vår granskning uppmärksammas några fall där framställningar eller beslut inte hanterats alls, trots att det gått flera år sedan de överlämnades. Det är givetvis inte acceptabelt i längden.

Vi har även, som tidigare talare varit inne på, granskat lagstiftningsarbetet. I en betydande del av propositionerna har Lagrådet lämnat kritiska synpunkter, ibland med tydliga invändningar mot beredningen. Regeringen har rätt att gå vidare trots sådan kritik, men precis som tidigare talare har påpekat krävs då öppenhet och tydlighet. När remisstiderna pressas och invändningar avfärdas utan ordentlig redovisning riskerar lagstiftningens kvalitet att försämrats – och det är faktiskt vi i denna kammare som i slutändan ska ta ansvar för lagarna. Utskottet understryker att det är angeläget att Lagrådets centrala roll i lagstiftningsarbetet inte urholkas.

Jag vill också, herr talman, nämna något om styrningen av affärsverken. KU konstaterar att regelverket är otydligt och svårt att överblicka. Här finns förbättringspotential för framtiden, särskilt med tanke på de avgörande verksamheter som dessa affärsverk ansvarar för, bland annat infrastruktur och andra samhällsfunktioner.

Avslutningsvis vill jag även säga några ord om Utrikesnämnden. Vi i utskottet har givetvis förståelse, precis som alla andra, för att ett försämrat omvärldsläge kräver snabb hantering. Men även i oroliga tider, och kanske extra mycket då, är det viktigt att vi håller fast vid våra konstitutionella principer. Riksdagens insyn får aldrig reduceras till en formalitet.

Anf. 5 FREDRIK LINDSTÅL (C):

Herr talman! Vi är här för att debattera betänkande KU10 *Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning*.

I betänkandet har utskottet behandlat flera områden. Många har nämnts av föregående talare – på ett mycket förtjänstfullt och respektfullt sätt, vill

jag passa på att säga. Jag ska göra mitt bästa för att inte grusa den goda ton som hållits i debatten.

Jag kommer i mitt anförande att fokusera på den del av ärendet som avser granskning av regeringens remittering till Lagrådet.

Under granskningsperioden överlämnades 580 propositioner, varav 454 granskades av Lagrådet. Av dessa avstyrkte Lagrådet 37, helt eller delvis. Detta är att se som en ökning.

Vilka ärenden som kritiserades framgår inte i betänkandet, då KU:s roll är att förhålla sig till den konstitutionella aspekten. Men låt mig ändå nämna ett par av dessa ärenden för att sätta frågan i ett sammanhang.

När det gäller propositionen som hanterade anonyma vittnen avstyrkte Lagrådet att man skulle kunna vittna anonymt i domstol. De anförde att förslaget inte skulle vara träffsäkert och att det fanns en betydande risk för att den tilltalade ändå skulle förstå vittnets identitet. Lagrådet bedömde att anonyma vittnesmål skulle få ett mycket lågt bevisvärde och endast kunna användas som stödbevisning.

När det gäller propositionen som hanterade informationsutbyte mellan myndigheter avstyrkte Lagrådet delar av förslaget om att skolor, kommuner och myndigheter skulle tvingas dela information med polisen. Kritiken rörde främst hotet mot den personliga integriteten och risken för diskriminering.

När det gäller propositionen som hanterade säkerhetszoner eller visitationszoner krävde Lagrådet att lagen om säkerhetszoner skulle tidsbegränsas och menade att möjligheten att överklaga zonbeslut behövde utredas bättre. De varnade även för oönskade sidoeffekter och godtyckliga ingripanden.

När det gäller propositionen som hanterade preventiva tvångsmedel mötte förslaget om utökade möjligheter till hemlig avlyssning och övervakning i brottsförebyggande syfte utan konkret brottsmisstanke stark kritik för att vara alltför långtgående.

När det gäller propositionen som hanterade kriminalisering av deltagande i terroristorganisationer kritiserade Lagrådet förslaget för att vara otydligt och onödigt och riskera att leda till en för vidsträckt kriminalisering som skulle strida mot föreningsfriheten.

När det gäller propositionen som hanterade begränsningar i elektronisk kommunikation på Sis fick förslaget att ge Statens institutionsstyrelse större befogenheter att begränsa ungdomars tillgång till telefon och internet bakläxa på grund av bristande rättssäkerhet och otydlig reglering av individens rättigheter.

Herr talman! Ur ett konstitutionellt perspektiv fyller Lagrådet en viktig funktion i förhandsgranskningen av regeringens lagförslag innan dessa läggs fram för riksdagen, och lagstiftningsarbetet får inte urholkas. Historiskt är det dock inte ovanligt att detta sker. Vad som då är viktigt är att argumentationen för varför man väljer att inte följa Lagrådets rekommendation tydligt framgår för att riksdagen ska kunna överväga de skäl som ligger bakom. Vår granskning visar att detta måste framgå tydligare.

Utöver enskilda lagar har Lagrådet återkommande kritiserat att lagar stressas fram, att remisstiderna är för korta och att kvaliteten på regeringens underlag då påverkas negativt. Detta har delvis hör sammats av reger-

ingen, som föreslagit en tillfällig utökning av antalet avdelningar inom Lagrådet för att de ska hinna med granskningen, vilket välkomnas.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis säga ett par ord om affärsverken, vars styrning också har granskats. Vi talar alltså om Svenska kraftnät, Luftfartsverket och Sjöfartsverket. Det upplevs fortfarande som svårt att överblicka det regelverk som styr affärsverken, och därmed kvarstår en risk för att styrningen framstår som otydlig. Det bör också sägas att det eftersom affärsverken primärt är avgiftsfinansierade, i kontrast till anslagsfinansierade, också finns en oro för svårigheter att följa finansieringen på ett tydligt sätt.

Anf. 6 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Det är alltid en utmaning att komma mot slutet av talarlistan då det mesta av ämnet för dagen redan är uttömt och belyst ur olika perspektiv. Eftersom konstitutionsutskottets granskningsbetänkanden trots allt hör till utskottets huvudnummer under året ska jag ändå ta upp några aspekter från höstgranskningen.

Höstgranskningen gäller vissa allmänna, administrativa delar av arbetet i Regeringskansliet. Vissa teman återkommer ofta, andra mer sällan, men en av poängerna är att kunna se tendenser, trender och utveckling över tid. Inte sällan kan vi då konstatera att det som vid ett första påseende avviker från de senaste åren inte är särskilt anmärkningsvärt sett över ett längre tidsspänn och över olika regeringsinnehav.

En av höstens granskningar gällde något så basalt som departementens underprotokoll och underskrifter av beslut. Utskottet slår fast att statsråd som undertecknar ett beslut ska ha deltagit vid det aktuella regeringssammanträdet. Utskottet påminner också om vikten av att författningar kungörs i god tid innan de träder i kraft. Det är nödvändigt för att de som berörs av lagändringen ska hinna anpassa sin verksamhet i god tid innan en ny författning träder i kraft.

Utskottet har också granskat regeringens remisser till Lagrådet, som flera talare varit inne på. Det gäller perioden 2019–2025, med olika regeringsinnehav. Merparten av de synpunkter Lagrådet lämnat har varit juridisk-tekniska och visat hur olika lagförslag förhåller sig till varandra och vilka problem som kan uppstå när lagarna ska tillämpas. I några fall har det gällt huruvida lagförslaget är förenligt med grundlagarna, kraven på rättssäkerhet eller remissförfarandet.

Remissbehandlingen är viktig för att upprätthålla god kvalitet i lagstiftningen. Remisstiden behöver vara tillräckligt lång för att remissinstanserna ska hinna sätta sig in i lagförslaget.

Utskottet understryker att det är angeläget att Lagrådets roll inte urholkas. För det mesta har regeringen följt Lagrådets förslag. I de relativt få fall av propositioner som regeringen har lämnat till riksdagen där Lagrådet har avstyrkt eller allvarligt ifrågasatt lagförslag, och i de fall då regeringen inte har följt Lagrådets förslag, har regeringen argumenterat för sitt ställningstagande. Utskottet påminner om vikten av att det framgår tydligt av den sammanfattande beskrivningen av en proposition i vilken utsträckning regeringen har följt Lagrådets synpunkter och förslag.

Herr talman! Omfattningen av frågor inom utrikes- och säkerhetspolitiken och den nationella säkerheten som statsministern har att hantera har

ökat mycket under de senaste åren. Utskottet konstaterar att Regeringskansliet behöver förändras utifrån de behov som finns för att kunna fullgöra sina uppgifter. Det är samtidigt viktigt med rollfördelningen mellan Statsrådsberedningen och departementen samt gentemot de myndigheter som ligger under regeringen. Alla berörda ska vara väl informerade i regeringens kollektiva beslutsfattande. Gemensambereidningen och samordningen är därför viktiga delar i de interna processerna.

Utskottet har också granskat information till och överläggning med Utrikesnämnden under åren 2015–2024. Utskottet påminner om att Utrikesnämnden regleras i konstitutionen för att ge riksdagen en vidsträckt insyn och starkt inflytande i utrikespolitiken. Utskottet noterar att omvärldsläget i högsta grad påverkar vad som behandlas i Utrikesnämnden. Regeringen har sett ett större behov av att överlägga med nämnden när fler svåra internationella situationer behöver hanteras. Sedan 2022 har nämnden ofta kallats in med kort varsel med anledning av specifika händelser. En personlig reflektion är att det ser ut att fortsätta så ett tag framöver.

Anf. 7 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Gudrun Brunegård var inne på att det inte är så lätt att säga något som inte redan är sagt när man är näst sist, och det gäller naturligtvis även den som är sist. Samtidigt är det en viss ära att få avrunda överlämnandet av granskningen till riksdagen.

Betänkandet är förvisso ingen kioskvältare, vilket möjligen har bekräftats av tidigare talare. Samtidigt utgör det en i allra högsta grad gedigen genomgång av ett antal aspekter av regeringsarbetet. Till stor del är betänkandet resultatet av ett omfattande och kvalificerat arbete av utskottets kansli – till vilket ett särskilt varmt tack framförs här och nu. Det är enkelt att vara ledamot med ett sådant stöd.

Med detta sagt vill jag ändå passa på att lyfta fram några saker som skymtar fram i materialet. Om det nu överlappar andra saker som redan har sagts får det väl tolkas som att det är frågor som vi tycker är speciellt viktiga.

Jag börjar med regeringens remisser till Lagrådet. För dem som följer detta på distans vill jag säga att Lagrådet består av särdeles erfarna och kunniga jurister och domare från Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen. Regeringen kan välja att låta Lagrådet granska förslag till nya lagar, så att förslagen inte står i strid med befintlig lagstiftning eller för att se om de nya lagarna kanske kan uttryckas bättre och med mer precision, så att det inte blir diskussion om dem senare när lagarna efter riksdagsbehandling ska implementeras i vårt rättssystem. Det är en oerhört värdefull möjlighet, tänker jag, att få förslagen prövade av några av de främsta juristerna vi har.

Lagrådet prövar också om förslagen står i strid med grundlagen och om de kan antas åstadkomma det man vill att de ska göra, det vill säga att lagförslagen är utformade med en sådan träffsäkerhet att de får avsedd effekt. Det gör ju också att rättssäkerheten ökar för dem som kan komma att bli prövade efter sådan lagstiftning.

Konstitutionsutskottet följer utvecklingen avseende antalet remisser till Lagrådet och har under de sex senaste riksmötena följt upp dessa mer detaljerat fyra gånger. Ungefär fyra av fem propositioner med lagförslag

har de senaste åren skickats på remiss till Lagrådet. I antal är det 454 av 580. I ungefär hälften av de drygt 450 förslagen har Lagrådet haft synpunkter, och i andra hälften har förslagen lämnats utan erinran. I en del fall har Lagrådet efterlyst ytterligare beredning eller utredning av förslagen; i andra har Lagrådet avstyrkt hela förslaget eller i vart fall ifrågasatt det – men det är i ett begränsat antal fall.

Sammantaget konstaterar utskottet att det är angeläget att argumentera för sin ståndpunkt i de fall regeringen väljer att inte följa Lagrådets förslag. Det möjliggör en mer omfattande beredning i riksdagen när ledamöter i de berörda utskotten kan följa hur resonemangen har gått.

Herr talman! Ett annat område som har valts ut för årets granskning är regeringens styrning av de så kallade affärsverken. De är numera tre till antalet. De var fler tidigare, men några har ombildats till aktiebolag – med staten som ägare – bland annat för att bättre passa in i ett konkurrensutsatt marknadssammanhang, och andra har lagts ned.

Kvarvarande affärsverk är Luftfartsverket, Sjöfartsverket och Svenska kraftnät. De är alltså inte självständiga juridiska personer utan räknas som förvaltningsmyndigheter under staten. De har av regeringen tillsatta styrelser och kan vara koncerner med dotterbolag – men de räknas som staten. De styrs med instruktioner och regleringsbrev och i förekommande fall av särskilda uppdrag. Intäkterna är i huvudsak avgifter, inte anslag.

Utskottet konstaterar att det finns skillnader mellan de tre affärsverkens instruktioner, som inte riktigt förklaras av skillnaderna i verksamhet. Från utskottets sida påpekar vi att det är rimligt att dessa skillnader är såväl övervägda som motiverade och dokumenterade för att lättare kunna göra jämförelser och för att kunna följa utvecklingen. Vi påpekar också att dokumentationen avseende de årliga myndighetsdialogerna av samma skäl kunde vara något mer detaljerade, så att det faktiskt går att utläsa vad som har avhandlats.

Slutligen, herr talman, tänkte jag säga några ord om årets upplaga av granskningen under rubriken ”Vissa förvaltningsärenden”. Den handlar i år mer specifikt om hur Landsbygds- och infrastrukturdepartementet har handlagt överklaganden avseende beslut om upplåtelse av nyttjanderätter enligt rennäringslagen.

Förvaltningslagen, som handlar om hur ärenden ska hanteras, är tydlig, nämligen att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnads-effektivt som möjligt – självklart utan att rättssäkerheten sätts i fara.

Överklaganden rörande beslut enligt rennäringslagen kan vara komplicerade. De rör frågor om talerätt och anstånd eller inhibition, varför det är angeläget att det så snart ett ärende kommer in till departementet görs en bedömning av vilka processer som måste sättas igång omgående för att hela arbetet ska kunna ske just skyndsamt.

Utskottet noterar i granskningen av dessa fall – ett dussintal – att det har förekommit långa perioder av passivitet i vissa fall. Vi tycker att det är angeläget att behovet av eventuella förändringar av rutinerna ses över, så att begreppet skyndsamt får en verklig och faktisk innebörd.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

§ 6 Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU5

Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen föredrogs.

Anf. 8 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Herr talman! Vi behandlar nu konstitutionsutskottets betänkande *Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen*. Jag ber att få redogöra för en del reflektioner och avvägningar utifrån skrivelsen som har lagts fram.

I en tid när demokratier globalt trycks tillbaka och oroande utspel om den starkes rätt utmanar regelbaserade internationella ordningar, som den humanitära rätten och folkrätten, finns det all anledning att värna och lyfta fram det europeiska samarbetets betydelse. Det handlar om att ta vara på det som förenar. Små och medelstora länder blir starka tillsammans.

Stödet i Sverige för Europeiska unionen är starkt och har ökat över tid. I Statistiska centralbyråns senaste undersökning, som genomfördes förra året, visade det sig att stödet är starkare än på 29 år. Två tredjedelar av svenska folket säger sig stå bakom EU-medlemskapet.

Jag vill påstå att den ingående beredning och förankring som EU-lagstiftningen genomgår i den svenska riksdagen är en viktig del av förtroendet som skapats. Det parlamentariska stödet, i förlängningen den folkliga förankringen, är något att värna och vårda. Det handlar i själva verket om EU-frågornas hantering i vardagen.

Herr talman! Ibland när EU-frågor kommer upp till diskussion möts jag – kanske känner fler igen sig – av påståenden och frågeställningar av typen: Måste Sverige verkligen vara bäst i klassen? Underförstått är att alla direktiv och förordningar kanske inte ihärdigt behöver genomföras i detalj.

Ett svar på det kan dock inte vara att distansera sig från EU-politiken. Vi ska i stället se till att hela tiden vara en del av den. Här har subsidiaritetsprövningarna i riksdagens utskott en viktig roll att fylla.

Herr talman! Låt mig för ett ögonblick gå tillbaka till 2009. Det var då – jag tror att det var den 1 december – som Lissabonfördraget trädde i kraft. Sedan dess har riksdagen till uppgift att pröva om ett utkast till en av unionens lagstiftningsakter strider mot det som kallas just subsidiaritetsprincipen. Dessa prövningar görs av utskotten här i riksdagen.

Konstitutionsutskottet ska därefter följa tillämpningen av detta och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser. Det sker genom det betänkande som vi nu lägger fram. Uppföljningen består av två delar. En del avser den rent formella hanteringen här i riksdagen av utkast till lagstiftningsakter. Uppföljningen i denna del gäller vilka subsidiaritetsprövningar som har genomförts och vilka metoder som har använts.

Enbart en sådan formellt inriktad uppföljning torde dock inte svara fullt ut mot den uppgift som konstitutionsutskottet är avsett att ha enligt förarbetena. Utredningen som lade fram förslaget till ändringar i riksdagsordningen ansåg det värdefullt om ett organ följer utvecklingen av riksdagens subsidiaritetskontroll och samlar erfarenheter från olika områden i något som kan betecknas som helikopterperspektiv. Mot denna bakgrund avser

uppföljningen i den andra delen utfallet av subsidiaritetsprövningarna på just en övergripande nivå.

Vid tidigare uppföljningar har vissa brister i kommissionens motive-
ringar i sammanhanget uppmärksammas.

I fråga om subsidiaritetsprincipen ger Lissabonfördraget de nationella parlamenten en särskild roll när det just gäller kontroll och tillämpning. Enligt denna princip ska unionen, på de områden där den inte har exklusiv befogenhet, vidta en åtgärd endast om målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och därför kan hanteras bättre på unionsnivå.

Det gäller således inte på de områden där unionen har exklusiv befogenhet, exempelvis tullunionen, vissa konkurrensregler, den gemensamma handelspolitiken och den monetära politiken för de medlemsstater som har euron som valuta. För övriga områden inom unionsarbetet där befogenheten är delad mellan unionen och medlemsstaterna ska subsidiaritetsprincipen däremot tillämpas.

Herr talman! Inom ramen för årets uppföljning har konstitutionsutskottet tagit emot yttranden från fem utskott. I yttrandena görs iakttagelser om utvecklingen inom olika politikområden och om hur utrymmet för nationella åtgärder påverkats till följd av lagstiftningen på EU-nivå.

Ett samlat utfall av 2024 års subsidiaritetsprövningar visar att riksdagen prövade 45 utkast till lagstiftningsakter och lämnade sex motiverade yttranden till EU-parlamentets, rådets och kommissionens ordförande. Miljö- och jordbruksutskottet prövade flest utkast till lagstiftningsakter, följt av justitieutskottet och utrikesutskottet.

Den rättsliga grunden för knappt 27 procent av de utkast som prövades under 2024 var artikel 114 i EUF-fördraget som rör den inre marknaden. Åtta utkast gällde jordbruk och fiskeri, och sex gällde ekonomiskt, finansiellt och tekniskt samarbete med tredjeländer. De sex motiverade yttrandena lämnades på förslag av skatteutskottet, justitieutskottet, trafikutskottet, näringsutskottet och arbetsmarknadsutskottet. Inga utkast ledde till ett så kallat gult kort, det vill säga att de skulle behöva omprövas av kommissionen.

Sedan Lissabonfördraget trädde i kraft och fram till utgången av december 2024 har riksdagen subsidiaritetsprövat totalt 1 350 utkast till lagstiftningsakter och lämnat 106 motiverade yttranden. Det innebär att riksdagen haft invändningar mot knappt 8 procent av samtliga utkast till lagstiftningsakter som översänts för prövning.

Utskottet kan konstatera att Sveriges riksdag även i år stod för flest motiverade yttranden av de nationella parlamenten inom EU. Av årsrapporten från kommissionen framgår att endast 8 av de 39 nationella parlamenten eller kamrarna lämnade motiverade yttranden.

Herr talman! Det arbete med subsidiaritetsärendena som bedrivs i Sveriges riksdag är angeläget. Det är i de politiska sakfrågorna som samarbetet stärks och formas.

Utifrån detta kan det ibland vara läge att påminna om historien och de blodiga och svåra umbäranden, våld och stridigheter som präglat den europeiska kontinenten. Nu sitter våra länder vid gemensamma bord och försöker lösa frågor i dialog och med respektfullt bemötande. Det är en uppgift vi behöver ta på största allvar.

I den officiella Europahymnen, hämtad från Ludwig van Beethovens nionde symfoni – som talmannen säkert känner till – som tonsattes 1823 och som i först Europarådet och sedermera även EU sedan många år antagits som en officiell melodi, är frihet, fred och solidaritet tänkta att vara de tongångar vi alla på ett eller annat sätt ska kunna stämma in i. De är långt ifrån självklarheter. Men de behöver alltså vara vägledande i det europeiska samarbetet.

Anf. 9 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Även detta är ett sådant betänkande som ska anmälas och inte behandlas av kammaren.

Det känns nästan överflödigt att stå här i talarstolen efter att hela kammaren fick höra den tidigare talarens föredömliga dragning och även fick en liten lektion om Europahymnen och andra saker som är lite kul kuriosa och sådant som kanske inte alla känner till. Jag ändrar mitt anförande något och rabblar inte en massa statistik utan tar tillfället i akt att i stället delge lite reflektioner.

Jag håller verkligen med om det som tidigare talare har noterat och funderat på och som utskottet gemensamt lägger fram för kammaren när det gäller just den uppgift som vi har: att följa upp riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen.

Vad är då subsidiaritetsprincipen? Den handlar om att beslut ska fattas på ett så effektivt sätt och så nära medborgarna som möjligt. Den används också för att avgöra på vilken nivå det ska beslutas om en fråga. Ska det vara på EU-nivå, eller ska det vara i ett nationellt parlament?

Det är också den ordning som vi har i Sverige. Vi vill ofta att beslut ska fattas på rätt nivå, och i Sverige handlar det givetvis om på kommunal nivå, på regional nivå eller i vårt riksdagsparlament.

Jag tror att alla, även mitt parti som historiskt sett har haft en kanske mer kritisk hållning till EU-parlamentet och EU:s andra institutioner än vissa andra i den här kammaren, i den oroliga tid och värld som vi lever i ser att det är ganska svårt för ett litet land som Sverige att på egen hand hantera exempelvis stora sociala techjättar. Där behöver kanske, precis som tidigare talare sagt, flera parlament gå ihop och gemensamt driva sin sak för att få gehör.

Vi har en regelbaserad världsordning som just nu utmanas på många sätt, vilket, tänker jag, absolut upptar mångas funderingar och helt enkelt manar till eftertanke kring hur man ska navigera i en alltmer orolig värld.

Men nu ska jag gå tillbaka lite till ärendet. Jag förstår att jag kanske svävade ut lite grann där, men jag tror att det är detta som är grunden för att vi subsidiaritetsprövar: Vi ska veta om det ska ske på EU-nivå eller i vårt nationella parlament. Vad blir bäst, och vilken maktfördelning ska gälla?

I riksdagen, precis som i alla andra nationella parlament i de länder som är medlemmar i EU, har man en skyldighet att bevaka att denna princip efterlevs. I riksdagen är det som sagt konstitutionsutskottets uppdrag att varje år göra en uppföljning. I år har vi tittat på 2024 års subsidiaritetsprövningar. Riksdagen prövade alltså totalt 45 förslag och lämnade 6 motiverade yttranden.

Något som utskottet även i år konstaterar är att vi på sätt och vis är bäst i klassen. Eller så kanske vi är sämst i klassen – vem vet? Vi lämnar i alla fall flest motiverade yttranden av samtliga nationella parlament. Och vi utnyttjar det verktyg som många andra parlament uppenbarligen väljer att inte använda.

Detta kan man också fundera på. Vad beror det på att det bara är 8 parlament, vill jag minnas, som har lämnat motiverade yttranden av 39 som har haft möjlighet? Vilka verktyg använder de övriga för att påverka? Eller är vi unika i Norden och Sverige och därför så besvärliga? Är det detta som gör att vi sätter oss emot? Är alla partier i riksdagen EU-kritiker? Jag tror inte det.

Jag tror dock att vi kanske, som tidigare talare var inne på, är väldigt noga. Vi har tyckt att det finns en princip och även ett värde i att pröva samtliga förslag som kommer, oftast från EU-kommissionen, till riksdagen. Vi väljer också att låta samtliga förslag gå till respektive utskott, för det är de som är bäst på att bedöma förslagets förenlighet och lämplighet.

Jag tänkte bara säga en sista sak som jag faktiskt grubblar lite på, något som tidigare talare också nämnt och som vi konstaterar i vårt betänkande. Över tid är det i knappt 8 procent av samtliga inkomna prövningsärenden som riksdagen har lämnat motiverade yttranden. Frågan är, herr talman: Är det mycket eller lite?

Anf. 10 FREDRIK LINDSTÅL (C):

Herr talman! Vi är här för att debattera betänkande 2025/26:KU5 *Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen*. Det är något av en tungvrickare, men jag ska göra mitt allra bästa. Jag noterar den fortsatta enigheten och goda tonen i samtalet i kammaren.

Herr talman! Jag har inga illusioner om att vi har något annat än en väldigt kunnig publik. Men låt oss ändå förtydliga subsidiaritetsprincipens innebörd. Det handlar alltså om den princip inom EU som innebär att beslut ska fattas så nära medborgare som möjligt – lokalt, regionalt och nationellt – och att EU ska agera om medlemsstaterna inte kan uppnå målen tillräckligt bra själva. Principen begränsar EU:s befogenheter och stärker medlemsländernas och de lokala organens roll, med nationella parlament som övervakar att EU följer principen genom så kallad subsidiaritetsprövning.

Som centerpartist vurmar jag givetvis för lokalsamhället och för att beslut ska tas så nära människan som möjligt. Det är den principen som har format Centerpartiet, och vi står stadigt i våra rötter.

Men vi är också tydliga med vikten av EU:s roll och betydelsen av ett nära samarbete länder emellan, inte minst i tider som den vi nu befinner oss i, när det verkligen stormar. Tillsammans är vi starka, och vi har allt att vinna på att stå enade. Den kritiska situationen i Ukraina och den eskalerande utvecklingen när det gäller Grönland är tydliga exempel där det är viktigt med enighet.

Herr talman! Jag vill också i detta sammanhang säga att jag om ett par veckor kommer att åka till Grönland för att i handling visa att Grönlands sak är vår. Vi står bakom Danmark och Grönland, och vi låter oss inte utpressas.

Herr talman! Åter till subsidiaritetsprincipen och den årliga prövningen 2024. Det var 45 förslag som prövades, och riksdagen lämnade 6 motiverade yttranden, det vill säga invändningar mot EU-kommissionens lagförslag, vilket alltså var flest av alla EU-länder, som föregående talare har poängterat. Detta är en position som Sverige haft historiskt. Med undantag av ett tidigare år intar man en i jämförelse mer kritisk hållning än övriga medlemsländer.

Sveriges invändningar spänner över flera politikområden, exempelvis regelverk för inkomstbeskattning av företag, internprissättning inom koncerner och förstärkt polissamarbete mot människosmuggling. Man har också motsatt sig vissa regler för praktikanter arbetsvillkor samt förslag om att undanröja administrativa hinder i gränsregioner och om informationstjänster på inre vattenvägar.

Herr talman! Riksdagen anser, som säkert är bekant i denna kammare, att förslagen strider mot subsidiaritetsprincipen och att beslut följaktligen borde fattas på nationell eller lokal nivå snarare än på EU-nivå.

Trots de svenska protesterna var inget lagförslag under 2024 i närheten av att utlösa det så kallade gula kortet. Det förslag som fick mest kritik var det om bolagsskatter, som utöver kritiken från Sverige fick kritik även från Irland och Malta.

Herr talman! Vi välkomnar att Sverige är på tårna och fortsätter att använda subsidiaritetsprincipen när vi anser att beslut ska fattas nära våra medborgare. Samtidigt upprätthåller vi en god balans och fortsätter att värna ett gott, produktivt och stabilt EU-samarbete i en tid där samarbete över gränserna är en förutsättning för en stabil, fredlig och respektfull värld.

Anf. 11 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Vi talar om riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen, det vill säga prövningen av huruvida beslut om ett förslag från EU ska fattas där eller om det hellre ska ske lokalt eller nationellt, närmare medborgarna och dem som berörs.

Sverige har under de senaste åren stuckit ut ganska ordentligt i dessa frågor, vilket även tidigare talare har funderat kring. Vi har i Sverige under en följd av år stått för flest så kallade motiverade yttranden av alla parlament i EU. Det är inte bara några fler utan många fler.

Konstitutionsutskottets slutsats är att vi tycker att det är olyckligt om bara några få europeiska parlament utnyttjar möjligheten att pröva enskilda förslag med avseende på subsidiaritetsprincipen. Den möjligheten måste ändå ses som en viktig kontrollfunktion för demokratin och för legitimiteten i EU:s beslutsfattande. Eller om man så vill: Det vore ur demokratisk synvinkel bättre om andra gjorde som vi snarare än tvärtom, det vill säga att vi anpassar oss.

Herr talman! Sedan december 2009 har riksdagen prövat om förslag till lagstiftning från EU strider mot subsidiaritetsprincipen; det sammanhänger med att det så kallade Lissabonfördraget trädde i kraft då. Då fick samtliga medlemsstaters parlament en skyldighet och en uppgift att säkerställa att subsidiaritetsprincipen efterlevs.

För svensk del blev ordningen då att det är riksdagens utskott som svarar för prövningen. Det är en systematik som i sig skapar återkommande tillfällen till granskning av de lagförslag som kommer från EU. Detta kan

vara ett av flera skäl till att vi från Sverige lämnar så pass många yttranden jämfört med andra europeiska parlament. Observera dock att det handlar om ett av flera skäl; det är inte på något vis det enda.

En annan förklaring till vårt stora engagemang i subsidiaritetsfrågor är att vi, liksom för all del även andra parlament, kanske i större utsträckning ser subsidiaritetsprövningarna som ett sätt att också föra fram kritik och politik i stället för bara de rent juridiska övervägandena. Det skulle kunna tolkas som att nationella förhållanden ges för liten plats i EU:s lagförslag, men det kan naturligtvis också finnas andra skäl.

Herr talman! Vi behöver komma ihåg att Europeiska gemenskapen och sedermera Europeiska unionen har setts som exempel på en organisation med ett uppenbart demokratiskt underskott. Det finns de som framhåller detta underskott som avgörande för att EU-parlamentet tillskapades, med de första valen av parlamentsledamöter 1979. Även här, liksom relativt ofta inom nationalekonomin, förekommer förhoppningar om så kallade trickle-down-effekter, alltså i det här fallet att det nytillskapade Europaparlamentet i sig skulle bidra till legitimitet, demokrati och stöd på lokal och nationell nivå.

Jag har inga direkta åsikter om detta mer än en viss tveksamhet, precis som inför samma teori inom nationalekonomin. Däremot finns det en hel del stöd för tanken att beslut fattas bäst nära dem som besluten berör. De som är närmast en fråga är ofta de som har bäst information och ser de praktiska konsekvenserna av besluten. Man säger att det finns en strukturell informationsbrist på central nivå. Det gäller för all del även inom ett land eller en region, och det är inte direkt någon nyhet.

Beslut som fattas nära en själv tenderar att ha högre legitimitet, vilket kan öka acceptansen för impopulära beslut. Det finns också ett visst empiriskt stöd för att beslut blir mer effektiva och bättre anpassade till lokala förhållanden eller i subsidiaritetsfrågor till nationella förhållanden. Detta är inte minst viktigt i frågor som rör urfolk och minoriteter, till exempel när det gäller naturresurser. Jag tänker bland annat på gemensamma europeiska satsningar på sällsynta mineraler, där beslut om utvinning ibland fattas väldigt långt från dem som berörs av ingreppen.

Det finns förstås också områden där gemensamma beslut uppenbart är bättre och mer effektiva än lokala. Europeiska transporter – tågtrafik till kontinenten, för att nämna något – liksom konkurrensfrågor och klimatfrågor är exempel på sådana frågor. Att besluten sedan får anpassas nationellt och lokalt är delvis en annan sak.

Herr talman! Sammanfattningsvis och avslutningsvis: Svensk förvaltningstradition och uppbyggnaden med utskott som löpande och regelbundet genomför granskningarna bidrar till att det blir många yttranden. Den bakgrunden delar vi i viss mån med övriga nordiska länder, med Tyskland och Nederländerna och även med Schweiz och Norge, som ju valt att inte delta i unionen – kanske med detta som en del av förklaringen.

Allra sist, även om det låter en smula självcentrerat: Det vore antagligen bättre om fler gjorde som vi än tvärtom.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

§ 7 Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU18
Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor
föredrogs.

Anf. 12 LARS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Debatten i dag berör flera mycket viktiga och aktuella parametrar i den snabbt föränderliga värld som vi nu lever i, med en nyhetskonsumtion som är helt annorlunda än för bara några år sedan. Medierna har historiskt spelat och spelar fortfarande en central roll i vårt demokratiska samhälle. Vi har i Sverige mycket långtgående tryck- och yttrandefrihet, vilket är något vi ska vara stolta över och värna om.

Mediesektorn, eller den så kallade tredje statsmakten, har ett väldigt stort värde för vår demokrati. Inte sällan är det våra mediala aktörer som åtminstone till viss del sätter agendan för samhällsdebatten. Detta innebär naturligtvis ett stort inflytande över vad som diskuteras, och i förlängningen påverkar det också vilka politiska beslut som fattas. Det innebär i tillägg till detta naturligtvis också ett väldigt stort ansvar – ett ansvar att tillgodose både bredd och djup för att försäkra en mångfasetterad, nyanserad och saklig rapportering.

Herr talman! Detta har blivit ett ganska snårigt område på många vis i och med den snabba teknikutveckling vi har sett de senaste åren, där mindre seriösa aktörer stundom kan utnyttja vår yttrandefrihet med smala sanningar och en varierande grad av vad som ofta omtalas som fake news. Det är en utveckling vi måste vara observanta på så att den inte leder till en snedvridning av den information som når våra konsumenter och i förlängningen påverkar vår demokrati negativt. Det är också något som inte bara berör mindre spelare på området utan även våra historiskt sett större medieaktörer och traditionella medier.

Vi har de senaste åren kunnat se ett alltmer minskat förtroende för vissa traditionella medier, och det finns diskussioner om en åsiktskorridor. Det upplevs att det existerar ämnen som svenska etablerade medier inte belyser i tillräcklig utsträckning. Detta har i sig öppnat dörren för en rad alternativa medier, vissa mer seriösa än andra. Framväxten av dessa måste åtminstone delvis ändå härledas till att traditionella medier inte helt och fullt har beskrivit den verklighet som en del av våra medborgare upplevt. Ett antal av dessa alternativa medier har helt enkelt lyft fram både nyheter och perspektiv som enstaka grupper av konsumenter har upplevt som saknade i det traditionella medielandskapet.

Tyvärr har detta lett till en ökad polarisering. Det är olyckligt när vissa kanske helt förkastar traditionella medier och endast förlitar sig på alternativa medier, eller tvärtom. Det är naturligtvis oroväckande för oss som önskar en mer nyanserad verklighetsbild.

Här vill vi sträva efter informationsinhämtning med en stor bredd av perspektiv och varierande källor. En sådan bredd ger oss bättre möjligheter att landa i en välavvägd uppfattning om samhällsutvecklingen och kan leda till ökade möjligheter att förstå och interagera med människor med andra uppfattningar eller verklighetsanalyser.

Vi lever inte i en värld som är svart och vit. Snarare är det en mängd olika gråzoner. Vi anser att denna bredd leder till ett mer nyanserat debattklimat. Det är avgörande även för att utveckla en förmåga att på egen hand bilda sig en uppfattning om vad som är trovärdiga källor och vad som inte är det. För att förebygga en alltför snäv medierapportering behövs således en bredd av aktörer som både granskar och sporrar varandra till en god, saklig journalistik med en mängd olika perspektiv.

Herr talman! Jag ska säga några ord om mediestödet, vilket med tanke på antalet motioner under denna rubrik verkar generera stort intresse. Fria och oberoende medier är hörnstenar i en demokrati, med ansvar att både granska makthavare och informera medborgarna om aktuella händelser. Medielandskapet har ändrats radikalt de senaste åren, med växande sociala medier och minskade annonsintäkter och färre prenumeranter för tidningar. Tidningsdöden är ett frekvent samtalsämne, inte minst i den regionala och lokala pressen.

Den viktigaste åtgärden för att komma till rätta med detta dilemma har varit att se över det lite förlegade press- och mediestödet. Fokus på nationell press och dagstidningar är lite otidsenligt, då vi som konsumenter i ökande grad håller oss uppdaterade digitalt. Det är inte i huvudsak våra nationella tidningar som krisar utan snarare lokalpressen.

Vi sverigedemokrater ser positivt på att riksdagen röstade igenom den tidigare propositionen *Ett hållbart mediestöd för hela landet*. I samband med den utredningen framhölls vikten av just lokal och regional journalistik i hela landet. En demokratisk förutsättning för att lokala makthavare ska kunna granskas på ett effektivt sätt är att den mer lokala inriktningen på mediestödet stöds.

Mediemarknaden förändras i snabb takt, varför mediestödet behöver vara dynamiskt även framgent. Att det nu läggs om för att i högre grad fokuseras just lokalt och regionalt anser vi kommer att leda till att det blir mer ändamålsenligt. Det ställs krav på lokala redaktioner och en hög koncentration av egenproducerat material.

Herr talman! Baserat på antalet motioner som behandlas i betänkandet kanske yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna är de allra mest engagerande frågorna. Här tycker jag att utskottets ställningstagande är mycket sunt. Som vid tidigare tillfällen framhåller konstitutionsutskottet vikten av den grundlagsreglerade informations- och yttrandefriheten och förespråkar lösningar som i första skedet bygger på frivillighet.

Med detta sagt ska vi i Sverige, precis som i EU, fortsätta arbeta för yttrandefriheten även digitalt i syfte att framför allt förhindra desinformation, naturligtvis, men även vi kallar otillbörlig informationspåverkan samt brottslig verksamhet.

EU vidtar kontinuerligt åtgärder för att anpassa och harmonisera ansvarsregler för de riktigt stora onlineplattformarna i syfte att säkerställa transparens och motverka desinformation på nätet. Det är ett pågående arbete som vi rimligen måste hålla ett vaksamt öga på i den överskådliga framtiden.

Herr talman! Avslutningsvis menar jag att utskottets ställningstagande i betänkandet som helhet landar i en väldigt god analys. Den nya lagen har endast varit på plats i ett par år, varför det är av vikt att Mediemyndigheten enligt sitt uppdrag följer upp det nya mediasystemet och gör en bedömning av effekterna av stödet för att se till att detta stöd uppfyller sitt syfte. När

denna uppföljning är på plats får vi säkerligen ytterligare tillfälle att behandla ärendet, mer i detalj.

Anf. 13 PETER HEDBERG (S):

Herr talman! Varje fredag klockan 20 brukar jag se ett program där man ställer frågan: Vart är vi på väg? Nu förstår jag att kammaren undrar: Vart är han på väg med det här?

Nyligen lyckades programmet nå två av säsongens höjdpunkter. En vecka var min hemort Kramfors ett av resmålen, vilket jag naturligtvis tog på tio poäng. Och veckan därpå ställde de en fråga om vilka de fyra svenska grundlagarna är. Till min stora besvikelse valde programledarna att hjälpa deltagarna på traven och i förväg ge dem både yttrandefrihetsgrundlagen och tryckfrihetsförordningen. Då återstod endast regeringsformen och successionsordningen. Jag är naturligtvis partisk som både lärare i samhällskunskap och sittande i KU, men jag kan tycka att deltagarna borde ha klarat av alla fyra utan assistans.

Herr talman! Den här inledningen, som väl till stor del blev en tv-recension, var min inflygning till ämnet för den här debatten, nämligen tryck- och yttrandefrihet.

Kollegor i tidigare debatter – och även Lars Andersson inledningsvis – har varit inne på att vi lever i en väldigt orolig tid. Det finns allvarliga utmaningar i Sverige och i omvärlden kopplade just till tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen, och det behandlas i det motionsbetänkande vi nu debatterar.

Herr talman! Jag skulle vilja yrka bifall till Socialdemokraternas reservation 1, som rör yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna.

De stora digitala plattformarna har blivit viktiga förmedlare av det fria ordet och är en del av det demokratiska samtalet. De har möjliggjort för fler medborgare att utbyta information och åsikter och att granska makt-havare men också att utmana sedan länge etablerade paradigmen vad gäller nyhets- och informationsförmedling. Men det går inte att komma ifrån att plattformarna också tjänar väldigt stora pengar på polariserande innehåll. Det blir desinformation samt hat och hot mot meningsmotståndare, politiker och journalister. Det har blivit till en kassako för vissa intressen.

Som lagstiftare måste vi ställa högre krav på plattformarna gällande användarkänedom, i brottsbekämpande syfte. Det är också rimligt att tillhandahållare av de här tjänsterna vet vilka som står bakom konton och därmed kan förhindra att algoritmer manipuleras. Det är rimligt att trollfabriker inte tillåts härja fritt i syfte att skapa falska opinioner. Vi socialdemokrater menar att det här bör åstadkommas genom lagstiftning på EU-nivå och att Sverige ska vara drivande i det fortsatta arbetet.

Utifrån den situation vi har sett i Sverige de senaste åren är det naturligtvis helt avgörande att vi med full kraft från den här kammaren ser till att motverka att kriminella uppdrag kan förmedlas via onlineaktörer. Det ska vara kännbara påföljder om aktörerna inte tar sitt ansvar i den frågan.

Herr talman! Jag förstår att det finns invändningar mot regleringar. Det är ofta en legitim oro som väcks kopplat till just yttrandefriheten. Jag tycker att man ska ta oro och kritik på allvar när det kommer från medborgare som väcker frågorna utifrån respekt för det som regleras i regeringsformen och i våra övriga grundlagar. Men när kritiken kommer från dem med starka vinstintressen bör vi som lagstiftare stanna upp och reflektera.

Vi måste analysera vad de med dessa intressen egentligen vill och vad det huvudsakliga syftet är och faktiskt kunna motivera egna väl underbyggda ställningstaganden som utgår från medborgarnas och demokratins bästa. För att demokratin ska kunna fortsätta att vara stark behöver vi helt enkelt stå upp för tydliga och väl balanserade regleringar.

Herr talman! Det finns en annan fråga som har debatterats i väldigt många omgångar i den här kammaren. Det var en av de första debatter som jag deltog i när jag var ny i riksdagen, 2022. Det rör frågan om personuppgifter och så kallade söktjänster. Det har varit på tapeten under många år. Vi har ögonen på oss från EU, och de lagstiftningsförslag som har lagts på riskdagens bord för att adressera de krav som EU egentligen ställer på oss när det gäller integritetslagstiftningen har röstats ned.

Det har tillsatts nya utredningar, varav en presenterade sitt betänkande hösten 2024. Den utredningen föreslog förändringar i grundlagen för att hantera integritetsfrågorna. Det har beretts i Regeringskansliet under en längre tid, men regeringen har nu meddelat att man inte har för avsikt att gå vidare med förslagen om förändringar i grundlagen. Man tänker i stället utreda frågan om söktjänsterna och integritet på nytt för att se om det går att reglera i vanlig lag.

Jag beklagar att regeringen väljer att dra detta i långbänk och att man inte har haft någon dialog med oppositionen i frågan. Socialdemokraternas hållning är fortfarande att medborgarnas integritet måste stärkas och att det är helt orimligt att kriminella med precision kan kartlägga individers levnadsförhållanden för att begå brott mot både egendom och person.

Sverige har fortfarande ögonen på sig från EU-kommissionen. Det är ett delvis oklart rättsläge. Och det är tråkigt för oss socialdemokrater och övriga i oppositionen att vi i denna fråga i princip bara har att förhålla oss till en debattartikel som publicerades i en större tidning där justitieministern och företrädare för övriga Tidöpartier meddelade att man inte avser att gå vidare med förslagen utan tänker utreda frågan på nytt.

Jag hade gärna diskuterat frågan mer. Men justitieministern kommer till vårt utskott nästa vecka, och då har vi möjlighet att ställa ytterligare frågor och resonera kring detta. Från Socialdemokraternas sida vill vi understryka att vi är beredda att hitta konstruktiva lösningar. Detta är en viktig fråga att adressera för att Sverige inte ska hamna i klammeri med EU. (Applåder)

Anf. 14 SUSANNE NORDSTRÖM (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka avslag på samtliga motioner.

I slutet av förra året stod jag i den här talarstolen och pratade om EU:s nya förordning om politisk reklam, som började gälla den 10 oktober 2025. En av de viktigaste förändringarna handlar om hur personuppgifter används. Ingen ska få politisk reklam riktad till sig utan att själv ha bett om det. Regeringen lade därför fram förslag om en ny lag, som riksdagen beslutade om, med kompletterande nationella bestämmelser som började gälla den 1 januari 2026. Det var det jag berättade om då.

Vi har hört det tidigare från den här talarstolen, och jag kommer också att säga det: Desinformation är inte önskvärt – därom är vi nog alla överens. Men den senaste tiden har ju visat att även stora partier går vilse när granskning och fakta inte tas på allvar. Därför är det viktigt att vi bygger motståndskraft, inte bara i samhället utan också i politiken.

Den 1 juli 2025 integrerades en uppförandekod i DSA – på svenska är det förordningen om digitala tjänster. Det innebär att plattformarnas arbete mot desinformation blir direkt granskningsbart och rättsligt bindande.

Den digitala utvecklingen har gett oss enorma möjligheter men också nya och mycket påtagliga hot mot människors integritet. I dag kan en enda söktjänst göra det möjligt att kartlägga en enskild persons adress, relationsstatus, telefonnummer och till och med gamla domar på några få sekunder.

Att stora mängder personuppgifter finns tillgängliga på nätet är ett kraftfullt verktyg – både för det goda och för det onda. Företag och myndigheter behöver kunna göra bakgrundskontroller för att skydda sig mot infiltration och otillbörlig påverkan. Samtidigt riskerar vi att kriminella använder söktjänster för att kartlägga brottsoffer eller för att veta var och när det är fritt fram att göra inbrott.

Därför tillsatte regeringen 2023 en utredning om grundlagsskyddet för söktjänster med utgivningsbevis. Vissa tjänster används legitimt av både offentlig och privat sektor, andra publicerar stora mängder personuppgifter som kan missbrukas. Utredningen föreslog att sådana tjänster ska undantas från grundlagsskydd och i stället omfattas av GDPR.

Förslaget har med rätta väckt debatt. Här möts integritet och yttrandefrihet. Dessutom pågår ett mål i EU-domstolen som kan bli avgörande för framtida reglering. Det vore därför olämpligt att ändra grundlagen innan rättsläget har klarnat. Att invänta EU-domstolens besked och inte gå vidare med utredningens förslag är i nuläget välavvägt.

Problemen kvarstår dock. Behovet av fungerande bakgrundskontroller är stort, och dagens regelverk är otydligt. Högsta domstolens domar i februari försvårar dessutom för söktjänster att verka som tidigare. Därför har regeringen tillsatt en ny utredning för att ta ett helhetsgrepp om bakgrundskontrollerna med tydliga regler som fungerar. Syftet är att stoppa infiltration och brottslig påverkan i både offentlig och privat sektor, samtidigt som den personliga integriteten värnas.

I dag försöker kriminella ta sig in på arbetsplatser för att påverka beslut, sprida information och gynna sin verksamhet. Det är oacceptabelt. Utredningen ska därför säkerställa att relevanta uppgifter kan användas lagligt och att regelverket blir tydligare och rättssäkert. Det är nödvändigt för att skydda särskilt sårbara verksamheter från infiltration och andra säkerhetshot. Uppdraget ska redovisas i mars 2027.

Den här frågan är oerhört komplex, och det är därför förnuftigt att inte göra det för lätt för sig. Vi måste alltid tänka ett varv till på vad konsekvenserna blir. Vi kommer i framtiden att få en mer sofistikerad teknik som allmänheten vill använda, men det vill även de kriminella göra. Jag är helt säker på vi kommer att avhandla dessa ämnen här i kammaren många fler gånger framöver. I grunden är ju förändring det enda konstanta i livet.

Herr talman! EU:s handlingsplan för demokrati från 2020 är en tydlig signal om att Europas demokratier måste stärkas där de är som mest sårbara. Handlingsplanen omfattar tre centrala områden: fria och rättvisa val, starka och oberoende medier och motståndskraft mot desinformation.

En viktig del av detta arbete är att skydda dem som deltar i det offentliga samtalet. Därför antogs i april 2024 EU:s nya direktiv mot så kallade SLAPP-processer, det vill säga strategiska rättegångar mot dem som deltar i den offentliga debatten. Direktivet ger journalister, visselblåsare och

civilsamhället det skydd som de behöver. Ingen ska kunna tystas med rättsliga hot. Om detta går igenom i riksdagen kommer Sverige att införa direktivet i svensk lag den 1 maj 2026. Det är ett modernt, kraftfullt verktyg mot de krafter som vill kväva det fria ordet.

Herr talman! Samtidigt fortsätter arbetet med att stärka demokratins ryggrad nationellt. Den nya nationella strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism samlar förebyggande arbete, skydd och beredskap under samma paraply. Grundlagens fri- och rättigheter står i centrum. Ingen ska behöva frukta för sitt liv, sin säkerhet eller sin frihet att uttrycka sina åsikter.

Demokrati är inte en självklarhet. Det har vi sett flera bevis på i närtid. Den försvaras inte av sig själv utan kräver mod, ansvar och tydliga principer. I en tid när desinformation sprids snabbare än någonsin, när journalister och opinionsbildare utsätts för hot och hat och när extremister försöker utnyttja rättssystemet som ett vapen måste vi stå fast vid principen att Sverige ska vara en fri, trygg och demokratisk nation.

Polisen har byggt upp specialistgrupper mot demokratihot, Mediemyndigheten följer journalisters säkerhet och Linnéuniversitetet stärker journalisters förmåga att hantera hot och hat – särskilt mot kvinnliga journalister. Detta är pragmatisk, konkret och resultatriktad politik.

Vi vet att frihet kräver försvar och att demokratin kräver ansvar. Sverige måste alltid stå starkt mot de krafter som vill förstöra det fria, öppna samhället. Vi accepterar inte tystnad. Vi accepterar inte hot. Vi försvarar det fria ordet, våra institutioner och varje medborgares rätt att leva i ett fritt och tryggt samhälle.

(Applåder)

Anf. 15 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 11.

Människor som fritt kan uttrycka sina åsikter till varandra i samtal på arbetsplatsen, på torgmötet eller i medierna är det största hotet mot världens diktatorer. När människor vågar berätta om vilka problem de ser i samhället och om sin önskan till förändring är det nämligen fröet till organisering. Det är när vi upptäcker att vi är många som tycker likadant som vi kan bli starka och våga mer.

Just nu ser vi det tydligt i Iran. En regim som vet att den inte är omtyckt måste tysta människors röster innan de blir för många. Tidigare, när man kunde förbjuda en tidning, fängsla journalister och slå sönder tryckpressar, var det enklare. Numera kan varje person med en mobil och internetuppkoppling filma, fota och sprida information om vad som händer. När vi nu ser att Iran har stängt ned internet och mobiltrafiken växer oron för vad som verkligen händer där. Omvärlden måste givetvis kräva att information återigen kan spridas inom och från landet.

Vi ser det också i Gaza. En förutsättning för Israel att kunna genomföra sina krigsbrott har varit att förbjuda utländska journalister och att döda de palestinska reportrar som gjort sitt bästa för att få omvärlden att reagera på det pågående folkmordet. Man har precisionsbombat bostäder och tält där journalister har bott och prickskjutit på människor med pressvästar. Pressvästen som tidigare var ett skydd för demokratin och en säkerhet har i stället blivit en dödsfälla.

Herr talman! I går presenterade Reportrar utan gränser sin rapport för 2025, och det är också skrämmande läsning. Mer än hälften av världens befolkning bor i länder där pressfriheten är hotad. Över 500 journalister har suttit fängslade, och 67 har dödats. Allt fler länder går i en auktoritär riktning.

Det gör det svårare även för svenska journalister att bevaka vår omvärld och ge oss den nyhetsrapportering och viktiga kunskap som vi vill ha. Vi såg det exempelvis i våras när journalisten Joakim Medin fängslades i Turkiet. Även om han har släppts och är hemma har han fortfarande åtal hängande över sig, och det är oklart om han över huvud taget ska kunna verka som journalist i omvärlden framöver. Det är faktiskt något bisarrt att det inte är vilket land som helst utan Sveriges Natopartner Turkiet som utövar de här hoten mot en av våra journalister i landet.

Även i stabila demokratier som vår finns det svåra utmaningar och överväganden som man behöver göra för att hitta en balans mellan att bevara våra fri- och rättigheter på nätet och att skydda människors integritet och vår demokrati. En sådan komplicerad fråga, som tidigare talare har varit inne på, är vilka personuppgifter som ska få tillhandahållas på nätet av företag. Just nu tjänar företagen ganska mycket pengar på att samla in offentliga uppgifter om oss. Ibland är det känslig information, som tidigare domar, men även till synes oskyldiga uppgifter om adress, ålder och civilstånd kan utnyttjas av kriminella som letar efter platser och personer att råna.

Trots alla rapporter om hur detta har missbrukats samt EU-lagstiftningen på området och ett flertal statliga utredningar har regeringen nu meddelat att den inte avser att gå fram med de utlovade förslagen för att komma till rätta med situationen. Det är beklagansvärt och lite förvånande, även om det var ett tag sedan jag läste debattartikeln. Det riskerar också att bli ganska dyrt. I förlängningen finns det nämligen en risk att EU kommer att inte bara hota med viten utan också kräva viten om Sverige inte tar tag i den här problematiken och skyddar känsliga personuppgifter bättre. Det är också beklagligt att regeringen inte väljer att agera för att skydda de många olika sårbara grupper i samhället som utnyttjas i det här systemet, framför allt äldre som exempelvis utsätts för både våld och stölder.

För ett år sedan var regeringspartierna eniga om att täppa till det undantag i grundlagen som tillåter att söktjänster sprider personuppgifter utan personens samtycke. Vid tidigare utredningar har alla partier ställt sig bakom de förslag som varit avsedda att åtgärda den här bristen. Eftersom söktjänsterna fungerar med stöd i grundlagen krävs en ändring av den. Nu har den tidsgränsen passerat. Det gör att det dröjer fyra år till nästa möjlighet.

Jag tycker att regeringen behöver ta till sig den kritik som kom bara för några dagar sedan från PRO och andra pensionärsorganisationer om att detta kan få allvarliga konsekvenser för deras medlemmar. I Huskvarna misstänker polisen att en eller flera gärningspersoner har varit igång de senaste veckorna och riktat in sig just på personer över 80 år. När det gäller bedrägerier – men också rån, som i det här fallet – är dessutom mörkertalet stort. Det är många som skäms över att de gått på ett fejkmejl eller ett samtal från någon som utgett sig för att vara från banken eller dylikt. Vi vet att det görs många informationsinsatser för att upplysa allmänheten om

att man inte ska lita på sådana som önskar att man exempelvis ska legitimeras sig online.

Herr talman! En angränsande fråga som också rör vår frihet på nätet är hur man ska kunna stoppa den desinformation och spridning av hat och hot som utgör ett hot mot demokratin utan att man gör ingrepp som undergräver våra fri- och rättigheter. När vår uppfattning om vad som händer i världen i allt högre grad baseras på rapporter i sociala medier och när åsikter sprids snabbare än någonsin blir det också viktigt att förstå algoritmerna bakom spridningen och vilka intressen som styr flödena. I dag är det ett fåtal stora techbolag, eller kanske till och med ett fåtal män, som kontrollerar de plattformar som dominerar vår digitala vardag.

Riktigt skrämmande blir det när techbolagens ägare köper sig en plats vid den politiska maktens bord för att undvika regleringar och dessutom använder sina plattformar för att påverka val och uppmuntra till extremism och polarisering. Jag noterade ett exempel senast i går. En mäktig man i världen fick kritik. Han svarade med att han avsåg att kanske köpa upp bolaget som kritiken kom ifrån. Det är en väldigt märklig tid vi lever i för tillfället.

Utifrån det ställer vi oss bakom förslaget om att tillsätta en utredning för att analysera de globala plattformsföretagens påverkan på demokratin och hur skyddet för demokratin kan stärkas. En sådan utredning behöver komma till skott skyndsamt för att möta de ökade problem som desinformation, propaganda och påverkansoperationer innebär. Dessutom är det här året ett valår. Tillsammans med många andra i mitt parti och säkert också många andra i den här kammaren är jag allvarligt bekymrad över att det finns risk att det här får konsekvenser i form av valpåverkan även i Sverige och inte bara i länder i vår omvärld.

Herr talman! Som en motvikt till de snabba klipp som sprids på nätet med oklara avsändare behövs traditionella granskande nyhetsmedier. I ett glesbefolkat land som Sverige har det behövts offentligt stöd för att garantera lokal journalistik över hela landet. För två år sedan togs, som tidigare talare nämnt, ett nytt system fram för ekonomiskt stöd till de privata nyhetsmedierna. Flera av oss i oppositionen varnade då för att det nya mediestödet riskerade att innebära en mediedöd. Tyvärr har vi fått rätt.

Vi anser att mångfalden av nationella tidningar behöver värnas och har ett yrkande om det. Men flera medier som bidrar till mångfald i samhällsdebatten har redan tvingats lägga ned. Ett exempel är den liberala tidningen Nu. Jag beklagar verkligen att Nu lades ned, även om jag inte hörde till dess läsare. Det var en av de tidningar som bidrog till en bredare samlad debatt.

Jag inser att jag håller ett alldeles för långt anförande – jag beklagar. Men jag vill framhålla att det fanns andra saker som Vänsterpartiet varnade för när det skulle fattas beslut om tillkomsten av det nya mediestödet. Alla var överens om att ett nytt stöd krävdes, med tanke på de nya digitala medierna och att människor nu kanske inte nödvändigtvis läser en pappers-tidning. Men jag noterar exempelvis att även tidningar som rör nationella minoriteter nu inte får stöd. Det var någonting som Vänsterpartiet varnade för och som man enkelt hade kunnat åtgärda.

Herr talman! När politiska krafter i Sverige och i vår omvärld underblåser den auktoritära utvecklingen behöver vi gemensamt åstadkomma en stor och stark politisk motreaktion.

Vi i Vänsterpartiet har tidigare motionerat om att möjliggöra ett centrum för granskande journalistik. För att ge lite beröm till andra vill jag säga att det är väldigt glädjande att det nu är på gång. Men vi i Vänsterpartiet anser att det också krävs medel och mer stöd. Det är ett problem att mediestödet inte fullt ut delas ut till de medier som finns i samhället utan går tillbaka till Finansdepartementet. Vänsterpartiet har i sitt budgetförslag en halv miljard mer till mediestöden än vad regeringen har. Det kan givetvis låta som en stor summa, men det är ett lågt pris för att garantera att fler områden får nyhetsbevakning och kvalitetsjournalistik, vilket stärker vår demokrati.

Anf. 16 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! I denna debatt kommer jag att utgå från den verklighet som visar varför frågor om tryck- och yttrandefrihet och massmedier är så viktiga.

Mer än vart fjärde barn uppger att de utsatts för mobbning på nätet. Den psykiska ohälsan ökar bland unga, särskilt hos flickor, och kopplas ofta till sociala medier. Sveriges regering beslutade i oktober 2025 att ge en utredare i uppdrag att analysera förutsättningar för att införa en åldersgräns för barns användning av sociala medier i syfte att stärka skyddet för barns hälsa och trygghet i digitala miljöer.

I denna fråga är Danmark ett föregångsland. Där beslutade man redan i november att införa en åldersgräns på 15 år för sociala medier. Det uttalande syftet är att skydda barn från algoritmer och beroendeframkallande funktioner och minska negativ psykisk påverkan.

I Australien beslutades i december 2025 om ett förbud för barn under 16 år att använda sociala medier. Syftet är även där att skydda unga från skadligt innehåll. Plattformer som Tiktok, Instagram, Youtube, Snapchat, X, Reddit och Facebook måste nu aktivt hindra minderåriga från att skapa konton, annars riskerar de böter.

Det finns de som ifrågasätter om sådana begränsningar är förenliga med yttrande- och tryckfriheten, men det behöver ställas i relation till att det gäller barn, som är mycket mer påverkbara än vuxna. Det är därför mycket välkommet att regeringen nu har tillsatt en utredning om hur en åldersgräns för sociala medier kan införas även i Sverige, för barnens och de ungas skull.

Herr talman! Denna debatt gäller ett motionsbetänkande. Kristdemokraterna står bakom regeringens politik. Flera av motionerna lyfter viktiga aspekter, men det kan behöva göras känsliga avvägningar mellan de olika förslagen och de grundlagsskyddade tryck- och yttrandefrihetsfrågorna i relation till EU-rätten.

Exempelvis har EU-kommissionen tagit fram riktlinjer för att stödja plattformar som är tillgängliga för minderåriga när det gäller att uppfylla kraven i DSA, Digital Services Act. Det finns nu en app för åldersverifiering, anpassad för varje medlemslands nationella förutsättningar. På så sätt blir det möjligt att bevisa sin ålder genom ett elektroniskt intyg när personen vill använda onlinetjänster där det finns åldersbegränsningar.

EU har också tagit fram en uppförandekod mot desinformation som har undertecknats av ett antal onlineplattformar. Dessa plattformar är skyldiga att varje år rapportera om sina åtgärder i arbetet med att bekämpa desinformation. Kommissionen har inlett flera formella förfaranden gentemot onlineplattformar för misstänkta brott mot DSA, exempelvis kopplade till skydd av minderåriga. Så sent som i oktober 2025 gjorde kommissionen ett preliminärt konstaterande att Tiktok och Meta åsidosatt olika skyldigheter enligt DSA, som att göra det enkelt för användarna att anmäla olagligt innehåll.

Mycket återstår att göra för att skydda yttrandefriheten men också för att motverka desinformation och inte minst kränkningar på nätet.

Herr talman! Hur långt ska grundlagsskyddet i offentlighetsprincipen sträcka sig? Är det rimligt att kriminella ska kunna ringa in lämpliga offer genom uppgifter som ligger lätt tillgängliga via söktjänster på nätet, som bilregistret eller adressregister kopplade till personnummer, telefonnummer, ålder och civilstånd? Nej, det är inte rimligt. Därför har regeringen låtit utreda grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör personuppgifter.

Utredningen föreslår att det befintliga undantaget i mediegrundlagarna för söktjänster som offentliggör känsliga personuppgifter utvidgas till att omfatta samtliga personuppgifter. Betänkandet har remissbehandlats. Då rättsläget är oklart vill regeringen nu utreda möjligheten att reglera via vanlig lag utan att ändra grundlagarna.

I andra änden av detta spektrum ligger bakgrundskontroller av anställda. Det är ju redan obligatoriskt med bakgrundskontroll av personer som ska arbeta med barn och unga, men förpliktelsen gäller inte sådana som ska jobba inom andra utsatta områden, såsom äldreomsorgen. Det finns inte heller någon regel om uppföljning av eventuella domar som fälls under en pågående anställning.

Den senaste tiden har det kommit förfärliga berättelser om hur äldre kvinnor blivit sexuellt ofredade eller rent av våldtagna av omsorgspersonal. Ingen av oss vill att våra barn eller vår gamla mor ska skötas av personer som tidigare har dömts för sexuella övergrepp. Det är därför bra att regeringen har tillsatt en utredning för att undersöka möjligheten att göra bakgrundskontroller i både offentlig och privat verksamhet inför och under anställning.

Herr talman! Våra grundlagar har med rätta väldigt stor tyngd. Det finns goda skäl till att vi i riksdagen har fattat ett vilande beslut om att göra det svårare att förändra eller upphäva grundlagar. Men det är också viktigt att vara öppen för att förändringar kan vara nödvändiga när tiden och samhällsutvecklingen förändrar landskapet.

Det fanns sannolikt inte i lagstiftarnas föreställningsvärld att offentlighetsprincipen skulle kunna användas för att kartlägga privatpersoners ekonomi och ringa in potentiella brottsoffer på det sätt som vi har sett på senare år. Lika lite kunde man ana att barn via ständigt närvarande mobiltelefoner skulle utsättas för systematisk mobbning, kränkningar och utpressning till sexuellt utnyttjande i skolan eller i hemmets trygga vrå genom olika nättchatrar som inte lämnar barnet i fred ens efter föräldrarnas godnattkram.

Dessa exempel visar varför det är så viktigt att hela tiden ha en levande diskussion om var gränserna ska dras och när det är dags att göra justeringar i lagstiftningen. Det är viktigt för våra barns och våra äldres skull och för alla som riskerar att utsättas för nätbedrägerier och utnyttjande under yttrandefrihetens, tryckfrihetens eller offentlighetsprincipens täckmantel.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 17 MUHARREM DEMIROK (C):

Herr talman! Veckans vanligaste mening är kanske "Vi lever i en ovanlig tid". Jag tror att även jag ska börja med det: Vi lever i en ovanlig tid. Den är så pass ovanlig att vi inte vet hur situationen har utvecklats sedan vi satte oss här i kammaren. Trump har kanske landat i Davos och uttryckt en åsikt.

Herr talman! När vi i Centerpartiet för drygt ett år sedan formulerade vår kommittémotion och det som vi har som grund för dagens debatt vägde vi vartenda ord på guldväg. Vi ville peka på systemfel utan att verka alarmistiska. Vi ville varna för risker utan att måla fan på väggen. Men i dag kan vi konstatera att verkligheten inte bara har hunnit i kapp oss utan sprungit om oss. Samtiden är betydligt mörkare nu än vi kunnat föreställa oss, och hela vår uppfattning om den internationella världsordningen skakas i sina grundvalar.

Jag tänker fokusera på det som vår reservation 2 gäller, det vill säga frågan om yttrandefrihet och en reglering av techjättarna.

Vi lever i en tid där den regelbaserade ordningen, den som har skyddat små länder som Sverige, håller på att ersättas av något helt annat, nämligen den starkes rätt. Vi lever i en tid där politisk makt i Washington och digital makt i Silicon Valley har ingått en ohelig allians. Expressens ledarsida skrev väldigt bra om detta häromdagen. Där beskrevs vårt akuta läge med orden "Trump kan stänga Sverige på en timme". Det är inte en teoretisk rubrik, utan det är en beskrivning av en nationell sårbarhet som Centerpartiets reservation i detta betänkande syftar till att åtgärda.

Herr talman! Centerpartiets främsta fokus i betänkandet rör vår reservation om yttrandefriheten på internet och behovet av att reglera de globala techjättarna. Men jag skulle vilja omformulera det och säga att det handlar om Sveriges digitala suveränitet.

Länge betraktade vi sociala medier som neutrala plattformar för det fria ordet. Men i dag ser vi att de är någonting helt annat. De är geopolitiska aktörer med en makt som helt och hållet utmanar suveräna nationalstater. Vi ser en utveckling där en amerikansk president kan styra våra algoritmer, som påverkar vad vi ser och läser och som formar vår världsbild, genom ett enkelt telefonsamtal till en vän i techeliten.

När Elon Musk använder sin plattform som ett personligt politiskt vapen eller när Mark Zuckerberg öppet signalerar att han tänker samarbeta med president Trump för att underminera europeiska lagar som DSA inser vi att den starkes rätt redan är här. Vi har sett vad det innebär i praktiken. I Kanada drog Meta helt enkelt ur kontakten för nyhetsförmedlingen och tog en hel demokratis informationsflöde som gisslan i en affärssuppgörelse.

I en värld där desinformation är ett strategiskt vapen kan vi inte acceptera att svenska folkets tillgång till sanningen vilar på en utländsk miljardärs nyckel eller på en amerikansk administrations politiska agenda.

Centerpartiet kräver att individen ges makten att stänga av de algoritmer som i dag premierar hat, splittring och utländsk påverkan. Denna kamraren måste kunna garantera att svensk yttrandefrihet inte är en tjänst Sverige hyr av Silicon Valley, utan det ska vara en rättighet vi här hemma själva äger.

Herr talman! Denna nya världsordning kräver att vi också ser över hur vi skyddar våra egna röster. Det leder mig till Centerpartiets reservationer om utländska direktinvesteringar och säkerhet för opinionsbildare.

Tidöpartierna säger nej till Centerpartiets krav på att granska utländska uppköp av svenska medieföretag. De menar att det skulle hota tryckfriheten. Men vi menar tvärtom att det verkliga hotet mot det fria ordet är att lämna dörren vidöppen för att auktoritära makter eller oförutsägbara utländska intressen ska kunna köpa upp vår lokala journalistik och våra största mediehus.

I dag har vi lagar som skyddar våra elnät och våra hamnar mot fientliga investeringar, varför då lämna informationsinfrastrukturen oskyddad? I en tid då Trumpadministrationen använder ekonomiska påtryckningar som ett primärt verktyg behöver Sverige en juridisk nödbroms. Vi kan inte låta fria medier bli brickor i ett globalt maktspel.

Samtidigt ser vi hur den starkes rätt sipprar in i det dagliga samtalet. När retoriken från högsta ort i USA normaliserar att peka ut journalister som folkets fiende skapas en miljö där hat och hot blir vardag för svenska mediearbetare.

Centerpartiet vill se skärpta åtgärder för opinionsbildares säkerhet, för om vi inte kan skydda dem som står i frontlinjen för sanningen kommer resten av försvarsmurarna inom kort att falla.

Herr talman! Världen har förändrats och förändras ständigt. Vi kan inte längre klamra oss fast vid en naivitet som hör hemma i en tid som inte längre finns. Förändringar av lagar ska ta tid och göras med klokhet, men den hastighet med vilken världen förändras måste också få oss att tänka om. Den starkes rätt utmanar oss nu på varenda skärm och i varje algoritmiskt flöde.

Expressens varning om att vi kan stängas av på en timme är ett rop på politisk handling. Vi kan välja att sitta still i båten och hoppas att stormen i Washington bedarrar. Eller så kan vi agera för att bygga svensk motståndskraft.

Centerpartiets motioner handlar om att ge Sverige verktygen att stå upp för sig självt. De handlar om att reglera techjättarna, att skydda våra mediehus mot fientliga uppköp och att säkra tryggheten för dem som vågar tala fritt. Vi vägde våra ord på guldväg när vi skrev dessa motioner. Nu är det dags för riksdagen att visa samma allvar. Det handlar om Sveriges suveränitet, Sveriges sanning och Sveriges framtid.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 18 MAURICIO ROJAS (L):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i det betänkande vi nu debatterar.

I betänkandet behandlas många viktiga frågor, men i detta anförande kommer jag att begränsa mig till två principfrågor som för oss liberaler är av särskild betydelse.

Den första gäller de politiska partiernas ansvar för hur sociala medier används. Som bekant uppmärksammade TV4:s *Kalla fakta* i maj 2024 att Sverigedemokraternas kommunikationsavdelning drev ett antal anonyma konton i sociala medier. På några av dessa konton hade man agerat respektlöst och uttryckt sig nedsättande om meningsmotståndare i flera partier.

Granskningen och den efterföljande debatten satte ljuset på ett fenomen som inte borde finnas i Sverige men som tyvärr gör det och som dessutom har förekommit tidigare. Självklart har politiska partier rätt att uttrycka sina åsikter på det sätt de själva väljer. Men en grundläggande demokratisk princip är att de också tydligt ska stå för sin kommunikation.

Liberalerna reagerade därför kraftfullt i syfte att stävja en utveckling som i längden hotar grunderna för det demokratiska samtalet. Vi klargjorde att vi var beredda att lagstifta i frågan om partierna inte kunde enas om en frivillig uppförandekod där anonymitet och bristande transparens i partiets kommunikation tydligt avvisas. Sedan dess har viktiga framsteg gjorts i denna riktning, inte minst inom den arbetsgrupp som leddes av vår liberala riksdagsledamot Malin Danielsson.

Därför var det så nedslående när *TV4 Nyheternas* granskning i november 2025 konstaterade att Socialdemokraterna sprider politiska budskap via ett nätverk av egna sajter och konton i sociala medier utan att det tydligt framgår att ett partiägt mediebolag är avsändare. Granskningen visade också att partiets mediebolag publicerar politiska budskap utformade som om de vore objektivt redaktionellt innehåll på plattformar som Facebook och Instagram. På så sätt kan partiet kringgå teknikjätten Metas förbud mot politiska annonser och samtidigt vilseleda användare på dessa plattformar.

Detta är ett fullständigt oacceptabelt agerande från Sveriges största parti. Dessutom är det ett prov på bottenlöst hyckleri, särskilt mot bakgrund av Magdalena Anderssons tidigare skarpa fördömande av Sverigedemokraternas anonyma konton.

Herr talman! Den andra fråga jag vill beröra gäller tillståndet för den frihet som är absolut avgörande för demokratin: yttrandefriheten. Sverige har en stolt tradition av yttrandefrihet men också en betydligt mindre ärorik historia, som dessvärre gör sig påmind i våra dagar.

Den ljusa sidan exemplifieras bäst av tryckfrihetsförordningen från 1766 – världens första i sitt slag – som med rätta upptagits som världsarv av Unesco.

Den mörkare sidan kan illustreras av Sveriges agerande gentemot de nazistiska makthavarna i Berlin, både före och under andra världskriget.

Efter våren 1933, när inget direkt hot förelåg mot Sveriges säkerhet, förespråkade Per Albin Hansson och hans regering en strikt tystnadslinje inför nazisternas övergrepp. Det gick så långt att Per Albin Hansson tillsammans med utrikesminister Rickard Sandler ett år före krigets utbrott skickade ett konfidentiellt meddelande till medierna där de uppmanades att skildra Tyskland under vederbörligt hänsynstagande till det egna land-

ets intressen och utan användande av överord eller avsiktligt sårande uttrycksätt. Detta gällde nazismen.

Denna linje fördjupades under kriget och ledde till flagranta ingrepp i yttrandefriheten. Under kriget genomfördes omkring 320 konfiskeringar av tidningar och tidskrifter utan föregående rättegång. Det väcktes 55 åtal för brott mot tryckfrihetsförordningen. Sex tidningar fick transportförbud – i vissa fall i upp till tre år.

Broschyrer och böcker konfiskerades, däribland *Polens martyrium*, den första bok som beskrev de tyska grymheterna, som redan kostat omkring 700 000 polska judar livet och som avslöjade användandet av gasning som utrotningsmetod i förintelsläger som Auschwitz.

Till regeringens repression måste läggas den omfattande självcensur – självtukt, som Per Albin Hansson kallade det i sitt tal den 1 september 1939 – som rådde i medierna samt den aktiva medverkan från framstående journalister som Dagens Nyheters chefredaktör Sten Dehlgren.

Herr talman! Anpassningspolitikens tystnad har varit ett återkommande hot mot yttrandefriheten och har format en svensk ”igelkottslinje” långt efter krigets slut. Den tog sig uttryck i Sveriges undfallande hållning gentemot Sovjetunionens ockupation av Baltikum – i praktiken fram till Berlinmurens fall – och har åter aktualiserats i relation till dem som i religionens namn och inte sällan genom våldsamma aktioner kräver att vi tuktar våra friheter.

Det mest uppenbara exemplet är reaktionerna efter Jyllands-Postens publicering av Muhammedkarikatyrerna 2005. Då aktiverades vår igelkottsreflex omedelbart, till skillnad från Danmarks ståndaktiga försvar av sina friheter. Statsminister Anders Fogh Rasmussen vägrade till och med att ta emot de ambassadörer från muslimska länder som krävde en ursäkt.

Kontrasten mot vårt lands utrikesminister Laila Freivalds var bjärt. Hon medverkade till att Sverigedemokraternas hemsida stängdes ned när de utlyste en egen karikatyrävling, och hon bad dessutom personligen om ursäkt till 16 muslimska ambassadörer för en karikatyr i SD-Kuriren. Freivalds var dock, som Sakine Madon påminner oss om i sin mycket läsvärda bok *Till kättarens försvar*, inte ensam i detta sammanhang.

Pressombudsmannen Yrsa Stenius beskrev publiceringen i Jyllands-Posten som grov omdömeslöshet och som ett missbruk av pressfriheten, justitiekanslern Göran Lambertz föreslog ett globalt FN-avtal för att verka för att medier avhåller sig från att i onödan kränka religioner och deras företrädare och så vidare.

Herr talman! Dessa händelser blottlägger en sorglig kontinuitet som i dag åter gör sig gällande. Denna gång har dock Danmark valt motsatt väg. Efter koranbränningarna antog folketinget i december 2023 en lag som kriminaliserar otillbörlig behandling av viktiga religiösa texter. I praktiken handlar det om att återinföra det hädelseförbud som avskaffades så sent som 2017.

I Sverige avskaffades blasfemiförbudet eller hädelseförbudet – eller trosfridsbrott, som det kallades efter 1948 – redan 1970, med motiveringen: ”En fri och öppen debatt i religionsfrågor kan endast vara till gagn för samhället, även om en utvidgning av yttrandefriheten på detta område medför att uttrycksmedel någon gång kommer till användning som kan te sig stötande för vissa grupper.” Så står det i proposition 1970:125.

Det är just denna fria och öppna debatt som kan te sig stötande för vissa grupper som nu står på spel. Igelkottsreflexen är tillbaka, och kraven på självttukt och förbud hörs åter från olika håll. Nu hörs det röster som till och med beklagar att hädelseförbudet försvann från vår lagstiftning 1970.

Det går en tydlig linje från Annie Lööfs utsaga 2022 om att koranbränningarna kunde klassas som hets mot folkgrupp och Magdalena Anderssons uttalande här i riksdagen 2023 om att skruva i lagstiftningen om hets mot folkgrupp till Svea hovrätts fastställande i november 2025 av tingsrättens dom mot Salwan Najem för hets mot folkgrupp.

Som tryckfrihetsexperten Nils Funcke påpekat byggde tingsrättens dom på att Najem, tillsammans med den mördade Salwan Momika, skändat Koranen, uttalat sig nedsättande om profeten Muhammed och framställt islam som en yttrandefrihetsfientlig religion som står för kvinnoförtryck och terror, utan att några uttalanden riktats mot muslimer som grupp.

Tingsrätten hävdade i sammanhanget att Najems uttalanden med tydlig marginal överskridit vad som är en saklig och vederhäftig debatt och kritik av religion. Det vill säga: Religionskritik får utövas, men endast om den är saklig och vederhäftig. Detta är en helt ny princip i svensk rättspraxis, och om den accepteras skulle det leda till mycket långtgående inskränkningar av yttrandefriheten.

Enligt Svea hovrätt är den avgörande frågan huruvida det går att uttrycka missaktning mot en religion i stor omfattning utan att samtidigt uttrycka missaktning mot religionsutövarna. Med denna motivering har hädelseförbudet i praktiken återuppstått i Sverige. Om denna tolkning hade gällt tidigare hade både filmen *Life of Brian* och utställningen *Ecce homo* i Uppsala domkyrka betraktats som hets mot folkgrupp, för att inte tala om Lars Vilks rondellhund, Salman Rushdies *Satansverserna* eller den mördade Theo van Goghs film *Underkastelse*.

För oss liberaler är detta en djupt bekymmersam utveckling – en nytolkning av våra grundlagar som riskerar att föra oss tillbaka till en tid som vi trodde tillhörde det förflutna.

Anf. 19 JAN RIISE (MP):

Herr talman! När jag skriver anföranden skriver jag oftast som inledning: Tack för ordet! Det passar sällsynt bra den här gången, för det slog mig omedelbart efter att jag hade skrivit det att det inte är helt självklart att man får ordet, att man får möjligheten att göra sin röst hörd.

Flera har påpekat att sedan vi skrev motioner och uttryckte åsikter om yttrandefriheten på internet och om i vad mån det behövs en reglering av techjättarna, framför allt de stora bolagen, har väldigt mycket hänt – till det sämre, måste man dessvärre konstatera.

Den säkerhetspolitiska situationen har snarast försämrats – jag behöver bara säga Grönland – medan Rysslands olagliga och storskaliga invasion av Ukraina snart går in på femte året.

Min gröna kollega från Tyskland i Europaparlamentet, Alexandra Geese, konstaterade nyligen i ett anförande att plattformarna X och Tiktok på riktigt lyfter fram visst material, ibland ren desinformation, på bekostnad av annat, utan att vi användare har bett om det på något sätt. Sent i går kväll kom det ett meddelande från henne: Jag får närmast be om ursäkt för min hårda ton, men jag tvingas än en gång påpeka detta: Det här är inget

som vi ska ha. Vi måste fundera på hur vi kan förstärka det europeiska samarbetet för att åstadkomma något som gör saker och ting bättre.

Det här är förstås ingen tillfällighet. Makten över sociala medier eller medier över huvud taget har sedan länge identifierats som avgörande för att exempelvis bidra till att skapa splittring i Europa. Vi måste fråga oss varför vi accepterar affärsmodeller för sociala medier vars syfte är att skapa splittring. Det hade vi aldrig accepterat för andra medier. Demokratin kräver att vi står upp och säger vad vi tycker och att det finns möjlighet att göra det.

Herr talman! Vi måste ta strid för Europas självständighet, och vi måste försvara oss mot dessa floder av desinformation och misstänkliggörande.

Där har vi EU:s Digital Services Act. Någon nämnde tidigare vad den heter på svenska, men jag har misslyckats med att komma ihåg det. Den är, kan man säga, rätt indirekt och defensiv – i och för sig på goda grunder, men man kunde önska att EU satte ned lite fler fötter med lite mer eftertryck. Lagen talar om att mediejättarna ska motverka skador på de demokratiska processerna och stärka transparens och forskning, exempelvis om hur algoritmerna påverkar spridning och synlighet. Vi får alltså notera att det inte handlar om att främja demokrati utan om att motverka att demokratin skadas.

Här hemma talar vi om psykologiskt försvar, som handlar om att bygga upp motståndskraften i samhället mot desinformation och påverkanskampanjer. Det innebär bland annat att höja förmågan hos befolkningen att skilja på pålitliga källor och källor som inte är det.

I dag är det svårt att veta varifrån dessa informationskampanjer kommer. Nationella och internationella aktörer, individer, politiska organisationer och organiserad brottslighet rör sig i samma digitala rum, vilket leder till otydlighet om vem som ska hantera hotet. När sociala medierplattformar dessutom osynliggör inlägg genom att nedprioritera visst innehåll i flödena, så kallad shadow banning eller skuggförbud, riskerar det att ytterligare begränsa och urholka yttrandefriheten.

För att möta detta krävs ett stort samverkansnät mellan relevanta myndigheter, med vederbörlig hänsyn till den personliga integriteten. Det behövs också en förstärkning av medie- och informationskunnigheten i samhället, bland annat genom ökad undervisning i grund- och gymnasieskolan. Dessutom bör en eller flera relevanta myndigheter få i uppdrag att ta fram en nationell strategi för stärkt motståndskraft mot desinformation och propaganda så att medie- och informationskunnigheten kan stärkas.

Härutöver behöver samarbetet inom EU fortsätta för att sätta press på sociala medierjättarna så att de inte tillåter att desinformation sprids på deras plattformar och för att användare ska kunna överklaga skuggförbud.

Herr talman! Häromdagen fick jag ett meddelande från Lennart Fernström. Det kanske inte är så många utanför den gröna kretsen som vet vem han är, men Lennart är vd för Mediehuset Grön Press och chefredaktör för tidningen Syre. Vi talades vid inför det nya mediestödets införande för något år sedan. Som ni minns utformades det med stegvis minskande stöd så att en rad mindre tidningar utanför de stora koncernerna och tidningar med andra perspektiv än de rent lokala – till exempel fackliga, religiösa och gröna, alltså tidningar med en nationell målgrupp men med specifika intressen – kan tvingas ge upp. Nu skrev han för att tala om att tre av de fyra

tidningarna inom Grön Press står inför nedläggningsbeslut, vilket naturligtvis bidrar till minskad mediemångfald.

Det händer att jag hänvisar till regeringsformen 1 kap. 1 §. Andra meningen, den som står efter ”All offentlig makt i Sverige utgår från folket”, lyder: ”Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt.”

Det är två saker, fri åsiktsbildning och rösträtt. Den senare, rösträtten, värnar vi med mycket stor omsorg. Vi provar alla sorters lösningar för att tillgänglighet och legitimitet ska vara helt oantastliga. Det händer att det blir fel – inte ofta, men när det ändå sker tar vi det på mycket stort allvar och försöker hitta lösningar så att det inte ska hända igen, allt förstås till en budgeterad kostnad. Men när det gäller den fria åsiktsbildningen är det lite mindre noga. Det beror säkert till en del på att strukturen är annorlunda i form av civilsamhälle, folkbildning, sociala och andra medier liksom andra forum för meningsutbyte och reflektion.

Jag tycker att det är rimligt att staten tar någon form av ansvar även för den strukturen. Självklart menar jag inte att den ska vara statlig eller helt finansierad av staten utan snarare att staten ska försöka vara en god stat och inte bara tillåta utan faktiskt stödja många olika perspektiv.

Herr talman! Det är här mediestödet kommer in i bilden. Det gäller en sådan tidning som Norra Halland i min hemstad Kungsbacka, som nu slås ut av Stampens lokala tidningar. Det gäller i värsta fall tre av fyra tidningar inom Grön Press och många andra.

Alla människor, oavsett var i landet de bor, ska ha tillgång till allsidig nyhetsförmedling av hög kvalitet. Förutsättningarna för oberoende granskande journalistik behövs förstärkas ytterligare. Så kallade vita fläckar, det vill säga områden med svag journalistisk bevakning, behöver byggas bort.

Det nya mediestödet har medfört försvagad mediemångfald, menar jag. Regeringen har inte gjort tillräckligt för att värna stödet till de rikstäckande små och medelstora tidningarna, som har stor betydelse för mångfalden. För att säkerställa en mångfald av nyhetsmedier över hela landet behöver det nya mediestödet utvärderas och uppdateras och tillföras mer resurser så att målen uppnås.

Herr talman! Betänkandet innehåller också en genomgång av ett antal motioner som på olika sätt uttrycker stor tveksamhet till om det ska vara möjligt för privata företag att erbjuda integritetskänslig information som till exempel brottmålsdomar. Det har flera andra talat om här, inte minst ledamoten Peter Hedberg i detalj. Jag delar uppfattningen att detta är en mycket angelägen fråga.

Jag står självklart bakom alla våra reservationer om reglering av techjättarna och om mediestödet, men jag väljer för tids vinnande att yrka bifall endast till reservation 4 om just detta. Med det tackar jag också för ordet. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

Justitiekommitténs betänkande 2025/26:JuU18
Vapenfrågor
föredrogs.

Vapenfrågor

Anf. 20 ADAM MARTTINEN (SD):

Herr talman! Vi debatterar justitiekommitténs betänkande om vapenfrågor. Det är ett betänkande som hanterar de motioner som inkom under den allmänna motionstiden, alltså hösten 2025, och är inte att förväxla med regeringens kommande proposition om en ny vapenlagstiftning, som förväntas lämnas till riksdagen om tre fyra veckor.

Detta betänkande behandlar ett antal motioner och innehåller även fyra reservationer. De handlar om översyn av lämplighetsprövningen i vapenlicensärenden, skjutvapens lämplighet för jakt och frågan om vapenamnesti.

Vapenutredningen har lagt fram förslag om nya regler för lämplighetsprövning, och dessa har hanterats av regeringen. Vi avvaktar helt enkelt lagrådsremissen och sedermera propositionen, som kommer att landa i utskottet i närtid. Frågan har även kommenterats av justitieministern i intervjuer, för dem som på förhand vill ta del av lite djupare resonemang i denna fråga.

Gällande skjutvapens lämplighet för jakt har regeringen fattat beslut om en förordningsändring som innebär att Polismyndigheten sedan augusti 2025 inte längre beviljar tillstånd för innehav av vissa halvautomatiska vapen för jakt och avlivning av fällfångade djur. Det finns även förslag som har remitterats till Lagrådet om att förbudet ska framgå av en ny vapenlag.

Med hänsyn till den beslutade förordningsändringen och det fortsatta arbete som pågår i frågan anser utskottet att det inte finns skäl att rikta något tillkännagivande till regeringen i de här frågorna.

Herr talman! Utskottet ser inte heller något akut skäl till att uppmana regeringen att införa en tidsbegränsad vapenamnesti. Skjutvapenvåldet i de kriminella miljöerna har nästan halverats de senaste åren. Regeringen går fortsatt fram med en mer offensiv politik för att komma åt de illegala vapnen – det är ju dessa vapen som egentligen utgör problemet ute i samhället – och framför allt komma åt de kriminella miljöer som drar nytta av ett sådant vapeninnehav.

Herr talman! Jag yrkar avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 21 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Herr talman! Centerpartiet har alltid stått upp för laglydiga vapenägare och har konsekvent sagt nej till att behandla skyttar och jägare som ett säkerhetsproblem bara för att samhället inte har lyckats hantera den organiserade brottsligheten. Det är bara Centerpartiet som inte tycker att vi ska ta nästan en kvarts miljard av våra gemensamma skattepengar och en massa timmar av polisens tid för att få bort ett vapen som inte används i de dödliga skjutningarna. Jag skulle säga att detta är plakatpolitik på hög nivå.

I betänkandet hänvisas det till den lagrådsremiss som är aviserad och som vi förväntar oss kommer. Man vill förbjuda AR-15 på grund av att det är ett farligt vapen, men man anser att de ungefär 7 000 AR-15-vapen som finns kvar ska få fortsätta att finnas. Ägarna kan få lösa in dem frivilligt, men det är inget tvång. Det är här min fråga kommer: Varför ska man låta de 7 000 vapen som fortfarande finns hemma hos jägare och sportskyttar vara kvar om man nu anser att de är så farliga att de bör förbjudas?

Anf. 22 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Man får nästan följa den här frågan i någon form av kronologisk ordning. Detta beslut fattades ju av regeringen och SD mot bakgrund av det attentat som skedde för ungefär ett år sedan i Örebro. Då hänvisade man till att det här vapnet av en rad olika skäl inte ansågs vara lämpligt för jakt. Sedan fattade man beslut om att dessa vapen skulle återkallas från dem som fått licens för innehav.

Då kommer vi till principen att man ska kunna återkalla saker och ting. Om någon har fått licens för att inneha ett vapen kommer vi till en annan princip om man från statens sida ska kunna dra tillbaka ett sådant beslut. Regeringen och SD tyckte att det var en ganska komplicerad historia och kände sig inte helt bekväma med den biten.

Vad jag förstår kvarstår kritiken mot denna vapentyp. Man vill dock inte gå över till en princip som säger att man ska kunna återkalla vapen som människor en gång har fått licens för. Som jag har uppfattat det är detta orsaken till att man har landat i de olika slutsatserna.

Anf. 23 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Herr talman! Det är ju helt rätt, och jag kan kvittera ledamotens redogörelse för förloppet. Jag uppskattar också att man jobbar enligt principer och väger dem mot varandra.

Det är ändå förvånande att regeringen och dess samarbetsparti Sverigedemokraterna agerar på det här sättet i en fråga som de själva säger är mycket viktig. De säger att de inte kan tillåta att det här vapnet köps eller innehas framgent. Däremot ska 7 000 exemplar av detta vapen få vara kvar, trots att det uppges vara så farligt, eftersom det skulle innebära en sådan administrativ börda att få in dem. Regeringen och Sverigedemokraterna har ju presenterat en lösning med inlösen som ska finansieras med ungefär en kvarts miljard.

Det är svårt att förstå Tidöregeringens syn på det här vapnet. Är det farligt eller inte? Kan man lita på jägarna eller inte? Ena stunden säger man att man gör det. Andra stunden säger man att jägarna inte ska kunna få fler vapen. Beror det på att man har kommit fram till att 7 000 exemplar av AR-15 är en rimlig mängd för vårt land? Det är svårt att förstå det inkonsekventa i dessa beslut.

Anf. 24 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Jag är beredd att hålla med. Det här är en komplicerad historia där man kanske gick fram lite för snabbt i början och blev tvungen att backa. Då blir det komplicerat att förstå de principiella resonemangen.

Jag tror egentligen inte att någon tycker att det här vapnet i sig är farligt, utan det finns andra skäl till att man inte anser att det är lämpligt för jakt.

Personligen tycker jag att det absolut kan vara lämpligt för jakt. Det är upp till var och en att själv välja vad man tycker är lämpligt för jakt. Jag tycker inte att vi ska förbjuda vapen för jakt på grund av utseendet. Utseendet har nämligen presenterats som ett av skälen till att inte längre bevilja tillstånd för detta vapen för jakt.

Jag förstår Centerpartiets invändningar. Jag tycker att det finns principiella problem i hela den här historien. Jag var också en av de ledamöter som uttryckte kritik ganska tidigt. Som riksdagsledamot har jag dock ett ansvar att hantera frågan utifrån de förutsättningar som finns.

Frågan ligger ytterst hos regeringen och, just nu, Regeringskansliet. Det kommer att komma en proposition med mer detaljerade inriktningar för just denna fråga att debattera närmare.

Anf. 25 PETTER LÖBERG (S):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till en av tre reservationer från Socialdemokraterna. Det är reservation 2, som vi har tillsammans med MP och V, om skjutvapens lämplighet för jakt.

Som tidigare talare har berört är en proposition på väg till riksdagens bord. Vi kommer naturligtvis att föranledas att göra ett förarbete och ha en ganska omfattande debatt om den. Det ska bli spännande att se hur detta utvecklar sig. En del av de frågorna berör även det som tas upp här i dag.

Våldet med skjutvapen är ingen abstrakt fråga, herr talman. Det är inte enbart en teoretisk diskussion om paragrafer och föreskrifter, utan det handlar i grund och botten om en verklighet som kostar människoliv i alltför stor omfattning.

Detta handlar om både legala och illegala vapen. Det är ett otroligt litet, om ens något, spill från den legala sidan av Vapensverige till de kriminella miljöerna.

I grund och botten är vapen en konstruktion för att avsluta liv, och med detta följer ett stort ansvar. Det handlar om vapnets konstruktion – de är gjorda för att förstöra vävnader och avsluta liv. Det behöver vi tänka på när vi pratar om vapen.

Vapen är också ett våldsmedel. Det finns åtskilliga exempel på att vanliga, legala jakt- och skjutvapen använts för våld i en nära relation och bidragit till att människor hotats eller känt sig otrygga i sitt eget hem.

Vi pratar väldigt sällan om det i den här kammaren, men vapen används också i samband med att människor väljer att avsluta sitt eget liv. Det är många gånger legala vapen som används. Det skulle naturligtvis också ha kunnat göras på ett annat sätt – det är inte det som är problemet i sig – men legala vapen används för att på olika sätt avsluta liv.

Massmordet i Örebro förra året var en händelse som på ett dramatiskt sätt förändrade förutsättningarna för synen på vilka som ska hantera de legala halvautomatiska vapnen, och hur.

Regeringen var åtminstone initialt väldigt kraftfull och deklarerade väldigt tydligt att den här typen av vapen i grunden inte hör hemma i våra jaktmarker. Dessa vapen tillhör de organisationer i vårt samhälle som har ett våldsmonopol – i det här fallet militär och polis. I grunden ska halvautomatiska militärliknande vapen inte finnas ute i våra skogar och jaktmiljöer.

Man kan jämföra detta med regelverken kring en annan företeelse. Jag vet att förste vice talmannen är väldigt intresserad av bilar av ett visst märke, som vi inte ska nämna här i kammaren. Bilen som företeelse är rigoröst reglerad. Vi tvingar kommande användare att gå omfattande utbildningar och tester innan man får tillåtelse att köra bil på vägarna. Vi kontrollerar våra bilar regelbundet så att de ska vara säkra för både förare och andra. Vi har en omfattande apparat för att se till att människor som kanske inte borde ha körkort också blir av med det i samband med läkares anmälningsplikt och annat.

Detta har vi för att bilen i fel sammanhang kan avsluta liv, skada människor och vara farlig. Det ser vi som helt självklart – och det ska också vara självklart när det gäller vapen, som går att översätta och jämföra på alla möjliga andra sätt. De är nyttoföremål som vi har och som tjänar oss väl i många sammanhang. De ska också hanteras med den här typen av varsamhet.

Det gläder mig att vi ofta har haft en politisk enighet i den här kammaren om just vapenfrågorna. Jag upplever att det sakta men säkert har gått från att vara en ganska polariserad debatt till att vi har kunnat enas, ha en bra dialog och hitta fram – inte minst givet det hårda tryck som den fruktansvärda gängkriminaliteten och skjutningarna har inneburit.

Precis som Adam Marttinen sa kan vi nu också se resultaten av de beslut vi under tio års tid har tagit här när det gäller flerdubblade straff för olaga vapeninnehav. Vi har nu en helt annan syn på om man blir tagen med ett olagligt handeldvapen, till exempel.

Den tidigare situationen var fullständigt stollig, för att prata ren svenska. En person kunde bli tagen med ett illegalt vapen på förmiddagen och sedan vara ute igen som en fri man eller kvinna på eftermiddagen eller kvällen. Det var ju en helt orimlig situation, och den har vi äntligen rättat till.

Jag kan också säga lite om anledningen till att vi har valt att titta på just halvautomatiska vapen. Alla vet ju nu att det inte var ett AR-15 som användes vid Risbergsska, utan det var en annan typ av halvautomatiskt vapen.

Med detta sagt handlar våra diskussioner egentligen om tre saker. Det handlar om etik, det handlar om säkerhet och det handlar om signalvärdet, herr talman. Jag har redan berört signalvärdet. Vi vill inte ha en sådan vapenkultur som vi ser på andra sidan Atlanten i Amerika – jag höll på att säga i vårt grannland. Där har man en närmast religiös relation till sina vapen.

Vapen är nyttoföremål. Vi socialdemokrater har alltid värnat jaktens betydelse och människor på landsbygdens otroligt viktiga roll för att se till att viltvården fungerar. Vi har också respekt för de människor som har detta som intresse och stora rekreation i livet, nämligen att vara ute i skog och mark och jaga. Det är en sund vapenrelation. Att ha vapen för att man tycker att det är fräckt och coolt och ser skräckinjagande ut är en osund vapenkultur. Den typen av kultur hör inte hemma i Sverige. Det är detta jag menar när det gäller signalvärdet.

Jag vill återigen säga att de människor som gör stora insatser för viltvården i vårt land är hjältar på alla möjliga sätt. Vi ska absolut inte försöka krångla till det i onödan för de här personerna. Vi har en land–stad-konflikt som vi ofta pratar om som handlar om att samhället drar sig tillbaka, och

vi ser att man stänger olika serviceinrättningar och annat. Frågan om vapens betydelse kan också få en sådan roll om man hanterar den dåligt. Det här är människor som gör en stor insats för att se till att hålla balans i våra zoologiska system.

Herr talman! Vi ser fram emot den debatt som kommer lite längre fram. Om några veckor påbörjar vi arbetet med den nya propositionen om en ny vapenlag. Därmed avslutar jag mitt inledningsanförande.
(Applåder)

Anf. 26 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Herr talman! Jag har en fråga till ledamoten Löberg med anledning av att Socialdemokraterna har aviserat att de ställer sig bakom ett förbud av det halvautomatiska vapnet AR-15.

När det är fråga om dödligt våld, mord och skjutningar är det alltid lite känsligt att samtidigt prata om pengar, men det går inte att förneka att inlösen av de ungefär 7 000 AR-15-vapen som finns i landet skulle innebära en stor kostnad. Det handlar om att lösa in ett vapen som bevisligen inte används av de gängkriminella, som inte används vid kriminalitet och som inte heller användes i den fruktansvärda massskjutningen förra året.

Preliminära siffror uppskattar kostnaden för inlösen till över 200 miljoner kronor. Det är förvisso frivilligt, men det behöver budgeteras.

Min fråga är: Anser ledamoten att detta är en effektiv användning av skattepengar och av polisens tid och engagemang för att förebygga och motverka den grova organiserade brottslighet vi har i Sverige i dag? Är detta rätt väg att gå, eller skulle de 250 miljoner kronorna kunna användas på något mer effektivt sätt för att förebygga och förhindra brott?

Anf. 27 PETTER LÖBERG (S) replik:

Herr talman! Ledamoten beskriver en intressekonflikt som finns mellan ekonomi och att rätta till ett beslut som kanske inte blev bra från början.

En del beslut som vi fattar, eller som vi helt enkelt missar förutsättningarna för – i det här fallet var det Naturvårdsverket som gjorde olika typer av förändringar som öppnade upp för detta – kostar naturligtvis. Felaktiga beslut kostar. Vi fattar tyvärr många sådana beslut varje år i den här kammaren. Det är beslut som vi får ändra och justera och där det finns stora – ofta gigantiska – kostnader kopplat till det.

När det gäller AR-vapnen vill jag säga att de inte har använts i Sverige i de här kriminella sammanhangen. När man gör en internationell utblick ser man dock att de är de vanligaste vapnen i skolskjutningarna i USA. AR-15 är ett absolut överrepresenterat vapen när det gäller de fruktansvärda skolskjutningar där barn i skolorna i USA mister livet. Det finns även andra exempel, som händelserna i Nya Zeeland och annat, där den här typen av vapen har använts.

Internationellt sett är det här vapnet inte väl sett av polisiära myndigheter, inte minst. Det förklarar varför vår polis och våra rättsvårdande myndigheter är väldigt tydliga med att de helst inte vill ha den här typen av vapen ute i samhället. Även om det bara är 7 000 vapen måste de bort förr eller senare.

Risken att polisen möter vapnet vid exempelvis en skolskjutning gör att man hamnar i ett eldunderläge som är väldigt allvarligt för de poliser som är först på plats och enligt rutinerna måste ingripa och intervensera. Därför är man väldigt orolig för att de här vapnen ska finnas ute över huvud taget. I det fallet pratar vi om de internationella utblickar som visar att AR-vapen är olämpliga.

Anf. 28 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Herr talman! Det här är en intressekonflikt. Ledamoten säger att det här är ett problem och hänvisar till internationella perspektiv, men i Sverige är detta ju inte ett problem, för vi har en annan ordning. Vi har de svenska jägarna.

Vi behöver ha respekt för de här vapnen och de negativa aspekter som skulle finnas vid ett användande. Men vi måste också ha respekt för att vi har en stark tradition av jakt och skytte i vårt land.

Vi är ett vapentätt land. Men antalet skjutningar i gängmiljöer, som har ökat drastiskt de senaste åren även om vi ser en viss förbättring, kan inte sättas i samband med de legala, licenspliktiga vapen som finns i många svenska hem. Det är dem vi pratar om.

Det krävs licens för AR-15. I decennier har det i svenska hem funnits halvautomatiska vapen. De har inte använts vid gängskjutningar och andra skjutningar. Jag frågade själv rikspolischefen på gårdagens sammanträde i justitiekottet om legala vapen använts i sådana sammanhang, och det har de inte. Gängen använder sig av illegala vapen.

Jag instämmer dock i det ledamoten tog upp vad gäller licenser. Det är viktigt. Men att förbjuda ett vapen som finns i många svenska hem och inte används felaktigt och att lägga närmare en kvarts miljard på att lösa in dem när de flesta anser att de inte är ett problem anser vi i nuläget inte är rätt sätt att använda pengar i det brottsförebyggande arbetet. Anser Socialdemokraterna det?

Anf. 29 PETER LÖBERG (S) replik:

Herr talman! Detta grundar sig delvis i respekt för de människor som har köpt AR-15-vapen. De har naturligtvis köpt dem i god tro. De har tänkt att regelverket ska fortsätta se ut som det gör när de bestämt sig för att köpa detta vapen. Om vi nu ändrar reglerna, vilket jag hoppas, eftersom de här vapnen inte hör hemma bland allmänheten, måste samhället naturligtvis ta kostnaden. För mig är det självklart att dessa personer ska gå skadeslösa.

Det har diskuterats om man ska göra en värdering och om marknadsvärdet ska vara vägledande vid inlösen. Det tycker jag är helt självklart om det blir ett förbud, även när det gäller tillbehör till vapnen, som man eventuellt köpt. För mig är det en självklarhet om vi har fattat fel beslut.

Det handlar också om respekt för följderna av retroaktiv lagstiftning. Ny lagstiftning innebär visserligen ofta att man måste anpassa sig efter att ha haft andra förutsättningar när man till exempel införskaffade ett föremål eller gjorde saker.

Vad gäller frågan om halvautomatiska vapen använts eller inte har de ändå förekommit i jaktmiljöer under lång tid. Jag ska också säga att det var ett sådant vapen som användes vid Risbergsska. Det är en faktaupplysning i sammanhanget. Det var jättehemskt. Det är därför vi behöver ha ett

brett perspektiv på frågan om militärliknande halvautomatiska vapen. Men det är korrekt att AR-15 som specifik vapentyp eller kommersiell beteckning än så länge inte har använts i svenska sammanhang. Det är viktigt att säga. Men internationellt sett är det ett vapen i vanrykte.

Det är som sagt inte roligt för en vanlig bärplockare att möta en kamouflageklädd ung kille med ett AR-15-vapen ute i skogen. Jag har fått höra flera berättelser och vittnesmål om att det gör att man känner sig väldigt otrygg.

Anf. 30 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! I dag behandlar vi ett motionsbetänkande från den allmänna motionstiden. Där finns 31 yrkanden. Justitiekommittén avstyrker samtliga yrkanden då det redan pågår arbete med att se över vapenlagstiftningen. Man kommer att genomföra några av riksdagens tidigare tillkännagivanden. Det som genomförts hittills är att man har implementerat EU:s vapendirektiv.

Tidöpartierna och Centerpartiet har under lång tid samarbetat för att underlätta för landets jägare, skyttar och samlare. Det har resulterat i cirka 30 gemensamma tillkännagivanden, som det fattats beslut om här i riksdagen. Det finns alltså ett mycket brett stöd för att underlätta för landets lagliga vapenägare. Tyvärr har både Socialdemokraterna och Miljöpartiet motarbetat alla dessa förslag och tillkännagivanden. Det syns även i betänkandet att socialdemokraterna och vänsterpartierna fortfarande vill försvåra ytterligare för landets vapenägare.

Herr talman! Vad har då hänt med alla dessa tidigare tillkännagivanden och med den utredning och den nya vapenlagstiftning som vi hänvisar till i betänkandet? Jo, en utredare fick i uppdrag att ta fram förslag på hur tillkännagivandena skulle genomföras. Till sin hjälp hade han en referensgrupp med en ledamot från varje parti.

Tidöpartiernas politiker, inklusive Centerpartiets representant i referensgruppen, var eniga om hur ny lagstiftning borde utformas enligt tillkännagivandena. Utredaren noterade detta och fick alltså vid dessa möten både muntlig och skriftlig information om vad Tidöpartierna och Centerpartiet ansåg. Något missförstånd kunde inte komma i fråga.

Herr talman! Utredaren var fullt medveten om vad en stor majoritet här i riksdagen förväntade sig av utredningen. Ändå lämnades många av punkterna outhärdade. I stället utreddes andra förslag. Det föreslogs att AR-15 skulle förbjudas, trots att det inte fanns med i utredningsdirektivet och att referensgruppen sagt att man inte ställde sig bakom detta. Det fanns nämligen inget uppdrag att förbjuda redan godkända jaktvapen.

Utredaren redovisade inte heller hur förslaget angående AR-15 skulle lösas rent praktiskt eller tekniskt. En anledning till att det finns faktafel i utredningen var självklart att utredaren, som han själv erkände, inte hade särskilt stor vapenkunskap.

Herr talman! Jag är rätt övertygad om att utredningar som gäller vapen behöver göras av personer med kunskap om både juridik och vapen om det ska bli riktigt bra. Om man haft bättre vapenkunskap och lyssnat mer på referensgrupperna hade den här vapenutredningen blivit bättre. AR-15 är ett vapen som används till både jakt och skytte i stora delar av Europa. Som exempel kan jag säga att i Finland får de som har ett AR-15-vapen för skytte också jaga med det.

Detta vapen uppskattas av många funktionsnedsatta då det kan anpassas bättre än andra så att de kan fortsätta jaga och träna skytte, vilket självklart är mycket bra.

Av utredningen kan man tydligt utläsa att polisens önskemål och förslag har värderats högt trots tydliga direktiv och trots riksdagens beslut och tillkännagivande om att underlätta för landets lagliga vapenägare. Det är självklart anmärkningsvärt.

Herr talman! Denna utredning, som skulle ge svar på riksdagens alla tillkännagivanden angående vapen har nu använts för att skriva ny lagstiftning. Det är den vi väntar på. Det är den vi hänvisar till. Departementet har gjort ett omfattande arbete med att ta fram en lagrådsremiss. Därefter ska det skrivas en proposition, och det arbetet pågår.

Herr talman! Polisen ska jaga gängkriminella och andra brottslingar. Det blir fel när man blandar ihop landets lagliga vapenägare med landets grova brottslingar. Sveriges jägare, skyttar och samlare gör dagligen goda gärningar inom både viltvård och skyttetävlingar, och de vårdar och bevarar även vårt kulturarv inom vapen.

Herr talman! Jag måste återigen påminna om att Sverige sammantaget har bland de absolut hårdaste kraven i Europa för att man ska få skaffa och använda vapen. Det ställs krav på kunskap, provresultat, förvaring och lämplighet. Dessutom kontrolleras Sveriges vapenägare dagligen via misstanke- och belastningsregistret. Den som gör något fel och samtidigt är vapenägare förlorar sina vapen.

Jag vill korrigera Socialdemokraternas ledamot som sa att vi har sådan oerhörd kontroll på bilarna här i landet. De ska besiktigas varje eller vartannat år. Veteranbilar besiktigas inte alls efter 50 år. Men kontrollen av vapenägare i Sverige är faktiskt ännu hårdare. De kontrolleras dagligen via brottsregistret. Det är en helt annan kontroll än vad man har när det gäller bilar här i Sverige. Det argumentet kanske inte var det bästa från den socialdemokratiska ledamoten.

Herr talman! När polisen och en otydlig lagstiftning försvarade för landets lagliga vapenägare tog vi politiker fram dessa 30 tillkännagivanden för att underlätta för dem. Kunskapen hos Polismyndigheten när det gäller lagliga vapen har vid flera tillfällen synats, och den måste bli bättre. Men det är inte konstigt att den brister när Polismyndigheten inte ens ställer kravet att den som ska anställas för att jobba med vapenfrågor har vapenkunskap. Det borde självklart vara ett grundkrav.

Att vapenfrågorna under lång tid inte heller har varit en prioriterad fråga för polisen är också tydligt. Polisen har fullt upp med att bekämpa den grova brottsligheten och dessutom alla våra vardagsbrott här i Sverige.

Herr talman! Skjutbanor som inte hinner besiktigas och godkännas av polisen i tid står i dag utan verksamhet, samtidigt som vi har ett krig i vårt närområde. Detta är självklart inte acceptabelt.

Som jämförelse kan jag berätta att man i Finland nu bygger 300 nya skjutbanor och subventionerar jägare och skyttar som byter ut sina äldre vapen mot modernare vapen. Finland har varit i krig och vet att jägare och skyttar är en stor tillgång om Ryssland kommer. Här har Sverige mycket kvar att lära.

Herr talman! Vi vet att polisen är överbelastad med arbete, och vi måste få ned brottsligheten i landet. Därför utreder vi också möjligheten att avlasta polisen uppgifter med bland annat vapenlicenser och tillsyn av skjutbanor. Detta bereds på departementet. Vi har sedan tidigare tre tillkännagivanden om att flytta denna verksamhet till en ny viltmyndighet.

Herr talman! Det betänkande vi debatterar i dag handlar bland annat om att Socialdemokraterna sedan lång tid tillbaka vill förbjuda vissa vapentyper helt. Det gäller halvautomatiska vapen. Det skulle innebära att cirka 100 000 av landets jägare skulle behöva återlämna sina vapen.

Det är ett jaktvapen som vi har haft i Sverige i över 40 års tid, och det har fungerat bra. Det gäller inte minst för våra funktionshindrade, som har det lättare att kunna både jaga och att ägna sig åt skytte.

Vi har en skytterörelse i Sverige som använder AR-15 och andra halvautomatiska vapen. Men när just jägare har detta vapen blir de så oerhört mycket farligare i Socialdemokraternas värld, vilket är lite förbluffande.

Varför ser Socialdemokraterna landets jägare som farliga, medan man blundar för att gängkriminaliteten har fått växa under deras åtta år vid makten? Dessutom lämnade man efter sig en psykiatrivård som inte fungerar och där en mängd människor står i kö för att få vård. S lösning på brottsligheten är tydligen att i stället fortsätta att jaga landets jägare och skyttar.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på alla reservationer. Polisen ska jaga brottslingar och inte landets lagliga jägare, skyttar och samlare.

För att polisen lättare ska kunna hinna med sina uppgifter och den grova brottsligheten måste vi hjälpa till att flytta bort uppgifter från polisen som en annan myndighet kan utföra i stället.

Jag vill också passa på att tacka Tidöpartierna och Centerpartiet för ett mycket gott samarbete i dessa vapenfrågor.

Anf. 31 PETTER LÖBERG (S) replik:

Herr talman! Här fick vi se en ledamot i högform av gammalt klassiskt snitt. Jag har debatterat vapenfrågorna med Sten många gånger. I dag begärde jag replik i första hand för att jag reagerade ganska kraftigt mot beskrivningen av hur utredningsarbetet, där både jag och Sten var med, har fungerat.

Jag tycker inte att det lämpar sig att från talarstolen i riksdagen kommentera enskilda tjänstepersoners och utredares kvaliteter, lämplighet och kunskap om olika saker och ting. Det är olämpligt. Det borde man inte hålla på med.

Dessutom har enmansutredningen i det här fallet direktiv att följa. I det här fallet var det den moderata justitieministern Gunnar Strömmer som skrev tilläggsdirektiv till bland annat den utredningen.

Det är konstitutionellt. Utredaren ska agera utifrån skrivna direktiv och dra sina självständiga slutsatser. Det är grunden i det svenska utredningsförfarandet och har alltid varit det.

Jag hoppas verkligen att vi inte vill ha någon annan tingens ordning än att vi ska ha självständiga utredare med integritet. Små handskrivna lappar från några som sitter i referensgrupp, eller synpunkter där man känner av någon slags majoritet i en referensgrupp, fungerar inte i en enmansutredning.

Då får man jobba på ett annat sätt. Det kan man till exempel göra genom en parlamentarisk utredning. Om man utser en sådan har vi en annan tingens ordning. Vi ska i vårt samhälle ha respekt för enmansutredarnas integritet.

Sedan finns det oerhört mycket att säga om AR-15 och vapenfrågorna per se. Det jag vill att vi ska ha en liten dialog om, Sten, är synen på hur man ska behandla utredarna och hur vi pratar om tjänstepersoner.

Anf. 32 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Det är relativt enkelt. Det var väldigt tydliga direktiv från Justitiedepartementet. Det var dessutom väldigt tydliga direktiv om att det skulle ingå en referensgrupp som skulle vara med i detta arbete.

Det finns en anledning till att direktiven var tydliga när vi skulle lösa tillkännagivandena. Det skulle underlätta för landets jägare, skyttar och samlare. Det var vad vi framförde. Det var inte det vi fick på bordet.

Vi har fått en rad förslag som faktiskt går åt andra hållet. Det har inte efterfrågats vare sig i direktiv eller av en majoritet i referensgruppen.

Sätter man sig och gör en utredning bör man läsa direktiven i fråga. Du får gärna hänvisa till var någonstans i direktiven det stod att det fanns ett uppdrag att förbjuda dåvarande lagliga jaktvapen. Var någonstans stod det i direktivet?

Anf. 33 PETTER LÖBERG (S) replik:

Herr talman! Först och främst vet både ledamoten Sten Bergheden och jag att det föreslogs en hel del förändringar som gjorde vardagslivet lättare för legala jägare och skyttar. Jag vill säga att utredningen i allra högsta grad genomförde det som det förväntades av den i direktiven.

Det var till exempel förändringar när det gällde vapengarderob men även när det gäller att hantera en del surdegår som man hade. Det gällde till exempel samlare av äldre vapen som kanske hamnade i kläm på olika sätt.

Vi löste ett en del sådana saker som gällde transportfrågor och annat där vi gemensamt såg att det fanns en brist och att det fanns sätt att göra saker och ting bättre. Jag upplevde att utredningen leddes av personer som var väldigt lyhörda för att hitta sätt att förenkla för legala jägare och skyttar.

Det ligger snart förslag på riksdagens bord. Mycket av det som kommer i propositionen, utgår jag från, har beretts i enmansutredningen. Allt igenom dåligt var det väl inte, kan man tycka.

Anf. 34 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Tack för inlägget, Petter Löberg! Nej, allt var inte dåligt. Det kan jag lugnt hålla med om. Det fanns en hel del som var bra i den delen. Men det var också en rad grejor där vi nu får sitta och diskutera hur man löser de frågorna.

I direktivet stod att vi skulle dela upp det i vapenlagstiftningen. Vi skulle underlätta för dem som bytte vapen över disk. Vi skulle också titta över om mynningsladdare från 1890 skulle vara licensfria eller inte. Det fanns tillkännagivanden om detta.

Du kan läsa i utredningen och se om du ser någonting av detta. De bitarna har man hoppat över i utredningen, och man har i stället utrett saker som man inte hade direktiv till. Jag tycker att det förtjänar kritik.

Det här är en så pass viktig fråga. Det finns en stor majoritet i Sveriges riksdag, över 60 procent, som anser att vi ska förbättra och underlätta för landets jägare och skyttar utifrån de förutsättningar som finns.

Då behöver man lägga fram förslag som fullt ut går i riktningen mot att underlätta. Annars avstår man i så fall att skriva i den delen om man inte klarar av att underlätta det hela.

Anf. 35 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Sten Bergheden, för anförandet! Det är alltid spännande att lyssna på dig.

Jag tryckte också på replikknappen när ledamoten pratade om Vapenutredningen. Jag satt själv i referensgruppen mot slutet, och jag tycker kanske inte att man ska uttrycka sig så här om dem som jobbar i eller med en utredning. Men om vi ändå ska gå in på vad vissa ledamöter i en expertgrupp och annat gör kan jag säga att jag är förvånad över att ledamoten själv inte lyssnade på expertmyndigheter och andra.

Det är tunga remissinstanser, bland andra polisen, som tycker att vissa vapen och annat ska förbjudas. Det handlar ofta om att polisen behöver fler verktyg och att det är det vi ska lyssna på. Vi ska lyssna på expertisen, säger man från regeringen. Men just här vet tydligen ledamoten och andra bättre än dem som jobbar med detta varje dag.

Min fråga var egentligen en annan, eftersom det redan har pratats om det andra här. När jag lyssnar på ledamoten Sten Bergheden låter det som att han inte vill förbjuda halvautomatiska vapen med militärt utseende. Ändå avslås reservationerna i betänkandet just med anledning av att det finns ett pågående arbete med detta. Vi hade samma replikskifte förra året, då regeringen sa att den skulle återkomma. Man hade kommit överens med samarbetspartierna om att förbjuda AR-15. Vapnen skulle också lösas in, men i den delen har regeringen nu ändrat sig.

Hur ser det egentligen ut? Vill Moderaterna verkligen genomföra detta?

Anf. 36 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Tack, Emma Nohrén, för frågorna!

Låt mig börja med att säga att jag accepterar Tidöpartiernas förslag till beslut. Däremot delar jag själv inte uppfattningen när det gäller beskrivningen av AR-15. Jag vet inte hur många mejl jag fick under den period då vi diskuterade förslaget att förbjuda AR-15. Det var mejl från tjejer, kvinnor och andra människor som ville ha ett vapen som bättre kunde anpassas till både träning och jakt. Det var också mejl från funktionsnedsatta, som kan ställa om hela vapnet och använda det till jakt och skytte. Detta visar hur viktigt det är att kunna anpassa ett vapen till den individ som äger det, och där fyller AR-15 en stor funktion.

Dessutom tycker jag inte att det är utseendet som ska avgöra vilka vapen vi jagar med, utan det är upp till varje jägare att avgöra.

Är nästa steg från Miljöpartiet och Socialdemokraterna att gå in och förbjuda AR-15, som vi har haft i 40 år, även för alla skyttar som är verksamma i Sverige? De har ju också dessa vapen, ibland flera stycken, när de tävlar i olika grenar.

Är vapnet så farligt som Socialdemokraterna och Miljöpartiet säger? Är utseendet så extremt? Tänker man ta steget att gå vidare med att förbjuda även skyttevapnen? Är det enligt Socialdemokraterna och Miljöpartiet okej att skyttar har dessa vapen, medan jägarna absolut inte klarar av att hantera dem? Där tycker jag att hela argumentationen brister.

I sak kan jag dock acceptera detta, och jag tycker att det är bra att regeringen har backat så att vi inte återkallar vapen som redan är utlämnade. Men vi måste föra diskussionen framåt. Vapenutvecklingen går hela tiden vidare, och vapnen får allt bättre funktion. Detta måste vi hantera, och vi kan inte stoppa utvecklingen. Alla våra gamla jaktvapen kom en gång i tiden från militära vapen.

Anf. 37 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Som ledamoten vet är jag själv jägare och vapenägare, och jag vet att det inte alltid är lätt att använda de största vapnen. Jag har själv en Tikka 6,5, som passar mig bra.

Det problem vi ser med AR-15 är att när det används i jaktsammanhang sker det ute bland allmänheten. De här vapnen har ett signalvärde. Vi är inte ute efter att förbjuda vapnet för sportskyttar och andra, som befinner sig på banor under kontrollerade former och i ett sammanhang. Men när man är ute med sin hund eller plockar svamp i skogen och möter en person med ett sådant här vapen ger det en annan signal än ett jaktvapen av traditionell typ. Det är vår kritik, och jag tycker att känslan av trygghet och vad samhället accepterar är överordnat den enskilda personens möjlighet att använda vilket vapen man vill. Det finns också goda alternativ.

Om jag förstår ledamoten rätt accepterar han överenskommelsen men vill själv inte att det ska vara så här. Betyder det att man i framtiden kommer att arbeta för att se till att AR-15 återigen blir tillgängligt för jakt? Eller är frågan avslutad här?

Anf. 38 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Tack, Emma Nohrén, för frågan!

Vad som händer i framtiden får kommande ledamöter och regeringar titta vidare på. Nu är vi där vi är nu, och det är därifrån vi tar den här vapenlagstiftningen.

Jag vill bemöta Emma Nohrén när hon säger att alla expertmyndigheter talade om detta. Läs då vad remissinstanserna Naturvårdsverket och Försvarsmakten skrev i sina svar! De är inte alls så positiva som polisen i detta läge, och det är viktigt.

Jag tycker att detta vapen har blivit föremål för en extremt stor diskussion, för vi har ju en mängd vapen som är nära angränsande och liknar AR-15. Vi kan inte gå en egen väg här i Sverige. Vi har inga problem med vare sig jakt-, skytte- eller samlarvapen i Sverige. Dessa vapen används över hela Europa till både skytte och jakt. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att just jägarna i Sverige skulle vara så extremt farliga att de inte kan hantera detta vapen medan jägarna i resten av Europa kan göra det.

Nu har man som sagt ändå gjort denna överenskommelse, och den får gälla. Nästa steg är att titta vidare på hur vi löser Vapenutredningen på ett bra sätt så att vi får positiva effekter som kan underlätta. Tidöpartierna och Centerpartiet står bakom många av våra tillkännagivanden, och till och med Vänstern har varit med på vissa frågor och stöttat upp när det gäller att underlätta för landets jägare och skyttar. Det är egentligen bara Miljöpartiet och Socialdemokraterna som har ställt sig på en egen front och tyckt att vi ska klämma åt jägarna lite hårdare.

Delar Emma Nohrén Socialdemokraternas uppfattning att vi ska förbjuda alla halvautomatiska vapen för jakt? Det är en retorisk fråga, men du får ta den nästa gång.

Anf. 39 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr talman! Vänsterpartiet står bakom de reservationer som vi har markerat i utredningen, men jag yrkar bifall endast till reservationen om vapenamnesti, nämligen reservation 4.

De övriga reservationerna, om lämplighetsprövning för vapenlicens och vapens lämplighet för jakt, omfattas av den stundande propositionen, vilket tydligt har framgått här. De kommer därför att kunna debatteras när propositionen behandlas.

Jag vill nämna att lämplighetsprövningen borde omfatta mer än registerkontroller, som har nämnts tidigare. Förhoppningsvis blir det också en starkare tillsyn av dem som har psykiska problem. Men detta får vi alltså återkomma till.

Vänsterpartiet har sedan länge drivit frågan om vapenamnesti. Reservationen bygger på ett yrkande från allmänna motionstiden och syftar till återkommande vapenamnesti och amnesti för att lämna in sprängmedel.

Tidöpartiernas motiv för att inte bifalla detta är svårbegripligt, i varje fall för mig. Varför tar man inte varje chans att begränsa det – vad jag tror att vi alla uppfattar det som – förfärliga våldet med skjutningar och sprängningar? Ska det i Tidöpartiernas Sverige bara vara strängare straff som ska gälla? Eller ska man också kunna vidta förebyggande och enkla åtgärder mot gängen men även när det gäller risker för övrigt våld?

Den föreslagna amnestin skulle ju kunna hindra också andra våldshandlingar. Jag vill gärna relatera till vad Petter Löberg just framförde från talarstolen. Det förekommer att legala vapen används både för självmord och för våld mot andra, inklusive mäns våld mot kvinnor och barn. I samband med amnestierna 2018 skrev också Polismyndigheten på sin hemsida att detta kunde rädda liv.

Genom återkommande amnestier för illegala vapen och illegal ammunition är det möjligt att minska antalet vapen i samhället. Det är i rådande läge av stor vikt att skjutvapen som cirkulerar i gängkriminella kretsar eller kan åtkommas via dessa kan tas om hand, vilket en vapenamnesti kan bidra till.

Det handlar om en åtgärd med viss brottsförebyggande effekt, som en åtgärd bland flera. Jag vill tro att vi är ense om att det alltid är angeläget både att minska antalet illegala vapen i samhället och att minska våldet. Den brottsförebyggande effekten är begränsad, men jag menar att vi ska ta till vara också den.

En amnesti innebär, som många kanske redan förstår, att vem som helst anonymt kan lämna in skjutvapen och ammunition liksom sprängämnen till polisen. Man slipper då rättsliga påföljder även om innehavet varit illegalt. Eftersom sprängämnen inte omfattas av vapenlagen krävs särskilda amnestiregler för explosiva varor.

Skulle då detta ha effekt? Ja, jag hävdar det. Under den senaste vapenamnestin 2018 fick polisen in 12 000 vapen. De lämnades främst in i storstadsregionerna, och enstaka vapen kunde kopplas till den kriminella miljön. Man fick också in nästan 30 000 kilo ammunition.

Det förekom även amnestier innan dess. Den 2018 var den fjärde. Under den första, 1993, fick man in 17 000 vapen. Under den andra, 2007, fick man in 13 000 vapen. Under den tredje, 2013, blev siffran 15 000 vapen.

Summerar vi detta har man alltså hittills fått in 57 000 vapen. Summerar vi ammunitionen handlar det om 96 ton ammunition.

De explosiva varorna har bara varit föremål för amnesti en gång, hösten 2018. Det rörde sig inte om några oerhörda mängder, och man kunde inte heller se någon koppling till just kriminella gäng. Också här tror jag dock att vi har en effekt. Även om skjutningarna i och för sig har minskat har ju sprängningarna ökat, och vi är inte färdiga med vare sig det gängkriminella våldet eller våldet i övrigt i samhället, om vi så pratar om skolskjutningar eller om våld i nära relationer.

Är det då någon av er som nu lyssnar som skulle ha glädje av detta? Angår det er över huvud taget? Jag vill mena att detta med att öka tryggheten generellt angår oss alla. Men det kan också vara så att man själv stöter på ett illegalt vapen. Man kanske har ärvt det eller köpt ett hus och hittat någonting i skrymslen som man inte hade kontroll på tidigare. Då kan man också lämna in sådana vapen eller sådan ammunition till polisen. Man behöver inte förklara någonting, och polisen har inte rätt att ställa frågor.

Jag anser mot denna bakgrund att regeringen bör ta initiativ till nya vapenamnestier för att få människor att lämna in illegala vapen, illegal ammunition och illegala explosiva varor. Jag yrkar bifall till reservation 4. (Applåder)

Anf. 40 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Amnesti låter behjärtansvärt – här kommer det in massor av vapen som försvinner bort från den kriminella världen. Nu är det ju inte riktigt så. Grejen är att polisen får in en massa vapen som inte alls har med den kriminella världen att göra. Det handlar om gamla mynningsladdare från 1800-talet, leksakspistoler och en mängd annat.

Som Gudrun Nordborg själv sa är det enstaka vapen som kan hänvisas till den kriminella världen. Samtidigt får man ta hand om kanske 20 000 eller 30 000 andra vapen.

Om jag ska ha något kreativt förslag i detta kan jag undra: Varför ska man lägga upp dessa amnestier som att det bara är just nu du kan lämna in vapen? Varför kan vi inte i stället göra så att polisen kan ta emot vapnen när som helst så att vi blir av med dem?

Faktum är att den här änkans som hittar ett vapen på ladugårdsrännan, i stallet eller någon annanstans, ett vapen som stått där i 50 år sedan maken dött, har gjort sig skyldig till ett brott genom att ha haft ett olagligt vapen

hemma hos sig under den tiden. Varför ska hon behöva göra det när hon kunde ha fått lämna in det direkt om ordningen varit en annan?

Amnesti med de tidsbegränsningar som Vänstern föreslår låter fint och godhjärtat, men det skulle kunna gå att ordna på ett bättre sätt att få in dessa vapen till polisen. Samtidigt kunde vi med information se till att vi slapp få in alla dessa leksakspistoler.

Anf. 41 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågorna.

Jag tycker att det blir lite fel att i detta sammanhang fokusera enbart på de kriminella gängens våld. Som ledamoten själv ger exempel på kan detta gälla vem som helst – jag tog också upp det i mitt anförande – som kanske ”hittar” något man inte har rätt att inneha.

Där menar jag att detta med amnestier är en väldigt värdefull tanke. Jag menar också att de amnestier vi haft som tillfälliga åtgärder har varit något som blivit uppmärksammat och diskuterat.

Sedan skulle jag absolut inte ha något emot att den här verksamheten blev kontinuerlig. Jag tror inte heller att polisen har stora bekymmer med att det kommer någon leksakspistol i sammanhanget. Meningen är dock att vi ska få bort sådana föremål – så skulle jag kunna uttrycka det – som liknar vapen och kan användas för att skrämja eller vara destruktiv och aggressiv.

Jag ser gärna en fortsättning på detta. Hittills har dock regeringen ibland sagt att man skulle kunna ha detta med en viss puls på fem sex år. Därför tycker jag absolut att det vore tid att ta tag i frågan om amnesti på allvar igen, för det var länge sedan nu.

Anf. 42 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Gudrun Nordborg för inlägget.

Av de vapen som kommer in till polisen går alltihop till skrot. En aspekt som tas upp när jag är ute och pratar med vapensamlare och andra runt om i landet är att det kan komma in vapen från exempelvis den här änkan som har ett högt samlarvärde som hon inte hade en aning om. I dag går dessa vapen till skrot. Det är också en grej vi behöver titta på: Ska polisen skrota allt som kommer in, eller ska man titta igenom det för att konstatera vad det är för vapen? Är det ett sällsynt vapen som kan ingå i en samling hos någon där ute kanske det finns ett värde i att sälja det eller gå vidare med det hellre än att bara skrota det.

Det finns många aspekter på detta. Nu har dock polisen skrotat så här många vapen. Många av dem vet jag har varit leksakspistoler. Några få har varit med i den gängkriminella miljön.

De som stals från Regeringskansliet under den socialdemokratiska regeringen har dock inte kommit in till polisen för amnesti än. Vi får se när de kommer.

Anf. 43 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Herr talman! Jag tackar återigen för synpunkterna.

Jag skulle absolut inte ha något emot om polisen fick rätt att sortera och bestämma vad som är skrot, leksakspistol, ett gammalt vapen som över huvud taget inte kan användas eller ett vapen som kan användas men inte har något särskilt värde. Men om man skulle hitta ett vapen som är värde-

fullt vore det en poäng om samhället kunde tillgodogöra sig värdet av det, genom att ta fram lämpliga sätt att förmedla vapnet vidare för att få en inkomst som kanske kan bidra till fler och bättre förebyggande åtgärder.

Anf. 44 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Vi diskuterar alltså vapenfrågor, och precis som flera av de föregående talarna har sagt debatterar vi nu de aktuella motionerna för riksdagsåret. Vi kommer inom en snar framtid att mötas i kammaren igen för att i talarstolen och i replikskiften diskutera den nya vapenlagen.

Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut, och det innebär avslag på samtliga motionsyrkanden.

Vapen är och förblir en fråga som väcker starka känslor och engagerar många. Det är inte svårt att förstå varför. Vi lever i ett samhälle där vi alltför ofta ser grovt våld på våra gator och torg, ofta i gängrelaterade upp-görelser där skjutvapen används för att skada och döda. Detta våld drabbar inte bara de direkt inblandade utan också helt oskyldiga människor. Vi kan alla ha oturen att befinna oss på fel plats vid fel tidpunkt.

Utvecklingen måste brytas. Tryggheten måste återupprättas. Den hänsynslöshet och den totala brist på respekt för människoliv som präglar det grova våldet i dagens samhälle måste mötas med kraftfulla åtgärder.

Herr talman! Vi har alla påverkats av det skjutvapenvåld som präglar vår tid. Många av oss bär fortfarande med oss i våra tankar det fruktansvärda dådet i Örebro, där unga människor som ville utbilda sig föll offer för ett ofattbart våldsdåd. En ensam gärningsman med vapen orsakade död, sorg och djup förtvivlan – inte bara i Örebro utan i hela vårt land.

Samtidigt vet vi att det finns många andra exempel där människor mister livet genom skjutvapen, och det är viktigt att säga att det i nästan samtliga fall är med illegala vapen. Alla dessa dåd skapar oro, rädsla och frustration. Mina tankar går i dag till alla som på något sätt har drabbats, oroats eller på annat sätt berörts av dessa fruktansvärda brott.

Herr talman! Trots det måste vi klara av att hålla två tankar i huvudet samtidigt. Vi måste kunna föra en seriös och samlad diskussion om vapenfrågor utan överord och utan att ta till drastiska åtgärder där de inte behövs.

Vapen används i vårt samhälle på fullt legitima och ansvarsfulla sätt – av jägare, sportskyttar och naturligtvis av vårt försvar och vår polis. Dessa verksamheter är en viktig, naturlig och historisk del av vårt Sverige. I dagens debatt hör vi, inte minst från oppositionen, krav på generellt hårdare regler för alla vapenägare som svar på det ökade skjutvapenvåldet. Det är en förenklad väg, herr talman, och det är en felaktig väg. Den är dessutom kontraproduktiv.

Självklart måste fokus ligga på att göra det svårare för gängkriminella att begå våldsbrott med illegala vapen. Där råder det inga tveksamheter och inga skiljelinjer. Men när åtgärder i stället slår mot den svenska jakt- och skytterörelsen, vilket vi såg under den tidigare socialdemokratiska regeringens, då har man valt fel mål.

Kristdemokraterna anser att rättsväsendets alla delar måste ges kraftfulla verktyg för att komma åt kriminellas innehav av vapen och sprängmedel. Problemen utvecklas i en oroväckande riktning, med vapen från konfliktområden, ombyggda startpistoler och nu även 3D-printade vapen. Polisen måste ges ytterligare förutsättningar att möta detta, och straffen för grova vapenbrott behöver fortfarande skärpas. Men detta måste ske på ett

sätt som inte skapar problem för laglydiga jägare och sportskyttar, det vill säga människor som hanterar sina vapen ansvarsfullt och förvarar dem säkert i godkända vapenskåp.

Herr talman! I Sverige finns i dag lite över 620 000 registrerade vapenägare. Dessa personer omfattas redan av omfattande och återkommande kontroller genom samhällets olika kontrollsystem. Det tål att upprepas: Det är inte de legala vapnen som huvudsakligen används i den grova kriminaliteten. De kriminella använder i stället vapen som smugglats in i landet och som aldrig har varit registrerade i Sverige. Denna illegala marknad måste bekämpas med full kraft – men utan att misstänkliggöra den som sköter sig.

Fakta är tydliga. För några år sedan konstaterades att i genomsnitt endast ett vapen per år från jakt- eller sportskytte förekom i grov brottslighet. Brottsförebyggande rådet visar att vapenväldet har ökat kraftigt, men man har också visat att 98,5 procent av de vapen som beslagt vid brott är insmugglade.

Efter dådet i Örebro visade Brås genomlysning att endast 19 av 307 fall av dödligt våld under åren 2014–2021 var kopplade till legala vapen. I dessa fall handlade det nästan enbart om närstående relationer, ofta i kombination med psykisk ohälsa eller ett kraftigt missbruk.

Detta pekar tydligt på att lösningen inte är att försvåra för alla utan att genom riktade insatser säkerställa att fel personer inte har tillgång till vapen. För oss kristdemokrater är det självklart att inte bunta ihop jägare och sportskyttar med samhällets värsta brottslingar. Att försvåra för laglydiga vapenägare stoppar inte skjutningarna på våra gator och torg. Därför är det viktigt att dela upp vapenlagstiftningen så att den tydligt skiljer mellan legala och illegala vapen och vapenägare.

Herr talman! Precis som har nämnts i tidigare inlägg riktade en stor och bred majoritet i riksdagen under förra mandatperioden, inbegripet partier som i dag är i opposition, flera tillkännagivanden till regeringen om behovet av förenklingar för laglydiga vapenägare. Det var en tydlig signal från en klar majoritet i denna kammare.

I Tidöavtalet slogs en ny inriktning fast även på detta område. Regeringens utredning, som har diskuterats i replikskiften, är nu i genomförandefas. Syftet är att förenkla vapenhanteringen för skötsamma jägare och sportskyttar, även om man inte går riktigt så långt som en del av oss har framfört i tillkännagivanden. Samtidigt måste fokus skärpas mot de kriminella.

Som har nämnts tidigare kommer propositionen att behandlas senare under våren. Vi fullföljer nu ett arbete som den tidigare regeringen fick uppmaningar om men valde att inte göra eftersom man saknade vilja eller kraft att genomföra arbetet.

Herr talman! Som en följd av dådet i Örebro har Polismyndigheten och Socialstyrelsen fått i uppdrag att ta fram förslag för att bättre fånga upp signaler när en person inte längre är lämplig att inneha vapen. Det kommer att ske en slutredovisning av uppdraget i år, och det är en nödvändig och klok åtgärd för att förebygga framtida tragedier.

Avslutningsvis, herr talman, visar debatten att det finns ett tydligt alternativ i vapenpolitiken. Det är vi som väljer en väg som värnar tryggheten utan att slå mot laglydiga människor. Den majoritet i kammaren som tidigare pekade ut denna riktning finns alltjämt. Vi kristdemokrater kom-

mer att fortsätta argumentera och agera för att detta ska bli inriktningen, det vill säga hårdare tag mot den grova kriminaliteten i kombination med rimliga och ansvarsfulla regler för dem som sköter sig. Det ska gälla även för vapeninnehav.

Jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga motionsyrkanden.

Anf. 45 ULRIKA LILJEBERG (C):

Herr talman! I dag debatterar vi ju motioner inom området vapen. Vi diskuterar bland annat jägares och sportskyttars halvautomatiska vapen, exempelvis AR-15, och det är sällan jag har sett en så inkonsekvent politik.

Det uppges att dessa halvautomatiska vapen, AR-15, är så farliga och att det finns så stor risk att de hamnar i fel händer att man vill förbjuda dem, trots att de här legala vapnen över huvud taget inte används av de kriminella. Samtidigt ska Sveriges jägare få ha kvar de uppemot 7 000 AR-15 som de redan har, trots att de påstås vara så farliga och innebära så stora risker. Och om jägarna ändå vill lämna in sina vapen är alla andra partier beredda att ge nästan en kvarts miljard av våra skattepengar till det.

Centerpartiet säger nej till det. Vi är det enda partiet som är emot ett förbud mot halvautomatiska vapen som AR-15 vid jakt. Jag ska förklara varför, men jag vill först säga några andra saker.

De dödliga skjutningarna har de senaste åren drabbat Sverige hårt. De kriminella gängen och den organiserade brottsligheten har skördat liv och skapat otrygghet. Enskilda ensamagerande personer har begått massmord på okända, och fortfarande pågår det dödliga våldet på gator och torg men även i hemmen.

I likhet med flera ledamöter vill jag sända en varm tanke till dem som drabbades av det fruktansvärda dådet i Örebro för ett år sedan. Det är sådana brott som har gjort att Centerpartiet har stått bakom de historiskt stora satsningarna på polisen och övriga rättsväsendet. Vi har varit för straffskärpningar och införandet av nya verktyg och metoder – allt för att kunna bekämpa denna allvarliga brottslighet samt ge socialtjänst och kommuner ett utökat brottsförebyggande uppdrag.

Vi har dock sagt nej till införandet av visitationszoner och anonyma vittnen. Skälet är att de verktygen är varken effektiva eller rättssäkra insatser mot den organiserade brottsligheten. För att Centerpartiet ska säga ja till ett förslag inom rättsområdet måste insatserna nämligen vara effektiva, rättssäkra och evidensbaserade. Just det är skälen till att vi nu är emot förslaget att återigen förbjuda jakt med halvautomatiska vapen i form av AR-15 utifrån deras utseende och påstådda risk.

Det syfte som uppges med att förbjuda de vapnen för jakt är de stora riskerna med vapnet i sig samt risken att de hamnar i fel händer: gängens och den organiserade brottslighetens händer. Det är relevanta skäl – om de var sanna.

Vi har i Sverige haft halvautomatiska vapen för jakt sedan 80-talet. AR-15 har vi haft under perioden 2023–2025, och det finns uppemot 7 000 AR-15 i vårt land. Frågan är: Hamnar dessa legala vapen i fel händer? Det är uttrycket i betänkandet.

På justitieutskottets möte i går frågade jag rikspolischef Petra Lundh om de vapen som används eller tas från de kriminella är legala eller illegala vapen. Jag fick svaret att det enbart är illegala vapen. Detta förslag löser således inte problemet med gängens vapen.

Centerpartiet har alltid stått upp för laglydiga vapenägare och konsekvent sagt nej till att behandla skyttar och jägare som ett säkerhetsproblem bara för att samhället inte lyckats hantera den organiserade brottsligheten. Ledamöter har också här i talarstolen lyft fram den styrka det innebär för ett land i försvarshänseende att kunna ha denna jägarkår.

Däremot behöver vi ha en fortsatt säker licensgivning, vilket andra också har lyft fram.

Det är dock bara Centerpartiet som inte tycker att vi ska ta nästan en kvarts miljard av våra gemensamma skattepengar och en massa timmar av polisens tid åt att få bort ett vapen som inte används vid de dödliga skjutningarna.

Jag har sagt det tidigare: Jag tycker att det här är plakatpolitik på högsta nivå. Jag yrkar bifall till reservation nummer 3.

Anf. 46 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Vi är här i dag för att debattera vapenfrågor. Men i år gäller förenklad beredning, vilket gör att de flesta av de här frågorna har bäring på jakt. Det är också min ingång i frågan i dag.

Vi har tre reservationer. En handlar om lämplighetsprövning när det gäller vapenlicenser. Där ser vi att det skulle behövas ett mer samordnat system, så att det går att flagga också inför framtida delar. Det finns till exempel inget förbud mot att ljuga för sin läkare om man skulle få en fråga om något som kanske skulle behöva fångas upp, exempelvis psykisk instabilitet som inte vore lämplig när det gäller vapeninnehav i framtiden.

Vi har också en reservation om skjutvapnens lämpligheter vid jakt som jag kommer att återkomma till. Och vi har en reservation om vapenamnesti, som Vänsterpartiet förtjänstfullt redogjorde för och som vi står bakom.

För tids vinnande kommer jag att yrka bifall endast till reservation 1.

Herr talman! Jag är jägare och vapeninnehavare i Sverige, som är ett land där det jämfört med andra länder finns väldigt många jägare och väldigt många vapeninnehavare. Vi har en traditionell allmogejakt, som inte finns i många andra länder, och vi har en allemansrätt, som ger allmänheten tillgång till nästan all natur i vårt land.

I Sverige har vi en hög acceptans för jakt. Den står också ut om jämfört med andra länder. Och vi har ett högt förtroende för vår jägarkår. Men ett förtroende kan raseras ganska snabbt.

År 2023 ändrade Naturvårdsverket sina föreskrifter och gjorde så att det gick att få licens för halvautomatiska vapen med militärt utseende. Man tyckte att det var för svårt att utverka vad som var militärt utseende eller inte. Det rasslade direkt till med fler licensansökningar, framför allt om sådana vapen som har varit uppe i debatten, som AR-15 eller med större kaliber som AR-10, men också andra.

De vapnen ser verkligen militära ut. Det gjorde att jag blev uppmärksam på frågan och även fick frågan: "Ska jägarna ha det? Det vill vi inte möta i skogen." Det blev en liten debatt. Jag blev tillfrågad av medierna att kommentera. Men ofta blev det inget, eftersom ingen på den andra sidan i politiken ville stå upp för de vapnen. Då fanns ingen att debattera

med. Till slut skrev Svenska Dagbladet en artikel där jag och en företrädare för Sverigedemokraterna pratade om vapnet från olika håll. Förra året skrev jag också en motion, som togs upp förra året, om att återinföra förbudet. Frågan puttrade på.

Sedan hände det fruktansvärda dådet i Örebro, för ganska exakt ett år sedan. Frågan tog fart, trots att det inte var ett sådant vapen som användes. Men man ser att skolskyttar, ensamvargar som begår våldsdåd, har en fäbless för just de här vapnen. AR-15 är det absolut vanligaste vapnet vid skolskjutningar. Det användes i Christchurch i Nya Zeeland. Magarörelsen har också föreslagit att det ska bli nationalvapen i USA. Det har ett symbolvärde.

Det är inte farligare än andra vapen, förutom att det snabbt kan laddas om. Om man sätter in ett större magasin kan man skjuta många skott samtidigt. Men om man ska jaga med det är det inte farligare än något annat. Men det har ett signalvärde och ett utseende som jag och mitt parti anser att vi inte ska gynna och inte ha ute i samhället.

Det är helt okej att det finns i sportskyttevärlden. Där finns det tävlingar, ordnade former och andra licensförfaranden. Men det har ingenting i skogen att göra. Om du är ute och plockar svamp eller är ute med din hund och möter en jägare ska du inte behöva bli rädd utan kunna fråga: Åt vilket håll ska jag gå? Jägaren ska stå med brutet vapen. Men om någon kommer med ett vapen som ser ut som något från ett tv-spel tror jag att de allra flesta ryggmärgsreflexmässigt blir rädda eller känner obehag.

Det kletar i sin tur ned jägarkåren, anser jag, och vi kanske inte får det där förtroendet. Det blir en annan syn på vem som ska ha vapen och inte. Redan här ser man motsättningarna när det gäller vad de här vapnen åstadkommer.

För min del är det självklart att ett sådant vapen hör hemma på en skyttebana eller bland dem som har de behoven, men inte i jägarkåren. Därför vill vi se till att förbudet kommer till stånd. Jag trodde nog i min enfald att vi redan skulle ha förbjudit det efter förra året, då alla partier utom Centerpartiet var överens om att det skulle förbjudas. Nu inser vi att det blir ytterligare en debatt innan det kommer till. Och de vapen som redan är i bruk och som skulle lösas in får tydligen vara kvar ute i samhället. Jag är inte så rädd för att de ska hamna i kriminella kretsar, men de 7 000 licenser som är ute och de vapen som finns ute i skog och mark tror jag kan fläcka ned jägarkåren och minska allmänhetens förtroende för vapenägare.

Med detta, herr talman, skulle jag återigen vilja yrka bifall till både reservation 1 och reservation 2.

(Applåder)

Anf. 47 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Nu fick jag chansen att ställa min fråga till Emma Nohrén.

Först och främst vill jag ställa en kanske mer avgörande fråga med tanke på det arbete som ligger framför oss. Tycker Emma Nohrén att det är Naturvårdsverket som ska avgöra vilka jaktvapen vi ska godkänna och använda här i Sverige, eller vill ledamoten att uppgiften att avgöra vilka vapen som är ändamålsenliga för jakt ska övergå till polisen? I dag har vi ordningen att Naturvårdsverket tar fram listor över de vapen som är godkända. Vill ledamoten ändra på detta, eller är den ordningen bra?

Nästa fråga: Hur ser ledamoten på att vissa funktionsnedsatta faktiskt behöver de här vapnen och vädjar om att de ska få finnas kvar i dessa sammanhang? Hur ser ledamoten på det? Ska de sluta jaga för att de uppfattas som farliga när de kommer ut i skogen och ska jaga med de här vapnen?

Sedan har vi den tredje frågan. Precis som jag sa används de här vapnen. I Finland, till exempel, får den som har licens för ett skyttevapen per automatik använda det även till jakt. I Sverige har vi delat upp det i skyttevapen och jaktvapen. I Finland är det automatiskt. Där vet man att den som har tillstånd för ett vapen är godkänd för det och får använda det till det som är funktionsmässigt möjligt.

Detta blir lite märkligt. Svampplockare, som Emma Nohrén pratade om här, är rädda för de här vapnen i svenska skogar. Är inte Finlands och övriga Europas svampplockare lika rädda för de här vapnen ute i sina skogar? Är just svenska svampplockare extremt rädda för de här vapnen?

Anf. 48 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna! Jag tror att jag har fått med alla tre.

Ja, vi tror nog fortfarande att Naturvårdsverket ska ha den uppgiften, men de ska ju följa de lagar och förordningar som finns. Det borde alltså inte bli någon skillnad om uppgiften övergick till polisen, utan det skulle vara samma förordningar och samma lagstöd som man använde sig av. När man tar fram lagar, regler och förordningar har man ofta remissrundor och hör med de expertmyndigheter som är inne i detta. Så som det är nu tror jag är en bra ordning, men det borde inte bli någon förändring om det var polisen som hade uppgiften. De skulle ha samma bakgrund att ta ställning till.

När det gäller funktionshindrade jägare finns det redan vissa anpassningar man ibland får göra när det gäller motorfordon och annat. Det skulle kanske kunna finnas möjlighet till vissa specialtillstånd för vapen. Men jag kan inte se att detta skulle vara ett skäl för att ge ett allmänt tillstånd – att det med tanke på den gruppen borde bli tillgängligt för alla. Det skulle eventuellt kunna finnas möjlighet att få ett undantag gällande vissa delar. Man har väl också specialanpassade kolvar, stöd och annat, om jag inte missminner mig.

Är Sveriges svampplockare mer rädda? Nej, det tror jag inte. Men jag tycker att vi som samhälle har ett ansvar att se till att våra medborgare känner sig så trygga som möjligt. Jag tycker också att vi har ett ansvar när det gäller symbolvärdet, som jag ser det, hos dessa vapen; de har inte i samhället att göra. Vi har en allmogejakt som är ganska lik den i Finland, men i övriga Europa ser det ofta ut på ett annat sätt – man möter kanske inte allmänheten på samma sätt när man jagar. Jag ser ingen anledning för dem heller att använda detta vapen, men vi kan bara styra över Sverige. Det är det jag kan uttala mig om.

Anf. 49 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Jag fick inte ett helt tydligt svar på frågan om polisen eller Naturvårdsverket, men jag uppfattar det ändå som att Emma Nohrén tycker att det är bättre att uppgiften ligger kvar på Naturvårdsverket. Detta omfattas av den remissrunda som har varit, och polisen vill ta på sig något

som man kallar ventilen i detta sammanhang: att återigen kunna avgöra vilka vapen som ska ut av olika anledningar. Då har vi i så fall gjort en förflyttning. Det blir kanske en intressant diskussion framledes, och vi får se var vi landar.

När det gäller den andra frågan tror jag faktiskt inte att svenska svampplockare är mer rädda än vare sig finska eller europeiska. Jag förstår att Emma Nohrén försöker värna om svampplockarna. Jag plockar själv svamp och tycker att det är trevligt. Men jag blir inte rädd när jag möter de här jägarna i skogen.

De här vapnen används mer för att pyrscha. Man använder dem kanske inte i sammanhang där man är ute med många jägare samtidigt, utan det är mer ett precisionsvapen för att kunna jaga rådjur och annat. Därför tror jag inte att det har funnits så många bland svampplockarna ute i naturen. Jag har i alla fall inte hört att någon svampplockare har varit rädd för det. Men det är möjligt.

Då kommer jag till den sista frågan, och den vill jag ha svar på. Socialdemokraterna har länge, sedan 2016 tror jag, jobbat i Europa för att förbjuda halvautomatiska vapen. Står Miljöpartiet bakom även den idén, att förbjuda alla halvautomatiska vapen? Dem har vi haft i Sverige i drygt 40 års tid. Ska de försvinna om det blir ett regeringsskifte genom att man fortsätter att plocka bort de halvautomatiska vapnen från landets jägare?

Anf. 50 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna! Detta är en intressant diskussion – jag ser fram emot betänkandet, när det kommer. Jag sitter egentligen inte i det här utskottet, så jag är inte lika insatt i de senaste turerna. Det blir spännande.

Egentligen är det inte svampplockarna jag är rädd om, utan jag är faktiskt rädd om jägarkårens anseende och det höga förtroende man har för dem. Om jägarna börjar se ut som någon paramilitär organisation när de är ute tror jag nog att det kan minska förtroendet för all jakt. Det är det jag ser som det stora.

Det finns andra delar och andra vapen att tillgå, som inte har det här utseendet. De eventuella fördelar som finns överväger inte. Det har ingenting med jakten att göra; det är bara att ta bort dem från jaktsammanhang.

När det gäller andra halvautomatiska vapen har vi, som ledamoten själv säger, haft sådana i 40–50 år. Det var visserligen ett sådant som användes vid skolskjutningen i Örebro, men jag ser ingen anledning till att vi ska förbjuda alla halvautomatiska vapen över en natt. Däremot ska vi nog se till att de vapen som är ute är ändamålsenliga och avsedda för jaktbruk så att vi inte börjar blanda ihop precisionsskytte och sportskytte med jakt-skytte. Vi har jaktvapen som fungerar för eftersöksjägare och andra.

Ledamoten säger att det ofta är ensamjägare som använder dessa vapen vid pyrschjakt och sådant. Jag skulle säga att de flesta nog blir ännu mer rädda om de ser en ensam person med ett sådant här vapen som står alldeles tyst vid en väggkant. Det är väl inget bra argument.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 11.)

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU13
Unga lagöverträdare
föredrogs.

Unga lagöverträdare

Anf. 51 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Herr talman! Det är nu valår, och i detta nu fortsätter Sverigedemokraterna och regeringen att genomföra de sista justitiepolitiska reformerna, som både gör och kommer att göra Sverige till ett tryggare land. I dag debatterar vi frågan om unga lagöverträdare, och på detta område har det hänt mycket de senaste fyra åren.

År 2022 avskaffades ungdomsrabatten för grova brott, vilket innebär att personer mellan 18 och 21 år nu döms som vuxna. Under mandatperiodens sista del kommer ungdomsrabatten att avskaffas helt för personer mellan 18 och 21.

I oktober 2023 infördes möjligheten att använda sig av hemliga tvångsmedel, som hemlig telefonavlyssning, hemlig dataavläsning och övervakning av elektronisk kommunikation i förebyggande syfte, alltså utan att det finns en brottsmisstanke eller en pågående utredning om ett redan begånget brott.

Polisen menar att det är en av de absolut viktigaste åtgärderna som genomförts, både när det gäller att förhindra brottslighet och när det gäller att upptäcka den och för att domstolarna sedan ska kunna döma personer för grova brott.

Två år senare gjorde vi det möjligt att även använda dessa hemliga tvångsmedel mot personer under 15 år. Dessa lagförändringar, i kombination med att vi fördubblade minimistraffet för grovt vapenbrott, har fått skjutningarna i Sverige att minska kraftigt. Vi har gått från 391 skjutningar år 2022, Socialdemokraternas sista år vid makten, till 158 förra året. Det är en minskning med 60 procent.

Nuvarande år har börjat bra vad gäller skjutningar. Trots att vi är 21 dagar in på det nya året har inte en enda person skadats vid en skjutning i Sverige. Sverige är på väg att läka, men vi glömmer inte bort att dödsskjutningarna mer än fördubblades under Socialdemokraternas åtta år vid makten – från 27 döda år 2014 till 61 döda år 2022. Den situationen vill vi inte ha tillbaka.

I sommar inför vi dubbla straff för gängkriminella, vilket innebär att gängkriminella som döms för exempelvis grovt vapenbrott kommer att få spendera minst åtta år i fängelse. Det är en väldigt stor skillnad jämfört med bara ett år i fängelse, som var den normala påföljden för bara ett par år sedan.

Vårt nästa steg är att sänka straffbarhetsåldern till 14 år och till 13 år vid grova brott. För oss är detta inte bara en åtgärd som kommer att göra Sverige säkrare genom att man kan låsa in farliga människor. Det är också en fråga om rättvisa – att personer som utsätts för grova brott ska få upprättelse för det som de utsatts för.

Frågan om längre fängelsestraff och att låsa in fler farliga personer har för oss aldrig handlat om att hantera en uppkommen situation där kriminaliteten i samhället har ökat. För oss handlar det om att hålla farliga människor borta från samhället. Det handlar om rättvisa och om att göra det som

är moraliskt rätt. Ansvariga för den situation som vi haft och fortfarande har är de som debatterat, argumenterat och stiftat den lag som tillåtit extremt farliga människor att vistas bland vanliga människor.

Från hösten 2022 är det Sverigedemokraterna och regeringspartierna som stiftar lag. Jag kommer aldrig att be om ursäkt för att vi vill se till att farliga människor hålls inlåsta. Inget är mer brottsförebyggande än det. Ska vi kunna skydda barn, kvinnor, män – alla vanliga människor i det här samhället – är detta det enda möjliga alternativet.

Från oppositionen, med Socialdemokraterna i spetsen, vill man inte gå vidare med förslaget om att sänka straffbarhetsåldern till 13 år för grova brott. Jag kan bara beklaga att oppositionspartierna inte har lärt sig någonting av vad deras slapphänta kriminalpolitik i praktiken ledde till.

De behöver fråga sig själva: Blir ett vapen mindre farligt för att det är en 13-åring som håller i det? Blir en våldtäkt mindre allvarlig för att det är en 13-åring som utför den? Tycker man att det är rimligt att vanliga ungdomar ska behöva dela skola och klassrum med farliga personer? Jag tycker att Socialdemokraterna och de andra i oppositionen har landat väldigt fel.

Trots att många siffror pekar åt rätt håll vad gäller det grova våldet står tyvärr Sverigedemokraterna och regeringen med arvet från den tidigare regeringens misslyckanden på en mängd olika områden. De unga människor som i dag rekryteras in i den kriminella miljön gick i förskolan när Socialdemokraterna styrde Sverige. De gick i grundskolan, besökte fritidsgrådar och togs om hand av socialtjänsten när Socialdemokraterna styrde Sverige. Om man på allvar menar att det brottsförebyggande arbetet har misslyckats måste man också erkänna sina egna misslyckanden.

Det vi nu i stället ser är alltså, som tidigare nämnts, att det grova våldet kraftigt minskar i Sverige. Men man kan också fråga sig: När skjutningarna i Sverige nådde sin peak år 2022 hade vi flest skjutningar per capita i EU. Det var till antalet fler skjutningar än i hela Storbritannien. Det var fler i lilla Södertälje än i hela London. Tror man på allvar att Sverige har sämre skola, fritidsverksamhet, föreningsverksamhet och socialtjänst än länder som Bulgarien och Rumänien? Tror man att klassklyftorna och fattigdomen är större i Sverige än i Storbritannien?

Vänsterpartierna påstår att klassklyftorna och fattigdomen ökar i Sverige med den nuvarande regeringen, men samtidigt minskar alltså den grova kriminaliteten. Med vänsterpartiernas argument borde den ju snarare öka. Argumenten går helt enkelt inte ihop.

Saken är den att det arbete som Sverigedemokraterna gör tillsammans med regeringen fungerar. Vad gäller just brottsförebyggande åtgärder på det justitiepolitiska området vill jag framhålla förverkandelagstiftningen. Det är verkligen brottsförebyggande att ta kriminellas ägodelar, vilket polisen gjort i en enorm omfattning sedan den nya förverkandelagstiftningen blev verklighet. När kriminella inte kan flasha med en lyxig livsstil blir det inte lika attraktivt för ungdomar att välja en kriminell väg i livet.

Inte minst är det brottsförebyggande att låsa in farliga människor. De kan inte begå nya brott när de är inlåsta. De kan heller inte rekrytera nya ungdomar för att begå nya brott.

I höst söker Sverigedemokraterna och regeringspartierna förnyat förtroende för att fortsätta ta Sverige i en ny riktning, en riktning som gör Sverige både tryggare och friare.

Jag vill avsluta med att yrka avslag på samtliga motionsyrkanden och bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Prot. 2025/26:61
21 januari

Unga lagöverträdare

Anf. 52 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Herr talman! I förra veckan arrangerade nätverket Nej till 13-åringar i fängelse en manifestation på Mynttorget. Där talade biskopen i Stockholms stift, företrädare för fackförbunden Vision och Akademikerförbundet ST samt representanter för organisationer som Rädda Barnen, Unicef, Bris och Barnrättsbyrån. De företräder både barn och dem som arbetar med dem.

En talare sa att alla de professioner som jobbar med barnen ser bristerna i arbetet. De ser barn falla mellan stolarna, men aldrig säger de att lösningen är att sätta dessa barn i fängelse. De hör från regeringen att man måste göra någonting, men samtidigt säger de att man inte har provat allt. Som land har vi inte provat det förebyggande arbetet fullt ut.

Jag har dock förstått att dessa organisationer kanske inte är några som SD och regeringen lyssnar på, så jag tänker inte be ledamoten kommentera manifestationen. Men jag tänkte be om en kommentar om hela rättsväsendets synpunkter på det aviserade förslaget – samma rättsväsen som leds av Justitiedepartementet och av Tidöregeringen. Polis, åklagare, domstolar och kriminalvård är nämligen kritiska till sänkt straffbarhetsålder. De ser stora problem, både principiellt och rent praktiskt. De befarar att ännu yngre personer ska dras in i gängen.

Rättsmedicinalverket är en expertmyndighet som bland annat har i uppgift att göra de avancerade bedömningarna när det gäller den nya påföljden säkerhetsförvaring, som riksdagen snart ska ta ställning till. Rättsmedicinalverket säger att det såvitt de har erfarit inte finns någon forskning som ger stöd för denna förändring. Min fråga är om ledamoten och Sverigedemokraterna har förtroende för Rättsmedicinalverket och övriga myndigheter inom rättsväsendet.

Anf. 53 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) replik:

Fru talman! Låt mig först och främst klargöra att det nog inte är någon i den här kammaren, från höger eller vänster, som vill placera barn i fängelse. Men det här förslaget är en konsekvens av den brottsutveckling som vi har sett. Vi ser att allt yngre barn dras in i brottslighet.

Är man gammal nog att begå den här typen av grova brott menar vi att man också är gammal nog att ta ansvar för det. Jag ser stora problem med situationer där personer har sett sina barn bli skjutna och att den som har utfört handlingen sedan inte får något straff.

För mig är det självklart att barn som begår den här typen av grova brott också måste ta ansvar. De har hamnat i den här situationen för att föräldrar inte har kunnat sätta gränser, för att skolan inte har kunnat sätta gränser och för att socialtjänsten inte har kunnat sätta gränser. Då måste samhället på ett mycket tydligare sätt gå in och sätta gränser för dessa barn, för det har tillåtits att gå för långt.

Vad gäller de olika remissinstansernas åsikter kan jag säga att vi i valrörelsen lovade våra väljare att sänka straffmyndighetsåldern. Mitt ansvar som politiker och förtroendevald för Sverigedemokraterna är att följa det

som väljarna anser. Jag ser väljarnas förtroende som viktigare än olika remissinstansers åsikter kring det här.

Anf. 54 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Jag skulle säga att det inte är vilka remissinstanser som helst. Det här är de expertmyndigheter som ska göra bedömningar åt regeringen och åt det offentliga i väldigt viktiga frågor. Jag tolkar ledamotens svar som att Sverigedemokraterna inte har förtroende för polisen, åklagarna, domstolarna, Kriminalvården och i det här fallet också Rättsmedicinalverket när det gäller bedömningarna.

Jag delar ledamotens bild och beskrivning: För den som drabbas eller för den som får en anhörig mördad spelar åldern på förövaren absolut ingen roll. Det är lika förskräckligt oavsett ålder. Det är vi med på. Vi är också med på att det, som ledamoten beskriver, är en vuxenvärld som har svikit de här barnen. Men vi kan inte straffa barnen när det är vuxensamhället som har brustit. Det gäller i stället att se till att ha ett vuxensamhälle som fungerar.

Jag har lite svårt för politiker som står och säger: Vi vill inte göra det här. Alla expertmyndigheter som ligger under vårt departement vill inte göra det. Men vi har lovat väljarna detta.

Jag har lovat väljarna att lösa problemet. Jag tänker på om man lägger fram ett förslag eller har sagt något och det visar sig att det inte är rätt väg att gå. Ingen av remissinstanserna under Justitiedepartementet har sagt att det här är en bra idé. Man säger: Det finns ingen forskning som ger stöd för den förändring som föreslås. I stället säger en del att de är rädda att ännu yngre barn ska dras in i det här.

Min fråga kvarstår: Har ledamoten förtroende för myndigheterna under Justitiedepartementet?

Anf. 55 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag påpeka eller förtydliga en sak. Vi vill genomföra de åtgärder som vi genomför, men vi hade inte behövt genomföra de åtgärderna om man tidigare hade fört en politik som gjort att landet inte hade hamnat i den situation som det nu har hamnat i.

Det här är en situation som har byggts upp under en väldigt lång tid. Vi har under lång tid provat den sociala kriminalpolitiken. Bevisligen ökade det grova våldet kraftigt under hela 2000-talet; det minskar först nu. Vi har provat politiken med de förebyggande åtgärder som man menar fungerar, men den fungerar inte. Det är först nu vi ser att kriminaliteten återigen minskar.

Det har gått 21 dagar på det nya året. Inte en enda person har skadats i en skjutning. Vi har sett en 60-procentig minskning av skjutningarna sedan 2022. Det är alltså min bestämda uppfattning att den politik som vi genomför också ger resultat. Sedan är det en väldigt tråkig situation att det behöver gå så pass långt att unga människor ska straffas. Men jag ser det också ur ett brottsofferperspektiv. Det handlar om att de personer som har utsatts för en våldtäkt, en skjutning och så vidare ska få upprättelse för det som de utsatts för.

Jag tycker: Är man gammal nog att ta en annan persons liv, som vissa 13-åringar har varit i det här fallet, ska man också behöva ta sitt straff. Man ska inte gå straffri.

Anf. 56 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Vi debatterar i dag unga lagöverträdare, men jag ser det faktiskt som att vi debatterar samhället och samhällets stora misslyckande när det gäller våra barn och unga.

Jag vill börja med att slå fast att jag inte kommer att peka finger, skylla ifrån mig eller säga vem som har gjort vad. Jag konstaterar att det är samhällets misslyckande som vi står här och debatterar. Jag kan också direkt säga att vi socialdemokrater ser att vi har gjort väldigt mycket på det här området men uppenbarligen inte tillräckligt. Det är vi de första att medge. När samhället har förändrats så här radikalt och när misslyckandet är så uppenbart är också vi beredda att erkänna det och att vi måste ompröva vår politik.

Vi ser en utveckling som är helt horribel. Barn rekryteras till mord. Barn rekryterar barn, och barn rekryteras till uppdrag som ingen vuxen skulle utföra eftersom riskerna är så stora.

Detta har inte vuxit fram i något vakuum. Vi har haft en samhällsutveckling under de senaste 30 åren, skulle jag säga, där segregationen har bitit sig fast. Barn har vuxit upp i familjer och områden som saknar resurser, och samhället har i många fall dragit sig tillbaka. Skolorna har inte lyckats med sitt kompensatoriska uppdrag. Fritidsgårdarna har inte funnits där. Arbetsmarknaden har blivit alltmer otrygg.

I detta samhälle har vi tillåtit gängen att växa. I sprickorna har gängen klivit fram. Med pengar, hot och löften om en falsk gemenskap har de rekryterat våra ungdomar.

Vill vi åstadkomma ett bättre samhälle måste vi också jobba med det. Då måste vi bygga ett starkare samhälle där alla barn får lika möjligheter. Jag vägrar att ge upp tron på våra barn. Jag tror inte att man föds till brottsling. Jag tror inte att det är vilka föräldrar eller vilket postnummer man har som avgör om ett barn ska lyckas. Vi ska hjälpas åt att bevisa det här.

Men jag ser också det som alla andra ser: att vissa barn går längre, tidigare, än vi någonsin har sett i modern tid. Vissa barn har inte moral eller konsekvenstänk. De klarar inte att stå emot när de får ett erbjudande. Därför måste vi nu klara att göra flera saker samtidigt. Vi behöver ha en repressiv politik som är rättssäker, träffsäker och effektiv. Och vi måste bygga ett starkare samhälle som minskar rekryteringsbasen, så att nästa generation inte hamnar där. Det är där vi tycker att regeringen har sin blinda fläck: nyrekryteringen.

Enligt polisens egna lägesbilder finns det nu nästan 5 000 barn runt gängen. Det är inte mindre än 127 barn under 15 år som just nu är misstänkta för inblandning i mordärenden. Det här måste få hela samhället att agera kraftfullt. De här barnen är inte ledare eller strategiska aktörer. De är utförare – springpojkar, kurirer och barn som bär vapen. En del barn ser det som ett sommarjobb.

Fru talman! I det här betänkandet avfärdas en del bra förslag med hänvisning till pågående arbete. Jag vill därför förtydliga några av våra socialdemokratiska förslag.

Vi vill se tidigare och samordnade insatser mellan skola, socialtjänst och polis. Vi vill se riktade insatser för flickor, som ofta både exploateras och osynliggörs. Vi vill se en snabbare lagföring av unga, så att samhällets reaktion kommer i tid.

Unga lagöverträdare

Så till frågan om straffbarhetsåldern. Socialdemokraternas linje är tydlig. Vi avvisar regeringens aviserade förslag om en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Men precis som regeringens egen utredare har föreslagit kan vi tänka oss att pröva och utvärdera en tillfällig sänkning från 15 till 14 år vid mycket allvarliga brott.

Vi tror förstås inte att en tillfällig sänkning stoppar nyrekryteringen. Vi tror inte att det är en mirakelkur att sänka från 15 till 14 år vid vissa brott. Det lagar inte skolan. Det fyller inte fritidsgårdarna. Det bygger inte ihop ett isärdraget samhälle. Men en sänkning av straffbarhetsåldern markerar att samhället måste kunna reagera när de grövsta brotten begås av mycket unga och att brottsoffer och anhöriga ska möta ett samhälle som tar deras verklighet på allvar.

Fru talman! Här vill vi socialdemokrater väldigt tydligt understryka att dessa barn och ungdomar aldrig får sitta tillsammans med vuxna. Om staten väljer att gå den här vägen måste vi också bygga en helt annan verkställighet för de unga: ungdomsanpassade anstalter med fungerande skola, behandling och struktur och stöd – allt med målet att bryta den kriminella banan.

Fru talman! Det är många som pratar om tuffare tag. Det är lätt att vara tuff i ord; det svåra är att vara träffsäker. Om man på riktigt vill stoppa nyrekryteringen kan man inte bara prata om 13-, 14- eller 15-åringar. Vi måste bygga det starka samhället igen. Barnen ska inte vara gängens framtid. Barnen ska vara Sveriges framtid.

Vi står bakom samtliga våra fyra reservationer, men för tids vinning yrkar vi i dag bifall till reservationerna 1 och 5.

(Applåder)

Anf. 57 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) replik:

Fru talman! Det grova våldet minskar kraftigt i Sverige. Det har nu gått 21 dagar på det nya året, och hittills har inte en enda person skadats av skjutningar. Rikspolischefen menar att över hälften av de sprängningar som sker genomförs med pyroteknik, något som är viktigt att påpeka. Skjutningarna har alltså minskat med 60 procent sedan Socialdemokraternas rekordår 2022.

Fru talman! Socialdemokraternas förklaringsmodell till varför människor väljer att bli kriminella handlar om klassklyftor, att människor är fattiga och att välfärden blir sämre. Socialdemokraterna menar att vår ekonomiska politik ökar både klyftorna och fattigdomen. Men om de ekonomiska klyftorna och fattigdomen kraftigt ökar i Sverige, som Socialdemokraterna påstår, varför ser vi då att det grova våldet kraftigt minskar i Sverige? Enligt Socialdemokraterna borde det vara tvärtom: Om klyftorna och fattigdomen ökar borde också kriminaliteten öka. Det är ju det Socialdemokraterna alltid säger.

Jag vill ge ledamoten en chans att förklara det här. Om klassklyftorna och fattigdomen ökar men kriminaliteten minskar, är det då så att ledamotens parti ljuger? Eller är det så att klassklyftorna och fattigdomen förvisso ökar men att Sverigedemokraternas och regeringens politik faktiskt fungerar?

Det grova våldet mer än fördubblades under Socialdemokraternas senaste åtta år vid makten. En sista fråga blir därför om det berodde på att

Anf. 58 HELENE BJÖRKLUND (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Jag håller med om en sak, och det är att det är mycket positivt att skjutningarna minskar. Till skillnad från ledamoten och hans parti ser vi ingen vinst i att ha en polarisering kring en negativ utveckling i Sverige. Vi är tvärtom mycket glada över den utveckling vi nu ser.

Jag vill rikta mig direkt till svensk polis och säga tack för ett mycket bra arbete. Vi följer det här väldigt noggrant. Jag och ledamoten satt på samma dragning med rikspolischefen i går, där vi kunde se hur skjutningarna har minskat. Det är jag väldigt glad och tacksam för.

Vi ser också att andra brott ökar. Sprängningarna har ökat med 40 procent, till exempel. Jag skulle dock aldrig få för mig att stå här i talarstolen och anklaga ledamoten för den utvecklingen, för det finns även andra aspekter av detta. Flera av de verktyg som har lett till att polisen har kunnat göra ett ännu bättre jobb och som ledamoten nämnde i sitt anförande infördes och beslutades under den förra regeringen. Men som jag sa i mitt anförande kommer jag varken att peka finger eller stå här och ta åt mig äran för någonting. Jag tror nämligen inte att det är det som behövs för att lösa de stora samhällsproblemen i Sverige.

När det gäller den ekonomiska utvecklingen i Sverige har det varit en otrolig isärdragnings. Vi ser en segregation som berör oerhört många familjer i oerhört många områden. Många har fått det bättre, men ännu fler har fått det väldigt mycket sämre. Jag är förvånad över att ledamoten inte själv kan se det.

Anf. 59 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) replik:

Fru talman! Jag delar inte Socialdemokraternas bild vad gäller den sista talepunkten i den här frågan. Jag menar att vi har stärkt ekonomin för familjer i Sverige där föräldrarna arbetar. På så sätt kan vi också se till att det blir mer rättvist. Jag tycker inte att det är rättvist att exempelvis invandrare som har kommit till Sverige och som går till jobbet varje dag ska finansiera levernet för personer som aldrig någonsin går till jobbet. För mig är det en rättvisefråga.

Det är inte heller sant att det paradigmskifte som vi nu ser skedde under Socialdemokraternas tid vid makten. Det är någonting som har skett under de senaste fyra åren när Sverigedemokraterna och regeringspartierna har styrt Sverige, även om jag förstås är väldigt glad över att Socialdemokraterna har valt att ansluta sig till många av de punkter som vi har genomfört under den tiden.

Däremot är det intressant att fråga sig: Socialdemokraterna har förvisso anslutit sig till vår politik, men hur ska de kunna fortsätta kraftsamlingen mot kriminaliteten när de efter nästa val vill samarbeta med partier som exempelvis vill öka invandringen till Sverige, som inte vill skärpa straff och som säger nej till sänkt straffbarhetsålder?

Det hade varit intressant att få höra hur paradigmskiftet ska kunna fortsätta när man ska bedriva kriminalpolitik tillsammans med exempelvis Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Unga lagöverträdare

Anf. 60 HELENE BJÖRKLUND (S) replik:
Fru talman! Tack till ledamoten!

Det förvånar mig mycket att vi har sverigedemokrater som står här i kammaren och säger att brottsligheten i princip inte längre finns. Jag skulle vilja varna för att säga att ni tillsammans med regeringen har löst alla Sveriges problem när det gäller kriminaliteten, Pontus Andersson Garpvall. Jag är rädd för att det blir ett bistert uppvaknande.

Detsamma gäller den ekonomiska politiken. Ledamoten tar här tillfället i akt att berätta om flera saker som man menar att Sverigedemokraterna och regeringen har gjort. Det finns även väldigt många saker som Sverigedemokraterna har sagt nej till: höjt barnbidrag, höjt studiebidrag och avskaffande av karensdagen, som man lovade. Arbetslösheten i Sverige är skyhögt. Ändå står ledamoten här och slår sig för bröstet för att också den ekonomiska politiken har gått väljarnas väg. Det är inte sant, och det tror jag att Sverigedemokraterna kommer att få erfara.

Jag vill också säga att det plötsliga uppvaknandet inte är så plötsligt. Socialdemokraterna har omprövat en del av sin politik, inte allt. Vi ser det inte alls som att vi ansluter oss till Sverigedemokraterna – långt därifrån. Men många gånger ser vi samma verklighet och kommer kanske fram till rätt så lika slutsatser. För mig är det inte ett problem, snarare tvärtom. Det är en styrka att man kan visa på enighet när det gäller hur man ska lösa svåra frågor.

Det vi ser som en väldigt stor samhällsutmaning, som vi kanske också måste bli eniga om, är narkotikan i Sverige – partyknarkandet som göder kriminaliteten och bidrar till både skjutningar och sprängningar. Vi borde gemensamt kunna ta ett krafttag mot partyknarkandet.

Anf. 61 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M):

Fru talman! En tolvåring kom till en seriematch med en pistol och ett uppdrag: Skjut nummer 20 i bortalaget! Det berörde mig starkt.

Förra året var över 50 barn under 15 år involverade i rättsprocesser som rörde mord eller mordplaner. De flesta var 13 eller 14 år gamla. Det är barn som borde ha suttit i ett klassrum. De borde ha haft fritidsintressen och framtidsdrömmar, inte hanterat vapen eller utfört morduppdrag. Detta är en verklighet som kräver mer än starka känslor. Den kräver ansvar och handling.

Ska vi få stopp på detta måste vi klara av att hålla två spår samtidigt, med både ett kraftfullt brottsförebyggande arbete och ett rättsväsen som reagerar snabbt, tydligt och rättvist. Det är inte en fråga om antingen eller. Det är både och.

I betänkandet behandlas motioner i frågor som redan är omhändertagna eller är under beredning.

Lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete tycks ha fått genomslag, för det finns i dag kommuner som bedriver ett välutvecklat lokalt arbete i nära samverkan med polis, civilsamhälle och andra aktörer. Socialtjänsten är en central aktör i detta arbete.

Sedan i somras är äntligen den nya förebyggande socialtjänstlagen på plats. För första gången är det inte längre frivilligt att arbeta förebyggande för barnens bästa. Nu är det ett krav. Det behövs tidiga, tydliga och samordnade insatser för att förhindra att barn dras in i kriminalitet. Det som är

i fokus är att stoppa rekrytering innan brott begås. Socialtjänsten har nu ett tydligare mandat att agera tidigt och ett tydligt förebyggande uppdrag.

Det handlar också om att bygga fungerande sociala skyddsnet runt varje barn, även i de fall där det inte finns stöd från den egna familjen. Vi har en vilja att stötta och förebygga, men sekretessen var ett hot mot våra barn och ungdomar. Nu kan sekretessen inte längre användas som ursäkt för passivitet. Vi har rivit de hinder som tidigare stoppade samverkan. Informationsdelning i brottsförebyggande syfte är nu en huvudregel när barn riskerar kriminalitet. Det gör att socialtjänst, skola och polis kan samarbeta mer effektivt.

Regeringen har gett i fortsatt uppdrag att utveckla stödet till arbetet med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott. Brå kartlägger och utvecklar lokala projekt mot nyrekrytering in i kriminalitet i syfte att sprida goda exempel. En guide har tagits fram inom samverkansformen Bob i syfte att ge stöd i arbetet med barn och unga i organiserad brottslighet. Brå har presenterat rapporten *Flickor och kvinnor i kriminella nätverk*, som givit viktig kunskap om kvinnors och flickors roll inom den organiserade brottsligheten. Kommunerna har nu tillgång till kunskap, stöd och struktur. Fokus måste nu vara på genomförande. Det ska bedrivas ett fokuserat brottsförebyggande arbete.

Det pågår ett arbete med snabbare lagföring av unga. Regeringen har beslutat om att förlänga och bygga ut försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål för lagöverträdare under 18 år. Av uppdraget framgår även att den aktuella myndigheten ska lämna förslag på hur försöksverksamheten kan göras permanent.

Det har i debatter länge sagts högljutt från olika håll att barnen är vår framtid. Många gånger har det varit ett slagträ i debatten. Men vad har hänt konkret? Om ord hade räckt hade vi inte sett 13-åringar dras in i morduppdrag. Skillnaden nu är att den moderatledda regeringen inte stannar vid retorik. Vi genomför, vi levererar och vi tar ansvar.

Fru talman! Låt mig gå över till frågan om att tillfälligt sänka straffbarhetsåldern för vissa grova brott. Förra året var alltså över 50 barn under 15 år involverade i mord eller mordplaner, och de flesta var 13–14 år. Det är dessa barn vi talar om, inte barn i största allmänhet. Det är barn som i stor utsträckning har varit kända för socialtjänsten under lång tid och som har varit föremål för samhällets insatser under väldigt lång tid. Ska vi skydda dessa barn, skydda brottsoffren och skydda samhället måste vi våga arbeta på nya sätt. Det är därför vi går mot ungdomsfängelser för 15–17-åringar.

Sis-hemmen har misslyckats. Nio av tio av de 15–17-åringar som döms till slutna ungdomsvård återfaller i grov allvarlig brottslighet och har kopplingar till gängen. Det är inte vård. Det är systemfel. Det är uppenbart att det system Sverige haft för att hantera unga brottslingar inte varit anpassat för barn som spränger och mördar på uppdrag av kriminella nätverk. Man måste utgå från hur verkligheten ser ut just nu. Ingen vill att 15–16-åringar ska sitta i fängelse. Ordet gör ont, men verkligheten gör mer ont. Att inte agera är inte humanism. Det är ansvarslöshet.

Det är klart att ingen vill att barn ska sitta i fängelse. Just ordet fängelse känns obehagligt och går rakt in i hjärtat. Men ett Sis-hem är på sitt sätt väldigt likt ett fängelse. Det har dock inte Kriminalvårdens kapacitet och förmåga. Den statliga ungdomsvården byggdes för en annan tid och andra

problem. I dag finns det nästan ingen aktör i vårt samhälle som har möjlighet att fokusera på barn i riskzon, för nu måste alla hantera det allra grävsta våldet.

I dag krävs en annan och tydligare arbetsfördelning med olika inriktningar och kompetenser, så att det blir rätt insats för rätt barn, för att kunna lyckas med uppgiften att säkerställa att barn inte hamnar i allvarlig kriminalitet. Vi inrättar nu ungdomsfängelser och ser samtidigt över hela den statliga ungdomsvårdens uppdrag och organisation.

Ingen vill att 13- eller 14-åringar ska sitta i fängelse, men en sak är säker: Läget är akut. Vi kan inte bara låta detta fortgå utan att agera. Regeringen analyserar nu noggrant alla remissvar och återkommer med vägen framåt. Syftet är att skydda barn och unga från gängens klor, skydda samhället från livsfarligt våld och skapa ett tryggare Sverige.

Arbetet stannar inte där. Straffet för att rekrytera barn ska höjas. Polisen ska kunna plocka ned gängens rekryteringsannonser i sociala medier. Det gör det möjligt att avlägsna innehåll på nätet som syftar till att rekrytera unga för att begå brott.

Fru talman! I grunden handlar detta om sunt förnuft, mod, tidiga insatser och omsorg om varandra – de bästa goda faktorerna i vardagen. Om något barn eller någon ungdom far illa ska man snabbt agera och ge hjälp.

Runt varje barn och ungdom finns skyddsfaktorer som minskar risken för att hamna i brottslighet, missbruk och andra svårigheter. Det borde vara en självklarhet att få växa upp i en kärleksfull familj med tydliga regler och närvarande vuxna som ger bekräftelse och att få trivas i skolan, känna tillhörighet och bli uppmärksammad för positiva handlingar. Det är avgörande att barn och unga erbjuds gemenskaper som är starkare än de kriminella gängens. Detta är inte enbart en fråga om kriminalpolitik utan också om socialpolitik, skolpolitik, integration och en stark arbetslinje. Fler måste göra mer och göra det bättre.

Barn och unga har rätt till ett liv utan brott och våld. Barn och unga har rätt till en trygg och hoppfull framtid, för barn ska få vara barn. Vi har ett gemensamt ansvar att vända den rådande trenden.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.
(Applåder)

Anf. 62 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Det var mycket i Charlotte Nordströms anförande som jag vill kommentera, men några saker brände till mer än andra.

Det handlar bland annat om synpunkter som jag delar, till exempel att man måste lägga mer på förebyggande arbete. Det handlar då om socialtjänst och skola och att man har fått en ny socialtjänstlag. Men det här måste resurssättas; annars lägger man bara ansvaret på låg nivå i samhället där det inte finns tillräckliga verktyg. Det finns inte nog ens för att sätta de viktiga brottsförebyggande projekt som är på gång och som går ut på att man vill ta hand om barnen på ett tidigt stadium så att de inte hamnar i någon form av kriminalitet.

Jag funderar också över något annat som togs upp men som inte riktigt är i fokus nu, nämligen skillnaden mellan Sis-institutioner och vad jag kallar barnfängelser, som man vill etablera nu. Sis *har* haft problem, men mycket har reformerats, och man är på rätt väg. Det Sis har men som barn-

fängelser och Kriminalvården *inte* har är möjligheten till skola och bra behandling. Detta säger även Kriminalvården själv. Vi står inför en akut situation, och vi måste agera väldigt snabbt. Det är vi helt ense om. Men man måste se mer realistiskt på vilka lösningar som finns i denna problematik.

Anf. 63 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Frågan om ekonomi har vi resonerat om tidigare, ledamoten. Enligt min erfarenhet handlar allt inte om ekonomi. Det handlar om att ha stöd, kunskap, former och struktur för arbetet i kommunerna. Vi har nu sett till att man har det genom de stödfunktioner och rapporter som tas fram från Brottsförebyggande rådet. Samtidigt gör vi en historisk satsning på 10 miljarder kronor över fem år på förebyggande arbete genom den nya socialtjänstlagen.

Sedan fokuseras det på frågan om att sänka straffbarhetsåldern. Vi menar att det är realistiskt och klokt att handla här och nu. Barn ska bära drömmar, inte vapen. Det är därför vi agerar. Sis-hemmen kan inte klara av detta. Det här är tidsbegränsat – fem år – för att ge det övriga samhället en chans att bygga upp robusta verktyg och avlasta under tiden så att vi får en rejäl ändring när det gäller det brottsförebyggande arbete ute i kommunerna och får en bättre organisation ute på Sis-hemmen.

Sis-hemmen är inte rustade för denna typ av kriminalitet. Sänkt straffbarhetsålder handlar inte bara om ungdomsfängelser utan även om ungdomsövervakning. Det finns en bredd i förslaget.

Nu får vi se vad regeringen kommer fram med. Vi ska inte föregå den debatten. Men intressant är vad Vänstern vill göra konkret i stället. Ska vi placera alla dessa barn på Sis-hemmen?

Anf. 64 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Jag utgår ifrån att vi kan finna former för att utveckla Sis. Vi kan använda bevistalan, som också är ett viktigt verktyg och som markerar brottsoffers rätt att få skuldfrågan klarlagd. Via den vägen kan man också få ytterligare rättigheter som brottsoffer, något som skulle kunna utvecklas ytterligare.

Jag ser alltså inte att fängelse skulle vara det enda alternativet och ännu mindre att straffbarhetsåldern ska gå ned, vilket jag snart kommer att argumentera för i talarstolen.

Regeringspartiernas inriktning på de repressiva åtgärderna är för ensidig. Vi behöver ha insatser för att markera att det här inte är okej utan kriminellt och att det ska vara straffbart på ett eller annat sätt. Men det måste inte vara fängelser, utan även vårdformer kan fungera. Vi borde kunna vidareutveckla den process som redan har startats i Sis-hemmen och få mycket bättre resultat än vad Kriminalvården själv säger att man kan åstadkomma.

Anf. 65 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Den moderatledda regeringen har verkligen gjort stora satsningar och stora reformer i det brottsförebyggande arbetet. Det är inte bara ord. Det är beslut och verklighet, något som stöttar kommunerna ute i deras verksamhet så att de har verktyg för att sätta barnen i fokus och

ingripa på ett tidigt stadium. Jag tycker att det framkom ganska väl i mitt anförande från talarstolen.

I förslaget handlar det inte bara om ungdomsfångelser utan också om ungdomsövervakning. Påföljd ska anpassas efter barnens bästa och efter det individuella. Men vi vill ha hela sträckan. När barn mördar på uppdrag är det inte längre en ideologisk fråga, ledamoten, utan en fråga om ansvar. Den moderatledda regeringen är beredd att ta det ansvaret.
(Applåder)

Anf. 66 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Jag kommer att argumentera för ett bifall till reservation 6, som handlar om att vi ska gå emot förslaget om straffmyndighetsåldern. Vänsterpartiet står också bakom reservationerna om nyrekrytering och tjejnernas situation. Självklart gör vi det, men vi lyfter framför allt fram reservation 6.

Denna debatt kommer att pågå i flera omgångar, vilket kan förvirra allmänheten. Den debatt vi har nu handlar om det som har kommit in under allmänna motionstiden. Senare i vår kommer en proposition från regeringen om straffmyndighetsåldern.

Jag har arbetat som jurist sedan min examen i januari 1970, alltså i mer än 55 år. Jag har läst mängder av utredningar och propositioner, men jag har aldrig läst ett förslag till lagstiftning som varit tillnärmelsevis så bristfälligt som detta. Jag är förskräckt. Jag har varit och är upprörd. Här finns förödande kritik från tunga instanser, myndigheter, forskare och civilsamhälle. Det har skrivits seriösa debattartiklar, bland annat av 138 åklagare. Något liknande har vi inte sett förut. Men regeringen låter sig inte påverkas. Det är uppenbart att kritik från experter och intresseorganisationer inte betyder något.

Kritiken handlar bland annat om att sakfrågan sänkt straffmyndighetsålder helt saknar stöd i forskning och beprövad erfarenhet. Det strider också mot barnkonventionen och regeringsformen. Kritiken handlar också om att förslaget har forcerats fram, trots bristande beredning eller ingen beredning alls på slutet, och står i konflikt med grundlagen.

De tidiga uppdragen till Kriminalvården att förbereda ett mottagande av barn för fängelsevistelser och att förhålla sig till ett minskat antal intagna är också problematiska innan vi via riksdagsbeslut har hunnit ta något demokratiskt beslut om att reformen ska genomföras.

Det fanns kritik i utredningen. Sju av nio särskilt utsedda experter markerade och motsatte sig förslaget om att sänka straffbarhetsåldern – då till 14 år. Här ingick representanter för bland annat Åklagarmyndigheten, Sveriges Domstolar, Socialstyrelsen och Barnombudsmanen. Ändå föreslogs en sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år. Kritiken mot utredningen var massiv och samstämmig. Av de 90 remissinstanserna var det bara 3 som tillstyrkte förslaget.

Trots denna rakt igenom förödande och upprepade kritik har regeringen remitterat ett utkast till en lagrådsremiss. Här går man inte bara vidare med det hårt kritiserade ursprungliga förslaget, utan man går ett steg längre och vill sänka straffbarhetsåldern till 13 år – detta utan ha gjort någon beredning av just denna åldersgräns.

Många, inklusive jag och Vänsterpartiet, befarar att detta får motsatt effekt och förstärker den kriminella identiteten hos unga. I länder där man har prövat detta, som Danmark, kunde man se att det blev fler återfall, sämre skolresultat och risk för rekrytering av ännu yngre barn, som de kriminella gängerna då vänder sig till.

Att straffa barn i de tidiga tonåren är att lägga ansvaret på barn som samhället inte har förmått skydda. Barnen är ofta mer brottsoffer än förövare. Var är Tidöregeringens brottsofferperspektiv nu? Systemet kan också uppfattas som orimligt när barn utan tillräcklig mognad döms för brott som en eller flera vuxna har lurat, drogat eller tvingat barn att begå.

Forskningen visar också att barn som begår brott som regel befinner sig i ett sammanhang präglad av omsorgsbrist, trauma, social problematik i familjen och psykisk ohälsa. Sådana omständigheter kräver att barnen bemöts som individer i behov av stöd och skydd snarare än som rättssubjekt inom det repressiva systemet.

Socialstyrelsen har också synpunkter och menar att utvecklingen med ett ökat antal grova våldsbrott i första hand är ett samhälleligt misslyckande och därmed samhällets ansvar, inte det enskilda barnets.

Kriminalvården, som förväntas möta dessa barn, säger att barnen befinner sig i en mognadsprocess och inte har lika utvecklade förmågor som äldre personer vad gäller exempelvis impuls kontroll och konsekvenstänkande. Detta påverkar att barn begår brott, och de barn som begår brott är ofta socialt utsatta och har särskilt behov av stöd. Samhällets reaktion mot brott som begås av barn bör därför vara inriktad på rehabilitering.

Kriminalvården säger också att man tidigare har markerat att man varken är förberedd eller rustad för att ta hand om barn så unga som 14 år. Bedömningen är att kriminalvården inte heller nu är fullt ut förberedd eller rustad för att ta hand om barn så unga som 14 år – och än mindre 13 år. Kriminalvården förordar därför att barn så unga som 13 år tas om hand på andra sätt, som inte ger avkall på individualprevention eller samhällsskydd men som bättre kan motverka de skadeverkningar som riskerar att uppstå när så unga barn frihetsberövas inom rättsväsendet.

Att ignorera en så här massiv och unison kritik från remissinstanser med expertkunskaper, att vantolka internationella konventioner och att ge i uppdrag att förbereda ett genomförande innan förslaget ens har antagits av riksdagen underminerar lagstiftningsprocessen och är inte förenligt med Sveriges rättsstatliga traditioner.

Slutligen visar en gedigen mängd forskning att en sänkning av straffbarhetsåldern inte kommer att påverka den brottslighet som den är menad att påverka, åtminstone inte i positiv riktning.

Jag har nämnt att detta strider mot barnkonventionen, vilket vi borde ta på stort allvar. Vidare uttrycker FN:s barnrättskommitté tydligt i sina rekommendationer att en stat under inga omständigheter bör sänka straffbarhetsåldern, och Sverige fick 2023 en tydlig rekommendation av barnrättskommittén att låta straffbarhetsåldern ligga kvar på 15 år.

De kriminella gängerna är hänsynslösa mot barnen. Det ska inte samhället också vara. Den så kallade reformen måste stoppas.

Jag yrkar bifall till reservation nummer 6.

(Applåder)

Anf. 67 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! Som redan har nämnts har brottsligheten de senaste åren till stor del präglats av grova våldsbrott i form av skjutningar och sprängningar. Uppklaringen har dock ökat markant, och flera planerade brott har avbrutits på förberedelse- eller försöksstadiet. Antalet skjutningar har minskat liksom dödsfall kopplat till skjutningar. Det är goda nyheter, och vi hoppas att trenden fortsätter nedåt. Tyvärr har vi inte sett riktigt samma effekt när det gäller sprängningarna.

Ett gemensamt mönster är att många av de inblandade är väldigt unga. Vi har sett en markant ökning av unga gärningsmän som utförare av och även rekryterare till grova våldsbrott. Det handlar om barn, oftast unga pojkar, som egentligen skulle ha varit i skolan men som i stället skickas ut på gatan för att utföra sprängdåd och beställningsmord. I detta avseende är Sverige exceptionellt; inget annat europeiskt land har haft en liknande utveckling.

Trots stora insatser, väl utfört polisarbete, skärpt lagstiftning och ökad uppkläring fortsätter rekryteringen – numera nästan uteslutande på digitala plattformar. Det verkar som att unga står mer eller mindre i kö för att ta på sig dessa morduppdrag. Regeringen ser på detta med stort allvar och tar initiativ för att öka kraven på sociala medie-aktörer att ta ett större ansvar för innehållet på sina plattformar.

Efter att ha tagit del av åklagaren Lisa dos Santos bok *Gängens hus* kan jag konstatera att en smartphone numera är att betrakta som ett brottsverktyg i den kriminella världen. Med smartphones rekryterar man, använder krypterade appar för att försvåra för polisen och informerar 13- och 14-åringar om vad de ska göra och var de ska hämta vapen och så vidare. Här finns alltså mycket att göra.

Fru talman! Lite i skymundan har vi även unga som begår andra brott av mindre allvarlig karaktär, främst stöldbrott och rån. I de fallen kan vi konstatera att uppkläringen är lite mer blygsam. Svensk Handel vittnar om en ojämn kamp där många ärenden skrivs av utan åtgärd. En växande andel butiker väljer nu att inte anmäla brotten då man på förhand vet att de inte renderar någon utredning eller påföljd.

I min värld borde dessa brott få ökad prioritet, för de kan vara den första signalen om att en ung person är på väg in i tyngre kriminalitet. I det sammanhanget vill jag gärna slå ett slag för ett projekt som kallas Rätt kurva. I korthet är det ett samarbete mellan polis, socialtjänst och näringsliv som visat goda resultat. Det handlar om att fånga upp unga och erbjuda dem meningsfull sysselsättning. Det är ett gott brottsförebyggande arbete som bör anammas av fler.

Fru talman! Hur hamnade vi egentligen här? Varför ser vi barn som är beredda att åta sig morduppdrag mot ersättning?

Det talas om bristande integration, om skolan, om socialtjänsten och om fler poliser. Allt detta är givetvis viktiga delar, men föräldrarna eller vårdnadshavarna, som borde stå barnen närmast, har under lång tid närmast glömts bort i den politiska debatten i Sverige. Detta tror jag är ett allvarligt misstag.

Det vi ser i dag är konsekvenserna av att svensk politik under alldeles för lång tid har blundat för det som är själva grunden för ett tryggt samhälle: familjen och värderingar. Genom parallella samhällsstrukturer som

utmanar svenska värderingar, med barn och unga som inte kan navigera mellan rätt och fel, har denna situation skapats.

Problemen börjar inte i skolan, inte hos socialtjänsten och inte hos polisen, som är det yttersta instrumentet i samhället för att stävja brott, utan de börjar hemma – i familjen. Det finns inte någon myndighet, skolkurator eller socialsekreterare eller ens några lagar som kan ersätta en närvarande mamma eller pappa. Det finns inte några socioekonomiska faktorer som kan kompensera för kärleksfulla och närvarande föräldrar som sätter tydliga gränser. Det är i hemmet grunden läggs, och utan denna grund kommer vi att få fortsätta att försöka plocka upp spillrorna när det är för sent.

Fru talman! Inom forskningen konstateras att socioekonomisk bakgrund i sig inte är en avgörande orsak till brottslighet. Detta pekar bland annat Brottsförebyggande rådets rapport *Socioekonomisk bakgrund och brott* på. I stället är det goda normer och värderingar som spelar den avgörande rollen. Det är en fråga om uppfostran och värderingar om personen kan berättiga handlingen för sig själv och sin omgivning.

Den gemensamma nämnaren för många av de unga lagöverträdare som rekryteras av gängen är att de ofta kommer från svåra och utsatta familjeförhållanden. Det handlar om frånvarande fäder, svaga familjeband och en brist på gränsdragningar och vägledning. Inte sällan handlar det också om psykisk ohälsa och en känsla av alienation från samhället. I detta läge, när familjen sviker, träder gängen in och erbjuder en falsk gemenskap och en annan lojalitet.

Fru talman! Det kommer att ta tid att städa upp dessa enorma samhällsproblem. Situationen är allvarlig och har så varit under lång tid, med barn och unga som utnyttjas av hänsynslösa, kallt beräknande gängledare. Justitieminister Gunnar Strömmer har med all rätt kallat situationen för inhemsk terrorism. Det är det, och barnen står många gånger i skottlinjen.

Avgörande nu är att genomföra Tidöavtalets reformagenda. Vi kristdemokrater och regeringen fortsätter omläggningen av kriminalpolitiken för att bygga upp den trygghet som många efterlyser. Det handlar om en reformerad straffrätt, skärpta straff, fler verktyg till polisen och fokus på brottsoffret. I detta ingår också en ny inriktning för det brottsförebyggande arbetet.

I skrivelsen *Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet* presenterar regeringen det brottsförebyggande arbetet framöver. Detta arbete sker inom en rad områden. Där läggs grunden för långsiktiga insatser där skola, socialtjänst och polis samverkar bättre för att fånga upp barn och unga i riskzonen. Vi fortsätter att satsa på föräldraskapsstöd i hela landet med särskilda uppdrag till Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd.

Detta är helt centralt, men vi kristdemokrater är inte nöjda. Inte minst vad gäller föräldransvaret krävs mycket mer. Föräldrar måste ges stöd att ta sitt fulla ansvar, och vi måste inse att trygga familjer är en helt avgörande del av lösningen.

Fru talman! Det krävdes ett regeringsskifte för att frambringa den lagstiftning på rättsområdet som vi nu är i så akut behov av. Kristdemokraterna behövs för att sätta stopp för den politik som alltför länge underminerat familjens roll och värderingarnas betydelse i samhället. Vi är det värderingsburna partiet, och vi har alltid lyft fram familjen som hörnstenen i

det brottsförebyggande arbetet. Det är där goda värderingar och en känsla för rätt och fel byggs upp i det svenska samhället.

Detta är nu mer angeläget än någonsin. Sverige ska inte vara ett land där 13–14-åringar spränger trapphus, utför beställningsmord och söker status i den kriminella världen. Om Sverige ska bli tryggt igen måste vi tala om det uppenbara: trygga familjer, ansvarstagande föräldrar och tydliga värderingar.

Med detta sagt, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 68 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! De dödliga skjutningarna och sprängningarna fortsätter att drabba vårt land urskillningslöst, även om det låter på regeringens företrädare som att faran är över. Centerpartiet anser inte det. Vi ser att både gamla och unga utsätts för brott.

För den som blir svårt skadad eller vars anhörig blir mördad spelar det absolut ingen roll hur gammal gärningspersonen är – om den är äldre eller yngre än 15 år. Brotten är lika fruktansvärda och drabbar lika hårt. Tyvärr ser vi att barn som är 12, 13 eller 14 år skjuter, mördar och spränger i en aldrig tidigare skådad utsträckning.

Centerpartiet har därför sagt ja till de flesta förslag inom rättsområdet när vi har funnit att insatserna varit effektiva, rättssäkra och evidensbaserade.

Centerpartiet har därför i riksdagen under denna mandatperiod röstat ja till bevistalan för barn yngre än 15 år som begår grova brott. Det innebär att en förundersökning och rättegång genomförs precis som vanligt för att klarlägga och utröna vad som hänt, för att ge de drabbade klarhet.

Vi i Centerpartiet har även ställt oss bakom förslaget att hemliga och preventiva tvångsmedel ska kunna användas även för barn under 15 år, för att bättre förhindra och utreda brott och ge brottsoffer klarhet men även för att kunna hitta och straffa dem som rekryterar barn till att begå brott.

Vi har sagt ja till det här och annat därför att vi anser att det är effektivt, och det har varit bra verktyg för att bekämpa dessa grova brott och åter skapa trygghet. Det aviserade förslaget om sänkt straffbarhetsålder är dock inte ett av dem. Centerpartiet kommer att säga nej till att sänka straffbarhetsåldern från 15 år. Vi säger nej till 13 år, och vi säger nej till 14 år.

Det aviserade förslaget om att sänka straffbarhetsåldern har mött ett motstånd utan motstycke från akademien, från myndigheter och från civilsamhällets organisationer. Ofta säger de att de sa nej till 14 år i remissvaren och att de säger ännu skarpare nej till 13 år.

Bland dem som har reagerat negativt på förslagen finns polisen, åklagarna, domstolarna, Kriminalvården och Rättsmedicinalverket. Många remissinstanser har reagerat på förslaget för både dess konsekvenser och dess bristande rättssäkerhet. Bland annat har 26 erfarna och rutinerade åklagare med lång erfarenhet gått ut och protesterat och lyft fram alla problem som finns med förslaget i deras arbete utifrån deras profession – och det här är människor som jobbar med och har som uppgift att åtala och lagföra människor. Alla de här är beredda att ta det ansvar som regeringen säger sig ta, men de vill göra det på ett sätt som funkar och inte på ett sätt som bara blir plakatpolitik.

Fru talman! Vi från Centerpartiet ser att vi i stället behöver byta perspektiv i Sverige för att komma åt den grova brottsligheten som gör att barn och unga tvingas till de här fruktansvärda handlingarna. Men det handlar inte om hårdare straff eller om att låsa in barn som går i årskurs 6 eller 7. I stället behöver insatser sättas in mycket tidigare, vilket den nya socialtjänstlagen – som vi välkomnade – ger möjlighet till. Samtidigt behöver dessa barn ges bättre vård och en utslussning värd namnet.

På samma effektiva sätt som de kriminella gängerna rekryter barn och unga behöver vi från den goda sidan, från det laglydiga samhället, rekrytera de här barnen till en verklighet där det finns framtidsutsikter, trygga vuxna och ett samhälle som går att lita på.

Naturligtvis behöver barn successivt och stegvis ta större ansvar. Men vi har sagt att man behöver vara ungefär 15 år för att ha sex lagligt och för att köpa energidryck. Vi har sagt att man behöver vara 18 år för att köra bil och för att rösta. Det här baserar sig på att barn inte har en vuxens konsekvenstänk, mognad eller erfarenhet. Det är skälen till att vi gör så att de får ta ansvar successivt. Det är också skälen till att det inte primärt är straff som avhåller 13-åringar från att begå brott. De har inte det konsekvenstänket.

Regeringen säger: Vi måste ju göra något. Jag säger: Gör då något effektivt! Gör något som inte alla experter säger nej till!

Centerpartiet säger att det vi borde göra är att ha en skola som får ägna sig åt att ge barn och unga en utbildning genom att socialtjänsten finns nära familjer redan på mödravårdscentralen och barnavårdscentralen. Vi behöver ha en fungerande psykiatri för både barn och vuxna. Det handlar om ett nära samarbete med dem som möter barn. Vi har stått bakom de sekretesslagar som nu möjliggör det. Polisen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten, förskolan och skolan behöver skjuta ihop stolarna.

Det handlar också om en uppväxt fri från våld och hot. Vi ser att det är en markör för att hamna i kriminalitet att ha upplevt eller blivit utsatt för våld som barn. Detta är en kärnuppgift för det svenska samhället.

Det handlar också om en fungerande skolgång och rättsstöd vid diagnoser. Det är enorma skyddsfaktorer.

Varje anständigt samhälle måste sträva efter att alla barn ska få rätt förutsättningar och en ljus framtid, inte en fängelsecell. Vi kan inte straffa barnen när det är vuxensamhället som har brustit. Här måste vi vuxna och samhället ställa oss på barnens sida och säkerställa att de får stöd och hjälp till ett liv utan kriminalitet. Vi måste ge dem förutsättningar att bli ansvarsfulla medborgare som sedan i sin tur bidrar till det gemensamma efter bästa förmåga.

Jag yrkar bifall till reservation 6.
(Applåder)

Anf. 69 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag måste hålla med Ulrika Liljeberg. Vi är nog överens om det mesta här. Men det är något jag saknar lite grann.

Vi ska ha brottsförebyggande åtgärder och se till att barnen får gå i skola och att de uppfostras till goda medborgare och så vidare. Men vad gör vi när samhället misslyckas med den biten och vi har en 13–14-årig mördare som är väldigt stolt och upprymd över sitt värv? Han tränger sig in i en familjs villa och lyckas skjuta både en och två personer med auto-

matvåpen. Han mördar pappan och skjuter mamman. Barnet klarar sig relativt oskatt. Men vad gör vi?

Är det institutionen i sig som är det stora hindret – att det är Kriminalvården? Det står faktiskt ”vården” i slutet av myndighetens namn; glöm inte det. Är det logotypen på myndigheten som är avgörande för hur man ska hantera den här mördaren, som är 13–14 år? Jag inbillar mig, eller tror i varje fall, att Ulrika Liljeberg också tycker att det här är en farlig person som måste tas om hand på ett rimligt och bra sätt.

Anf. 70 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Jag delar ledamotens bild av att det brottsförebyggande arbetet är otroligt viktigt och att man ska straffa dem som begår brott. Vi i Centerpartiet har som sagt stått bakom de straffskärpningar som gjorts och de ökade resurserna till det. Vad detta gäller är att vi ser att det här är barn utan konsekvenstänk.

Vi har annan lagstiftning där det finns möjlighet att ha andra insatser för dem som sägs inte kunna ta ansvar för sina handlingar. Vi har det i rättspsykiatrisk vård. Vi har även möjlighet att inte åtala när någon tillhör personkretsen enligt LSS. Det här gör vi för att vi anser att de här personerna inte till fullo kan ta ansvaret för sina handlingar. Däremot behöver de vård. Vi har sagt i andra debatter att de här barnen behöver vård men inte kriminalvård.

Vi vet att åren mellan 10 och 15 är väldigt formativa. Det kanske till och med har sjunkit lite längre ned i åldrarna nu än när vi växte upp. Att bli dömd för någonting, hamna i fängelse och få en kriminell identitet är otroligt svårt att ta sig ur, visar forskningen.

Vi har från Centerpartiets sida sagt ja till ungdomsfängelser, för vi tycker att Kriminalvården under rätt förutsättningar har en bra verksamhet. Det är inte det. Men Centerpartiet och i stort sett samtliga remissinstanser säger att barn under 15 år inte har det konsekvenstänk som gör att de kan ta ansvar för sina handlingar. De behöver vård, och det lyfte jag fram i mitt anförande. Det som finns – BVC och MVC, förskola och skola – måste göra jobbet bättre.

Anf. 71 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är helt klart att vi måste ha en bra förskola. Vi måste ha en god uppfostran för barnen. Problemet uppstår när det ändå händer saker och ting som inte ska hända. Vi pratade om en 13–14-årig mördare som är omvitnat farlig. Man kan inte släppa ut den personen på gatan hur som helst.

Jag håller också med om att den frihetsberövande åtgärden måste vara inriktad på vård och behandling för att man ska kunna se till att återfallet inte sker. Det sades i ett tidigare anförande att återfallsfrekvensen på Sis-hemmen är 90 procent eller något sådant.

Vi har ännu inte sett förslaget från regeringens sida när det gäller hur Kriminalvården ska bygga det här. Vad jag förstår har man att ta hänsyn till både barnkonventionen och annan lagstiftning för att se till att barnen får undervisning, som de faktiskt är berättigade till, och att de också får behandling. Men jag tycker inte att man på förhand ska diskvalificera Kriminalvården som huvudman för behandlingen som ska sättas in.

Anf. 72 ULRICA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Man blir rädd när ens ord kan klippas ihop hur som helst. För det fall att Centerpartiet skulle vara för en sänkning av straffmyndighetsåldern skulle vi inte ha något emot att Kriminalvården tog ansvaret för det. De har en bra verksamhet under rätt förutsättningar.

Vi anser att barn under 15 år inte ska straffas och inte föras in i det systemet. Remissinstanserna talar om ”forskningens tydliga slutsatser om att repressiva åtgärder inte är en effektiv metod för att motverka brottslighet bland unga”. Det är inte en effektiv sak att göra, även om det uppenbarligen känns bra för många att låsa in.

Jag brukar prata om att vi har bevistalan för att brottsoffer ska få klarhet. Självklart är varje brottsoffer unikt, men det som framkommer är att man absolut inte vill att någon annan ska bli utsatt för samma sak. Man vill att det ska sättas stopp för förövarens brottsliga bana. Om det då är barn som har varit förövare – vi har ju till och med 12-åringar, som inte ens omfattas av det aviserade förslaget – behöver vi ju sätta in insatser för att se till att detta inte händer igen. Det är det bästa för att inte skapa fler brottsoffer.

Forskningen säger att det, när det handlar om barn under 15 år, ska vara andra insatser än kriminalvård. Jag säger det igen: Vi som samhälle har inte klarat av att göra detta.

Att då säga att vi ska göra så här i brist på annat eller säga ”vad ska vi göra” är en lätt väg ut, när vi borde göra det jobb som forskningen visar är effektivt på ett ordentligt och bra sätt. Det är en lätt väg ut att inte göra jobbet genom att lägga det här förslaget på riksdagens bord.

Anf. 73 MARTIN MELIN (L):

Fru talman! Jag tänkte börja med att prata kort om ungdomsfängelser och min syn på sådana. Till att börja med måste vi göra det klart att ingen normal människa vill se 15-åringar – eller 13- eller 14-åringar – inlåsta, oavsett i vilken form eller på vilken plats det sker. Men ingen normal människa vill heller se sitt barn bli skjuten av en 15-åring eller 13-åring.

Då ställs vi inför två alternativ. Antingen låser vi inte in den farliga ungdomen, och riskerar att andra barn blir dödade, eller så låser vi in den farliga ungdomen och begränsar på så sätt risken för att andra barn blir dödade. Nu pratar jag om de barn som begår de allra grövsta brotten, som mord.

I dag gör vi faktiskt detta, alltså låser in de barn som är farliga. Det görs på de så kallade Sis-hemmen, som är låsta byggnader med höga staket. Barnen är inlåsta mot sin vilja. Det är alltså tvång på Sis-hemmen, och det får vi inte glömma bort när vi pratar om Sis-hem.

Problemet med Sis-hemmen i dag är att 90 procent av de inlåsta där återfaller i brott efter att de släppts ut. Det är såklart katastrof, och av de siffrorna utläser åtminstone jag att det är någonting med Sis som inte fungerar.

Jag vill kort skjuta in att jag har träffat fantastiska killar och tjejer som jobbar inom Sis. De är helt rätt personer på rätt plats. Jag vill bara ha det sagt.

Jag vill också skjuta in att regeringen nu faktiskt gör satsningar på Sis-hemmen så att de kan bli bättre på att ta hand om andra barn än just de som

mördar – andra barn som av olika anledningar behöver bli placerade på Sis-hem.

Ungdomar som inte har dödat någon, men som är i riskzonen att göra det, kan också bli placerade på till exempel ett HVB-hem. Till skillnad mot Sis bygger HVB-hemmen mer på frivillighet. Det har dock visat sig att kvaliteten på HVB-hemmen är väldigt ojämn. Det finns hem som fungerar mycket bra, med bra personal och goda resultat, och hem som är extremt dåliga. Det finns hem som ägs av kriminella eller har personal som har koppling till kriminalitet.

Tyvärr är HVB-hemmen inte sällan väldigt lätta att avvika från. Vi har i flera fall sett att en ungdom som har varit placerad på HVB-hem har avvikit och därefter mördat. Det finns alltså mycket att göra även med dagens HVB-hem.

Vi måste dessutom vara ärliga och prata om någonting som kanske inte så många pratar om, nämligen att gängen i dagens system fortfarande har sitt grepp kvar om barnen när de är på ett HVB-hem eller i ett Sis-hem. Gängen vet var barnen sitter och hur de kan nå dem. De kan fortsätta styra, skrämra och kontrollera de här barnen. Barnen är inlåsta, men de är inte skyddade.

När Kriminalvården tar över ansvaret ökar chansen att kontakten med gängen bryts helt. Detta kommer att ge barnen en chans att andas, tänka nytt och kanske bryta med det som förstörde deras liv.

Fru talman! Det har pratats mycket om ungdomsfängelser och om straffbarhetsåldern i debatten i dag. Att inrätta ungdomsfängelser och att se över straffbarhetsåldern är en akut nödlösning. Vi har i dag barn som mördar. Vi har barn som rånar, som kidnappar, som smugglar narkotika och som hanterar automatvapen. Vi har barn som kastar in handgranater i bostäder. Det är barn helt utan konsekvenstänk.

Det är grova brott vi pratar om. Detta måste få ett stopp; det är vi alla överens om. Jag är fullt medveten om att vi inte kommer att få ett stopp på detta bara för att vi låser in de barn som redan har klivit över gränsen och blivit kriminella. Jag vet att det finns en nyrekrytering och att det fylls på hela tiden. Men detta handlar inte om det.

Det här handlar om vad vi gör med de barn som samhället har misslyckats med och som det har varnats om från olika håll och skrivits orosanmälningar om från polisen, skolan, fritidsgårdar och socialtjänsten. Det handlar om barn som redan fått alla insatser, men där det ändå inte gick att stoppa den unga från att bli kriminell.

Det kommer alltid att finnas unga som de förebyggande insatserna inte fungerar för. Vi måste ha en plan för hur vi ska hantera dessa unga. Det är de barnen och de ungdomarna vi pratar om när vi pratar om sänkt straffbarhetsålder och ungdomsfängelser. Det handlar om barn som samhället och myndigheter har gjort allt i sin makt för när det gäller att förhindra att de blir mördare, men där det ändå inte har fungerat. Det är de barnen vi pratar om.

Hur ofta läser vi inte om 15-åringar som har skjutit en person? Det är 15-åringar som under många år har varit föremål för insatser genom socialtjänsten men där dessa uppenbart inte har fungerat. Ibland beror det på att insatserna har varit för dåliga och ibland på att insatserna inte har fungerat på just det barnet.

Fru talman! Det är viktigt att ungdomsfängelserna inte bara blir en förvaring. Barnet eller ungdomen kanske ska sitta inlåst i fyra, fem eller åtta år. Det är då viktigt att det blir år där man kan jobba med attityder och värderingar och någonstans försöka nå fram till den här ungdomen.

I vissa fall kommer det inte att gå, så är det, men jag tror faktiskt att rejäla insatser med rätt personal – i kombination med att dessa ungdomar också kommer att gå i skolan när de sitter inlåsta – kommer att göra skillnad.

Jag har besökt ett av de ungdomsfängelser som kommer att ta emot de här barnen. Det ligger utanför Göteborg. Jag fick faktiskt en positiv bild av hur just skolan kommer att skötas. Jag träffade rektorn för skolverksamheten som barnen ska delta i. Rektorn berättade att allting kommer att skötas med behöriga lärare. Man kommer också att se till att antalet skoltimmar blir fler än vad de i dag är på Sis. Kvaliteten på undervisningen kommer också att vara ganska hög.

Det handlar inte om att barnen kommer att hamna i skolklasser om 25 elever. Det kommer att vara små grupper om kanske tre fyra barn och ungdomar, vilket är precis vad de här ungdomarna behöver. Glöm inte bort att det här är barn och ungdomar som troligen inte skulle ha satt sin fot i ett klassrum om de hade varit ute i frihet! Det är ungdomar som också har enorma kunskapsluckor. I ungdomsfängelserna kommer de att kunna få individuell undervisning anpassad till just deras nivå.

När det gäller ungdomsfängelserna kommer det inte att bli som när en ungdom i dag släpps ut från Sis, alltså att det inte finns någon plan, ingen uppföljning och ingen som möter upp. Nu kommer både frivården och socialtjänsten och i vissa fall även skolan att se till att man med olika former av insatser fortsätter att jobba med ungdomen även efter frigivning från ungdomsfängelserna. Man släpper dem inte.

Det finns de som är kritiska mot det här. Jag har dock aldrig hört någon av dessa kritiker berätta för mig hur de i stället vill att detta ska göras och hur de i stället vill att vi ska ta hand om en 15-åring eller 13-åring som mördar. Det pratas mycket om vård, men vård är ett ord och inte en handling.

Nu låter vi Kriminalvården ta över ansvaret och så ser vi om fem år hur det blev och om det fungerat eller inte – för lagen är tänkt att gälla i fem år.

Fru talman! Jag tar gärna också debatten om hur vi ska jobba för att förhindra att dagens treåringar om tio eller tolv år står med automatvapen och skjuter in genom en dörr. Det är en helt annan debatt än det vi pratar om i dag, nämligen vad vi ska göra med de barn som redan är kriminella. Det heter ju lagen om unga lagöverträdare, alltså unga som redan har överträtt lagen och ungdomar som redan är mördare. Man måste kunna se skillnad på dessa två problem och de två olika debatterna.

Det är också intressant hur olika partier ser på problemet med att barn dras in i kriminalitet. Låt mig ta Vänstern som exempel. Ena dagen står man och säger att klyftorna i samhället skulle minska och att barnen inte skulle dras in i kriminalitet om bara de vuxna i utanförskapsområdena hade jobb. Andra dagen säger man att det inte bara är barn i utanförskapsområden som dras in i kriminalitet, utan det sker minsann även i mer välbärgade områden. Då handlar det ju om barn till vuxna som har jobb och som har

det gott ställt ekonomiskt. Det blir lite sex sju. Förklaringarna till att barn blir kriminella krokar i Vänsterns egna resonemang.

Jag menar att det sedan ett tiotal år är tufft att vara kriminell i de kriminella nätverkens kretsar, oavsett vilken bakgrund en person har eller var den bor. Det kan handla om barn som är vilsna själar eller om barn som har det jobbigt hemma, vilket även barn i välbärgade områden har. Det kan handla om barn som det inte går så bra för i skolan, barn som inte får adekvat hjälp i skolan eller barn som söker förebilder, gemenskap eller någon som ser dem. De är lätta offer för den organiserade brottsligheten och för gängen.

De här gängen behöver folk som kan utföra de smutsiga jobben, och det är därför de rekryterar barn. Barn har inget konsekvenstänk. Vissa barn gör det såklart för pengar. Andra gör det för att få respekt och för att bli någon – för att det är tufft. De barnen är väldigt lätta att rekrytera.

Jag sa att jag såg ett mönster för tio år sedan. Jag tror att det kan ha att göra med att sociala medier breddade ut sig alltmer och att de kriminella nätverken upptäckte att det var lättare och mer effektivt att rekrytera på nätet än att stå på skolgården eller fritidsgården.

Sedan har vi gangsterrappen. De kriminella gängen använde musiken för att markera revir, skryta om framgångar, hota motståndare eller bygga myter. I dag kan vi bara se tillbaka på hur naiva många var när de inte förstod vad som var syftet med gangsterrappen. Vissa naiva människor delade till och med ut priser till gangsterrapp, vilket som tur var upphörde när det visade sig att personer runt musiken sköt skallen av andra barn och kastade in handgranater hos oskyldiga barnfamiljer.

Just den här naiviteten och okunskapen gällde även Guccikepsen. Minns ni den? Tänk så många som inte visste hur gängkriminella klädde sig! Det gällde även i det här huset – jag talar om journalister och andra experter.

Det är dock inte så konstigt. För att få viss kunskap krävs det faktiskt att man besöker verkligheten ibland.

(Applåder)

Anf. 74 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Kära kollegor som fortfarande är kvar i rummet! Jag uppskattar att vi i utskottet stannar och lyssnar till the bitter end och hör allas inlägg. Tack till er som fortfarande är här!

Precis som Vänsterpartiets representant gjorde i sitt anförande kommer jag att fokusera på det som ligger till grund för reservation 6. Det handlar om sänkningen av straffmyndighetsåldern. I några anföranden har en mängd olika andra frågor tagits upp; vi kanske får tillfälle att debattera dessa under resten av mandatperioden.

Jag vill återigen lyfta fram lite av den kritik som har kommit fram till varför straffmyndighetsåldern inte bör sänkas. Mycket av detta har nämnts tidigare, men jag kommer ändå att gå in på det.

År 2023 granskades Sverige av FN:s barnrättskommitté. Man gjorde väldigt klart att en sänkning av straffmyndighetsåldern strider mot barnkonventionen och skrev bland annat så här: Kommittén är djupt oroad över de steg som för närvarande tas för att sänka straffmyndighetsåldern. Kommittén är också oroad över barns ökande inblandning i organiserad brottslighet, avsaknaden av särskilda domstolar och lämpligt utbildade domare

för barn, isoleringen av intagna barn och de nyligen antagna lagändringarna för att införa strängare straff och integritetskränkande åtgärder från brottsbekämpande myndigheter.

Kommittén påminde om sin allmänna kommentar, nummer 24, från 2019. Man uppmanade Sverige att låta straffmyndighetsåldern ligga kvar på 15 år och att utarbeta en strategi för att förebygga ungdomsbrottslighet som är baserad på forskning om och analys av de bakomliggande orsakerna till barns inblandning i brottslighet – särskilt organiserad brottslighet – samt säkerställa att denna strategi omfattar både tidiga insatser som riktar sig till barn i riskzonen eller i utsatta situationer och stöd till deras familjer. Vidare uppmanade man Sverige att aktivt främja användningen av andra åtgärder än frihetsberövande, till exempel skyddstillsyn eller samhällstjänst, och att säkerställa att frihetsberövande endast används som sista utväg och under kortast möjliga tid.

Dessa rekommendationer lämnades alltså 2023. Nu, 2026, står det klart att regeringen kommer att föreslå att straffmyndighetsåldern ska sänkas till 13 år, även om vi ännu inte har sett den slutgiltiga propositionen. En utredning föreslog 14 år för vissa brott, men regeringen har nu alltså gått längre och föreslagit 13 år för vissa brott.

När denna utredning presenterades var kritiken massiv, vilket några av de tidigare talarna har nämnt. Jag kan räkna upp några av de civilsamhällsorganisationer och andra aktörer som var väldigt kritiska: Barnombudsmannen, Barnrättsbyrån, Bris, Brå, Brottsofferjouren, Civil Rights Defenders, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Fackförbundet ST, Funktionsrätt Sverige, Institutet för mänskliga rättigheter, Rädda Barnen, Seko, Akademikerförbundet SSR, Socialstyrelsen, Sis, Skolverket, Fryshuset, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Sveriges advokatsamfund och Unicef Sverige.

Flera av dessa remissinstanser påminner om att en sänkning är oförenlig med barnkonventionen.

Brå lyfter fram att det saknas stöd för att en sänkning har någon brottsförebyggande effekt och att en differentierad straffbarhetsålder – alltså att man gör skillnad på olika brott – kan leda till legitimitets- och tillämpningsproblem.

Barnombudsmannen anser att det är anmärkningsvärt att utredningen föreslår så genomgripande förändringar som sänkt straffmyndighetsålder trots att den själv konstaterar att det saknas evidens för att en sådan åtgärd minskar brottsligheten.

Institutet för mänskliga rättigheter kallar förslaget ett radikalt brott mot en lång svensk tradition av att med utgångspunkt i kunskap om barns utveckling arbeta långsiktigt med förslag som är förankrade i barns rättigheter och kunskap om vad som är verkningsfulla åtgärder.

Även bland remissinstanser som inte rakt av avstyrker förslaget är många tydliga med att förslaget om sänkt straffmyndighetsålder inte bör genomföras.

Polismyndigheten anser att en differentierad straffmyndighetsålder skulle orsaka betydande praktiska svårigheter i polisens verksamhet. Man ser även en risk för att ännu yngre barn än i dag involveras i brottslighet.

Kriminalvården uppger att man inte är rustad för att ta hand om barn som är så unga som 14 år, vilket nu alltså kommer att bli 13 år, och att en

sänkning ytterligare skulle försämra de praktiska förutsättningarna för att inrätta ungdomsfängelser.

Justitiekanslern skriver att man inte kan tillstyrka förslaget eftersom det inget betydande betänkligheter både principiellt och praktiskt. Man anser att det finns skäl att avvakta och utvärdera utfallet av redan genomförda reformer innan nya åtgärder införs.

Inte heller Justitieombudsmannen vill tillstyrka förslaget, bland annat mot bakgrund av att nästan ingen av utredningens experter står bakom förslaget att sänka straffmyndighetsåldern.

Fru talman! Förra veckan deltog jag och några andra ledamöter, från Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centerpartiet, i en demonstration mot sänkt straffmyndighetsålder. Mynttorget var fullt. Barnrättsorganisationer, Sveriges kristna råd och fackförbund talade. Flera talare framhöll att regeringen genom att ignorera remissinstanserna urholkar den svenska tradition med utredningsväsen och remissförfarande som syftar till att vi med gemensamma krafter ska fatta kloka beslut. Jag håller med.

Bland annat i sociala medier har jag fått frågor om vad vi i Miljöpartiet vill göra i stället för att sänka straffmyndighetsåldern. Ibland låter det på frågeställarna som om de tror att vårt motstånd mot sänkt straffmyndighetsålder betyder att vi menar att ingenting alls ska göras när ett barn begår ett allvarligt brott. Det stämmer förstås inte, och så ser det heller inte ut i dag. Sis har nämnts här. Det är den institution som i dag tar emot barn som har begått svåra brott.

Det stämmer inte heller att förslaget om sänkt straffmyndighetsålder är något vi måste genomföra därför att vi har provat allt annat. Det har vi inte gjort. Tidigare nämndes olika projekt, bland annat projektet Rätt kurva, som syftar till att minska nyrekryteringen av unga till kriminalitet. De når dock inte alla unga som skulle behöva nås. Det skulle vi kunna satsa på om syftet nu är att få ned kriminaliteten.

Dessutom behöver vi förstås förbättra åtgärderna för de barn som redan har begått brott. Det är tydligt att det också här finns stor förbättringspotential.

Jag vill avsluta med att återge vad Rädda Barnen skriver som svar på frågan vad vi borde göra i stället när det gäller de barn som redan har begått brott.

Rädda Barnen skriver att vi bör satsa på en trygg, säker och evidensbaserad vård och att det är viktigt att brottsliga handlingar får konsekvenser. För barn i kriminalitet innebär det rätt insatser och att brottsoffer och samhället skyddas mot fortsatt brottslighet.

Rädda Barnen anser att barn som begår allvarliga brott ska få en trygg och säker vård som bygger på det som forskningen säger fungerar. Målet är rehabilitering för att personen ska kunna leva ett bra liv och inte begå nya brott. Att straffa barn som vuxna och sätta dem i fängelse kommer inte att ge denna effekt.

Jag yrkar bifall till reservation 6.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26: MJU6
Skogspolitik
föredrogs.

Skogspolitik

Anf. 75 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Vi fick en ny skogsvårdslag i början av 1990-talet. I skogs-sammanhang är det ganska nyligen. Vi kan ännu inte utvärdera konsekven-serna av den lagstiftningen. Skog som i dag avverkas började brukas innan vi hade de två jämställda målen för produktion respektive miljö. För att förstå de utmaningar vi står inför måste vi titta på de faktiska siffrorna gällande skogens roll för svensk ekonomi, svenskt friluftsliv och klimat-arbetet.

Fru talman! Vi har nyligen tagit del av statistik som återigen understry-ker den svenska skogens kapacitet som kolsänka. Den totala inlagringen av växthusgaser är betydande, och den ökar. Lagringen är en direkt kon-sekvens av långsiktig förvaltning där tillväxten under decennier har över-stigit avverkningen. Det virkesförråd vi byggt upp utgör därmed ett av Sveriges viktigaste verktyg för att bidra till att motverka klimatföränd-ringar.

Svensk skogspolitik har varit en fantastiskt stor framgång och fungerar fortfarande bra. Utmaningarna är i regel regulatoriska och har med svenska myndigheter och kanske framför allt Europeiska unionen att göra.

Fru talman! Det är viktigt att poängtera att skogens klimatnytta inte är statisk. Den nyligen presenterade statistiken bekräftar att skogen är en hörnsten i strategin för att nå nettonollutsläpp i framtiden. Men det förut-sätter att balansen mellan aktivt brukande och tillväxt bibehålls. Utan ett aktivt skogsbruk som genererar ny tillväxt avtar inlagringskapaciteten i takt med att skogen åldras. Därför är det viktigt att betänka tidsperspekti-vet. Skogsverksamhet handlar om extremt långa planeringshorisonter. Omloppstiden för ett bestånd sträcker sig ofta mellan 60 och 100 år. Det innebär att beslut som fattas i dag får sin fulla effekt först under nästa se-kel.

Det har gått över 30 år sedan 1993 års skogsvårdslag trädde i kraft. Den lagen innebar ett fundamentalt skifte från 1979 års mycket detaljreglerade lagstiftning. Kraven på föryngringsåtgärder och röjning sänktes till förmån för skogsägarens eget beslutsfattande. På grund av de långsamma biolo-giska processerna är det centralt att förstå att vi ännu inte ser konsekven-serna av paradigmskiftet i skogsbruket.

Den skog som föryngrades i mitten på 1990-talet har i många delar av landet knappt nått sin första gallringsfas. Det tillstånd vi ser i den avverk-ningsmogna skogen i dag, den skog som levererar råvara till industrin och binder kol, är i själva verket resultatet av den mer produktionsinriktade lagstiftningen från 50-, 60- och 70-talen.

Detta skapar en pedagogisk och politisk utmaning. Att utvärdera hur 90-talets avreglering påverkat den biologiska mångfalden eller virkeskva-liteten går inte att göra i dag. De beslut som fattas nu baseras på modeller och prognoser snarare än på fullbordat resultat i landskapet, vilket skapar stora risker för framtiden. Det kräver en hög grad av försiktighet när det gäller hur regelverken justeras. Vi kan konstatera att denna försiktighet har

saknats det senaste decenniet såväl i Sverige som hos beslutsfattare i Europeiska unionen.

Vi behöver också adressera de samhällsekonomiska realiteterna. Skogsnäringen är en av Sveriges viktigaste basindustrier. Exportvärdet uppgår till cirka 185 miljarder kronor årligen. Skogsindustrin sysselsätter uppemot 140 000 människor, om man inkluderar indirekta arbetstillfällen. Den är en ryggrad för sysselsättningen i stora delar av landet.

Trots den ekonomiska styrkan finns det en hel del orosmoln. Det handlar bland annat om en växande strategisk motsättning. Samtidigt som konkurrensen ökar från Kina, där vi ser massiva statsunderstödda investeringar i råvarutillgångar och avancerad förädling, tvingas den svenska näringen lägga en oproportionerlig del av sina resurser på att hantera nya, omfattande regleringar från Europeiska unionen.

I den svenska debatten deltar ett antal mindre riksdagspartier och en hel del intresseorganisationer med perspektivet att skog ska vara allmän egendom. Det har också kommit en våg av initiativ från Bryssel, såsom förordningen om avskogningsfria produkter, naturrestaureringslagen och skärpta rapporteringskrav inom ramen för LULUCF. Det framstår som en paradox att vi i ett läge med hårdnande global konkurrens väljer att öka den administrativa och regulatoriska bördan på just den industri som ska bidra till att leverera den gröna omställningen.

Det finns en betydande risk att det svenska skogsbruket hamnar i ett läge där fokus förskjuts från tillväxt, skogsvård och teknisk innovation till regelefterlevnad. Om vi ska kunna konkurrera med aktörer som Kina, som inte arbetar under samma miljömässiga eller sociala kravställningar, måste de europeiska och nationella regelverken vara förutsägbara och anpassade efter de faktiska förhållandena i skogen och inte efter teoretiska skrivbordsprodukter.

Sverige har en skogsnäring som levererar rekordhög klimatnytta och som bär upp en stor del av vår ekonomi, men det är en näring som är sårbar för kortsiktiga politiska svängningar. Vi måste ha tålamodet att låta biologiska processer ta tid. Vi måste också säkerställa att vi inte reglerar bort vår internationella konkurrenskraft i en tid när den behövs som mest.

Fru talman! Senare i vår kommer vi att få möjlighet att debattera och besluta om en ny skogsproposition. Sverigedemokraterna förväntar sig att den lagstiftningen tillsammans med ny lagstiftning på artskyddsområdet ska bidra till att undanröja många av de hinder och osäkerheter som finns för en i grunden robust svensk skogsindustri.

(Applåder)

Anf. 76 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna lovade inför valet 2022 att skogsägare ska få goda förutsättningar att bruka och förvalta sina skogar med en stärkt äganderätt utan någon extern reglering eller onödig byråkrati. Det är ju ganska intressant. Vad menar man med extern reglering och onödig byråkrati? En av mina frågor till Martin Kinnunen är alltså vad detta innebär. Ska vi inte ha någon form av styrmedel när det gäller skogens brukande?

Jag har också en annan fråga. Med tanke på det arbete Sverigedemokraterna varit med om att utföra i snart fyra år – är Martin Kinnunen nöjd med det som Tidögänget har åstadkommit?

Anf. 77 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Tack, Tomas Kronståhl, för frågorna!

Jag skulle nog säga att en hel del arbete återstår. Vi har ju den kanske viktigaste produkten vad gäller skogen att vänta från regeringen under våren.

Sverigedemokraterna har även stora förväntningar på förändringarna på artskyddsområdet.

Vi har dessutom stora förväntningar vad gäller äganderättsutredningen, som är en parlamentarisk kommitté där såklart även Socialdemokraterna är representerade. Jag vill gärna ställa en motfråga till Tomas Kronståhl om vilka ingångsvärden Socialdemokraterna har i den kommittén. Är man beredd att snabbt få på plats en enighet mellan blocken om reglering av äganderettsfrågorna för att till exempel inte riskera en situation där utredningen förlängs så mycket att den inte blir färdig före valet? Det är en oro som jag har att Socialdemokraterna kanske inte menar allvar med det de sagt om äganderätten utan i stället gärna skjuter på utredningen så att den inte blir färdig före valet.

Fru talman! De viktigaste frågor vi har att hantera återstår. Vi har en stor förväntan på regeringen att den kommer att leverera på skogsutredningen i skogspropositionen och att vi kommer att få förändringar vad gäller ersättningar och en rimligare hantering av artskyddet. Det är saker som brådskar och som vi förväntar oss ska hända under våren.

Anf. 78 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för det delvisa svaret!

Jag delar Martin Kinnunens oro när det gäller de utredningar som pågår och de debatter som återstår. Vi socialdemokrater ser att det krävs samordning och en snabb lösning för att man ska få ordning på skogspolitiken och på alla de olika frågor som kvarstår. Jag är inte säker på att en grundlagsförändring är en särskilt snabb modell.

Däremot är jag alldeles övertygad om att vi måste lösa ersättningsfrågan. Det får mig att ställa ytterligare en fråga, fru talman. Vi hade avsatt 2,5 miljarder kronor till ersättning för skogsägare som inte kan bruka sin mark på ett eller annat sätt. Ni skar kraftigt ned den summan.

Nu kommer ni tillbaka med en summa på 100 miljoner som ska träda i kraft 2027. Frågan är: Vill ni egentligen att markägarna ska få ersättning? Är det bara ett tomt löfte, eller försöker man fördröja ersättningen på något sätt?

Jag har en annan åsikt när det gäller ersättningsfrågan. Jag har sett ett förslag att det ska vara en engångsersättning. Skogen är en levande organism och en växande råvara; den förändras hela tiden. Skulle det bli en engångsersättning lägger vi i princip en död hand över brukandet av skogen. Då är det betydligt bättre och lämpligare med en tidsbestämd ersättning.

Anf. 79 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Jag håller med om att det är många olika processer som påverkar skog. Fritt ur minnet kommer jag att tänka på äganderettsfrågorna, LULUCF-förordningen, skogsövervakning på EU-nivå, avskogningsförordningen, naturrestaureringslagen och artskyddsreglerna.

Det tar nästan aldrig slut! Om vi lägger till de utredningar som har pågått de senaste åren är det smått absurt, tycker jag, att vi har en skogsnäring som fungerar väldigt bra, med ökad tillväxt och med fantastisk klimatnytta och exportnytta. Det är någonting som vi håller på att fundera mest kring för att omreglera på något sätt.

Tomas Kronståhl frågar om ersättningsfrågorna. Jag kan konstatera att Sverigedemokraterna inte är med och tar fram förslagen från regeringen. Vad vi har kunnat se av det som har kommit hittills innebär det konkreta förbättringar.

De 100 miljoner som är avsatta kan eventuellt tyckas inte vara tillräckligt. Samtidigt ska man komma ihåg att tanken är att det ska vara en rättighetsersättning, vilket innebär att om det behövs ersättningar kommer summan att bli högre. Pengar kommer alltså att skjutas till på samma sätt som vid andra rättighetsersättningar.

Grunden för Sverigedemokraterna är att vi inte tycker att det finns ett stort behov av att öka andelen skyddad mark i Sverige. Ett motiv när vi driver på för minskade avsättningar i budget för detta ändamål är helt enkelt att vi tycker att det är bättre om mer skog brukas.

Om vi kan skapa ännu fler jobb, bidra till ännu mer klimatnytta och skapa ännu fler produkter som kan ersätta fossila produkter är det en fördel. Det är en nackdel att plöja ned väldigt mycket mer pengar i fler skyddade områden.

Anf. 80 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Vi är här i dag för att debattera skogspolitik. I år tillämnar miljö- och jordbruksutskottet förenklad motionshantering. Det gör att många av de motioner och yrkanden som vi hade förra året inte tas upp i år. Vi står givetvis fortfarande kvar vid politiken, men vi har andra reservationer i årets betänkande. Jag vill redan nu yrka bifall till reservation nummer 9.

Många av våra reservationer i år handlar om klimat och klimatanpassning av skogen. Vi talar ofta om skogens roll i klimatomställningen, den gröna kolatomen och hur vi ska ersätta fossila råvaror med skoglig råvara. Vi talar också mycket om att vi måste bevara skogen för att den ska ta upp koldioxid.

Samtidigt vet vi att en skog som står hjälper till att minska effekterna av ett förändrat klimat. Om man läser om de senaste rapporterna på Skogsstyrelsens, SMHI:s eller Naturvårdsverkets hemsidor förstår man att vi behöver göra en klimatanpassning i skogen för att vi inte ska få stora skador på samhället av vårt skogsbruk.

Skogsbruk bidrar till stora samhällsnyttor, men en rapport från Skogsstyrelsen visar att skogsbruket också kan förstöra en hel del skogsnyttor om skogen inte brukas rätt.

Skogsstyrelsen har sett att det finns 68 400 riskområden. 42 procent av dessa innehåller vägar, järnvägar, byggnader och vattenskyddsområden. Över 120 000 byggnader, varav 50 000 bostäder, finns i riskområden där skogsbruk pågår. Där behöver man klimatanpassa och riskbedöma innan man gör skogsbruksåtgärder.

Vi såg i höstas hur de stora regnmängderna över Västernorrland gav stora skador. Bland annat raserades en järnväg. I området hade man avverkat på en brant. En haverikommission har tillsatts för att titta på om skogsbruket i området påverkade detta.

Precis före jul kom Skogsstyrelsens egen analys av detta. De säger att skogsbruket påverkade. Dels hade ett skogsområde i en brant kalavverkats, dels hade skogsbilvägarna som ledde in till detta blivit som forsar och lett vattnet nedåt.

Vi såg alldeles nyligen stormen Johannes dra in över Sverige. Det blev stora skador, med 11 000–12 000 kubik skog som ligger. Sedan kom det stora blötsnömängder på detta som försvårar.

Stormar har alltid kommit, men vi ser att med ett förändrat klimat som vi nu har kommer de oftare. Vi har förskjutna säsonger och årstider. Det gör att tjälen inte har kommit i marken när många av stormsäsongerna inträffar. Det gör i sin tur att vi får brott på skogarna på ett annat sätt. När det är tjäle i marken kan de stå kvar och ha mer motståndskraft.

Från Miljöpartiets sida ser vi att vi måste klimatanpassa skogsbruket mycket mer för att vi ska ha en robust skog som kan stå emot stormar och annat. Det behövs bland annat andra skogsbruksmetoder så att vi inte lämnar kala ytor i för stora områden.

Detta är någonting som både Skogsstyrelsen och andra säger. Ju större kalavverkade ytor, desto större påverkan blir det. Det blir också större kantzoner gentemot andra skogsområden.

Vi behöver också se till att bedöma rasområdena mycket bättre. Det finns redan i dag hänsynsregler. Skogsstyrelsen kan redan i dag ställa krav på hyggesstorlek i avrinningsområden för att minska vattenrelaterade skador, men detta görs i väldigt liten omfattning.

Här behövs ett förtydligande i miljöbalkens hänsynsregler så att det blir rättsligt bindande krav. Man behöver ha ett försiktighetsperspektiv så att händelser med låg sannolikhet men med allvarliga konsekvenser också omfattas.

Även om man inte tror att det kan hända kan det få stora konsekvenser när det väl händer. Ett exempel på detta är tåget som rasade ned. Tåget var dessutom fyllt av ammunition. Det hade kunnat gå riktigt illa.

Vi har i dag ett förfarande vid avverkningsanmälan där man har sex veckor på sig innan man får svar från Skogsstyrelsen på om man får avverka, och sedan får man gå vidare.

Under den här mandatperioden har det kommit flera olika skogsutredningar, som alla har gått industrins ärenden. Bland annat vill man minska antalet dagar från avverkningsanmälan till grönt ljus. Vi tror att det är dåligt av många orsaker, bland annat för att Skogsstyrelsen riskerar att inte hinna bedöma om åtgärden är tillräcklig. Skogsstyrelsen kanske inte har tillräckligt med tid för att se att det handlar om ett riskområde.

Vi ser därför att man behöver ha kvar sex veckor och att Skogsstyrelsen behöver ha större befogenheter när det gäller att titta på riskområdena. Det ska också innefattas i skogsbruksplaner vilka skogsvårdsåtgärder man ska vidta inom riskområdena.

Det är stora ekonomiska värden vi pratar om. Det handlar som sagt om flera miljarder när man räknar ihop vad som skulle kunna hända om man gör fel sak på fel plats trots att det är lagligt. Detta måste vi täppa till.

Hur vi brukar skogen påverkar också. Man kan få åläggandet att man får bruka en skog om man har andra, naturnära metoder, tar ned färre träd och gör det på ett annat sätt. Då kan man bruka skogen på många fler ställen. Det är också vad till exempel SMHI säger: I ett förändrat klimat kommer vi att få ökad tillväxt av skogen. Men vi ser också att klimatzonerna förskjuts norrut, vilket gör att vi kan få nya arter. Det är kanske positivt för vissa, men det betyder också fler invasiva arter och arter som inte hör hemma här.

Risken för skogsbränder ökar, vilket också ställer krav på hur skogen ska skötas, hur vi ska ta hand om vår skog och vilken uthållighet man ska ha. Vi kommer förmodligen att få se fler skadeinsekter och fler skadesvampar, som får bättre förutsättningar i ett annat klimat. Våra arter, som finns i dag, får sämre förutsättningar eftersom de är rustade för ett kallare klimat.

Det finns otroligt mycket att göra för att klimatanpassa skogsbruket. Det innefattar planering av när, var och hur man får göra saker och mer reglering så att vi får rutin på detta och inte missar samhällsekonomiska konsekvenser. Det handlar också om ett brukande.

Fru talman! Tillsammans är det här åtgärder som påverkar den biologiska mångfalden och andra delar gynnsamt. Det är alltså en vinn-vinn-situation om vi gör det rätt, men det kan få katastrofala följder om vi inte gör det.

(Applåder)

Anf. 81 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Emma Nohrén, för anförandet!

Skogen ska brukas på rätt sätt. Vad är rätt, frågade vår kollega Elin Nilsson, som sitter bredvid mig i salen. Det är kanske en filosofisk fråga, men i det här ämnet skulle jag kunna tänka mig att den även är väldigt ideologisk.

Emma Nohrén inledde med, och lade sedan ned mycket av tiden i sitt anförande på, att tala om reservationen om klimatanpassning. Hon nämnde olyckan i Västernorrland. Där var det en representant för Skogsstyrelsen som samma dag som olyckan inträffade eller dagen efter var ute och talade om att det hela berodde på att det var kalavverkat.

Det gick bara någon dag, och sedan fick representanten för Skogsstyrelsen vara så god att pudla. Det visade sig nämligen att Skogsstyrelsen och de som jobbar med frågorna där inte stod bakom detta, utan det här var en enskild representant som hade varit ute och pratat.

Detta är tyvärr något som vi inte bara ser hos Skogsstyrelsen, utan det är en utmaning vi ser hos flera myndigheter. Det finns människor som driver egna agendor. Frågan är hur vi ska komma åt detta, så att vi bygger på fakta om vad som är rätt – inte ur ideologisk synpunkt utan vad som faktiskt stämmer biologiskt och ekologiskt. Hur ska vi nå fram där?

Det är en jätteintressant fråga, inte minst utifrån min upplevelse av de kopplingar som Miljöpartiet har till organisationer som driver frågor vad gäller skogen och försöker dränera processer och stoppa avverkningar. De gör vad de kan för att hindra brukande.

Frågan är: Hur anser Miljöpartiet att vi ska göra med våra myndigheter så att vi får myndigheter som alla känner att de kan lita på?

Prot. 2025/26:61
21 januari

Skogspolitik

Anf. 82 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Det var en intressant och ganska oväntad fråga.

Låt mig först påpeka att den person som var ute och uttalade sig om att skogsbruket hade påverkan sedan visade sig ha rätt. Personen gick bara händelserna i förväg, för Skogsstyrelsens egen rapport från den 12 december 2025 säger just att analyser visar att i princip alla skogsbilvägar som löper ut nedför slänter har skadats på något sätt eftersom de har samlat och lett vatten. Det står i rapporten att det är de avverkningar som har gjorts i området som har möjliggjort detta.

Däremot är det också framför allt vägtrummor av fel storlek, körskador och det sätt man hade planerat fällningarna på som har påverkat. Skogsbruket i området har alltså påverkat, och det har Skogsstyrelsen själv sagt.

Hur ska man få förtroende för våra myndigheter? Jag skulle nog säga att man oavsett vilket parti man tillhör har organisationer som står en närmare än andra. Från mitt håll anser jag att det finns andra som har större inverkan på politiken än mig närstående organisationer. Om vi ser till skogen är det de lite större skogsägarna som jag tycker har fått väldigt mycket att säga till om i de senaste utredningarna och utredningsdirektiven. Det kanske inte passar små skogsägare som mig eller gör att vi klarar våra miljö- och klimatmål.

Våra myndigheter ska utgå från lagstiftning, och det ska inte spela någon roll vilken politisk åsikt man har när man jobbar där. Man ska följa myndighetens direktiv. Så är det med det, och det hoppas jag att alla gör oavsett om man jobbar hos polisen, Skogsvårdsstyrelsen eller Naturvårdsverket.

Anf. 83 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Det hoppas jag också, och jag skulle önska att det vore så.

En annan fråga som Emma Nohrén tog upp i sitt anförande var avverkningar och avverkningsanmälan. Efter stormen Johannes uppe i Gävleborg har vi ungefär 10 miljoner kubikmeter skog som ligger. Nu hör vi, återigen, hur en del organisationer ska göra vad de kan för att försena möjligheten att ta hand om all denna stormfällda skog. Det är alltså 10 miljoner kubikmeter som ligger – enormt mycket! Det är inte i Gudrunomfattning, utan det är fortfarande en jättestor skillnad. Men här har vi enormt många träd som ska tas vara på innan våren kommer och innan temperaturen når över tio plusgrader, för då börjar barkborren svärma.

Olika organisationer har alltså gått ut och sagt att man ska göra vad man kan för att överklaga där man ser att det är rimligt, inte minst på grund av artskydd. Det leder i sin tur till att vi får de här skadorna.

Med tanke på det Emma Nohrén nämnde om just avverkningsanmälan och att man vill ligga kvar på minst den tidsrymd vi har i dag och kanske utöka den – det vet jag inte – undrar jag: Hur ser Emma Nohrén och Miljöpartiet på den frågan vid ett sådant här tillfälle, när vi har en storm som har fällt 10 miljoner kubikmeter skog? Det tar ganska lång tid att ta hand om det.

Anser Emma Nohrén att skogen fortfarande ska ligga kvar, eller ska det ges dispens från sexveckorsregeln så att man hinner ta vara på detta innan våren kommer och skadeinsekterna börjar svärma?

Anf. 84 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Det har funnits tillfälliga regler. Stormen Gudrun var väl det senaste tillfälle då man fick dispens från vissa saker. Vad jag har förstått ser man inte att det skulle behövas som det ser ut nu, men vi har bett landsbygdsministern att komma till utskottet för att redogöra för vad regeringen ska göra.

Det är klart att man måste kunna ta vara på den skog som har blåst ned. Det är inte direkt Miljöpartiet som är ute och överklagar, utan det hela ska ha sin gängse gång.

Det som verkar vara tur i oturen den här gången är, vad jag har hört, att stormskadorna ser lite annorlunda ut på grund av att det inte var tjäle i marken. Många träd har fortfarande rotkontakt, vilket gör att de kan klara sig till och med över sommaren. Det har man sett på liknande ställen. Det kanske inte är lika bråttom överallt att ta hand om skogen som om träden hade varit knäckta, som de blir vid tjäle.

Sedan hoppas jag att man ser till att det finns kapacitet och att man tar det viktigaste först, till exempel där det varit tjäle och stammarna har knäckts. Men den samordningen måste myndigheterna hjälpa till med. Jag tror att de enskilda skogsägarna behöver hjälp med samordningen så att det blir rätt åtgärd på rätt plats.

Anf. 85 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Politik handlar väldigt mycket om prioriteringar. När mål står mot varandra tycker i alla fall jag att man måste vara ärlig med konsekvenserna av den politik man föreslår. Skogen är ett av de områden där många mål står mot varandra, där debatten ofta polariseras och där ärligheten ofta saknas.

Skogsindustrin sysselsätter omkring 120 000 människor med jobb direkt kopplade till skogen. Läger vi till förädlingsled och kringverksamheter är det betydligt fler. Detta är arbetstillfällen som finns på platser i landet där arbetstillfällen inte direkt växer på träd – om det inte är skogsjobb, såklart.

Miljöpartiets språkrör Amanda Lind sa i *Ekots lördagsintervju* för ett tag sedan att Miljöpartiet vill minska skogsavverkningarna med 15–20 procent för att nå klimatmålen. Samtidigt påstår hon att detta inte ska leda till färre jobb. Den ekvationen går inte ihop för mig, herr talman.

Min fråga till ledamoten Nohrén är därför ganska konkret och enkel: Hur menar Miljöpartiet egentligen att en minskning av avverkningen med upp till en femtedel inte ska slå mot jobben på landsbygden?

Anf. 86 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Hur jobben är fördelade inom skogsindustrin borde egentligen vara en helt egen debatt. En stor del av jobben finns på industrier nära större orter eller centralorter. Det som körs med skogsmaskiner och sådant sköts av mycket färre personer i dag än tidigare på grund av ökad effektivitet. Det är också många utländska entreprenörer eftersom vi inte har tillräckligt många skogsförare i Sverige.

Vi ser även att skogsindustrin just nu är lite avsvalnad efter de tidigare priserna. Förra året hade vi höga priser. Vi ser att många sågverk nu varslar. Det handlar inte om att det görs mindre uttag just nu utan om efterfrågan. Vi har också stor konkurrens från övriga världen.

Jag tror att det finns större och allvarligare problem inom skogsindustrin och skogsnäringarna – framför allt på massasidan, där vi nu ser stor konkurrens från Sydamerika, Kina och andra delar av världen. Särskilt nu med handelstullar och blockad mot USA kommer vi att få in mer kartong från Kina. Detta påverkar hela Sveriges marknad, så det är nog det vi ska sikta in oss på.

Den minskning vi vill se när det gäller uttag ur skogen är ungefär till nivån tio tolv år tillbaka i tiden – vi har ökat vårt uttag de senaste åren. Det räckte till den industri som fanns då. Om vi kan minska till ett sådant uttag kan vi uppnå våra klimatmål när det gäller inlagring av kol, ta ut produkter så att vi kan ersätta det fossila och även ta hänsyn till den biologiska mångfalden.

Jag är övertygad om att vi klarar den ekvationen. Det visar i alla fall våra siffror.

Anf. 87 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Om marknaden redan sätter käppar i hjulet för den svenska skogsindustrin ska vi inte sätta egna käppar i hjulet för den. Enligt beräkningar leder en minskning på bara 5 procent till att cirka 7 000 jobb försvinner. Det här är inte bara siffror på ett papper, utan det här handlar om människor, familjer och lokalsamhällen som kommer att drabbas.

Mot den bakgrunden tycker jag att Miljöpartiet behöver vara väldigt tydliga med vad deras politik faktiskt innebär. En minskning av avverkningen med 15–20 procent riskerar, snabbt räknat, att motsvara över 20 000 jobb, som främst finns på landsbygden.

Jag har respekt för att Miljöpartiet gör andra politiska prioriteringar än vad jag och mitt parti gör. Men väljarna förtjänar också respekt. Det kräver en ärlighet om konsekvenserna av ens politik.

Är ni i Miljöpartiet beredda att offra omkring 20 000 jobb på landsbygden för att låta mer skog stå, trots att till exempel SLU pekar på att ett aktivt och långsiktigt brukande också leder till större klimatnytta på lång sikt?

Anf. 88 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Det skogsbruk som Moderaterna brukar förespråka är det som också har lett oss dit där vi är i dag. Det är allt större arealer. Det är stora bolag som har skog. Man rationaliserar och har större maskiner, vilket kräver allt mindre personal per avverkad yta.

Den politik som vi står för är att vill vi ha ett mer naturnära skogsbruk med mer variation i brukandemetoder, till exempel plockhygge. Det kommer att kräva fler entreprenörer och ge fler olika arbeten i skogen. Det blir mer småskaligt och färre storskaliga entreprenörer, helt enkelt.

Med vårt skogsbruk kommer man fortfarande att ha flera jobb i skogen. Man kommer också att ha fler nischer än vad som finns i dag. Jag har alltså inte den oro som ledamoten har.

Anf. 89 JOANNA LEWERENTZ (M):

Herr talman! Jag är nog inte ensam i denna kammare om att älska skogen. Sedan barnsben har den för mig varit en plats för lugn, rörelse och eftertanke. Med åren har dock mina perspektiv vidgats. Skogen innebär inte bara rekreation – den innebär jobb och klimatnytta och är en grundpelare i den svenska ekonomin.

Den svenska skogen är något att vara stolt över – inte bara för den biologiska mångfalden och de möjligheter till friluftsliv den erbjuder utan också för den avgörande roll den spelar för ekonomin, klimatarbetet och i förlängningen välfärden i Sverige.

Skogen är och har länge varit en stomme i Sveriges utveckling. Över 300 000 skogsägare brukar skogen med omsorg och långsiktighet. Det har man gjort i generationer och fortsätter göra för kommande.

Frivilliga avsättningar, miljöhänsyn och ett starkt engagemang har sedan 90-talet bidragit till att skyddsvärda skogar bevaras, helt i linje med de skogspolitiska målen. Samtidigt visar indikatorer som mängden död ved och förekomsten av ädellövträd en positiv utveckling, parallellt med ett aktivt brukande.

Det är just denna kombination – brukande och ansvar – som gjort den svenska modellen framgångsrik: en stark skogsindustri som går hand i hand med växande naturvärden.

Herr talman! Skogsbruket är viktigt inte bara för tillväxt och export utan också för en levande landsbygd. Som jag nämnde tidigare sysselsätter skogsnäringen omkring 120 000 människor i Sverige, ännu fler om man räknar förädlingsled och kringverksamheter. Det handlar om jobb, skatteintäkter och framtidstro – i hela landet.

Våra skogsägare är också klimathjältar. Svensk skog binder stora mängder kol, både i växande träd och i upptag i produkter från skogen. För varje träd som avverkas planteras minst två nya, men ofta tre eller fler.

Träråvara ersätter fossila material i allt från byggnader till förpackningar. Forskning från SLU visar dessutom att ett aktivt och långsiktigt brukande ger större klimatnytta över tid än att låta skogen stå orörd.

Trots allt detta finns i dag en växande oro bland skogsägare över att de två jämställda skogspolitiska målen – produktion och miljö – inte längre behandlas som just jämställda. Skogsägare upplever att naturvärden som uppstått genom ansvarsfullt brukande i stället leder till inskränkningar i brukande- och äganderätten. Värden som byggts upp under generationer riskerar att gå förlorade.

Herr talman! Under de senaste åren har något hänt i den svenska skogen. Enligt Skogsstyrelsen har antalet överklaganden ökat med 800 procent sedan 2021. Vad som föranlett detta är till synes att miljörörelsen satt i system att överklaga. Processer drar ut på tiden, rättsosäkerheten ökar och i värsta fall stoppas avverkningar utan ersättning. Då är målen inte längre i balans – och då straffas skogsägare för att de gjort rätt.

Detta får konsekvenser långt bortom den enskilda markägaren. Omkring 60 procent av virket till skogsindustrin kommer från privata skogsägare. När avverkningar stoppas påverkas hela värdekedjan. I orter på landsbygden hotas arbetstillfällena, inte för att den faktiska råvaran saknas utan för att den är uppbunden i långdragna rättsprocesser.

Den som vill minska avverkningarna och inskränka äganderätten är svaret skyldig: Vilka jobb ska ersätta de 120 000 som skogsnäringen står för? Och vilka material ska ersätta de fossilfria produkter som skogen levererar?

Herr talman! Moderaternas svar är tydligt: Ska vi klara klimatomställningen, öka kolinlagringen och ha en levande landsbygd måste skogen brukas.

Regeringen har nu tagit viktiga steg i rätt riktning. En omfattande skogsutredning har presenterats, förändringar i artskyddet med stärkt ersättningsrätt är ute på remiss och Sverige har tillsammans med andra skogsnationer fått EU-kommissionen att komma till sans vad gäller avskogningsförordningen. Men mer behöver såklart göras för att skapa långsiktighet i skogspolitiken, för att skogsägare ska våga lita på att deras omsorg och hårda slit för att deras skog ska må så bra som möjligt inte riskerar att slå tillbaka mot dem.

Herr talman! Det är faktiskt valår, och i skogspolitiken finns två tydliga vägval. Den moderatledda regeringen, som står på hårt arbetande skogsägares sida, står upp för äganderätten, står upp mot EU:s klåfingrighet och ser till att skogen, på lång sikt, får spela den avgörande roll för klimatomställningen som vi är beroende av att den får göra.

På andra sidan spretar det. Socialdemokraterna vet att skogen är en förutsättning för en levande landsbygd. Ändå är de villiga att göra sig beroende av ett parti som har en helt annan syn på skogen och inte minst äganderätten. Det är ett parti som vill minska avverkningarna, bredda artskyddet och samtidigt blunda för konsekvenserna detta skulle få för arbetstillfällena på landsbygden eller tillgången på hållbar råvara som är så viktig för omställningen. Jag tror inte man behöver sitta i riksdagen för att veta vilket parti jag talar om.

Herr talman! På Moderaternas stämma i höstas fattade vi beslut som tydligt slår vakt om brukande- och äganderätten. Artskyddet ska inte i onödan hindra markanvändning. Om det ändå gör det ska ersättning utgå. Eftersom mark utgör en kapitaltillgång bör intrångsersättningen kapitalinkomstbeskattas och inte tjänstebeskattas. Det utgår från en grundläggande princip, nämligen att om staten tar din mark i anspråk ska staten också betala.

Den som bidrar till ökade naturvärden ska inte bestraffas utan uppmuntras. Den som skapar eller vårdar naturvärden ska garanteras rådighet över dem. Det måste finnas en trygghet i att långsiktiga beslut inte leder till oförutsedda konsekvenser. En skogsägare som låter sin skog bli extra gammal ska känna sig säker på att skogen också får avverkas vid ett senare tillfälle.

Vi vill också justera talerätten i miljömål. I dag har miljöorganisationer en mycket långtgående rätt att överklaga beslut. Samtidigt har utvecklingen gått i en riktning som riskerar att urholka både rättssäkerheten och den lokala förankringen. Avverkningsanmälningar bör inte vara offentlig handling.

Herr talman! Sveriges skogar ägs till största delen av människor, inte av staten eller av stora skogsbolag. Det spridda ägandet bidrar till variation i skogsbruket och därmed till biologisk mångfald. Olika mål, olika tidshorisonter och olika brukandemetoder skapar en mosaik av skogar som

gynnar både natur och produktion. Moderaterna vill värna denna ägarstruktur. Därför bör mer statligt ägd produktiv skog säljas till privata skogsägare med regional anknytning.

Moderaterna vill ha en skogspolitik som bygger på tillit, äganderätt och långsiktighet. Det ska vara en politik som gör det lönsamt att ta ansvar för skogen, för klimatet och för framtida generationer. Det är bara så vi förenar biologisk mångfald och klimatarbete med ett starkt och konkurrenskraftigt skogsbruk.

(Applåder)

Anf. 90 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Tack för talet, Joanna! Det var vissa delar där som jag kan skriva under på. Du har uppenbarligen en del klokskap även i skogsfrågor.

Inför perioden hade Moderaterna höga ambitioner, och statsminister Kristersson skickade till och med brev till våra skogsägare. Det skulle bli lättare att bruka skogen, man skulle underlätta regelbördan och man skulle även ge ut ersättning om det var så att skogsägaren inte fick möjlighet att bruka sin skog.

Bland det första ni gjorde var att nästan helt ta bort anslaget för ersättning till markägare som på grund av olika naturvärden inte fick bruka sin skog. Vi ser allt oftare att många oroliga skogsägare av den ena eller andra anledningen inte har möjlighet att bruka sin skog och inte heller får någon ersättning från staten. Det gör att investeringsviljan och viljan över huvud taget att bruka sin skog minskar kraftigt, och värdet på marken minskar också i takt med att det finns en stor ovisshet i frågorna.

Jag kan väl inte tänka mig att det är Moderaternas andemening att markägarna inte ska få någon ersättning när de inte kan bruka sin skog. Frågan är varför det dröjer så lång tid innan det händer något.

Anf. 91 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Det stämmer att vi har haft höga ambitioner och att vi fortsätter att ha höga ambitioner. Det tycker jag inte minst att alla beslut vi fattade på vår stämma i höstas visar på.

Vi har nu lagt fram en skogsutredning som både branschen och de privata skogsägarna i mångt och mycket tycker är bra. Det kommer en skogsproposition som ska göra den utredningen till verklighet. Det finns också en artskyddsutredning som föreslår en stärkt ersättningsrätt, och den är ute på remiss.

Att sitta i regering handlar om att förhandla. Det vet jag att ledamoten Kronstahl också vet. Vi har förhandlat, och vi har jobbat för att komma fram med någonting som är så bra som möjligt. Samtidigt har vi hanterat många omfattande problem som Sverige har stått inför på andra områden.

Jag tycker ändå att det vi har landat i hittills, och som kommer till riksdagens bord under våren, är bra. Det är betydligt mer än vad Socialdemokraterna lyckades förhandla fram med Miljöpartiet som regeringskamrat.

Anf. 92 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Jag tackar för den passningen!

Jag kan konstatera att det är många utredningar, samtal och diskussioner. Det är angeläget att man försöker att få frågan samstämmig och lik-

ställd, så att vi skogsägare – jag säger vi, jag har ju själv fått ett brev från statsministern – verkligen har en framtid och att frågan inte dras i långbänk.

Det vi ser nu är att inga ersättningar betalas ut och att Artskyddsutredningen, som möjligen är en enmansutredning – den är i alla fall instängd i ett kontor i Regeringskansliet – inte har levererat något än. Det ökar oron. Det blir mycket olyckligt om det blir ytterligare en långbänk i frågorna, vilket innebär att det tyvärr blir ännu större ovisshet och att man inte kommer att investera för framtiden, skapa mer jobb och annat på landsbygden – det som vi alla anser är viktigt och att det finns ett stort behov av.

Om vi inte får en sammanhållen bild av den framtida skogspolitiken, som de facto får en majoritet i Sveriges riksdag, kommer det att ta många år innan vi återigen ser investeringsvilliga skogsägare som vill satsa på framtiden. Jag vill verkligen att ni gör vad ni kan för att sätta fart på Artskyddsutredningen och se till att det finns medel som räcker till att ge skogsägarna ersättning när de inte får bruka sin skog.

Anf. 93 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Jag vill understryka att vi såklart har tagit den oro som många skogsägare känner på allvar. Att det har dragit ut på tiden tillsammans med att det dyker upp andra förslag, till exempel från EU, bidrar såklart till viss oro.

På bordet ligger två utredningar som kommer att komma till riksdagen. De går kanske inte hela vägen, vilket vi i Moderaterna hade velat. Men det är i alla fall något.

I vissa andra frågor får vi kritik för att det går för fort och att vi implementerar nya lagar för fort och inte överblickar konsekvenserna av det. I andra änden går det ibland för långsamt. Är man väldigt driven och engagerad i vissa frågor vill man såklart att det ska gå fortare. Men vi jobbar på så gott vi kan, och jag tror att det kommer att bli väldigt bra när det väl är på plats.

Jag vet också att John Widegren ser fram emot att debattera båda ärendena som kommer under våren.

Anf. 94 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, Joanna Lewerentz!

Jag kunde inte låta bli att begära replik. Ledamoten begärde replik på mig tidigare, och vi pratade då om arbetstillfällen. Jag var lite konfunderad och hade inte siffrorna i huvudet då. Men om man tittar på statistik från Skogsstyrelsen ser man att det var 31 900 som jobbade inom skogsbruket förrförra året, 2024. År 1990 var det 34 200. Det minskar alltså. År 1970 hade vi 340 sågverk i Sverige som tog ut 35 000 kubik. År 2020 hade vi 130 sågverk, alltså en tredjedel, men de tog ut mer volym, 150 000 kubik.

Det är alltså en strukturomvandling. Man tillverkar mer med mindre arbetskraft. Det är likadant här som på alla andra ställen. Men vi tror ju att man får fler arbetstillfällen om det är mer småskaligt.

Jag begärde egentligen replik eftersom jag reagerade när ledamoten talade om skogsägare som gör rätt men som inte får avverka sin skog. Jag är själv skogsägare och vet att jag enligt lagen är skyldig att veta vad jag har i min skog. När jag skickar in en avverkningsanmälan ska jag veta om där

finns något skyddsvärt. Och om det visar sig att det råkar göra det trots att jag inte har med det i avverkningsanmälan är det förstås något som jag får hantera.

På ledamoten lät det som att de som är ute och ser om det faktiskt är rätt är aktivister som förstör för skogsägarna. Men egentligen är det ju skogsägarna som inte har gjort rätt från början. Eller har en skogsägare som skickar in en avverkningsanmälan, oavsett vad som finns där, rätt bara för att personen är skogsägare? Är det så jag ska uppfatta Moderaternas politik?

Anf. 95 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Det här tydliggör skillnaden mellan Miljöpartiet och Moderaterna i skogsfrågan. Moderaterna litar på skogsägarna. Miljöpartiet gör det inte.

Nu får ledamoten faktiskt svara, för hon har en replik till. Miljöpartiet väljer uppenbarligen att lita på de hobbyinventerare som åker runt i landet och inventerar skogsägares mark för att leta fram något som är skyddsvärt. Det betyder två saker, bland annat att en massa personer springer runt på andras mark för att sätta käppar i hjulen för dem. Men när de väl hittar saker visar det sig också att det finns mycket mer av vissa arter än vi faktiskt visste.

Jag tycker såklart att skogsägarna ska göra sin del. Men i grund och botten handlar det om tillit till att en skogsägare tar hand om den skog som man själv äger, vilket man har gjort i generationer, för att bygga höga värden, både naturvärde och produktionsvärde.

Skillnaden är tydlig. Det vet väl alla i den här kammaren och alla som lyssnar, men jag vill poängtera att ledamotens fråga gör den ännu tydligare.

Anf. 96 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

När det gäller att lita på skogsägaren har man självklart, oavsett vad man äger och har, en skyldighet och en möjlighet. Har man något som är skyddsvärt på sin mark har man också en skyldighet att veta om det. Att då bli arg för att någon annan påpekar det tycker jag är lite fel.

Det handlar om duktiga personer som kan arter och som i vissa fall faktiskt räddar vår gemensamma biologiska mångfald. Det tyder på att det finns ett systemfel här någonstans.

Jag tycker att ledamotens argumentation visar att det behövs mer inventeringar i skogen. Till exempel lades de nyckelbiotopsinventeringar som fanns förr ned, eftersom man var rädd för vad som skulle hittas. Men om vi vet att det finns något som vi tror är sällsynt rent allmänt skulle en hel del kanske också kunna fortsätta avverka. Men om man är rädd för vad man ska hitta och vill skynda på avverkning börjar den andra sidan fundera på vad det är man vill mörka.

Som jag och mitt parti ser det ska det som är skyddsvärt skyddas. Och det ska givetvis ersättas. Det är jättebra att det äntligen kommer en ersättningsmöjlighet. Däremot blir jag lite rädd när det i samma andetag sägs att skogsbruket ska ha undantag från många av artskyddsreglerna. Då får kan-

ske ingen någon utbetalning, eftersom ingenting blir skyddsvärt. Är det så man ska tolka ert nya förslag, Joanna Lewerentz?

Prot. 2025/26:61
21 januari

Anf. 97 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Jag har full förståelse för att man blir arg och bedrövd när man berövas sitt livsverk.

Ledamoten sätter ändå fingret på något här. Vi har i dag ett system som riskerar att få exakt motsatt effekt till det Miljöpartiet efterfrågar. På grund av inskränkningarna i brukande- och äganderätten, där skogsägare i praktiken straffas för att ha vårdat skogen och byggt upp höga naturvärden, blir konsekvensen i stället att de kanske avverkar tidigare än de tänkt eller vårdar sin skog på ett sätt som gör att höga naturvärden inte uppstår. Då får vi mindre biologisk mångfald.

Om vi i stället har en ordning där skogsägare garanteras antingen rätten att bruka sin skog, såklart med hänsyn där det behövs, eller rätten till ersättning, där inskränkning är den enda möjliga utvägen, kommer den biologiska mångfalden med största sannolikhet att öka.

Hårdare krav och snävare regler tror jag inte kommer att få rätt effekt – den effekt som Miljöpartiet är ute efter. Det såg vi innan frihet under ansvar infördes i skogspolitiken på 90-talet.

(Applåder)

Anf. 98 TOMAS KRONSTÅHL (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Socialdemokraternas reservation nummer 5, om ägande, brukande och formellt skydd av skog.

Skogen är en av Sveriges viktigaste resurser. Cirka 70 procent av vårt lands yta består i dag av skog, som inte minst levererar cirka 185 miljarder kronor i exportintäkter. Skogen är en allt viktigare resurs för oss alla och berör oss alla i allt större utsträckning på olika sätt. Intresset för skogen ökar i hela landet och bland hela befolkningen. Det är bra och viktigt men faktiskt också en utmaning.

Skogen skapar jobb och tillväxt i hela landet och skulle kunna vara en framtida sysselsättning för många fler om vi kunde lyckas med att öka förädlingen, nyttjandet och intresset bland våra ungdomar för att pröva att utbilda sig, forska och jobba inom skogsnäringen.

I dag, herr talman, sysselsätter hela skogssektorn 140 000 personer, hävdar jag; vi har hört olika siffror. Inom själva skogsvården – röjning, plantering och naturvårdesskapande arbete – rör det sig nästan uteslutande om utländsk arbetskraft, cirka 97 procent. Här finns verklig potential och en möjlighet att öka antalet arbetstillfällen. Jag tycker att det nu är ett utmärkt tillfälle och läge att återinföra den satsning på beredskapsjobb som vi gjorde under förra mandatperioden för att både ungdomar och andra som i dag står utan sysselsättning ska kunna få ett bra instegsarbete.

Skogen är även en viktig möjliggörare i omställningen från fossila material och bränslen samt för att bryta oljeberoendet. Oljan får vi ofta från diktaturstater som vi inte vill ha att göra med eller vara beroende av. Vi tror att vi kan öka den inhemska produktionen av exempelvis flytande biodrivmedel och även bioenergi, som kan användas som ett komplement till eldrift och stärka vår egen försörjningsförmåga och energisäkerhet.

Skogspolitik

Men skogen har även mycket stor social och kulturell betydelse i det svenska samhället. Vistelse i skog och mark minskar bevisligen både stress, ångest och depression. Därför är det viktigt att vi värnar den svenska allemansrätten, som skapar möjligheter för människor att vistas i vår skog och natur. Det är ett viktigt ansvar även när vi brukar vår skog så att vi inte förstör de sociala värden som så tydligt är kopplade till vår kultur, historia och självbild.

Herr talman! Jag vill slå ett slag för det svenska familjeskogsbruket. Ofta har man brukat sina skogar i flera generationer, och kunskap och bruksmetoder har gått i arv mellan generationerna. Detta har i många fall skapat dessa unika miljöer, där den biologiska mångfalden bevarats och finns.

Det småskaliga familjeskogsbruket skapar inga stora kalhyggen, utan man brukar sin skog långsiktigt och småskaligt oavsett vilken form av skogsbruk man bedriver. Familjeskogsbruket bidrar till biologisk mångfald genom variation när det gäller bruksmetoder, träslag och åldrar. Det skapar ett levande landskap, inte bara monokulturer med vissa träslag.

När skogen ägs och brukas lokalt stannar också mycket av värdena kvar lokalt. Det ger jobb och uppdrag för entreprenörer lokalt och skapar arbetstillfällen och livskraft i samhällen och små byar. Detta kan utgöra skillnaden mellan en levande landsbygd och en avfolkningsbygd.

Herr talman! Skogspolitiken har tyvärr hamnat i en politisk skärningspunkt, där allt fler politikområden gör anspråk på både de värden som skogen skapar och den fantastiska koldioxidfälla den utgör medan den växer. Det finns politiska önskemål om att använda alltmer av skogen som en kolsänka för att minska trycket på andra viktiga klimatåtgärder som borde prioriteras högre. Samtidigt pågår debatten om att skydda så kallade urskogar, skogar med höga naturvärden och skogar med sällsynta växter eller fåglar inom ramen för det så kallade artskyddet.

Alla dessa olika värden som skogen skapar – ekonomi, biologisk mångfald, kolinlagring med mera – gör att det har uppstått olika målkonflikter. Politiken måste ta ett helhetsgrepp och säkerställa att lagstiftning och styrmedel lirar med varandra så att de blir tydliga, långsiktiga och förutsägbara för skogsägarna. Regeringen har tyvärr än så länge bara levererat en röra av utredningar. Vi måste få ett färdigt resultat.

Regeringens ambitioner när det gäller skogspolitiken var högt ställda. Statsminister Ulf Kristersson skickade till och med ut brev till landets skogsägare och lovade att de återigen skulle få möjlighet att bestämma över sin mark. Man lovade att lösa frågan om den kritiserade artskyddsförordningen och tillsatte en mindre utredning – tyvärr bakom stängda dörrar på Regeringskansliet.

Slutsatserna har, inte minst på grund av för lite insyn och delaktighet, blivit kraftigt kritiserade. Den viktigaste frågan gällande ersättningar är ännu inte löst. Man minskade det tidigare anslaget för ersättning till markägare och vill nu återställa det med 100 miljoner. Det kallar man för en satsning, men det är ingen satsning.

Skogspolitisk översyn, äganderätten, EU:s klimatmål och den svenska skogen, miljöskyddet och skogens framtida möjligheter till ökad tillväxt

är väldigt viktiga frågeställningar. I många fall omfattas dessa frågor av pågående utredningar, som måste levereras.

Herr talman! Alla dessa pågående utredningar och arbeten som rör vårt brukande av den svenska skogen måste bilda en enhet. Därför är det avgörande att detta pågående arbete samordnas så att vi får en sammanhållen, förutsägbar och långsiktig skogspolitik som har ett brett stöd här i Sveriges riksdag.

Vi socialdemokrater är övertygade om att det går att ge politiska förutsättningar som bidrar till fler levande skogar och samtidigt en ökad virkestillväxt i Sverige. Vi vill stärka förutsättningarna för en framgångsrik skogsnäring, där vi höjer förädlingsnivån och skapar fler arbetstillfällen. Vi vill stå upp för det hållbara svenska skogsbruket och dess mångfald av brukningsmetoder gentemot EU. Vi vill öka kunskapen hos skogsägare för att åstadkomma en förbättrad skogsskötsel. Vi vill gynna och bejaka ett variationsrikt skogsbruk och växtförädling, vilket kommer att både medföra ökad kolinlagring och säkerställa biologisk mångfald och ökad virkestillväxt.

Herr talman! Vi socialdemokrater anser att det är mycket viktigt att ge ersättningar till skogsägare som inte får bruka sin skog på grund av höga naturvärden eller förekomst av sällsynta växter eller djurarter. Vi ställer oss dock kritiska till att dessa ersättningar ska vara för evigt då naturvärdena och skogen förändras över tid. Därmed kan självklart även förutsättningarna förändras. Därför är en tidsbegränsad ersättning att föredra.

Avslutningsvis, herr talman: Skogen är mycket viktig för vår ekonomi, biologi och identitet. Därför är det avgörande att vi nu tillsammans löser de problem och utmaningar som den svenska skogen står inför.

(Applåder)

Anf. 99 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för ett väldigt bra anförande! Det finns mycket som jag håller med ledamoten om.

Den här frågan skulle egentligen ha gått till Miljöpartiet, men jag grävde näsan i papperen lite för länge och hann inte trycka på knappen. Vi kanske får återkomma till ett sådant replikskifte senare.

Jag tänkte passa på att ställa samma fråga till ledamoten, om bonus malus i skogen och hyggesfritt skogsbruk, också kallat plockhuggning. Det är ibland ett bra verktyg, om det används på rätt plats, i rätt omfattning och när det är skogligt motiverat. Detta vill jag säga tydligt och klart eftersom debatten behöver vara ärlig.

Men Miljöpartiets önskan att med ekonomiska styrmedel via ett bonus malus-system tvinga fram storskalighet när det gäller specifika åtgärder som hyggesfritt är, anser i alla fall jag, ett avsteg från frihet under ansvar. Det riskerar också att vara kontraproduktivt, både för klimatet, för skogsägarna själva, som jag nämnde, och för svensk export. Vi har redan testat plockhuggning, och resultat har inte varit jätteroligt. Det blev söndertrasade skogar, som ledamoten säkert känner till även om det var ett tag sedan, splittrade bestånd och skogar som till slut var så svaga att man tvingades avverka väldigt stora ytor för att börja om. Detta är inte teori, utan det är dokumenterat.

Min fråga till ledamoten är om Socialdemokraterna ställer sig bakom systemet med bonus malus och att man ska tvinga skogsägare att plockhugga och få betalt för det för att de inte ska använda andra metoder som de kanske själva får bestämma om.

Anf. 100 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Tack, Helena Lindahl, för frågan! Vill du ha ett kort eller långt svar?

(HELENA LINDAHL (C): Du bestämmer. Du har två minuter.)

Nej, vi är inte för det. I mitt anförande hänvisade jag ganska mycket till familjeskogsbruk. Jag och vi är övertygade om att om vi har frihet under ansvar när det gäller äganderätten till skogen får vi också ett ganska brett system med olika brukningsmetoder. Jag tycker att det är skogens möjligheter eller förutsättningar som ska bestämma vilken sorts virkesproduktion vi ska ha i skogen.

Jag har tittat på brukningsmetoder som kallas för urskog. Det fungerar möjligtvis till viss del i granskog, men jag tror inte att det skulle passa särskilt bra när det gäller tall och andra trädslag.

Markens förutsättningar och skogsägarnas intressen, idéer och visioner ska få vara avgörande när det gäller vilka brukningsmetoder som ska användas. Sedan tror jag att det är oerhört viktigt att vi ökar kunskapen hos våra skogsägare, så att man ser möjligheter att alltid plantera rätt träd på rätt mark och så att man har en blandskog som både gynnar skogens tillväxt och ger foder till det vilda.

Anf. 101 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret! Jag ska säga att jag är mycket nöjd med svaret. Även om min lilla magra åsikt inte påverkar Socialdemokraternas agenda känner jag mig ändå nöjd.

Däremot vill jag också understryka att det inte bara är skogens möjligheter som ska vara avgörande. Jag tycker att det är upp till skogsägaren att bestämma vilken brukningsmetod som man vill ha, för det är frihet under ansvar. Då är det inte fel med plockhuggning och inte heller om man vill använda traditionella avverkningsmetoder. Men detta ska till syvende och sist skogsägaren bestämma.

Sedan talades det om att strypa råvaran och att detta skulle leda till fler jobb på landsbygden och så vidare. Så kommer det knappast att bli. Det är heller inte särskilt bra för klimatet. De kortlivade produkterna ersätter ju de facto produkter som i mångt och mycket tillverkas av fossil råvara och även av metaller. Om det blir mindre av den varan kommer ju utsläppen att öka väldigt mycket. Jag tror dock att ledamoten håller med mig om detta.

Jag tycker ändå att det är viktigt att det är skogsägaren som till syvende och sist ska ta beslutet. För den som inte är kunnig om skog låter det ju fint med att plockhugga, och den romantiserade bilden kanske kan locka en och annan till valurnan. Men det är viktigt att påpeka vilka konsekvenser det också kan få.

Jag är väldigt nöjd med ledamotens svar.

Anf. 102 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Tack, Helena Lindahl, för frågan och konstaterandet! Vi har, tror jag, i princip samma åsikt när det gäller detta.

Ofta har vi ett småskaligt skogsbruk som faktiskt levererar mer timmer än vad de stora skogsbolagen och även statens eget skogsbruk gör. Detta bevisar väl att det är om den enskilda skogsägaren själv får bestämma, testa, prova och avgöra vad som är bäst på den egna marken som vi ser det bästa resultatet.

Sedan tror jag att ambitionen hos alla skogsförvaltare egentligen är att träden ska växa tills de blir så stora och kraftfulla som möjligt, så att vi får produkter som det går att bygga hus, möbler och annat av. Då får vi också en längre tid med kolinlagring och annat. Det finns alltså bara positiva delar med frihet under ansvar här.

(Applåder)

(forts. § 12)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU18 Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor

Punkt 1 (Yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (V, C)

Förberedande votering:

93 för res. 1

41 för res. 2

168 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Runar Filper (SD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

150 för utskottet

93 för res. 1

59 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 SD, 59 M, 17 KD, 13 L, 1 –

För res. 1: 92 S, 1 –

Avstod: 1 SD, 20 C, 19 V, 16 MP, 3 –

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 C, 3 V, 2 KD, 2 MP, 3 L

Josef Fransson (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Personuppgifter och digitala söktjänster)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

152 för utskottet

130 för res. 4

21 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 1 –

För res. 4: 92 S, 19 V, 16 MP, 3 –

Avstod: 20 C, 1 –

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 C, 3 V, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 11 (Mediestöd)

1. utskottet

2. res. 11 (V)

Votering:

244 för utskottet

22 för res. 11

37 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 1 –

För res. 11: 19 V, 3 –

Avstod: 20 C, 16 MP, 1 –

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 C, 3 V, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU18 Vapenfrågor

Punkt 1 (Översyn av lämplighetsprövningen i vapenlicensärenden)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

172 för utskottet

130 för res. 1

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 20 C, 17 KD, 14 L, 1 –

För res. 1: 92 S, 19 V, 16 MP, 3 –

Avstod: 1 –

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 C, 3 V, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 5 (Skjutvapens lämplighet för jakt)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 2 (S, V, MP)

Votering:

173 för utskottet

130 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 20 C, 17 KD, 14 L, 2 –

För res. 2: 92 S, 19 V, 16 MP, 3 –

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 C, 3 V, 2 KD, 2 MP, 2 L

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 3 (C)

Votering:

155 för utskottet

21 för res. 3

127 avstod

46 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 17 KD, 2 MP, 14 L, 2 –

För res. 3: 20 C, 1 V

Avstod: 92 S, 18 V, 14 MP, 3 –

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 C, 3 V, 2 KD, 2 MP, 2 L

Guðrun Nordborg (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Camilla Hansén och Amanda Palmstierna (båda MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 8 (Vapenamnesti)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

173 för utskottet

130 för res. 4

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 61 SD, 59 M, 20 C, 17 KD, 14 L, 2 –
För res. 4: 92 S, 19 V, 16 MP, 3 –
Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 C, 3 V, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU13 Unga lagöverträdare

Punkt 1 (Nyrekrytering av barn och unga)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

173 för utskottet

94 för res. 1

36 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 20 C, 17 KD, 14 L, 2 –

För res. 1: 92 S, 1 MP, 1 –

Avstod: 19 V, 15 MP, 2 –

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 C, 3 V, 2 KD, 2 MP, 2 L

Annika Hirvonen (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 4 (Straffbarhetsålder)

1. utskottet

2. res. 5 (S)

3. res. 6 (V, C, MP)

Förberedande votering:

92 för res. 5

58 för res. 6

152 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

153 för utskottet

92 för res. 5

58 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 –

För res. 5: 92 S

Avstod: 20 C, 19 V, 16 MP, 3 –

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 C, 3 V, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 103 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Tomas Kronståhl, för anförandet! Jag vill börja med att säga att jag sätter stort värde på att Tomas Kronståhl är tillbaka i kammaren och att vi kan stå här och debattera. Det värmer mitt hjärta. Vi har lärt känna varandra ganska bra under den här mandatperioden, och jag vet att Tomas Kronståhl och undertecknad är helt eniga i många frågor även om vi företräder två olika partier.

Min replik blir egentligen en förlängning av det replikskifte som Tomas Kronståhl hade med Helena Lindahl. I den reservation som Tomas Kronståhl yrkade bifall till skriver man om naturnära skogsbruk och hyggesfria metoder. Vad som är naturnära skogsbruk blir återigen en filosofisk fråga. Är inte allt skogsbruk naturnära? I min värld är det det.

I dag är det upp till den enskilde skogsägaren hur man vill bruka sin skog. Jag har en fråga som jag kanske inte vill ha Tomas Kronståhls svar på utan gärna Socialdemokraternas: Vem är det som ska avgöra vilka brukningsmetoder man ska använda? Ska frihet under ansvar gälla även här så att den enskilde skogsägaren själv får bestämma?

Socialdemokraterna har ju en viss förkärlek för storebror staten, i alla fall i vissa frågor. Om nu Socialdemokraternas reservation skulle gå igenom, vilket jag inte tror att den gör, är det då så att det är storebror staten som ska peka med hela näven och tala om vilka brukningsmetoder som ska användas?

Anf. 104 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Kjell-Arne Ottosson! Det är alltid roligt att debattera med dig, även i den här frågan.

Jag kanske formulerar mig lite annorlunda, men i de flesta frågor står jag inte långt ifrån mitt partis åsikter. Det kan jag säga. Så är det även i den här frågan. Vi står verkligen för ett variationsrikt skogsbruk. Det är inte storebror staten som ska berätta vilket slags skogsbruk som ska bedrivas, utan precis som jag sa tidigare ska tusen vilda blommor få blomma. Man ser väldigt många små skogsägare som testar olika lösningar i sina skogar.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi har frihet under ansvar. Som jag sa tidigare ser vi också att det ger det bästa resultatet när det gäller produktion av virke som håller hög kvalitet, som kan användas till husbygge, som ökar kolinlagring och annat. Där står vi stadigt i vår åsikt.

När det gäller naturnära och hyggesfritt skogsbruk är det precis samma sak: Det kan finnas de som är intresserade av naturnära skogsbruk. Jag hade förmånen att få besöka en privat skogsägare i närheten av Tivedens nationalpark som bedriver naturnära skogsbruk, vilket var väldigt intressant. Vad jag förstod på skogsägaren var det också väldigt ekonomiskt. Han brukade alltså skogen utifrån förutsättningen att allt stod kvar tills träden var 75 centimeter grova i brösthöjd, vilket innebar att han fick väldigt bra betalt för sin skog. Det var en framgångsrik modell, tyckte han.

Anf. 105 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Tomas Kronståhl, för svaret! Det är glädjande att även Socialdemokraterna litar mer på skogsägarna än på staten. Det ska noteras.

Jag ska ta upp en annan fråga. Jag kommer dock inte att avkräva Tomas Kronståhl något svar på den här punkten, utan även detta kanske snarare blir en filosofisk fråga. Egendomsskyddskommittén, som den kallas, har varit uppe tidigare i debatten. Då problematiserade Tomas Kronståhl kring förändringar i grundlagen och att saker tar lång tid om de ska in i grundlagen. Jag kommer inte att fråga hur Tomas Kronståhl och Socialdemokraterna kommer att ställa sig i den frågan; jag tror nämligen inte att något parti är klara med det ännu eftersom vi fortfarande jobbar med kunskapsinhämtning.

Men ser inte Tomas Kronståhl och Socialdemokraterna att det kan vara värt att arbeta på flera plan samtidigt? Det handlar dels om förändringar i lag som måste göras här och nu och som håller på att göras, dels om äganderätten som är fundamental. Det är tydligt både i FN-stadgan, Europakonventionen och i den svenska grundlagen.

Ändå ser vi tyvärr ganska ofta avsteg från det som många av oss tolkar som något som ingår i äganderätten, och det är i så fall där en förstärkning i grundlagen skulle spela roll. Det handlar alltså både om förändringar här och nu och om tydliggöranden kring äganderätten i grundlagen. De som vann Nobels ekonomipris för två år sedan var väldigt tydliga med just vikten av äganderätten för att bygga upp samhället. Den är oerhört viktig, och det var det som de vann priset för.

Ser Socialdemokraterna vikten och värdet av att göra båda delarna, eller är det bara förändring i lag här och nu som gäller?

Anf. 106 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Kjell-Arne Ottosson!

Jag tycker att det är viktigt, och grundlagsskyddet ses över nu. Jag kommer inte att gå före med några åsikter om det, utan anledningen till att jag tog upp frågan tidigare var att vi pratade om ersättning till skogsägaren i de fall man inte har möjlighet att bruka sin skog på grund av naturvärden eller andra värden som gör att staten har sagt stopp. Jag menade då att det tar tid om vi ska gå in och göra en grundlagsändring. Det tar ju två mandatperioder och krävs en ganska avancerad majoritet för att få igenom en grundlagsändring.

Jag tror alltså att det finns snabbare lösningar i form av smidigare formuleringar och ändringar i både texter och lagförordningar för att faktiskt nå vårt syfte betydligt snabbare. Det var min åsikt i den frågan. Jag tycker att det här ska bli mycket spännande. Jag följer utredningen nära, även om jag inte sitter med i den själv, och tycker att det är intressanta frågor och diskussioner.

Det handlar förstås också om viktning. När är det allmännas intresse så starkt att ägaren inte längre ska förfoga över sin äganderätt? Det är en väldigt intressant fråga som det finns all anledning att diskutera även i framtiden. Än så länge har jag ingen annan uppfattning än ledamoten Kjell-Arne Ottosson.

Anf. 107 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! I en av sina reservationer menar Socialdemokraterna att de är den politiska kraft som garanterar balansen mellan skogspolitiken mål: att det går att bruka skogen samtidigt som man bevarar skyddsvärd skog, något vi är helt överens om.

Problemet för Socialdemokraterna är dock inte vad som står i reservationen eller vad man egentligen tycker utan vad som händer efter valet. Om inget politiskt mirakel inträffar så att Socialdemokraterna får egen majoritet kommer man att vara beroende av andra partier för att bilda regering, däribland med stor sannolikhet Miljöpartiet, som öppet driver på för kraftigt minskad avverkning.

Herr talman! Då räcker det inte att tala om balans i teorin. Väljarna har rätt att veta vilken politik som faktiskt kommer att genomföras i praktiken. I åtta år lade Socialdemokraterna skogspolitiken i knät på Miljöpartiet. Därför undrar jag: Kan ledamoten garantera att en regering ledd av Socialdemokraterna inte kommer att driva igenom minskad avverkning av skog som följd av förhandlingar med Miljöpartiet?

Anf. 108 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Joanna Lewerentz för frågan. Det var nog sista gången jag sa namnet – nästa gång säger jag "ledamoten", för efternamnet var svårt.

Ingen vet hur det ser ut efter valet. Skulle en lycklig fågel vara framme och ge oss 52 procent skulle vi kunna garantera att den skogspolitik vi rekommenderar och står för blir verklighet. Men jag kan i alla fall lugna ledamoten med att vi inte åter ska hamna i en situation där vi går ut och talar om att skog med biologisk mångfald och naturvärden ska tas över av staten utan att det förs en rimlig diskussion med ägaren.

Vi ska vara väldigt tydliga med att vi ska försöka utforma en skogspolitik som leder till variationsrikedom och biologisk mångfald. Som skogsägare ska man låta skogen växa tills den blir mogen och färdig. Tyvärr har väldigt många valt att avverka sin skog alldeles för tidigt – faktiskt främst de stora skogsbolagen, inklusive statens eget Sveaskog.

Hugger vi ned en skog som är 50–60 år gammal, herr talman, i stället för att låta den stå 90–110 år får vi 30–50 färre år av kolinlagring. Jag tror att det är viktigt att föra en diskussion och en debatt för att förklara vikten av att vi både brukar skogen på ett sådant sätt att den ger maximal kolinlagring och ser till att vi kan använda materialet på ett vettigt sätt.

Anf. 109 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Det är delvis glädjande besked. Jag vet som sagt att åtminstone jag och ledamoten tycker väldigt lika i vissa av de här frågorna. I sitt anförande lyfte ledamoten Kronståhl också fram den viktiga roll skogen spelar för jobben på landsbygden, precis som jag gjorde

Herr talman! Att sitta i regering handlar inte om att önska eller om att kunna bestämma allting. Tänk om olyckan skulle vara framme och Socialdemokraterna fick 51 eller 52 procent! Det är ingen situation som någon av oss skulle vilja vara i. Men det skulle vara en ännu större olycka, menar jag, om Miljöpartiet fick alltför stort inflytande på politiken. Varje kompromiss har ju faktiskt ett pris. Om det är så att Socialdemokraterna gör vad de kan för att hindra att skogsavverkningen minskar och för att rädda

jobben på landsbygden, vad är man då beredd att ge Miljöpartiet i stället? Vad är man beredd att ge upp? Är det kärnkraften? Är det drivmedelspriserna? Eller kommer det i själva verket att bli så att Miljöpartiet återigen får fritt spelrum i miljöpolitiken och att det då är landsbygdens jobb som blir förhandlingsbrickan?

Anf. 110 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för din vision av framtiden! Men du kan inte säga att det är ett skräckscenario att vi skulle få egen majoritet. Du sa ju tidigare att vår skogspolitik är ganska välkommen, och vi får väl hoppas att du står för det.

Jag tycker att det är viktigt att vi i vårt utskott för den här debatten på ett klokt sätt och försöker samla på oss så mycket kunskap om skog som vi kan. Det gör att jag känner mig ganska trygg i diskussioner med samtliga partier som vi kan tänkas samarbeta med. Vi har ju inte låst oss vid någonting, utan vi går till val som ett eget parti. Vi tycker att väljarna ska få säga sitt. Sedan kan vi tänka oss att samarbeta med nästan alla partier utom Sverigedemokraterna. Det är vad min partiordförande har sagt, och det står jag bakom.

Men vi står faktiskt för en politik som vi har en bred majoritet för även i det vi i dag kallar för oppositionen. Vi vill försöka få ut mer av skogen. Vi ska skapa mer av biobränslen och bioproduktion. Syftet är att bli ett hållbarare samhälle som är mindre beroende av oljestater och annat. Det är faktiskt en ganska intressant skogspolitik som skulle kunna ge betydligt fler arbetstillfällen och som vi skulle kunna kroka arm med många fler i. Vi ska förädla den råvara vi har på ett betydligt bättre sätt och skapa fler arbetstillfällen genom att producera mer av vår skog. Det tror jag att även Joanna och jag kan skaka hand på.

(Applåder)

Anf. 111 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! ”Skogsdebatten måste bygga på ordentlig fakta. ... Sveriges välstånd vilar på våra naturresurser. Och ingen resurs har betytt mer än skogen. Den ger jobb, exportinkomster, förnybara produkter. Den är dessutom helt avgörande för klimatet. Därför är det oroande att svenskt skogsbruk allt oftare misstänkliggörs utan stöd i forskning, lagstiftning eller fakta. När bilden av skogen förvrids får det direkta konsekvenser för både skogsägare och klimatnytta.”

Det här skulle, herr talman, ha kunnat vara mina egna ord, men det är det inte. Det är ett citat från en debattartikel av tidigare statsminister Göran Persson som publicerades i Aftonbladet i går. Det är kloka ord, trots att de kom från en socialdemokratisk före detta statsminister. Det är väl så att även han nu har upplevt vad det innebär att vara markägare och skogsägare; vi ser debatten och inte minst hur aktivister agerar runt om i Sveriges skogar.

Herr talman! Även i den här kammaren har vi tyvärr ganska många gånger fått höra hur det förs en debatt som inte bygger på fakta. Därmed blir det väldigt svårt att ha en seriös debatt. Vi ser även i den offentliga debatten och i publikationer från stora mediehus hur det är väldigt svårt att ha en seriös debatt eftersom man inte har samma grundplatta att stå på utan

jämför äpplen och päron. Men i detta fall kan jag bara hålla med tidigare statsminister Göran Persson.

I betänkandet som vi nu debatterar – jag yrkar förstås bifall till förslaget i betänkandet – finns det ett antal reservationer, och några av dem vill jag kommentera. De två första av dem, herr talman, skulle kanske egentligen inte ens behöva vara reservationer. Att reservera sig är ett sätt att markera, men det finns ändå väldigt stor enighet i riksdagen om de två punkterna.

Den ena punkten handlar om huruvida EU ska ha någonting med den svenska skogen och det svenska skogsbruket att göra. Det råder en väldigt stor enighet i kammaren och i riksdagen om att så inte är fallet. Skogen är nationell kompetens. Inte minst den här regeringen har varit väldigt tydlig med det.

Under förra mandatperioden gjordes en subsidiaritetsprövning i kammaren. Det visade sig då att över 80 procent av riksdagens ledamöter ansåg att EU inte har med skogen att göra, och mandatfördelningen har inte förändrat sig så mycket sedan dess. Visst finns det alltså en reservation om detta, men jag vet att de flesta partier kan tänka sig att stå bakom det här. Det är mer en formaliagrej.

Dessutom är det glädjande och positivt att vi nu har en ny kommissionär som hanterar de här frågorna i EU. Det kan i alla fall inte bli sämre, herr talman, i den här frågan än vad det var med den tidigare kommissionären. Vi noterar även hur gruppen For Forest plus, som den nu kallas, blir större. Den innefattar länder inom EU, bland annat de skogrika länderna Sverige och Finland, som är eniga om att jobba gemensamt för att få en bra hantering av skogsfrågorna i EU.

Den andra punkten handlar om bioekonomi. Självfallet är vi rörande eniga om hur oerhört viktig den är för Sverige, inte minst med tanke på hur mycket skog vi har. Här i kammaren har för övrigt en bioekonomisk strategi från EU anmälts i dag. Jag har inte hunnit läsa igenom den än, så jag har ingen aning om vad den innehåller. Men jag noterar att EU har kommit tillbaka i bilden igen. Vi får se hur strategin ser ut. Det handlar dock om vikten av bioekonomin.

I dessa frågor är det inte jättestor skillnad partierna emellan, utan reservationerna ska nog snarare ses som markeringar.

Miljöpartiet har en reservation som varit uppe tidigare i dagens debatt. Man skriver bland annat följande: ”För en mer hållbar användning av vår skog behöver skogen stå längre, men vi behöver också se till att mer av produkterna från skogen blir kvar som träprodukter, som trähus eller möbler, i stället för att brännas upp eller brytas ned som exempelvis papper.” I denna fråga har vi däremot vitt skilda åsikter.

Vi anser att en brukad skog på alla sätt är den mest klimatsmarta skogen. Den brukade skogen leder nämligen till att vi även kan trycka bort fossila produkter som vi annars inte hade tryckt bort, för vi hade inte haft något annat än fossila produkter att använda för att tillverka det vi vill tillverka. Det hela låter kanske bra, men i verkligheten blir det kontraproduktivt.

En annan reservation handlar om naturnära skogsbruk och hyggesfria metoder, och den debatterade jag nyss med Tomas Kronståhl. Därifrån kom det betryggande besked om att det är upp till skogsägaren hur man gör.

Det talas väldigt mycket om hyggesfria metoder. Vi ska dock komma ihåg att det bara är på cirka 2 procent av den produktiva skogsmarken i Sverige som man ägnar sig åt sådant skogsbruk. Den produktiva skogsmarken i Sverige är annars inte lämpad för denna metod. Hyggesfria metoder skulle alltså fungera på en ytterst liten del. Det är hur som helst jätteviktigt att det är markägaren som får bestämma.

Jag ser att jag får gasa på, för min talartid försvinner alldeles för fort.

Artskydd har varit uppe. Jag är helt enig med reservationen. Den 7 januari höll vi en presskonferens som undertecknad var med vid. Då presenterades en lagrådsremiss om artskyddet. Det här är en rättighetslagstiftning, vilket innebär att om artskyddet på något sätt hindrar skogsbruk har man rätt till ersättning. Om det inte finns pengar nog i budgeten måste regeringen se till att det skjuts till mer pengar. Det ska inte spela någon roll.

Dessutom ska man göra en differentiering av arterna, och man räknar därför med att summan inte ska bli lika stor. Man skapar system och strukturer för fridlysning och gör det på flera nivåer. Man ska även se på vilket ingrepp som görs. Den som brukar sin skog ska inte stoppas på samma sätt som den som medvetet går in och förstör genom att till exempel plocka ägg från rovfåglar eller plocka orkidéer. Det görs en skillnad här.

Det kommer därtill en skogsproposition som kommer att ta upp ytterligare frågor som har berörts här i dag. Flera saker är på gång. En del har redan presenterats, medan andra kommer att presenteras under våren.

Klimatanpassning inom skogsbruket var jag inne på i ett replikskifte förut. Jag noterar att min talartid snart har gått, så jag får knyta ihop säcken även om jag hade mer att säga.

Jag avslutar där jag började: Jag är helt enig med Göran Persson om att skogsdebatten måste bygga på ordentliga fakta. Biologi trumfar ideologi alla dagar i veckan. Det gäller även i skogen.

(Applåder)

Anf. 112 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Kjell-Arne Ottosson, för anförandet, som var ganska klaggörande!

Jag tänkte ta tillfället i akt och fråga lite om det som du tog upp mot slutet. Jag ställde givetvis klockan den 7 januari och såg ledamoten i tv på presskonferensen om ersättning och artskydd. Vi i Miljöpartiet är glada över att det äntligen blir en ersättning. Den frågan har vi drivit länge. Om man drabbas av egendomsintrång och inte kan bruka sin skog ska man ersättas.

Som ledamoten tog upp ska man dock i nästa andetag se över artskyddet och ändra vad som är skyddsvärt. Det ska finnas något slags differentiering. Det står även att skogsbruket ska vara undantaget från många av dessa saker. Därmed har man egentligen gett skogsägarna carte blanche för att göra vad de vill. Så låter det när jag läser det. Nu har vi i och för sig inte sett den färdiga produkten. Eftersom ledamoten är insatt i detta kanske han kan bringa lite klarhet. Kommer det att finnas *några* restriktioner vad gäller artskydd för skogen, eller kommer allt att vara undantaget?

Jag vill passa på att ställa en andra fråga, som vi kanske kan utveckla sedan. Ledamoten var inne på huruvida man medvetet skadar något eller om man gör det omedvetet. Om man plockar ägg har man absolut tagit

bort av en art. Men regeringen är väl ändå medveten om att om någon tar bort ett träd där det till exempel finns fågelbon och ska använda trädet till något blir det ändå en skada? Arten blir ju inte mindre hotad för att skadan sker av en annan anledning. Går det verkligen att göra en sådan distinktion, och kommer det att hjälpa artskyddet?

Anf. 113 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Emma Nohrén för frågorna.

Det var en lagrådsremiss som presenterades. Propositionen har inte förelagts riksdagen än, men den kommer.

Precis som Emma Nohrén säger är det tänkt att det ska finnas en differentiering inom artskyddet. Vi ska skilja på pågående markanvändning och om man medvetet går in för att förstöra, det vill säga miljökriminalitet. Sådan miljökriminalitet är tyvärr stor. Man plockar till exempel ägg från rovfåglars bon.

Det blir inget carte blanche, som ledamoten tog upp, men det blir undantag i jord- och skogsbruket för vissa arter. Det handlar om arter som fortfarande anses vara sällsynta men som inte är det av den graden att det kräver att man påverkar ägande- och därmed brukanderätten.

Två spår är det som är vitsen. Ett gäller fridlysta arter, och ett annat gäller fridlysta arter där även pågående markanvändning kommer att stoppas. Det är där ersättningen kommer in. Anledningen till att det blir två spår är att vi vill skydda pågående markanvändning inom jord- och skogsbruket. Vi ser hur oerhört viktigt detta är för inte minst omställningen. Vi behöver varorna från skogen för att klara omställningen. Dessutom är det oerhört viktigt för den enskilda skogsägaren att kunna lita på ägande- och brukanderätten. Några arter kommer dock att påverka jord- och skogsbruket, och där tickar ersättningen in.

Anf. 114 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Det här gör mig fortfarande bekymrad. Om vi släpper på eller minskar lagstödet för många arter som är hotade eller sällsynta och som i dag är fridlysta eller rödlistade, och därmed finns på fridlysningslistan, kommer det att bli en påverkan på den biologiska mångfalden. Man kommer dessutom att ha mindre koll på var det blir så. Kommer förslaget att följas av en inventering så att man vet huruvida någon art kanske snart är så sällsynt att man måste dra i handbromsen? Vore det inte bättre med ett system som ser till att vi har en fungerande population av vad det än må vara, till exempel svampar eller fåglar?

Det här är djupt oroande. Det känns som att det bara blir ett fåtal arter som har ett signalvärde men att fler skulle behöva det. Det gäller speciellt om man inte över huvud taget behöver ta hänsyn till dem. Kommer man att behöva ta hänsyn och i så fall till vilka arter? Vad är det som avgör? Gäller det de mest hotade?

Anf. 115 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Vi har ungefär 30 000 arter i den svenska skogen. Den är alltså artrik. Vi ligger dessutom i utkanten av det boreala barrskogsbältet. Det gör att vi finns i utkanten av ett utbredningsområde. Det är väldigt normalt att det finns ovanliga och sällsynta arter i skogen.

Rödlistan är ganska trubbig, för den pekar på trender. Det finns djur som är ganska vanliga i vår svenska fauna men som ändå är med på rödlistan därför att trenden är oroväckande. Rödlistan i sig är alltså inte ett instrument som skulle brukas fullt ut i detta fall.

Men ja, det är ett fåtal arter, och det är de mest sällsynta arterna det ska tas hänsyn till även vid pågående markanvändning. Vilka arter det rör sig om är inte upp till mig att avgöra, för den kunskapen har inte jag. Det är Naturvårdsverket som håller på att ta fram en lista och gör en differentiering mellan olika arter.

Anf. 116 KAJSA FREDHOLM (V):

Herr talman! Nu debatterar vi betänkandet om skogspolitik.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation, nummer 8. Den handlar om två saker.

Den första är att regeringen skyndsamt bör ta fram förslag på lagstiftning i syfte att stoppa avverkning av skogar med höga naturvärden. I dag sker avverkning av skogar med höga befintliga naturvärden, så kallade värdekärnor, trots att det råder brist på dessa naturmiljöer för en mängd hotade växt- och djurarter. Dessa skogar har ofta hög variation och är ofta naturskogsartade. Naturvårdsverket anser att stora ansträngningar bör göras av såväl staten som skogsbruket för att skyddsvärda skogar inte ska avverkas.

Herr talman! Regeringen är visserligen av den uppfattningen att inga skogar med höga naturvärden ska avverkas. Men trots att detta ändå fortsätter att ske har man underlåtit att vidta åtgärder för att förhindra det. Inte heller avsätter man i budgeten tillräckligt med pengar för att dessa värdefulla skogar ska kunna få formellt skydd. I stället väljer man ensidigt att värna skogsindustrins intressen, vilket varken gynnar de mindre skogsägarna, den biologiska mångfalden eller klimatet. Därmed försvåras möjligheterna att bevara de kvarvarande livsmiljöerna för missgynnade arter inom skogsbruket.

Herr talman! Den andra delen i vår reservation handlar om att lagstiftningen bör ändras så att skogar med särskilt höga värden för rekreation och friluftsliv ska bli föremål för avverkningsansökan och kunna undantas från åtgärder och exploatering som inte främjar dessa värden.

Skogens kulturmiljövärden och de sociala värdena ska värnas enligt våra miljö kvalitetsmål. Skogens sociala värden brukar definieras som de värden som skapas av människors upplevelser. Dessa är en viktig resurs för samhället när det gäller exempelvis människors välbefinnande, hälsa, boendemiljö och utbildning samt regional utveckling och turism.

Herr talman! Skogens sociala värden berörs av ett flertal olika politikområden, som skogspolitik, miljöpolitik, kulturmiljöpolitik och friluftspolitik. Att stärka skogens sociala värden kan också främja den biologiska mångfalden.

Herr talman! Skogsvårdslagen har brister när det gäller hänsynen till sociala värden. I dag är lagstiftningen och målsättningarna otydliga när det gäller dessa, och de kan tolkas på olika sätt – detta trots att skogens betydelse även för folkhälsan alltmer bekräftas av vetenskapliga studier.

Anf. 117 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt att ta replik på Kajsa Fredholm, men det sista triggade mig så pass att jag ändå var tvungen.

Vi har haft replikskiften tidigare, och det är väldigt tydligt att Kristdemokraterna och Vänsterpartiet har väldigt olika syn på staten, vad staten ska lägga sig i och inte lägga sig i och skillnaden på mitt och ditt. Vänsterpartiet har inget problem med att peka med hela näven gällande hur skogsägare ska agera i sin egen skog.

Den reservation Kajsa Fredholm nämnde tar upp hur viktig skogen är för folkhälsa, friluftsliv med mera och att det borde finnas särskilda restriktioner. Men den som ska avverka skog i dag måste lämna in en avverkningsanmälan, så den typen av restriktion finns redan.

Om vi ska ha skogar som är bra för folkhälsa och friluftsliv, vilket jag uppfattar är intentionen i reservationen, är brukade skogar en förutsättning. Annars tar man sig inte fram. Man vill ju ha fina skogar med pelarsalar av tall eller John Bauer-skogar av gran, alltså skogar som är brukade och sistagångsgallrade, för där finns öppenheten, bärriset och allt det andra fina som jag tror att Vänsterpartiet efterlyser i sin reservation. Men för att vi ska få detta måste någon bruka skogen. Annars får vi en skog som är ogenomtränglig och inte alls gästvänlig, och det tror jag inte att Vänsterpartiet vill ha.

Hur ska man uppnå detta om skogen inte får brukas?

Anf. 118 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Det är roligt att ledamoten alltid tar replik på mig och alltid säger att han inte tänkte göra det men att han blev så provocerad. Det är bara bra.

I min hemkommun Leksand finns väldigt mycket skog som brukas på ett så trist sätt att man över huvud taget inte kan ta sig in i skogen. Det är till och med ett problem, känner jag.

Vad gäller skogens kulturmiljövärden och skogsvårdslagens brister och otydlighet i hänsynen till sociala värden konstaterade Skogsstyrelsen i en rapport från mars 2018, genom en analys av styrmedel för skogens sociala värden, att det behöver skapas mer tydlighet och genomförbarhet. Det är mitt svar. Det är alltså inte jag som hittar på något här.

Anf. 119 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Kajsa Fredholm nämnde ordet skapas, och det är helt rätt ordval. Jag tänker inte på skapelsen som sådan, som vi kanske också har olika tankar om, utan på att när det gäller skogen är det någon – kanske inte främst vår Herre utan skogsägaren – som genom att bruka skogen skapar och formar den så att det blir den skog vi efterlyser för att kunna plocka bär och svamp i, för att kunna ha en orienteringstävling i och för att ha en fin vandringsslinga i. Det skapas inte av sig självt. Om naturen får sköta sig själv blir det en skog som ingen kan eller vill gå in i.

Skogsägare är med och formar sin egen skog, och det upplever jag att bland andra Vänsterpartiet missar i skogsdebatten. Skogen blir inte till av sig själv, utan det är någon som sköter den och ser till att den blir så fin som vi önskar. Sedan är den fin fram tills den avverkas, men då är det i stället något annat skogsområde som har kommit upp i den åldern.

Det är det som är vitsen med det småskaliga skogsbruk som vi har i Sverige. Man hittar alltid skogar som har det som Vänsterpartiet efterlyser. Man hittar alltid skogar med höga naturvärden – just för att vi har 330 000 olika markägare som sköter skogen efter eget huvud. Det är det som är det viktiga, att någon sköter skogen och att någon har skapat den. Detta glömmar Vänsterpartiet bort i debatten.

Anf. 120 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Det var ingen fråga, men absolut: Man ska sköta sin skog. Jag vet inte varför ledamoten tror att vi i Vänsterpartiet glömmar bort det. Man ska dock sköta den på ett bra sätt – så är det. Vi anser inte att det svenska skogsbruket i sin helhet är tillräckligt hållbart, så det är bra att våra skillnader framförs här.

Vi behöver nå klimatambitioner, och vi behöver bevara en hög biologisk mångfald. Vänsterpartiets inställning är att produktionsmålen måste vara underställda miljö- och klimathänsyn. Ett hållbart skogsbruk kan inte uppnås om råvaruförsörjningen får styra hur våra skogar brukas.

Jag vet också att det finns många små och medelstora skogsägare som är duktiga på att sköta sina skogar. Så är det, och så ska det fortsätta att vara. Men vi har ett problem i dag eftersom vi har ett industriellt uttag ur skogen som gör att den biologiska mångfalden försämras.

Anf. 121 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Skogen engagerar. Man skulle kunna stå länge här i talarstolen, men jag har ett ganska kort anförande. Jag tänker fokusera på det allra viktigaste i den här frågan just nu.

För många av oss som lever och verkar på landsbygden är skogen en naturlig del av livet. Det har den varit så länge människor har bott och levt där. Den har varit själva grunden för skapandet av välstånd, både lokalt och i Sverige som nation. Den är helt avgörande för det samhälle vi ser i dag. Det har den varit länge, det är den fortfarande och det måste den få fortsätta att vara.

Att leva nära den skog man äger, tillvarata det den ger, vårda och förvalta den för kommande generationer och samtidigt få del av det som tidigare generationer har lämnat efter sig är inte bara en form av företagande utan ett sätt att leva. Det lockar människor att bo kvar eller att flytta ut på landsbygden. För mig är det sättet att leva starkt förknippat med frihet. Det finns en känsla av frihet i att äga, bruka och förvalta.

Herr talman! Den som brukar skog har ett ansvar för att värna de gemensamma nyttor som skogen genererar. Vi liberaler tror på individens förmåga att fatta kloka beslut som är väl avvägda. Vi tror på frihet under ansvar. Som liberal värnar jag och mitt parti skogsägarnas rätt till sin egendom.

Något som är viktigt här är vårt ansvar som lagstiftare. Vårt ansvar är att se till att de regelverk som finns är ändamålsenliga, rättssäkra och effektiva. Miljönyttan och äganderätten måste balanseras mot varandra, och där behöver vi hitta en bättre balans.

Under det senaste decenniet har vi sett en utveckling inom miljörättens område som innebär att enskilda skogsägare nu får se sina livsverk slås i spillror. De förlorar rätten att bruka sin skog utan att få rätt till ersättning,

ibland med tveksam miljönytta. Det är en ordning som är helt ovärdig en rättsstat.

Det som har förvaltats under århundraden, ofta av samma familj, och som skulle lämnas över till nästa generation går förlorat. Man straffas helt enkelt för att man sköter sin skog på ett sätt som skapar höga naturvärden. Så kan vi faktiskt inte ha det. Som skogsägare måste man vara trygg med att man får ersättning om man fråntas rätten att bruka delar av sin skog.

Herr talman! Nuvarande artskyddsbestämmelser får helt orimliga följder. Förekomsten av ganska vanliga arter får långtgående konsekvenser, och när avverkningar stoppas drabbas skogsägande familjer hårt. Äganderätten är ett liberalt grundfundament, och när den inskränks ska det ske på legitima grunder.

De verktyg vi har för att skydda den biologiska mångfalden behöver reformeras så att de blir mer ändamålsenliga. Nuvarande artskyddsbestämmelser har varit föremål för tidigare inlägg här i dag. Så som de ser ut nu är de varken ändamålsenliga eller proportionerliga. Det är ingen överdrift att säga att det system vi har är ett oskick. Här har vi ett jobb att göra, och ett jobb görs.

Herr talman! Jag är därför otroligt glad över att regeringen nu har presenterat en revidering av artskyddet. Det är på gång och kommer att landa i riksdagen i vår. Jag är lättad – jag hittar faktiskt inget bättre ord – över att vi nu ser till att införa en rätt till ersättning vid artskyddsinskränkningar. Om det är någon fråga som har fått mig att ligga sömlös på nätterna under den här mandatperioden är det just denna.

Senare i vår kommer vi att säkerställa att det införs en rätt till ersättning. Det är i och för sig inte det förslaget vi ska debattera här i dag, men det är så viktigt att jag precis som tidigare talare ändå vill lyfta upp det. Det är ett viktigt steg i arbetet med att städa upp i ett byråkratiskt haveri.

Samtidigt som vi gör detta ökar vi incitamenten för skogsägare att vårda sin skog långsiktigt och hållbart på ett sätt som främjar den biologiska mångfalden utan att de riskerar att drabbas ekonomiskt. Det är bra för skogen, det är bra för Sverige och det är framför allt bra för svenska skogsägare.

Vi kommer att debattera propositionen senare här i vår, och det är inte långsökt att säga att det är den enskilt viktigaste fråga som vi kommer att stå inför och fatta beslut om under den här mandatperioden när det gäller skogspolitiken. Det är en viktig kugge i uppställningen av det system som åtta år av socialdemokrati lämnade efter sig.

Men mer finns att göra. Det här är ett steg, men mer kommer. Det ser jag fram emot.

(Applåder)

Anf. 122 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 från Centerpartiet som avser EU:s inflytande över den svenska skogspolitiken.

I helgen besökte jag Ockelbo tillsammans med min partiledare Elisabeth Thand Ringqvist för att lyssna på skogsägare som drabbats av stormen Johannes. Berättelserna tog rätt hårt. Många är väldigt frustrerade och nedslagna efter att familjens sparande slagits i spillror. Det känns i hjärteroten, inte minst för dem som drabbats.

Budskapet från de skogsägare vi träffade var tydligt: Det måste bli så lätt som möjligt att få ut den stormfällda skogen. Detta har vi i Centerpartiet, via vår partiledare, lagt fram förslag om i dag.

Herr talman! Skogsstyrelsens bedömningar indikerar att skog till ett värde av cirka 5 miljarder kronor har fallit i stormen. Hur stor del av värdet som gått förlorat är svårt att säga; det beror på hur skadade enskilda träd är. Men det är betydligt dyrare att avverka stormskadad skog, vilket gör att insatskostnaderna blir högre än normalt, för att inte tala om riskerna för den egna säkerheten med att jobba i stormfälld skog, med rotvältor, träd i spänn med mera.

Virket behöver tas ut ur skogen innan sommarvärmen kommer, så det är ganska snabba puckar. Det är för att man ska undvika svärmning av till exempel granbarkborre och märgborre. Om stora mängder fallna träd ligger kvar i skogen riskerar det att ge gynnsamma förhållanden för skadeinsekter, som i sin tur kan ge stora skador på den skog som har klarat sig undan stormskador. Därför är det avgörande att skogsägarna får möjlighet att avverka skogen snabbt.

Herr talman! Trots att skogen är stormskadad krävs det avverkningsanmälan, som har tre veckors överklagandetid, och man får inte avverka förrän sex veckor efter att anmälan har gjorts. Det är normaltillståndet. Just nu är det instrumentet kanske lite trubbigt med tanke på hur snabbt den här skogen måste ut.

Jag har sett att Skogsstyrelsen nu har gått ut med att man kommer att ge viss dispens och minska handläggningstiden i en del fall. Man lägger också mer resurser på att hjälpa och informera drabbade skogsägare.

Jag har också hört att olika medlemsorganisationer, Skogen och LRF har så kallade informationslinjer dit man kan ringa om man inte mår bra. Det här handlar ju inte bara om ekonomi, utan det handlar också om välmående. Man har ju många gånger tagit över skog, kanske från släktingar som har lagt ned enormt mycket tid och svett på att se till att skogen är så fin som möjligt, så jag kan förstå att man också behöver den delen. All heder åt alla er som har inrättat den här typen av stöd!

Men, herr talman, som läget är nu går det tyvärr likafullt att överklaga för utomstående, vilket just nu sker på systematisk nivå från olika aktivistgrupperingar. Risken i det här läget är att skogsägare inte hinner rädda det fallna virket, och då finns risken att stormskadad skog går till spillo och blir värdelös.

Därför har Centerpartiet i dag via vår partiledare föreslagit att vi tillfälligt ska ändra i artskyddsförordningen och öppna upp för generella undantag i artskyddet men också när det gäller avverkningsanmälan vid extrema händelser som stormar eller kanske bränder.

Vi behöver faktiskt en katastroflagstiftning i Sverige. Det fattas i skogsvårdslagen och i artskyddsförordningen i dag. Det vi vet säkert är ju att det kommer fler stormar och fler bränder. Då behöver vi också göra någonting som lagstiftare för att skogsägarna ska känna trygghet och förutsägbarhet om det skulle hända.

Historiskt är det ytterst sällan vi ser stormskador som dessa, och tur är väl det. Enligt Skogsstyrelsen kan stormen Johannes ha orsakat de största stormskadorna på tio år.

Trots att de ändringar som Centerpartiet föreslår i skogsvårdslagen och i artskyddsförordningen är permanenta ska de bara brukas i undantagsfall.

I de här särskilda fallen betyder det att när skogsägarna är hårt drabbade ska vi inte sänka dem med byråkrati. Det tror jag att väldigt många är överens om.

Herr talman! Regeringen föreslår nu ersättning till skogsägare när skogsbruk stoppas på grund av artskydd, och det är bra. Det är faktiskt väldigt bra. Men det finns några utmaningar som jag tänkte att jag skulle peka på – inte med betalningen, för det är plåster på sårn till skogsägarna. Men det finns problem med att en del – inte alla – framställer det som att det här skulle vara något som stärker äganderätten. Det är det inte riktigt, även om det är bra. Jag är rädd att det snarare är så att staten ges större möjligheter att använda skattepengar för att köpa ut privatpersoners egendom och kringskära välstånd på landsbygden.

Missförstå mig inte! Jag sa att förslaget är bra. Jag är övertygad om att de flesta partier faktiskt vill skapa en annan ordning i skogspolitiken, och det här kan absolut vara en viktig komponent i det. Men att hantera äganderätten ur perspektivet att inskränkningar är något självklart och att den som drabbas av inskränkningar ska vara glad för att den får betalt riskerar att leda fel. Det förminskar ju äganderätten till att handla om att få ersättning eller bli utan i ett system där inskränkningar av privat egendom konstitigt nog har blivit universallösningen på alla målkonflikter. Så borde inte valet behöva se ut.

Herr talman! Statliga ingripanden där enskildas bestämmanderätt över sin egendom blockeras borde faktiskt vara en sista utväg, en nödlösning som tas till för att den enskildes egendom är avgörande för väldigt viktiga samhällsintressen. I ett sådant läge är ersättningsfrågan givetvis central. Därför är rätten till ersättning principiellt korrekt, men det stärker inte äganderätten. Det löser inte alla skogsägares problem, och som enskild reform har det potential att göra viss skada för samhällsekonomin om man ser det som en tillräcklig standardlösning.

Den som investerar i skogsmark gör det i syfte att kunna bruka den många gånger, ofta över flera generationer. Det innebär att man bär kostnaden när man skaffar marken. Därefter bär man kostnaden hela vägen fram till dess att man ska avverka. När man väl har avverkat har man också kvar marken och kan skapa nya värden ur den.

Herr talman! Det här är också grunden för jobb i skogen, jobb inom transport och jobb i industrin, stora exportintäkter för Sverige, väldigt mycket skattekraft och allehanda investeringar på landsbygden.

Ersättningsfrågan avgränsar värdeskapandet till enbart värdet på marken för individen och missar lite grann samhällsnyttan i förädlingsled. Men förhoppningsvis kommer man att få bukt med det eftersom detta nu ska resultera i en proposition.

Har man en politik som år för år ska ersätta statliga inskränkningar i privat egendom kommer det – jag upprepar det, och jag tror att det finns en del här inne som håller med – över tid att socialisera mer skog. Det vill inte Centerpartiet och flera andra partier. Risker är i så fall att man kastar skattepengar på att lägga en död hand över mark, slå ut jobb, underminera industri och sänka Sveriges export.

Herr talman! En bättre skogspolitik borde egentligen sträva efter att minska antalet inskränkningar och helst göra dem tidsbegränsade, för det minskar risken att man av oaktsamhet skapar en skattefinansierad socialiseringsmaskin som gradvis tuggar i sig privatpersoners egendom. Det låter

lite hårt, men jag tyckte att det var lite elegant uttryckt om jag får säga det själv.

När det gäller ersättningen föreslås 125 procent i ersättning. Men jag hoppas att regeringen tänker på det här: Skatteverket har, särskilt när det gäller fjällskogsbönder som ska få 125 procent i ersättning när de av olika anledningar inte får avverka, varit ute och gjort gällande att intrångsersättningar ska beskattas som inkomst av näringsverksamhet och då på hela beloppet. Det är väldigt olyckligt för alla, inte minst för dem som kanske har lånat pengar på hela beloppet. De kan fortfarande bli skyldiga att betala när de har blivit av med skogen. Skatteaspekterna behöver alltså redas ut eftersom osäkerheten är stor.

Med det här sagt tycker jag att principen om ersättning är riktig. Ska det här leda till förbättringar i praktiken krävs det att skogsutredningens förslag faktiskt genomförs, gärna i sin helhet, och att den försenade översynen av artskyddet leder till något meningsfullt.

Nu ser jag att tiden rasar iväg. Avslutningsvis ska jag bara återigen säga att principen om ersättning är rätt och riktig. Det ska jag rikta till regeringen. Den komponent som regeringen nyligen levererade känns väldigt rimlig. Däremot löser detta inte de verkliga problemen för skogsägare, och det leder inte till vare sig färre eller tidsbegränsade inskränkningar.

Vi får helt enkelt ha tålmod och se vad övriga delar av skogspolitiken levererar före sommaren.

(Applåder)

Anf. 123 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! I kväll har vi debatterat skogen, och eftersom jag inte kunde ta replik hoppas jag kunna bjuda upp lite till dans. Det är nämligen så att en fördel med att vara sist i debatten är att man hinner tänka efter lite när det gäller vad de tidigare i talarlistan sagt. Jag tänkte därför börja från början.

Martin Kinnunen från Sverigedemokraterna menar att det inte går att utvärdera vår skogspolitik, för skogsvårdslagen är från 1993. Då, herr talman, var jag tre år gammal. Jag tycker att detta var länge sedan, och mycket har hänt sedan dess. Vi har som nation gått med i EU, och Parisavtalet har tillkommit, liksom Kunming-Montreal-avtalet.

Det är dags att utvärdera och välja en ny kurs för svensk skogspolitik. Det är fullt möjligt, för vi vet redan i dag vad som är fel med den. Det har utredningar och myndigheter och rapport efter rapport redan visat.

Efter EU-inträdet har vi varit förbundna att rapportera hur det går för Sveriges natur och hur det går för Sverige att jobba för art- och habitatdirektivet. Vi ser i artikel 17 i art- och habitatdirektivet svart på vitt att vi missar våra miljömål vad gäller skogen.

Det finns bara en skogstyp i Sverige som har gynnsam bevarandestatus, och det är fjällbjörkskogen. Cirka 40 procent av arterna och 20 procent av de livsmiljötyper som rapporterats in har inte gynnsam bevarandestatus i alla regioner där de förekommer.

Det här är svart på vitt, och med den vetskapen är det helt rimligt att vi som politiker också funderar på hur vi kan lägga om skogspolitiken så att vi faktiskt kan nå de mål som för övrigt inte någon byråkrat i EU har bestämt – det är vi politiker som fattat beslut om dem. Det är dock så det låter, som att detta är någonting som onda byråkrater i EU som bara vill

svensk politik och svensk natur illa har hittat på. Men där sitter ju våra partigrupper med och förhandlar och formar de här målen tillsammans. Det här är alltså ingenting som vi kan skylla ifrån oss kring, utan det är något som har beslutats på demokratisk väg. Det är mål som vi sedan utvärderat och som det svart på vitt visat sig att vi inte når.

Jag tänker också på det som sades från Moderaternas håll om äganderätten. Jag vill säga med full kraft, herr talman, att det är ett himla hycklande om äganderätten. Vad den här regeringen har gjort är att ta bort möjligheten för kommuner att lägga veto mot urangruvor. Hela gruvindustrin ska kunna lägga en våt filt över hela landsbygden.

Där, mina vänner, ska vi prata om äganderätten. Det handlar alltså om människor som har bott och verkat i generationer och som kanske har tänkt lämna detta efter sig till de kommande generationerna. Där finns dock ett inmutat område som är gigantiskt, och man har ingen möjlighet att ha någon typ av inflytande. Där är vi helt i händerna på utländska investeringsföretag – rena skojarföretag. Man har ingen makt eller möjlighet att påverka.

Som tidigare har nämnts är äganderätten i skogen stark. Det skulle krävas två riksdagsval och två olika parlament efter varandra för att ändra på detta. Men bara för att man har en skog eller en annan ägodel – låt oss ta en bil som exempel – betyder det inte att man bara för att man har en bil i Sverige kan strunta i hastighetsbegränsningar. Man måste faktiskt vackert besiktiga sin bil, och man måste sätta på rätt däck under rätt period. Det betyder att man har ett ansvar när man har ett ägande. Samma sak måste självklart gälla skogen.

Det har talats varmt i denna kammare före mig om frihet under ansvar – och vad betyder det? Jo, det betyder egentligen att det är fritt fram. Jag undrar uppriktigt talat hur många av er som har debatterat den här skogsfrågan som vet hur en naturskog – en urskog – i Sverige ser ut. De är väldigt ovanliga, så passa på att åka dit innan de sista avverkas.

Det är alltså inte virkesåkrar som vi pratar om när vi pratar om de sista hotade arterna. Det är inte heller någonting som människan är med och skapar genom motorsågar eller stora maskiner. Då blandar man kanske ihop naturvårdsfrågan med betesmarker eller slätterängar, för där behöver vi ha en kontinuerlig störning. Vad gäller naturskogar – urskogar – är dock tid den viktigaste ingrediensen för att skapa liv där, inte motorsågar och inte maskiner.

Det kan finnas hagmarker, slätterängar och andra naturtyper som faktiskt behöver att vi människor är där och hjälper till. Det gäller inte minst att frigöra vattenflöden i våra floder, bäckar och rinnande vatten. Där kan man också prata om äganderätten.

Jag tackar Moderaterna och Socialdemokraterna för det tidigare riksdagsseminariet som handlade om konflikten om dammar och de småskaliga vattenkraftverken. Det vi dock glömmer är markägarrätten som handlar om människors och bygdens möjlighet att fiska. Där ska vi prata om markägarrätt, för detta är helt beroende av vad som händer uppströms. Där har man från den här regeringens sida valt att pausa lagstiftningen, som vi för övrigt gemensamt har kommit överens om både i Sveriges riksdag och inom EU.

Jag tänkte också på det som kallas frihet. Hur stor är friheten för våra svenska skogsägare i dag? Vi har tidigare hört att det är cirka 3 procent som väljer att bruka sin skog hyggesfritt. Vad beror det här då på? Det

beror inte på dålig lönsamhet eller att det är omöjliga skogar att bruka på det här sättet. Vi borde säga som det är: Vi har ett marknadsmisslyckande vad gäller skogen.

Vilka är det som är skogsrådgivare i Sverige? Det är inte främst Skogsstyrelsen, utan det är skogsindustrin själv. Där, herr talman, kommer vi till kärnan i hela den här debatten. När ni, kära kollegor, pratar om skog och skogspolitik pratar ni om skogsindustripolitik. Vi har i riksdagen ett skogsindustrinätverk, men vems lönsamhet handlar det om? Vems perspektiv tar vi?

Sett över längre tid har förädlingsvärdet för skogsnäringen i bnp minskat. På 1980-talet var det i genomsnitt 4,6 procent. Det var 3,5 procent på 1990-talet och 2,8 procent under 2000-talets första decennium. År 2021 låg det på 2,2 procent. Det är alltså denna näring vi ser vår regering sitta högt och långt uppe i knät på.

Hur ser det då ut för skogsägarna? Södra Skogsägarna redovisar en typgårdslönsamhet och visar inkomster och utgifter. Lönsamheten för skogsägare i södra Sverige är cirka 2 217 kronor per år och hektar före kapitalkostnader. Beaktar man också kapitalkostnader för en hektar skog är det svårt att göra vinst. Detta visar också statistiken.

Av landets cirka 310 000 skogsägare hade 48 700 någon form av inkomst från skogsbruket under perioden 2011–2017. Samtidigt gick 60 procent med förlust, 17 procent redovisade nollresultat och endast 20 procent gick med plus. Jag hoppas att ni antecknar, för det här är de ni säger er värna men som ni inte för er politik för. Det genomsnittliga överskottet bland dem som redovisade ett överskott var knappt 91 000 kronor.

Den senaste tiden har virkespriserna ökat, och det har hjälpt lönsamheten. Detta är inte på grund av politik, utan det beror mer på hur världen ser ut med oroligheter och marknadsflöden. Vi skulle dock på riktigt behöva en politik som fokuserar på den enskilda markägarens lönsamhet framför industrins. Samtidigt gör stora SCA en vinst på kanske 3–4 miljarder efter skatt, så det går väldigt bra för dem.

Det är också viktigt att beakta vad en skogsägare vill med sin skog. I senaste Skogsbarometern var det bara cirka 12 procent som svarade att god löpande avkastning betydde mest. Viktigast var svarsalternativen känslan av att äga skog, god långsiktig investering och rekreation och jakt.

EU har också granskat Sverige särskilt för kartellbildningar på grund av marknadsmisslyckandet där man helt enkelt låter en industri plocka rusinen ur kakan.

Vad gäller jobben, då? Jo, antalet sysselsatta inom skogsindustrin minskade mellan 1990 och 2020 med 60 procent. Även antalet sågverk i landet har under lång tid minskat kraftigt, samtidigt som vi avverkar mer.

Det är ett mönster som vi ser. Vad gäller lantbrukare, sågverk och besättningar går vi i riktning mot allt färre men allt större. Detta är alltså inte en lokal ekonomi som gynnar bygden. De flesta jobb som skapas hamnar i eller nära tätorters industrier.

En studie visar att endast 3 procent av dem som är sysselsatta inom plantering och röjning är svenska medborgare. En övervägande majoritet kommer från Östeuropa. Jag hoppas att fler partier vill titta på vad det betyder för dessa människor, som sällan har bra kontrakt eller möjligheter.

Det är inte avverkningsnivåerna som påverkar sysselsättningen. Det låter ofta som att det blir fler jobb ju mer vi avverkar, men med ett mer varierat skogsbruk skapas fler affärsmöjligheter. Vi skulle kunna satsa på lokala värdekedjor samtidigt som avverkningsvolymerna skulle kunna minska något.

Herr talman! Jag skulle vilja avsluta med någonting som ligger mig varmt om hjärtat och som jag har varit inne på tidigare, nämligen orättvisan mellan stad och land i skogspolitiken.

De som bor och verkar på landsbygden ser ett stort värde i skogen runt omkring. Skogen kan faktiskt vara anledningen till att människor valde att bosätta sig där. Det finns ett stort värde för exempelvis rekreation, jakt, bär och turism. Man har lokalkännedom och en relation till platsen. Beslut om avverkning fattas dock ofta över huvudet på dem som bor där.

Kristdemokraterna har pratat om vilket oerhört hårt reglerat skogsbruk vi har. Jag bjuder gärna in till en replik för att få reda på exakt vilken lagstiftning som åsyftas. Det enda jag hört om detta från Kristdemokraterna är att Skogsstyrelsen har sex veckor på sig att handlägga ärendet om man gör en avverkningsanmälan. Om myndigheten inte hinner handlägga det på den tiden är det fritt fram – då blir det automatiskt ett godkännande, som dessutom kan vara giltigt i fem år.

Skogsstyrelsen har bara möjlighet att granska 2,5–5 procent av alla avverkningsanmälningar som kommer in. Det är därför vi i Sverige avverkar skog i blindo.

Miljölagen i all ära, men jag har läst skogsvårdslagen från pärm till pärm. Jag rekommenderar er alla att göra det, för då kommer ni att se formuleringen som säger att man ska ta hänsyn till vattenmiljöer, kulturmiljöer och naturmiljöer såvida det inte påverkar ens produktion. Vi är alltså tillbaka på ruta ett – det är helt frivilligt att göra vad man vill i skogen.

Vi kan jämföra detta med makten att påverka om man bor i en stad. Där har man möjlighet att tycka till om översiktsplaner och detaljplaner och kanske till och med om hur ens grannes hus ska utformas. Personer på landsbygden har ingen möjlighet att tycka till. Man har sex veckor på sig. Det finns inga krav på samråd. Det finns heller inga lagar som säkerställer att sociala hänsyn tas.

Låt oss jämföra det med bygglov. Det är inte så att den som vill bygga skickar in en ansökan och sedan, efter sex veckor, får börja bygga. Den får faktiskt vänta till dess man är säker på sin sak och vet att sociala och miljömässiga hänsyn tas. En sådan ordning skulle vi ha även i skogen.

Herr talman! Jag tycker att den här diskussionen, och hela debatten, har varit väldigt missvisande. För svenska skogsägares och den svenska naturens skull, och för att kunna garantera att framtida generationer ska kunna få plocka blåbär i skogarna, som för övrigt har minskat med 50 procent som en följd av den här politiken, skulle vi behöva garantera att vi kan ha levande skogar även i framtiden. Det kräver en helt ny riktning i politiken.

(Applåder)

Anf. 124 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för inlägget.

Jag vet att ledamoten verkligen brinner för de här frågorna. Vi har dock sällan, eller kanske snarare aldrig, samma syn.

Jag har en fråga till Rebecka Le Moine. Jag reagerade när hon sa någonting i stil med att vi övriga partier enbart pratar om skogsindustripolitik. Jag skulle vilja värja mig mot det.

Jag har varit uppe i den här talarstolen och pratat om skogspolitik många gånger. När jag är ute och träffar folk påminns jag om att det även finns andra aspekter. Det handlar om livet på landsbygden. Många byar existerar bara på grund av skogsbruket. Det handlar om jobb för människor. Det är ju inte så att det dräller av jobb där jag kommer från eller på andra ställen på landsbygden, utan man blir lycklig av dem. Vi jublar om det kommer fem nya jobb till Robertsfors kommun. Det kanske inte betyder någonting i ett större sammanhang eller på ett annat ställe, men där betyder det väldigt mycket.

Skogen är ju också viktig för klimatet, och det finns även många andra aspekter som jag tycker att vi nämner i den här talarstolen.

Jag är dotter till en bonde och skogsägare. Jag vet hur han slet och hur stolt han var över sin skog. Jag vet att även många andra är det och hur ömt de vårdar detta.

Inte med ett ord nämnde ledamoten landsbygden. Därför skulle jag vilja veta: Hur ska statligt styrd och subventionerad plockhuggning, som Miljöpartiet har gått ut med, ge fler jobb på landsbygden än vad som finns i dag?

Anf. 125 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! I de här politiska tiderna, inte minst när man som jag följer natur-, miljö- och klimatpolitiken väldigt noggsamt, är det lätt att känna sig näst intill deprimerad, inte minst vad gäller artskyddet och skogen. Som tur är finns det hopp. Det hoppet hittar man hos markägare, som redan nu ställer om. De väntar inte på ett nytt skifte, utan de jobbar på med framåtanda, stolthet och bygdens bästa för ögonen. De gör det också med lönsamhet. Kanske hade man kunnat stötta dem. Det minsta man kan göra är att inte tala illa om dem från den här talarstolen.

Genom ett mer hyggesfritt skogsbruk går det att förädla på ett mycket bättre sätt. I dag gör vi köttfärs av oxfilé i den svenska skogen. Vi mejar ned skogarna, och mycket går till pappers- och massaindustrin eller till förbränning. Hade vi bara kunnat vänta lite grann, inte bara gå skogsindustrins eller pappers- och massaindustrins ärenden genom att bara leverera till dem, och se till att vi får bra kvalitet i sågat virke hade vi kunnat ha en mycket högre förädling och få en mycket högre lönsamhet. Då hade vi också kunnat få fler jobb på landsbygden.

Därför hoppas jag att Centerpartiet kan se med nya ögon på detta. Det finns fler sätt att främja hyggesfritt. Rådgivning kan vara ett sådant. Ett annat sätt är att inte tala illa om det, som om vi hade en gräns och som om det inte skulle lämpa sig. Ett tredje sätt är att gå hand i hand med alla dem som just nu går före.

Anf. 126 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag kan inte säga att jag är jättenöjd med svaret. Min fråga var: Hur ska det ge fler jobb på landsbygden än vad som finns där i dag?

Anledningen till att jag är så mån om detta är att jag är uppväxt i – och har bott i – ett samhälle som heter Bygdsiljum i Västerbotten. Det är präglad av skog. Sågverket ger jobb till folk i byn och i omgivande byar. Det

håller upp värdet på husen. Det gör att man kan öppna en liten restaurang och ett kafé och ha en affär som går runt. Inget av detta skulle finnas där utan sågverket. Vi skulle heller inte få vägarna reparerade; med tanke på var Bygdsiljum ligger tror jag inte att detta är något man skulle prioritera annars.

Skogen är jätteviktig och ger väldigt många jobb. Jag värjer mig mot det ledamoten säger om att vi pratar ned dem som väljer plockhuggning. Det gör vi absolut inte, så länge skogsägaren själv får bestämma. Det är det som är det viktigaste. Vill man välja plockhuggning är det bara att göra det. Det som jag, liksom Centerpartiet, värjer mig mot är att staten med skattepengar ska subventionera en viss typ av brukandeform som skogsägare tvingas använda. Det tycker jag är fel. Jag tror inte heller att det gynnar klimatet eller jobben.

Min fråga är återigen: Hur ska statligt styrd och subventionerad plockhuggning, som Miljöpartiet också har gått ut med, ge fler jobb på landsbygden? Ledamotens språkrör har varit ute i flera tidningar och sagt att detta kommer att ge fler jobb. Jag undrar: På vilket sätt kommer det att ge fler jobb än vad som finns nu?

Anf. 127 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Jag uppskattar engagemanget från ledamoten Lindahl. Jag tycker dock att jag svarade.

Om man tittar på vad som har hänt nu ser man att vi har förlorat 60 procent av jobben. Det betyder att vi måste gå i en annan riktning. Då tycker jag att man ska jobba utifrån markägarens vilja.

Det förslag som vi har gått fram med, som bland annat handlar om att införa ett bonus malus-system i skogen där markägaren kan ingå ett avtal om att frivilligt och på eget initiativ förbinda sig att bruka skogen hyggessfritt, är ett sätt. Ett annat sätt är att låta Sveaskog, som är ett statligt bolag, gå före, så som man har gjort i vårt grannland Finland. Det har visat sig vara ett bra sätt.

Sedan har vi flera kommuner som redan i dag ställer om. Det är som sagt här hoppet ligger. Flera kommuner har redan ställt om och antagit en ny skogspolitik. Det ger oss lite möjligheter att se på hur detta kan göras på ett bra sätt.

Jag har inte varit så hoppfull, men om vi inte kan vänta utan redan nu ska börja jobba i opposition och närma oss varandra i den här frågan på något sätt kan jag, om ledamoten Lindahl vill, bjuda in till ett samtal där vi kan prata om hur vi kan stötta landsbygden. Jag är själv från de småländska skogarna, och jag vet hur viktigt det är med lokala sågverk.

Tyvär är de större sågverken av pappers- och massaindustrin. Detta är något som har fått kritik från EU – hur man i denna monopolliknande situation ger markägare råd om hur de ska bruka sin skog. Jag skulle säga att det ger en falsk känsla av valfrihet när du har experter som hela tiden mejlar och skickar propåer: Du måste avverka din skog, för annars kommer det här och det här dåliga att hända.

Detta behöver vi göra något åt, och jag skickar gärna en sådan inbjudan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)

§ 13 Övergripande miljöfrågor

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26:MJU7
Övergripande miljöfrågor
föredrogs.

Anf. 128 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag miljö- och jordbruksutskottets betänkande *Övergripande miljöfrågor*, det årliga betänkandet om sådant som inte riktigt passade in någon annanstans.

Det handlar bland annat om tillståndsfrågorna, som kanske är det som är av högst dignitet om man ska försöka ranka de olika sakområden som omfattas av det här betänkandet. Här finns också en del förslag från oppositionspartierna, som jag noterar.

Herr talman! Det här är annars ett område där oppositionspartierna är offside för länge sedan. Domaren har för länge sedan blåst av och gett bollen till Tidöpartierna.

Miljöutredningen levererade sina två första delbetänkanden under 2024 och 2025, och vi har inte haft ett så intensivt arbete vad gäller tillståndsprocesserna och miljöbalken sedan Göran Perssons tid, när man lade grunden till de problem som vi ser i dag.

Herr talman! En ny myndighet håller just nu på att inrättas, som ska ta över ansvar från andra myndigheter för att korta och effektivisera tillståndsprocesserna. Branschen har välkomnat utredningarnas slutsatser och arbetet med den nya myndigheten.

Förra veckan kom Miljöutredningen med sitt tredje och möjligen sista delbetänkande. Vi kan nu konstatera att ett omfattande utredningsarbete är slutfört. Delar av arbetet har redan nu tagits om hand, och beslut har fattats här i kammaren. Nu finns alla underlag på plats för att implementera förkortade och effektivare tillståndsprocesser på riktigt.

Herr talman! Förslagen i det tredje delbetänkandet innebär bland annat att instanskedjan förkortas och begränsas till högst tre instanser. Utredningen föreslår även att dispensgrunderna för Mark- och miljööverdomstolen begränsas i sådana mål som den domstolen prövar som sista instans. Dessutom föreslås att en avgift införs för att överklaga beslut till mark- och miljödomstol och till Mark- och miljööverdomstolen. Förslagen innebär också att detaljplaneprocessen förenklas och förtydligas. Detta är mycket välkomna förslag som jag hoppas ska kunna implementeras under de kommande åren.

Herr talman! Detta betänkande inkluderar även torvfrågorna, så jag tänkte avslutningsvis lyfta betydelsen av ett livskraftigt och ansvarsfullt svenskt torvbruk.

Herr talman! Sverige saknar brunkolsgruvor, oljefält och naturgas. I brist på dessa fossila industrier har den svenska torven blivit en måltavla för en alltmer radikaliserad miljörelse. Genom illegala sabotageaktioner försöker man utmåla torvbruket som ett slags globalt klimathot, men sanningen är att inget kunde vara mer felaktigt.

Herr talman! Låt oss titta på proportionerna. Torvbruk bedrivs i dag på en försvinnande liten del av vår mark. Vi talar om ungefär en halv procent av de redan dikade torvmarkerna i Sverige. Det är en mikroskopisk yta i förhållande till de miljontals hektar som redan läcker växthusgaser på

grund av historisk dränering. Att angripa denna lilla men livsviktiga näring är inte bara oproportionerligt – det är direkt kontraproduktivt för svensk livsmedelsförsörjning.

Herr talman! Det talas ofta om utsläpp men sällan om det nödvändiga koldioxidstoppet. Genom ett ansvarsfullt torvbruk skördar vi torv från marker som redan är dränerade och som därmed står och blöder koldioxid varje dag. Genom att bryta torven på dessa ytor och därefter restaurera och återvåta marken sätter vi stopp för det pågående läckaget. Vi förvandlar en läckande utsläppskälla till en framtida kolsänka eller en produktiv skog. Det är miljöpolitik i praktiken, inte bara genom plakat och vägblockader.

Herr talman! I den osäkra värld vi i dag lever i är torv en strategisk tillgång. Det är fundamentet för våra skogsplantor och för vår inhemska odling av exempelvis gurka, tomat och kryddor. Utan torv tvingas vi importera alternativ såsom kokosfiber från Asien, en produkt som kräver enorma mängder vatten i torra regioner och fraktas över halva jordklotet. Att byta svensk kvalitetstorv mot långväga import är varken miljömässigt eller ekonomiskt försvarbart. Vi behöver en politik som ser torven som den resurs den är och inte ger vika för olika ligistgruppers krav.

Anf. 129 AIDA BIRINXHIKU (S) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten Martin Kinnunen för anförandet!

Nu börjar mandatperioden närma sig sitt slut, och därför hade det varit väldigt intressant att höra hur ledamoten och Sverigedemokraterna tycker att det har gått så här långt.

Vad gäller tillståndsprocesserna nämnde ledamoten att det är den fråga i betänkandet som har högst dignitet. Det fanns också en bred samsyn här i kammaren om att ändringstillstånd borde vara huvudregel. Trots att det finns ett färdigt och väl underbyggt förslag från Miljöprövningsutredningen, som den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen tillsatte, valde regeringen och Sverigedemokraterna att inte gå vidare med det. Jag undrar helt enkelt om anledningen är att Sverigedemokraterna är nöjda med nuvarande ordning och vill behålla den.

Min andra fråga, herr talman, handlar om tillståndsprocesserna för vindkraft specifikt. De omfattas också av det här betänkandet. För ett tag sedan var Sverigedemokraterna väldigt missnöjda med att de inte hade blivit involverade i de beslut som fattades gällande Kriegers flak och Kattegatt Syd, där regeringen gav grönt ljus för dessa havsbaserade vindkraftsprojekt. Sverigedemokraterna krävde att få involveras, men klimat- och miljöministern sa nej.

Jag undrar helt enkelt vad som gäller nu. Har Sverigedemokraterna fått igenom att denna typ av ärenden ska samordnas med dem i Regeringskansliet? Vad berodde missnöjet på? Innebär det att dessa projekt hade fått ett nej om Sverigedemokraterna hade fått bestämma?

Jag skulle också vilja gå vidare till utredningen *Vindkraft i havet*, som Sverigedemokraterna också var väldigt missnöjda med. Det blev en utredning, men det har inte blivit något av förslagen. Handlar det om att Sverigedemokraterna har stoppat dem från att dyka upp på propositionsförteckningen?

Anf. 130 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Åtta förlorade år skulle jag säga att tillståndprocesserna innebar under den socialdemokratiska regeringen. Det som vi fyra partier tillsammans har gjort är att nu lägga grunden för ett omfattande och genomgripande arbete med tillståndprocesserna. Det har tagit tid.

Visst kan man hänvisa till en tidigare utredning med ett litet förslag och år efter år i debatter fråga varför just det förslaget inte har genomförts. Men nu har vi förslag till omfattande förändringar, där vi gör om tillståndprocesserna i grunden. Det arbetet pågår steg för steg.

I fråga om problemen vad gäller ändringstillstånden har jag i grunden inte någon annan åsikt, men vi måste reformera tillståndprocesserna steg för steg.

Nu är det 2026. Nu finns det ett beslut om den nya myndigheten. Vi har tre färdiga delbetänkanden från Miljöutredningen. Nästa steg är att fatta beslut om förändringar i miljöbalken, också de mer omfattande sådana som jag kort redogjorde för i mitt inlägg.

Herr talman! Det kom också frågor gällande havsvindkraft och tillstånd. Jag kan bara konstatera att Sverigedemokraterna inte fattar den typen av regeringsbeslut, för vi är inte en del av regeringen. Det gör vi alltså helt enkelt inte. Jag kan inte spekulera över hur det hade sett ut om vi hade ingått i regeringen.

Annars kan jag konstatera att svensk vindkraft går ganska dåligt. Man kannibaliserar sig själv. Lönsamheten är låg. Det finns ingen investeringsvilja i dag när det gäller havsvindkraft. Vi ser ju hur det går för Danmark. Det finns ingen vilja där heller.

Anf. 131 AIDA BIRINXHIKU (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaren! Jag tycker att det börjar bli lite tröttsamt att hela tiden titta tillbaka på vad den tidigare regeringen gjorde eller inte gjorde. Först klagas på att den tidigare regeringen inte gjorde någonting. När den tidigare regeringen sedan presenterar ett förslag som Martin Kinnunen inte verkar ha någon annan uppfattning om väljer Sverigedemokraterna ändå att inte gå vidare med det.

Sverigedemokraterna måste bestämma sig: Tycker man att ändringstillstånd borde vara huvudregel får man ändra på den nuvarande ordningen. Det finns ett färdigt och väl underbyggt förslag. Varför går inte Sverigedemokraterna vidare med det?

Jag ska också ta upp vindkraften. Ingen vill investera, säger ledamoten Martin Kinnunen. Jag skulle snarare säga att problemet är att spelreglerna har förändrats. Det ser vi bland annat i de försämrade förutsättningarna för att ansluta till stamnätet. Det var ett beslut som fattades direkt när regeringen och Sverigedemokraterna kom till makten, och det är en följd av skrivningar om havsbaserad vindkraft som finns i Tidöavtalet.

Jag noterar också att jag inte fick något svar om utredningen *Vindkraft i havet*. Där var det ett minst lika stort missnöje över att Sverigedemokraterna inte hade involverats i utredningen.

Nu kom utredningen med ett förslag om hur man kan snabba på tillståndprocesserna för havsbaserad vindkraft, vilket är det som vi debatterar just nu. Jag undrar om anledningen till att de här förslagen inte har dykt upp på propositionsförteckningen är att Sverigedemokraterna till slut har

fått det inflytande som de har efterfrågat och då stoppat den här typen av förslag från att bli verklighet.

Prot. 2025/26:61
21 januari

*Övergripande
miljöfrågor*

Anf. 132 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! När det kommer till vindkraften kan jag konstatera att priserna blir väldigt låga när det blåser. De blir alltför låga. Den utveckling vi ser på marknaden är att vindkraftverken helt enkelt måste stängas av. Trots fler vindsnurror har de alltså producerat mindre el under det senaste året. Förlusterna i branschen är omfattande. Nedskrivningarna för Vattenfall och andra bolag är på flera hundratals miljoner varje år.

Vi har fått ett energisystem som inte är i balans och som gör att vindkraften i dag inte är konkurrenskraftig. Vi har inga bolag som är beredda att investera vad det kostar att bygga havsvind i dag. Det är inte attraktivt.

Det är också därför vi behöver mer leveranssäker energi. Det är därför Tidöpartierna har gått vidare med just investeringar i kärnkraft. Det kommer också att gynna vindkraftens lönsamhet.

Utredningen bereds på Regeringskansliet. Detta med tillståndsprocesserna är ett omfattande arbete. Om man varje år ska gå in och pilla i miljöbalken och fixa till småsaker kommer det att skapa större problem än vad som är nyttigt. När vi ändrar tillståndsprocesserna, flyttar saker till en ny myndighet och ser över hela miljöbalken kommer det initialt att skapa väldigt stor nytta men också problem. Det är ju en förändring. Ska vi förändra lagstiftningen ännu mer kommer vi att skapa än mer problem och osäkerhet. Därför är det rätt att ta saker steg för steg.

Vi tvingas också implementera EU-lagstiftning på det här området, vilket rör till det hela ännu mer. Det är helt enkelt tid det handlar om. Vi behöver ha förslag på plats, och vi behöver göra saker vid rätt tillfälle.

Anf. 133 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, Martin Kinnunen, för anförandet! I vanlig ordning får vi höra om torvens förträfflighet.

Jag tänkte lyfta fram en annan fråga som Sverigedemokraterna också ofta pratar om, nämligen vikten av att bekämpa brottslighet och återupprikta lag och ordning i vårt land. Det är en ambition vi delar.

Vi ser hur en alltmer organiserad och cynisk miljöbrottslighet har brett ut sig de senaste åren. Det handlar inte om enstaka misstag utan om kriminella nätverk som tjänar enorma summor på att dumpa giftigt avfall, bedriva illegal jakt och plundra våra gemensamma naturresurser. Denna brottslighet hotar inte bara vår miljö och hälsa, utan den konkurrerar också ut seriösa, laglydiga företag. Den är en del av den skuggekonomi som göder annan grov brottslighet.

Min fråga till ledamoten är därför: Hur ser Sverigedemokraterna på prioriteringen att bekämpa miljöbrottsligheten? Är partiet berett att avsätta specifika och ökade resurser till polis, åklagare och tillsynsmyndigheter för att säkerställa att miljöbrott inte hamnar i skymundan för annan, mer synlig brottslighet?

Anf. 134 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Tack, Stina Larsson, för frågorna!

Den organiserade miljöbrottsligheten har jag själv fått uppleva på mycket nära håll i Botkyrka kommun i södra Stockholm där jag bor. Ännu

efter flera år inträffar det att soptippen börjar brinna och luktar väldigt illa. Även i mitt eget bostadsområde drabbas vi av det.

Detta är definitivt en fråga som behöver ökat fokus. Jag tycker också att det har gjorts väl avvägda satsningar under mandatperioden.

Jag upplever också att det finns en betydligt större kunskap och ett större intresse från våra rättsvårdande myndigheter och från de myndigheter som sysslar med tillsyn. Jag upplever också att kompetensen har höjts på kommunal nivå, i alla fall i min hemkommun. När jag talar med tjänstemän som jobbar med de här frågorna märker jag att det finns en helt annan typ av beredskap för den här typen av risker.

Anf. 135 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Jag instämmer i att myndigheterna i många sammanhang med ökad kunskap har steppat upp i de här ärendena. Ledamoten håller med om att miljöbrott är allvarligt, vilket ju är bra.

Men att bekämpa den här typen av avancerad ekonomisk brottslighet kräver mer än bara generella löften och mer kunskap. Det kräver specialistkompetens. Det kräver underrättelsearbete för att kartlägga nätverken. Det kräver expertis för att säkerställa bevisen i komplexa miljöärenden. Det kräver också en nationell samordning från norr till söder, så att vi kan koppla ihop ärendena. Annars faller utredningarna mellan stolarna.

Centerpartiet har flera förslag om detta. Vi har en reservation i dagens betänkande, men regeringspartierna och Sverigedemokraterna yrkar avslag på den.

Mina följdfrågor blir egentligen: Är Sverigedemokraterna beredda att här och nu stödja vårt förslag om öronmärkta resurser för att bygga upp en nationell specialstyrka inom polisen, helt dedikerad till att utreda grova miljöbrott? Eller anser partiet att de generella satsningar som man oftast talar om och har gjort hitintills räcker i praktiken?

Anf. 136 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Från Sverigedemokraternas sida vill jag helt enkelt konstatera att de satsningar som gjorts på rättsväsendet är historiska. Och det fokus som har lagts på resursförstärkningar för de rättsvårdande myndigheterna, som har gjorts under den här mandatperioden, saknar historiskt motstycke. Min grundläggande inställning är att vi behöver satsa ännu mer, men vi har gjort det som krävs på kort sikt. Det här är bara början i arbetet med att krossa gängbrottsligheten, som finns på alltför många olika plan i samhället.

Jag är inte övertygad om att man behöver just inrätta helt nya avdelningar inom myndigheten. Jag tror att ett arbete med en fortsatt resursförstärkning kommer att fortsätta att förbättra bekämpandet även av miljöbrotten. Vi ser att det görs framsteg i fråga om gängbrottsligheten i allmänhet, och min bild är att det görs framsteg även på det här området.

Anf. 137 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Nu är det dags för övergripande miljöfrågor. Precis som namnet på betänkandet antyder är det övergripande. Det kan vara högt och lågt och väldigt skilda ämnen som hamnar här. Det finns ett lite elakt namn på betänkandet, men det ska vi inte säga här. Jag kommer att hoppa mellan

ämnen, herr talman, och ta upp lite av vad vi vill se och vad som har hamnat här.

Tidigare talare pratade om tillståndsprocesser. Jag hade inte tänkt prata så mycket om det, men eftersom vi har en reservation i ämnet vill jag säga att vi vill att förslagen från Miljöprövningsutredningen ska genomföras. Det är helt obegripligt att regeringen inte har gått vidare med dem – när det finns beredda förslag som i mångt och mycket överensstämmer med vad hela riksdagen tycker. Här är det faktiskt regeringen som har gjort att vi inte redan har kortare och effektivare tillståndsprocesser.

Herr talman! Det jag skulle vilja prata lite mer om är faktiskt dispens för dumpning av muddermassor. Det låter kanske inte så spännande. När man bygger och gör saker blir det ofta olika fyllnadsmassor som ska läggas någonstans. Ibland läggs det på deponier, men ofta ansöker man om att få dumpa det i havet. I havet försvinner ju allt. Det är en gammal sanning som vi i dag vet inte stämmer. Det är också förbjudet att dumpa muddermassor enligt miljöbalken, men man ger väldigt många dispenser för detta.

Mellan 2015 och 2019 dumpades det över 30 miljoner kubikmeter massor i svenska hav, trots potentiella risker för ekosystemen. Prövningarna när det gäller muddermassor är egentligen inte så moderna som de borde vara. Man utgår från de koncentrationer av föroreningar som finns och vad det har varit historiskt och räknar med att massorna ska ligga kvar på samma ställe. Men man bedömer inte hur stora de ekologiska effekterna är för arter och livsmiljöer.

Det kan bli allvarliga problem, speciellt om det ligger någonting annat där som vissa ämnen reagerar med. Det kan vara bottensamhällen som slås ut och habitat som förändras. Föroreningar sprids vidare. Det finns ju strömmar och annat i havet. Det kan pågå en aktivitet eller finnas fisk ovanför platserna. Föroreningar som kan finnas i muddermassorna sprids alltså vidare. Det blir ofta en stor grumling i närheten som också påverkar ekosystemen.

Förra året fick vi ett ganska stort medialt uppsving för de här frågorna, när Stockholms stad ansökte om dispens för att få ut muddermassor i havet här utanför Stockholm. Sedan drog Stockholms stad klokt nog tillbaka ansökan. Men då var det nog många som insåg att det här inte funkar. De vill inte ha de här skitiga muddermassorna i närheten och i sin skärgård, med de effekter som kan bli.

Herr talman! För att det här inte ska kunna fortsätta behövs det en förändring. Det behövs att dispenser från dumpningsförbudet ska vara undantag och inte, som i dag, regel.

Det finns ett begrepp i lagstiftningen i dag: olägenhet för miljön. Det är väldigt oklart vad det betyder. Här måste lagstiftningen förtydligas så att den faktiskt innefattar de ekologiska effekterna, risken för spridning och påverkan på lokala ekosystem. Vi måste också se över gränsvärden och hur man bedömer dem.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till vår reservation nummer 5, som handlar just om muddermassor. Det här är någonting som sprids från land till hav, och det kan få stora följder. Här har inte lagstiftningen hängt med. Ett förbud måste kunna vara ett förbud, och ett undantag ska vara just ett undantag och inte en regel.

Vi har också en reservation om vindkraft tillsammans med Socialdemokraterna och Centern. Vi vill att det kommunala vetot ska reformeras, så att det kan lämnas tidigare i tillståndsprocessen. Den frågan kommer förmodligen upp senare under våren, så jag lämnar den debatten här.

Vi har en väldigt aktuell fråga när det gäller torvbrytning. Torv används i dag i två syften – för produktion av el och fjärrvärme och som odlingsjord och jordförbättrare. Men torv som bränsle ger faktiskt ett större koldioxidutsläpp än både kol och olja. Det kanske man inte tror, men det är för att det tar så lång tid för torv att återbildas. Det räknas som ett fossilt bränsle.

Vi ser i dag att många av våra grannländer – Finland, Irland och Storbritannien – har börjat fasa ut och förbjuda torvproduktion. Finland har förbjudit detta. Man har i stället lagt stora beställningar i Sverige, där produktion pågår. Vi i Miljöpartiet vill att det här ska upphöra. Vi vill att man ska fasa ut torven och att man ska se till att det finns andra odlingsmedel. Vi vill att man ska se till att forskningen kommer igång och att man ska förbjuda öppning av nya torvtäkter. De som finns ska fasas ut.

Krav vid offentlig upphandling pratade vi om ganska nyligen. Vi vill det här fortfarande. Men jag tänkte använda mina sista minuter i anförandet till att prata om en annan miljöförorening som till exempel skulle kunna spridas via muddermassor, om vi ska försöka knyta ihop det. Det är just PFAS. PFAS är ett kemikaliekuster som de flesta nu börjar få koll på men som ändå är relativt nytt. Kallinge, en ort i Blekinge, var ett av de första exemplen i Sverige. Där blev människor faktiskt förgiftade. Det dröjde väldigt länge innan de fick hjälp, om de ens fick hjälp. De fick driva det här själva – det var en intresseorganisation – och de har gjort ett fantastiskt jobb.

Vi från Miljöpartiet vill att det ska finnas en lex Kallinge, en lag som gör att den enskilde har rättigheter i samband med giftkatastrofer. Innan det är klarlagt vem som är ansvarig – det kan gälla både dricksvatten och livsmedel – behöver den drabbade, den enskilde, få hjälp från staten. Det kan vara rättshjälp. Hur går man vidare? De flesta av oss – höll jag på att säga; jag får tala för mig själv – vet inte var man ska börja om man ska överklaga. Vilken instans är det? Man kanske behöver få hjälp att hitta andra om man ska göra en grupptalan. Det handlar också om hälsofrågor, provtagning och de delarna. Här behövs det någonting. Man kan inte vänta tills ansvarsfrågan är utredd, för då har den enskilde ofta redan gått på knäna.

Kallinge är inte den enda plats i Sverige där PFAS finns i dricksvattentäkter. Vi tror att det finns många problem framöver. Vi vet att det finns krutdurkar där ute med PFAS men också andra ämnen.

Det ska inte behöva vara tio år av enskilt arbete och hopp och förtvivlan. Det som har hänt Kallingeborna kan göra att vi faktiskt får till en rättighetslagstiftning för den enskilde så att man inte står ensam och hjälplös. Staten måste ta sitt ansvar.

Anf. 138 HELENA STORCKENFELDT (M):

Herr talman! Det här betänkandet kallas ibland lite slarvigt för ”slasktratten”. Men bakom detta något nedlåtande smeknamn döljer sig några av våra viktigaste frågor. Det handlar om hur vi tar hand om vår natur, hur vi bygger ut vårt elsystem och hur vi ger plats för både ansvar och utveckling.

Sveriges framtid vilar på att vi har ett elsystem som fungerar – året runt i hela landet och till priser som hushåll och företag klarar av. Ett stabilt energisystem är inte bara avgörande för vår konkurrenskraft utan också en förutsättning för att klara klimatomställningen.

I dag ser vi en växande efterfrågan på el från industrin, transportsektorn och hushållen. Det är i grunden något positivt, eftersom elektrifieringen är en nyckel till att nå nettonoll. Men det betyder också att vi står inför en enorm utmaning: Sveriges elbehov väntas fördubblas inom en väldigt snar framtid.

Därför behövs alla fossilfria kraftslag. Vindkraften kommer att spela en viktig roll eftersom det särskilt på kort sikt är vindkraften som har störst möjlighet att snabbt bidra med ny elproduktion. Men vindkraften har också sina utmaningar. Den är väderberoende, och den möter ibland motstånd lokalt.

Här har den moderatledda regeringen tagit ansvar. Vi har infört ekonomiska incitament för kommuner som säger ja till vindkraft. Vi gör det också möjligt för närboende att få del av intäkterna och att begära inlösen av sin bostad om de påverkas för mycket. Det här handlar om att öka den lokala acceptansen, att skapa en vinn-vinnsituation där omställningen också innebär en lokal nytta.

Samtidigt står vi fast vid att kärnkraften är och förblir en del av basen i Sveriges energisystem. Vi behöver en stabil grund att bygga på, och kärnkraften är det som gör det möjligt att kombinera just väderberoende kraftslag som vind med trygg elförsörjning dygnet runt.

Det är dock ingen hemlighet att tillståndsprocesserna i Sverige är alldeles för långsamma. I dag tar det årtal, ibland över ett decennium, att få grönt ljus för projekt som skulle kunna bidra till den gröna omställningen. Företag som vill göra rätt och investera i klimatsmarta lösningar möts inte av stöd utan av hinder.

Vi har hört berättelserna till exempel om vattenkraftverket som kunde effektivisera sin produktion men ändå fick kämpa i 15 år för ett tillstånd eller om lantbrukaren som, till skillnad från grannen med ett tillstånd från 60-talet, möttes av en byråkratisk mur bara för att han ville modernisera sin verksamhet. Det här är en orimlig och framför allt orättvis ordning.

Politikens roll är att sätta tydliga, rättssäkra och effektiva spelregler. Men ibland, herr talman, är det bästa politiken kan göra att kliva åt sidan och låta innovation, investeringar och initiativkraft få utrymme.

Därför är det glädjande att vi nu ser konkreta reformer bli verklighet. Regeringen har förenklat tillståndsprövningen för elnät, vilket gör att utbyggnaden går snabbare och blir billigare. Fler hushåll och företag kan därmed få tillgång till el där den faktiskt behövs. Vi har också påbörjat en efterlängtd reform av miljöbalken, med fokus på jord- och skogsbruk, för att förenkla prövningen, minska byråkratin och skapa mer proportionerliga regler för våra areella näringar.

Utöver detta har vi tillsatt både ett förenklingsråd och ett implementeringsråd med uppdrag att identifiera onödigt krångel och motverka den överimplementering av EU-regler som länge har hämmat svensk konkurrenskraft. Vi har även reformerat strandskyddet. Det kanske inte hör hemma just här, men jag tänker att tillståndsprocesser är en del av alltihop. Det handlar om hur vi väljer att behandla våra näringar, våra hushåll och våra företag. Vi ska se till att de faktiskt kan komma fram med sina nya

produkter, utvecklingar och investeringar – få ut det och göra största möjliga nytta.

Strandskyddet är en del av detta. Små vattendrag och konstgjorda vatten blir inte längre en onödig börda som stoppar byggande. Det är en frihetsreform för landsbygden som ger människor större rådighet över sin mark och stärker möjligheterna att bo, bygga och leva i hela landet.

Herr talman! Vi har ett starkt miljöskydd i Sverige, och det ska vi vara stolta över. Men vi ser i dag att lagstiftning som en gång syftade till att skydda miljön i allt högre grad står i vägen för just den utveckling vi behöver. Vi måste börja ställa oss den grundläggande frågan: När, var och hur har politiken mandat att ingripa?

Århuskonventionen, som både Sverige och EU har anslutit sig till, slår fast att den som har ett tillräckligt intresse i ett miljöärende eller som upplever att en rättighet kränkts ska ha rätt att få ett beslut prövat rättsligt. Det är en viktig princip. I grunden handlar det om öppenhet, delaktighet och demokratiskt inflytande – värden som vi moderater står bakom.

Men, herr talman, vi kan också konstatera att talerättens utveckling inte har varit toppen. Den riskerar nu att underminera både rättssäkerheten och legitimiteten i våra miljöprocesser. Skogsägare tvingas försvara sin rätt att bruka sin egen mark, ofta till höga kostnader, medan små miljöorganisationer, ofta utan lokal förankring eller medlemmar, kan överklaga samma ärenden utan något kostnadsansvar alls. Det här var inte syftet från början.

Åganderätten är grundlagsskyddad. Ändå behandlas våra markägare i Sverige i dag som misstänkta och inte som de samhällsbärare de faktiskt är. Skogsbruket har under lång tid visat att det går att kombinera produktivitet med miljöhänsyn. Det är tack vare deras förvaltarskap som stora delar av den svenska naturen ser ut som den gör i dag.

Självklart ska människor kunna organisera sig för miljön. Det är en naturlig del av ett öppet samhälle. Men vi måste också sätta gränser och ställa krav, inte minst för att talerätten ska behålla sin legitimitet. Moderaterna vill därför se en justering av dagens regelverk. Vi vill tydliggöra vad som faktiskt utgör en miljöorganisation och ställa krav på en tydligare geografisk koppling och sakägarskap i de ärenden man vill överklaga. Det är en fråga om rättvisa och sunt förnuft.

Herr talman! Klimatpolitiken förutsätter att vi klarar av att ha två tankar i huvudet samtidigt. Vi måste värna miljön men också möjliggöra investeringar, jobb och framtidstro i hela landet. Då krävs rättvisa och rimliga spelregler.

(Applåder)

Anf. 139 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Herr talman! I den här debatten för två år sedan ställde jag frågan till Moderaterna vad regeringen tänkte göra för att ge dem som har drabbats av PFAS-föroreningar i Kallinge upprättelse och kompensation. Jag fick inget tydligt svar då.

Sedan dess har det ändå hänt en del när det gäller PFAS. Statsministern meddelade i regeringsförklaringen i höstas att regeringen ska ta fram en nationell plan för att förhindra att PFAS sprids i våra vatten och i vår natur.

Det gläder mig att regeringen äntligen tar tag i frågan, även om vi inte har sett den nationella planen ännu. Men problemet är att PFAS redan har spridits under lång tid och att människor har blivit förgiftade. Allra värst har detta drabbat invånarna i Kallinge i Blekinge. År 2013 fick de veta att de i flera decennier druckit vatten förorenat med skyhöga halter av evighetskemikalierna PFAS. Källan till föroreningen är Försvarsmaktens användning av brandskum. Sedan föroreningarna blev kända har de drabbade inte erbjudits någonting annat än ett blodprov för att få veta hur höga halter de har i kroppen – inga särskilda hälsokontroller och ingen ekonomisk kompensation.

PFAS-föreningen i Kallinge har sagt att deras önskan är att alla som har höga halter av PFAS i blodet på grund av föroreningarna i Kallinge ska kompenseras och få den vård de behöver. De vill också se en förändrad lagstiftning för att människor som drabbas ska slippa ta till rättsprocesser för att få kompensation. Det är staten som har orsakat utsläppet, och då måste staten också ta ansvar.

Min fråga till Moderaterna här i dag är därför: Vad tänker regeringen göra för att hantera statens PFAS-skuld och ge de drabbade i Kallinge upprättelse och kompensation?

Anf. 140 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Det var en jättebra fråga av ledamoten Andersson Tay. Jag ska svara helt ärligt: Jag vet inte. Precis som ledamoten har jag ännu inte sett den nationella planen. Vi får vänta och se vad som står i den om hur problemet ska hanteras.

Ur mitt eget och Moderaternas perspektiv kan jag konstatera följande: Jag lyssnade på miljöpartisten Emma Nohréns anförande alldeles nyss. Hon framhöll att det behövs en ny ordning där den drabbade kan få hjälp. Det tycker jag är fullt rimligt. Jag skulle vilja att vi om möjligt kommer samman och försöker hitta någon form av ordning för hur vi kan gå till botten med den här typen av miljöproblematik och värna om principen att förorenaren betalar. Jag tycker att det är fullständigt rimligt att vi vidhåller den principen och kommer fram med en lösning som håller lite längre än bara till nästa mandatperiod.

Anf. 141 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Herr talman! Det är ett väldigt glädjande besked. Vänsterpartiet har lagt fram liknande förslag som syftar till att lösa det här och ge stöd till de människor som drabbas. Om Moderaterna vill inleda blocköverskridande samtal för att lösa de här problemen är jag jättepositiv till det.

Människor i Kallinge har väntat väldigt länge på det här. Föreningen har som sagt varit känd sedan 2013. Många människor har redan blivit sjuka. Jag tycker inte att det är rimligt att de ska behöva vänta längre på det här, utan det behövs en väldigt snabb lösning. Man oroar sig för sina barns framtid. Man är rädd för att få cancer. Ändå får man inga särskilda hälsokontroller, trots att man har känt till riskerna i över tio år.

Sedan är det också så att Kallinge inte är den enda plats som drabbats. Även i Uppsala har man uppdagat att höga halter av PFAS läckt ut. Det här är ett problem som växer, och det är tydligt att det krävs långsiktiga lösningar. Jag är glad att vi är överens om att problemet finns, men nu är vi inne i slutet av mandatperioden. Regeringen har haft en hel mandat-

period på sig att agera, så jag hoppas verkligen att den tar tag i det här problemet omgående.

Anf. 142 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra med ledamöter som brinner för en fråga och inte ger sig. Detta är en fråga som jag och Andrea Andersson Tay har diskuterat många gånger här i kammaren, och det är en viktig fråga. Varje gång vi haft ett replikskifte om frågan har den beskrivits på ett nytt sätt, och det har varit positivt för mig.

Som jag sa tidigare får vi se vad den nationella planen innehåller. Det tycker jag ska bli väldigt intressant att se. Därefter får vi se vad som behövs utöver det och vilka steg som ska tas.

Jag tackar ledamoten så mycket för hennes engagemang och ser fram emot fortsatt engagemang.

Anf. 143 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Storckenfeldt för anförandet. Det var intressant att höra vilka ämnen ledamoten valde att lyfta. Jag tänker nu lyfta frågan om offentlig upphandling, vilket jag brukar göra. Vi får väl se om ledamoten har utvecklat svaret sedan sist.

Vi är alla överens om att den gröna omställningen är en av vår tids stora utmaningar och att vi måste använda alla verktyg vi har för att lyckas. Den offentliga sektorn upphandlar varor och tjänster för över 800 miljarder kronor varje år. Det är en enorm marknad och en fantastisk möjlighet att driva på utvecklingen mot ett mer hållbart samhälle. Men här finns en potentiell målkonflikt som vi måste våga prata om: avvägningen mellan lägsta pris och högsta miljönytta. Att ställa ambitiösa miljö- och klimatkrav kan ibland innebära en högre kostnad i det korta perspektivet, men ett ensidigt fokus på lägsta pris riskerar att premiera ohållbara alternativ.

Min fråga till ledamoten är därför: Hur ser Moderaterna på den här avvägningen? Är Moderaterna beredda att i större utsträckning än i dag låta miljö- och klimathänsyn väga tungt i offentlig upphandling?

Anf. 144 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att detta är jätteintressant. Jag har sedan vi diskuterade detta i kammaren senast haft ett antal möten för att lära mig mer om hur vi kan använda oss av verktyget offentlig upphandling. Vi har under lång tid vetat att det är ett verktyg som får stor effekt på marknaden och är en drivande kraft när man använder sig av det på rätt sätt. Det handlar om vilken typ av utveckling vi vill se i samhället.

Här tycker jag att miljö- och klimataspekterna är en given del. Som jag sagt i tidigare replikskiften tycker jag att vi borde använda oss av de aspekterna i offentlig upphandling på ett bättre sätt. Jag vet att man i Uppsala bland annat har använt sig av dem i fråga om byggsektorn. Det har varit ett väldigt framgångsrikt recept. Man kan inkludera krav på vilken miljönytta ett projekt ska ge och inte bara ta hänsyn till hur mycket det kommer att kosta.

Detta är viktiga principer som jag fortsatt står bakom.

Anf. 145 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Det var positivt att höra. Just byggsektorn är en bransch där man har lyft de här frågorna och använder sig av miljökrav i upphandlingar. Det är positivt att vi är överens om detta.

Men varje gång Centerpartiet och jag har väckt motioner och lagt fram förslag om detta har det blivit avslag från regeringen. Samtidigt säger ni ja till detta i enkäter och utfrågningar, Helena Storckenfeldt. Vad vill Moderaterna egentligen här? Ni säger en sak men gör något annat.

Att inte ställa ambitiösa miljökrav är också ett val. Det är ett val som riskerar att cementera gamla, ohållbara tekniker och göra att vi missar chansen att bygga upp en ny, grön marknad där svenska företag kan bli världsledande. Om det offentliga inte vågar gå före och agera som en modig och kravställande kund, vem ska då göra det? Att bara vänta på att marknaden ska lösa allt på egen hand är inte svaret – det är vi överens om.

Min följdfråga blir därför mer konkret: Anser Moderaterna inte att den offentliga sektorn verkligen har ett ansvar att agera som en strategisk motor i den gröna omställningen?

Anf. 146 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag försöker lista ut om det var dubbel negation eller inte och om jag ska svara ja eller nej på frågan. Men vad jag tycker är helt enkelt att det självklart är en viktig drivande kraft i den gröna omställningen.

Jag vet att även ledamoten känner till skillnaden mellan att sitta i opposition och att sitta i majoritet. I majoritet säger man nej till oppositionens motioner oavsett hur bra man själv tycker att de är. Man driver sina frågor internt och har förhandlingar i regeringen, som sedan lägger fram propositioner i stället. Men Stina Larsson vet vad jag har sagt i den här kammaren vid ett flertal tillfällen och vad vi driver på moderata partistämmor och arbetsstämmor. Det är väldigt tydligt vad vi tycker. Jag tycker att vi i det här motionsbetänkandet visar på bredden.

När det handlar om vilka olika delar som är viktiga i den gröna omställningen tror jag att tillståndprocesserna hör till de absolut viktigaste, och jag tror att Centerpartiet instämmer i det. Även om marknaden kanske inte löser alla detaljer tror jag att vi är rätt eniga om att den är en av de absolut viktigaste drivande faktorerna för att klara den gröna omställningen. Vi måste se till att vi har rätt tillståndprocesser på plats och att förenklingsarbetet går som vi vill.

Det jag vill ha sagt med detta är att regeringen inte har legat på latsidan. Som jag nämnde i mitt huvudanförande har vi drivit igenom ett antal förenklingsprocesser när det gäller tillstånden.

Anf. 147 AIDA BIRINXHIKU (S) replik:

Herr talman! Ledamoten Helena Storckenfeldt och jag är från samma valkrets. Vi är båda från Halland, och vi känner båda till vikten av energi-frågan och dess betydelse för omställningen och tillväxten i vårt län och i vårt land.

Jag begär inte replik för att ifrågasätta ledamotens personliga engagemang, utan det handlar snarare om att jag är något oroad över utvecklingen i Moderaterna den senaste tiden. Den visar inte på långsiktighet och stabilitet och sådana spelregler som ledamoten nämnde i sitt anförande. Det

handlar dels om de nedskärningar som vi ser i miljöbudgeten och som slår hårt mot vårt län i fråga om naturvård, klimatanpassning och kalkning. Det handlar dels om energipolitiken. Fokus borde vara att bygga ut elproduktionen, bygga ut elnätet och stärka överföringskapaciteten. För att göra det i den takt som krävs behövs stabila spelregler.

Vi hörde många ord om vindkraften, något som jag och vi socialdemokrater står bakom. Men i praktiken ser det ut så här, herr talman: Incitament för närboende saknas fortfarande, flera år efter att utredningen presenterades. Utbetalningarna till kommunerna, de så kallade vindkraftsmiljonerna, har uteblivit trots tydliga löften. Det första regeringen gjorde när den tillträdde var att försämra förutsättningarna för den havsbaserade vindkraften att ansluta till stamnätet.

Jag undrar helt enkelt varför, herr talman. Varför får vi höra det här i teorin men se att det i praktiken blir något helt annat? Förutsättningarna för vindkraften blir nämligen försämrade.

Anf. 148 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att välkomna ledamoten till hennes första debatt med miljö- och jordbruksutskottet. Det är väldigt roligt att vi äntligen kan ha lite mer Hallandsfokus i miljö- och jordbruksutskottet. Det är helt rätt.

Jag tycker att ledamoten lyfter upp bra frågor, men samtidigt måste jag poängtera att utvecklingen när det gäller tillståndprocesserna, vindkraftverken och hur vi säkrar en stabil energiförsörjning inte är något nytt. Det var inget som helt plötsligt landade i vårt knä när vi klev in i Rosenbad, utan det här är något som vi har sett utvecklas under väldigt lång tid och, med all respekt, främst under Socialdemokraternas tid vid makten. Jag tycker därför att det är något magstarkt av Socialdemokraterna att här i kammaren fråga varför allting inte är löst på en kvart. Det är ungefär den tid som Moderaterna har suttit vid makten om man jämför med Socialdemokraternas tid vid makten.

Låt mig ta ett konkret exempel, som också ledamoten tar upp och som gäller havsvinden. Denna regering har i praktiken genomfört och godkänt dubbelt så många havsvindsparker som den förra socialdemokratiska regeringen gjorde. Det är ett konkret bevis på att vi får saker gjorda.

Anf. 149 AIDA BIRINXHIKU (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Jag noterar att regeringen tar åt sig äran för processer och ärenden som förbereddes och utreddes under den förra regeringen och som ledamoten mycket väl vet tar lång tid.

Det vi ser i praktiken är ett kraftigt fall för nyinvesteringar i elproduktion. Pågående projekt riskerar att pausas. Exempelvis pausas Kriegers flak nu när regeringen försämrar förutsättningarna för den havsbaserade vindkraften. Vi ser att Kattegatt Syd utanför min hemkommun Falkenberg, som skulle kunna stå för fem terawattimmar elförsörjning, också riskerar att pausas på grund av den här politiken.

Vad är det då för politik som jag redogör för, herr talman? Jo, det handlar om att man i stället för att leva upp till det som ledamoten pratar om, det vill säga att alla fossilfria kraftslag behövs, från vindkraft till kärnkraft, bedriver en ensidig politik som i princip slår undan benen för all annan

nödvändig fossilfri elproduktion. Den skulle kunna komma på plats inom de närmaste 10–15 åren, i väntan på ny kärnkraft. Jag tror inte att halländska hushåll och företag är redo att vänta minst 10–15 år på lägre elpriser och ökad takt i klimatomställningen.

Jag noterade också att vi kan prata om stabila och långsiktiga spelregler. Jag tror att ledamoten och jag är överens om det. Men då undrar jag varför Moderaterna valde att inte ingå en bred energiöverenskommelse. Varför valde man att lyssna på partistrategerna som drog slutsatsen att man hellre ville ha det här som ett politiskt slagträ i valdebatten? Ska vi ha en konflikt för konfliktens skull? Eller ska vi kroka arm i de frågor där vi är överens och leverera mer billig el för halländska hushåll och företag? Jag vet vad hallänningarna svarar på den frågan. Vad svarar ledamoten Helena Storckenfeldt?

Anf. 150 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att det vore väldigt intressant om ledamoten i så fall svarade på frågan vad hennes parti vill med kärnkraften. Socialdemokraterna kommer nämligen med nya bud hela tiden. Det beror helt på vilken ledamot man pratar med. Det beror helt på vilket år som partiledaren håller ett visst tal. Det kommer nya bud exakt hela tiden.

Om vi ska prata om långsiktighet för elförsörjningen tror jag att Socialdemokraterna först behöver se sig själva i spegeln och svara på frågan: Vad vill man med kärnkraften? I vilken utsträckning är man villig att stå upp för kärnkraften om man återigen hamnar i regeringsställning med Miljöpartiet som stöd? Innan den frågan är besvarad är det totalt ointressant för oss att ingå i någon form av energiöverenskommelse. Det är för osäkert, alldeles oavsett vad vi kommer överens om i det enskilda rummet.

Vad gäller vindkraften pratar vi mycket om att öka acceptansen. Det är något som jag vet att ledamoten är väl införstådd med eftersom hon kommer från en kommun där det har varit stor uppståndelse kring vindkraften. Halland är ett län som har mycket vindkraft och har tagit ett stort ansvar. Pengarna från det ska givetvis komma kommunerna till del. Men det är också viktigt att se till människors verklighet. Vi måste se till att få bättre reformer på plats för att få människor med på tåget. Om vi inte har dem med oss har vi dem emot oss.

(Applåder)

Anf. 151 AIDA BIRINXHIKU (S):

Herr talman! Det betänkande som vi debatterar i dag rymmer många angelägna frågor. Det handlar om allt från behovet av effektiva tillståndsprocesser till frågor om miljökrav vid offentlig upphandling och skärpta straff för miljöbrott. Därför är jag väldigt glad över att få ta plats i det här utskottet och att få arbeta med dessa viktiga frågor.

Jag är dock samtidigt i allra högsta grad oroad över den senaste utvecklingen där klimat- och miljöpolitiken reduceras till ett så kallat kulturkrig. Där får kortsiktiga politiska poäng gå före vad som är bäst för Sverige och svenska styrkeområden, och där blir det omöjligt att tänka längre än till nästa val.

Det här är högst oroväckande med tanke på vad som står på spel. Det handlar om vår gemensamma natur, om att minska klimatutsläppen och om att möta klimatförändringarna. Men det handlar också om hur vi säkrar framtidens tillväxt, hur vi skapar jobb i hela landet och hur vi stärker vår konkurrenskraft och motståndskraft i ett förändrat geopolitiskt läge. Allt detta kräver samverkan, stabilitet och långsiktighet – just det som har saknats under denna mandatperiod.

Herr talman! Vad syftar jag på? Jo, vi ser det i de kraftiga nedskärningar som har genomförts i miljöbudgeten. Skötseln av värdefull natur har försämrats kraftigt, vilket även Riksrevisionen har konstaterat. Det handlar om skötsel av naturreservat, underhåll av vandringsleder och lokala naturvårdsprojekt som nu får stå tillbaka.

Regeringen har dessutom valt att kraftigt skära ned anslagen för bekämpning av invasiva främmande arter. Budgeten för 2023 nollades helt, trots att spridningen utgör ett växande hot mot våra ekosystem.

Vi ser också hur kommuner och länsstyrelser vädjar om mer resurser efter nedskärningarna i klimatanpassningsarbetet – samtidigt som riskerna för översvämningar, ras och skred ökar.

Hotat är även arbetet med kalkning av våra försurade sjöar och vattendrag. I min valkrets Halland, som jag refererade till tidigare och som är särskilt hårt drabbad, riskerar decennier av framgångsrikt naturvårdsarbete att gå förlorat.

Herr talman! Visst handlar politik alltid om prioriteringar. Just därför är det svårt att förstå hur regeringen och Sverigedemokraterna inte har haft råd med detta samtidigt som de har haft råd med omfattande skattesänkningar för dem med de allra högsta inkomsterna. Denna politik är kortsiktig och ineffektiv, och konsekvenserna blir både svårare och dyrare att hantera längre fram.

Herr talman! Stabila och långsiktiga spelregler, som flera av oss här i kammaren har lyft fram, behövs även i arbetet med tillståndprocesser. Vi behöver snabbare och mer förutsägbara tillståndprocesser, särskilt mot bakgrund av att den globala konkurrensen hårdnar för varje dag som går och att vi de facto står inför stora teknikskiften.

Därför är det positivt att det finns, eller i varje fall fanns, en bred samsyn i kammaren om att ändringstillstånd borde utgöra huvudregeln, i enlighet med förslaget från Miljöprövningsutredningen, som den tidigare socialdemokratiska ledda regeringen tillsatte. Det är därför svårt att förstå varför regeringen och Sverigedemokraterna valde att inte gå vidare med förslaget när man skulle presentera sin proposition om en mer effektiv miljöprövning. Trots att det finns ett färdigt och väl underbyggt förslag väljer man i praktiken att behålla nuvarande ordning.

Det är uppenbart att det finns mycket mer att göra för att åstadkomma snabbare och enklare tillståndprocesser, och därför yrkar jag bifall till reservation 1 i betänkandet.

Herr talman! Betänkandet omfattar även frågor som specifikt rör tillståndprocesserna för vindkraft. Vi socialdemokrater vill att kommunerna ska ges starkare incitament att medverka till en utbyggnad och att eventuella invändningar inkommer tidigare i processen. Ett tidigarelagt kommunalt ställningstagande skulle skapa både effektivitet och förutsägbarhet i tillståndsprövningen utan att tumma på det kommunala inflytandet.

Den politik som bedrivits under mandatperioden har i stället försvårat en utbyggnad, vilket jag var inne på i ett tidigare replikskifte. Villkoren för anslutning av havsbaserad vindkraft till stamnätet har försämrats, utbetalningar till vindkraftskommuner har uteblivit trots tydliga löften och incitament för närboende saknas fortfarande, flera år efter det att utredningen presenterades. Brister i arbetet med tillståndsprocesserna har till och med inneburit att regeringen har dragits inför EU-domstolen.

Herr talman! Vi har inte råd med en politik som målar upp fiktiva motsättningar mellan kraftslagen när vi behöver alla fossilfria kraftslag, från vindkraft till kärnkraft. Det beskedet vill jag vara tydlig med, med anledning av ett tidigare replikskifte.

Vi har inte heller råd med en politik där man inte förmår att se vad som behöver göras på kort respektive lång sikt. Det går inte att bedriva en ensidig politik som slår undan benen för all annan nödvändig fossilfri elproduktion som kan komma på plats under de närmaste 10–15 åren i väntan på ny kärnkraft. Vi behöver mer billig el här och nu för att kunna öka takten i klimatomställningen och säkerställa att jobben och investeringarna hamnar i Sverige.

Herr talman! Ska vi bygga ut elproduktionen i den takt som krävs, stärka överföringskapaciteten och bygga ut elnätet krävs stabila och långsiktiga spelregler. Det är inte bara vi socialdemokrater som säger detta, utan det säger även svensk industri och svenskt näringsliv. Det är beskedet från svensk industri. Därför behövs en bred energiöverenskommelse som omfattar alla fossilfria kraftslag och där utgångspunkten är leveranssäkerhet och låga kostnader.

Mot den bakgrunden kan jag bara beklaga att det trots konstruktiva samtal mellan flera partier inte blev någon energiöverenskommelse. Det var nämligen så att vissa partistategier i vissa partier tydligen ville ha kvar denna fråga som något slags politiskt slagträ i valdebatten. I slutändan fick kortsiktiga politiska poäng gå före Sveriges långsiktiga behov.

Herr talman! Jag vet att vi kan bättre än så, särskilt i den oroliga omvärld vi befinner oss i. Vårt gemensamma fokus borde vara att öka takten i klimatomställningen, att minska utsläppen och att säkerställa stabila spelregler för vår klimat- och miljöpolitik.

Det är den riktning som Socialdemokraterna vill se, och det är den riktning som Sverige både förtjänar och behöver.

(Applåder)

Anf. 152 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Som flera ledamöter har varit inne på innehåller betänkandet *Övergripande miljöfrågor* en salig blandning av motioner som inte passar i något av de andra betänkandena.

När det gäller tillståndsprocesser upplever jag att det finns en bred enighet om behovet av att förenkla och effektivisera tillståndsprocesserna för miljöprövning. Man vill ju se att saker och ting händer snabbt, och när vi tog över efter valet 2022 ville vi ha snabba förändringar. Det ligger likaså i politikens natur; vi är ju här för att förhoppningsvis förändra. Samtidigt måste utredningar få ta tid så att man får beredningsunderlag och kan lägga fram propositioner.

När det gäller miljötillstånden har det dessutom getts ytterligare uppdrag under tiden, vilket har gjort att det har dragit ut på tiden ännu mer. Men som vi hörde tidigare har vi fått det tredje av fyra betänkanden från Miljötillståndsutredningen, och vi ser fram emot att komma vidare i dessa frågor.

Detta med en ny myndighet har också lyfts fram tidigare i debatten. Att ha en myndighet som hanterar frågorna är jätte viktigt för att underlätta.

I mitt förra anförande citerade jag den tidigare statsministern Göran Persson, och jag ska ta upp honom även nu – jag noterar att det skrattas på S-bänken. Han har sagt att han skulle vilja göra om en sak som han var med och bidrog till när han var statsminister, nämligen miljöbalken. Den är alldeles för godtyckligt skriven, vilket har gett våra domstolar alldeles för stor makt över hur den ska uttolkas. Men jag hoppas och tror att vi kan hitta en bred enighet för att reformera miljöbalken.

En annan fråga som har varit uppe – det blir ju så när man kommer in sent i debatten – är torven. Vi hörde Martin Kinnunen sjunga torvens lov, och det är ingen tvekan om att torven behövs.

Jag noterar att det finns reservationer gällande torven. Frågan är vad vi ska använda som odlingssubstrat i stället. Vi behöver till exempel driva upp 400 miljoner skogsplanter på ett år, och all trädgårdsnäring och mycket av den svenska grönsaksodlingen behöver torv i dag. Är det bättre att importera kokosfiber från Sri Lanka – är det mer hållbart? Jag bara ställer frågan.

En annan fråga som tagits upp är talerätten, där det finns reservationer om att man vill ge möjlighet att utöka den. Enligt vårt sätt att se det har talerätten inte blivit så som det var tänkt. Århuskonventionen är ganska tydlig med att den gör skillnad på berörd och direkt berörd allmänhet. Vi noterar att många i dag verkar ha rätt att komma med överklaganden trots att de inte borde det då de inte är direkt berörd allmänhet. Vi ser till exempel att till och med utländska organisationer kommer in och överklagar svenska beslut. Så var det inte tänkt att talerätten skulle fungera.

En annan fråga där det finns reservationer är offentlig upphandling, inte minst när det gäller livsmedel och vilka krav som ska ställas. Där tror jag att enigheten i stort sett är total. Som jag har förstått det, efter att ha försökt få lite information från Regeringskansliet och så vidare, handlar utmaningen där mer om att vissa EU-regler sätter käppar i hjulet.

Jag tror att vi i den här kammaren ändå är ganska eniga i frågan om offentlig upphandling, inte minst vad gäller livsmedel. Det är ingen tvekan om att offentlig upphandling verkligen kan vara ett redskap i omställningen, men det kan också vara ett redskap för att se till att vi underlättar för våra svenska matproducenter.

Slutligen, herr talman, finns det flera reservationer om miljöbrott. Här har vi haft en utredning som har sett över bland annat sanktionssystemet när det gäller miljöbrottsbekämpningen och hur den kan stärkas. Beroende på källa är miljörelaterad organiserad brottslighet världens tredje till femte största organiserade brottslighet. Det är alltså en enorm brottslighet som man verkligen måste ta tag i.

Även här har det kommit utredningsförslag som ska presenteras i propositioner, och man har gett utvidgade uppdrag under tiden. Man har sett att det har varit nödvändigt att ge fler uppdrag för att få ännu bättre underlag för att vi ska kunna komma så långt som möjligt. Man har alltså kom-

mit med förslag på skärpningar, och Naturvårdsverket och nio andra myndigheter har fått i uppdrag att se hur man kan stärka den befintliga lagstiftningen så att man inte ens behöver invänta ny lagstiftning. Den 1 mars 2026 ska man presentera för regeringen vad man kan gå vidare med direkt utan att invänta ny lagstiftning.

Det görs alltså mycket på detta område, och jag tror att även miljörelaterad organiserad brottslighet är en fråga där enigheten är stor. Det handlar bara om att hitta de rätta vägarna för att hantera denna brottslighet, just därför att den har blivit så stor och djupt infekterad.

I övrigt yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 153 AIDA BIRINXHIKU (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Kjell-Arne Ottosson, för anförandet!

Ledamoten började med att citera en socialdemokrat. Jag ska citera några kristdemokratiska lokalpolitiker som är väldigt upprörda över regeringens nedskärningar i miljöbudgeten.

Jag nämnde flera exempel i mitt anförande. Det handlar om kalkningen av våra försurade sjöar och vattendrag. Försurningen är ett jättestort problem i min valkrets Halland, och kalkningsarbetet har varit helt avgörande. Vi ser nu som sagt att kostnaderna ökar, att anslagen inte räcker till och att decennier av framgångsrikt naturvårdsarbete riskerar att gå förlorat. I min hemkommun Falkenberg tvingas man, i ett redan pressat ekonomiskt läge, att avsätta egna medel i kommunbudgeten för att försöka kompensera för regeringens tillbakadragande.

Men, herr talman, vi ska som sagt inte bara referera till Halland i den här debatten. Detta är inte ett så kallat Hallandsproblem, utan det är i allra högsta grad ett problem även i ledamotens valkrets Värmland. Mer än hälften av Värmlands sjöar och vattendrag är fortfarande i behov av kalkning, men anslagen räcker inte längre till.

Som jag också nämnde i mitt anförande är det en väldigt kortsiktig politik med tanke på att det blir både dyrare och svårare att hantera konsekvenserna längre fram, när skadan redan är gjord. Jag undrar helt enkelt, herr talman: Hur motiverar ledamoten de så kallade prioriteringarna i de senaste budgetpropositionerna?

Anf. 154 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Aida Birinxhiku, för frågan! Jag vill börja med att hälsa välkommen till miljö- och jordbruksutskottet och den första debatt vi har här.

Ledamoten tog ifrån mig min inledning eftersom hon hänvisade till Värmland. Jag skulle just säga att det inte är en utmaning bara i Halland utan även i bland annat Värmland. En av de stora utmaningarna här handlar dock inte om hur mycket pengar regeringen har tillsatt. Det slår tillbaka på det som jag var inne på i mitt anförande när det gäller miljöbalken.

Den största gruvan i Sverige som bidrar med kalk till våra sjöar och vattendrag ligger i Värmland, men där får man inte längre bryta kalk. Detta sätter miljöregler, som är rätt rigida, stopp för.

Grunden är att det lakvatten som rinner ut från gruvan har för höga halter av uran. Ledamoten väljer kanske att gå till kaféet när vår debatt här är klar för att köpa valfri flaska med bubbelvatten – vi behöver inte nämna något märke här. Den flaskan innehåller en högre halt av uran än vad lakvattnet som rinner från gruvan i Gåsborn i Värmland gör. Ändå har man satt stopp. Därmed får vi inte kalk därifrån, utan vi måste importera. Det är den största utmaningen när det gäller priset. När vi inte kan använda vår inhemska kalk måste vi alltså importera, och det är detta som har gjort att det har blivit så dyrt och att bristen har blivit så stor i Sverige.

Sedan är det ingen tvekan om att vi måste se till att vi fortsätter att vårda. Här har det gjorts ett arbete under många år, och det ska föras vidare. Där tror jag att ledamoten och undertecknad är helt eniga, men vi måste också komma ihåg vad grunden faktiskt är.

Anf. 155 AIDA BIRINXHIKU (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Min fråga handlade inte om varför Värmland är hårt drabbat. Jag konstaterade att Värmland är hårt drabbat av försurning, precis som min valkrets Halland. Vi är eniga om att problemet finns, men min fråga handlade om varför regeringen inte säkrar den nödvändiga finansieringen för kalkningsarbetet. Ledamoten verkar ju vara väl medveten om problematiken.

Dessutom handlar det inte bara om kalkningsarbetet. Jag nämnde flera exempel i mitt anförande. Det handlar om skötseln av naturreservat och om klimatanpassningsåtgärder. Trots att vi ser att riskerna för bland annat översvämningar, ras och skred ökar väljer regeringen att lämna olika lokalpolitiker och lokala företrädare i sticket. Varför? Är beskedet att de får stå för notan själva? I så fall tycker jag att man ska vara väldigt uppriktigt om det och ge tydliga besked till våra lokala företrädare, som nu i sin egen verklighet ser konsekvenserna av regeringens nedskärningar i miljöbudgeten. Kalkningen är ett konkret exempel.

Anf. 156 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Som Aida Birinxhiku mycket väl vet handlar det om att prioritera, och det gör man på Regeringskansliet. Där sitter inte jag, utan jag sitter i Sveriges riksdag ihop med ledamoten. Jag är alltså inte med i det arbetet och vet inte hur förhandlingarna har gått till där. Jag kan alltså inte svara på det.

Jag vet dock att vi inte har pengar till allt som vi skulle önska att vi hade pengar till. Så är det för alla, möjligtvis med undantag av några partier här i kammaren som ska ta gigantiska lån för att klara sina budgetar. Socialdemokraterna är inte ett av dem, bara för att förtydliga det eftersom ledamoten inte kan svara på den här repliken.

Vi har en pengapåse att förhålla oss till, och det måste vi göra. Som jag sa i mitt anförande är kalkningen jätteviktig, och det är viktigt att vi fortsätter så att vi inte raserar det arbete som har pågått.

Likväl måste vi prioritera. Nu ser vi att trenden för sjukvårdsköerna har brutits. Vi är på väg att få ned köerna till sjukvården. Vi ser att trenden vad gäller skjutningar och sprängningar har brutits. Det är ett jätteviktigt arbete som gjorts. Vi måste fortsätta att satsa även på det. Som omvärlden ser ut nu måste vi tyvärr också lägga gigantiska summor på vårt försvar för att säkra oss så gott vi kan eftersom omvärlden är så osäker. Det är jättemånga

delar som vi skulle vilja lägga pengar på, men politik handlar om att prioritera.

Vi får prioritera även här. Vi har inte möjlighet att lägga pengar på allt, även om vi skulle vilja och även om det är väldigt behjärtansvärt. Men jag hoppas att vi får ordning på vår miljölagstiftning så att vi kan fortsätta att bryta kalk i Värmland och fortsätta att använda oss av svensk kalk i svenska sjöar. Det är oerhört viktigt.

Anf. 157 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten för anförandet!

Jag sa ju i mitt anförande att vi skulle återkomma till offentlig upphandling. Jag tänkte att jag skulle ta replik på just Kjell-Arne Ottosson eftersom han är kristdemokrat och tillhör samma parti som landsbygdsminister Kullgren, som har hand om matproduktionen, men också civilminister Erik Slottner, som har offentlig upphandling i sin portfölj.

Det låter ofta som att vi tycker lika här. Det gör vi, men när man börjar titta på detaljerna ser man att det skiljer sig lite grann.

Det pågår ett arbete, och regeringen ger uppdrag till olika myndigheter. Men överallt står det ”bör”, som i ”bör styra mot samhällets ambitioner och motsvara den höga nivån på djurskydds- och miljöhänsyn”. När man lade fram en ståndpunkt i EU om EU:s upphandlingsdirektiv framförde Sverige i den preliminära ståndpunkten vad medborgarna ”bör” kunna lita på. Överallt står det ”bör”, inte ”ska”.

Ledamoten var ju själv ledamot i Miljömålsberedningen, där jag var med som ordförande, när vi arbetade med konsumtionsbaserade utsläpp. Där pratade vi mycket om offentlig upphandling. Vi hade också ett förslag som alla var eniga om, nämligen att vi skulle ha ett ska-krav när det gällde framför allt klimat vid offentlig upphandling. När det kom ett liknande förslag till riksdagen blev det ”bör”.

Min fråga till ledamoten är om Kristdemokraterna och regeringen är beredda att gå vidare med ett ska-krav så att vi inte bara ska beakta detta utan faktiskt uppfylla det.

Anf. 158 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Emma Nohrén, för frågan!

Vad regeringen är beredd att göra eller inte göra är en fråga som Emma Nohrén får ställa i en skriftlig fråga eller en interpellation till ansvarig minister. Jag kan inte svara på vad de tänker i just den frågan.

Det är precis så som Emma Nohrén nämnde att vi hade flera förslag vad gäller offentlig upphandling i Miljömålsberedningens arbete om konsumtionsbaserade utsläpp. Hur beredningen av detta har gått på Regeringskansliet kan jag inte heller svara på, av förklarliga skäl, men jag vet att det här med offentlig upphandling är oerhört viktigt.

Jag vet också att det är ett ganska strikt regelverk från EU för hur man får hantera detta, inte minst vad gäller de krav som ska ställas i upphandling. Jag vet inte om det är något där som spelar in. Jag har i grunden inget bra svar att ge Emma Nohrén eftersom jag inte är inläst på ärendet. Jag spekulerar om det kan bero på det, men jag vet inte.

Jag tror ändå att det är viktigt att vi försöker hitta vägar framåt så att vi kan öka den offentliga upphandlingen, av flera skäl. Som jag nämnde är det viktigt ur klimat- och miljösynpunkt, inte minst vad gäller livsmedel och då för att se till att vi hjälper svenska producenter. De producerar ju mat betydligt mer hållbart än en del av sina kollegor runt om på jorden, som vi helst inte ska importera mat från. Det här med offentlig upphandling och att stärka det är alltså oerhört viktigt oavsett vad.

Anf. 159 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag märker att jag inte får något svar, men ledamoten är också ärlig med att han inte har ett.

Det som står i betänkandet om vad regeringen har gjort är i ungefär samma anda. Man har lämnat ett uppdrag. Man ska se över. Man har skickat, och det bör komma hit. Men man kommer inte till skott med att få till en lagstiftning som gör skillnad. Det är mycket om att "se över" upphandlingsreglerna.

Så har det låtit sedan 2022. Nu är det 2026. Regeringen har haft fyra år på sig. Det har funnits parlamentariska utredningar men också andra utredningar som tagit fram förslag om offentlig upphandling. Ändå ser vi ingen skillnad. Det finns ett nytt webbverktyg som man kan använda för att underlätta, men det säger inte vad man ska göra och inte göra.

Jag inser att jag inte kommer att få ett svar, men jag kan ju fråga om ledamoten själv tycker att vi ska få till ett ska-krav så att vi kommer vidare eller om vi ska fortsätta vara i detta limbo.

Anf. 160 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Emma Nohrén, för frågan!

Som jag nämnde tidigare är offentlig upphandling inte en av mina styrkor. Det är ett område som jag inte har jobbat mycket med och som jag i grunden inte kan. Därför vet jag inte heller hur hårt man kan gå fram i kravställandet och vad man har laglig rätt och möjlighet att göra, inte minst enligt EU-regelverket. Jag kan alltså inte ge ett konkret svar på frågan. Jag tror att Emma Nohrén och undertecknad är helt eniga om vikten och värdet av den offentliga upphandlingen, men jag kan som sagt inte ge ett konkret svar eftersom jag inte besitter kunskapen.

Anf. 161 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Herr talman! I dag debatterar vi ett betänkande som innehåller yrkanden om ett flertal olika övergripande miljöfrågor.

Flera av förslagen i betänkandet rör tillståndprocesser. Ingen är emot att vi ska ha snabba och effektiva tillståndprocesser, men risken är att man trycker på för mycket och att vi i stället får ett rättsosäkert tillstånd där företagens önskemål väger tyngre än skyddet för hälsa och miljö. Vi ska komma ihåg att vi har miljöbalken för att kunna göra en avvägning mellan exploatering och miljöhänsyn. Då är det viktigt att det görs en noggrann prövning.

Många industrier har i dag miljötillstånd på obegränsad tid trots att verksamheten kan påverka både luft och vatten negativt. Med tidsbegränsade tillstånd för stora verksamheter med stor miljöpåverkan skulle man i stället kunna ställa krav på att modern miljöteknik används när det gamla tillståndet har gått ut och verksamheten ska omprövas. Normen bör vara

att det är tidsbegränsade tillstånd som ska ges vid miljöprövning, på samma sätt som i många andra länder.

Miljöbalken behövs bli ett skarpare verktyg för att nå klimatmålen såväl som de andra nationella miljömålen. Enligt FN står vi inför en trippelkris i form av global upphettning, utarmning av biologisk mångfald och spridning av föroreningar. Dessa globala utmaningar måste hanteras parallellt. Det måste också avspeglas i miljöbalken.

Herr talman! Kommunerna har i dag i praktiken vetorätt mot vindkraft. En kommun som är negativ till vindkraft kan helt enkelt låta bli att ta upp sådana ärenden och därmed helt bromsa utbyggnaden. Formerna för kommunernas inflytande över vindkraften måste därför förändras, och kravet på tillstyrkande bör tas bort. Men kommunerna ska ändå vara med i processen på ett tidigt stadium. Det är också viktigt att upprätthålla höga krav på en rättssäker prövning med hänsyn till människors hälsa och miljön. När kommuner väl säger nej är det viktigt att det motiveras tydligt. Kommunernas åsikt ska väga tungt, men i ett läge där Sverige snabbt ska gå från fossil energi till förnybar energi måste kommunernas beslut vara mer förutsägbara och rättssäkra än de är i dag.

Herr talman! Dränerade torvmarker ger utsläpp av växthusgaser, och utvinning av torv frigör stora mängder koldioxid som har lagrats under mycket lång tid. Torv klassas därför som fossilt bränsle av FN:s klimatpanel IPCC.

Vänsterpartiet välkomnar att Miljömålsberedningen har föreslagit åtgärder för att begränsa torvbrytning, till exempel genom stopp för nya tillstånd för brytning av odlingstorv, men menar att det krävs ytterligare skärpningar för att minska koldioxidutsläppen och värna kolinlagringen. Vi vill inte ha några nya torvtäkter alls, och befintliga tillstånd för torvtäkter behöver fasas ut. Vi vill också se lagstiftning som begränsar exploatering av torvmarker, eftersom exploatering av sådana marker ger högre utsläpp av växthusgaser.

Herr talman! Ämnena i kemikaliegruppen PFAS kan i dag hittas nästan överallt i miljön och i våra kroppar. Ämnena har använts sedan 1950-talet och förekommer i en mängd olika produkter som bland annat textilier, pappersförpackningar, kosmetika, mobiltelefoner och brandskum. PFAS kallas också för evighetskemikalier, eftersom de inte bryts ned i naturen. De kan sprida sig långa sträckor via luft och vatten och finns därför över hela jorden. Vi vet att en rad PFAS är reproduktionsstörande, och flera misstänks vara cancerframkallande.

Inom kemikalieindustrin har riskerna med PFAS länge varit kända, men producenterna valde att inte offentliggöra denna information och dra tillbaka ämnena. I stället fortsatte de att tillverka dem i allt större mängder. PFAS har sedan spridits i miljön och till oss människor genom vattnet vi dricker, maten vi äter och de saker vi omger oss med. Att detta har kunnat ske är en skandal och ett bevis på att dagens kemikalielagstiftning inte fungerar och måste skärpas.

Det är av yttersta vikt att vi så snabbt som möjligt förbjuder de här ämnena så att situationen inte förvärras ytterligare. Kemikalieinspektionen har tillsammans med myndigheter i fyra andra europeiska länder tagit fram ett förslag som kraftigt skulle begränsa användningen av alla PFAS inom EU. Vänsterpartiet välkomnar förslaget och vill att det genomförs snarast, utan att urvattnas.

Oavsett eventuella kommande förbud är PFAS en pågående skandal som vi kommer att få leva med resten av våra liv. Några som på det mest smärtsamma vis har blivit medvetna om detta är invånarna i Kallinge i Blekinge. Efter att under flera år ovetande ha druckit PFAS-förorenat vatten har de nu de högsta uppmätta halterna i världen av PFAS i sitt blod.

Källan till utsläppet var Försvarmaktens brandövningsplats på flygflottiljen F 17, där brandskum med PFAS användes under lång tid. Kemikalier spred sig sedan till dricksvattnet. Forskning pågår om vilken hälsopåverkan detta har haft och kommer att få, men hittills har man kunnat konstatera ökad förekomst av bland annat njurcancer och förhöjda kolesterolvärden.

En grupp invånare har bildat PFAS-föreningen, som i många år har drivit en rättsprocess där de har krävt skadestånd av det kommunala vattenbolaget Ronneby Miljö och Teknik. Trots att det är känt att Försvarmakten orsakade föroreningen måste invånarna av juridiska skäl vända sig till vattenbolaget med sina skadeståndskrav.

Högsta domstolen har beslutat att de som druckit det förorenade vattnet i Kallinge har rätt till skadestånd. Det är ett mycket glädjande beslut, men i grund och botten är det helt oacceptabelt att människor tvingas ta till långa och kostsamma rättsprocesser för att begära kompensation.

Händelserna i Kallinge är en skandal som visar på det fundamentala misslyckandet gällande hur kemikalier regleras. Ämnen tillåts släppas ut obehindrat, och först decennier senare ser vi de negativa effekterna.

Precis som fossilindustrin länge kände till klimathotet utan att låta kunskapen komma allmänheten till del har kemiindustrin i 50 år vetat att PFAS är giftigt, utan att slå larm. De har satt sin egen kortsiktiga vinning framför människors liv och hälsa.

Jag högaktar de modiga Kallingebor som tog strid för att få upprättelse. Faktum kvarstår dock: Enskilda som förgiftas på grund av statens agerande ska inte behöva strida för sina rättigheter. Regeringen måste kliva in och erbjuda kompensation och upprättelse åt alla de som drabbas, oavsett om de bor i Kallinge eller någon annanstans och oavsett om de har haft möjlighet att driva en rättsprocess eller inte. Därför kräver jag och Vänsterpartiet att regeringen tar tag i frågan och presenterar förslag på tydligare lagstiftning om ansvar när människor utsätts för höga halter av hälsoskadliga kemikalier.

Jag yrkar bifall till reservation 20.

Anf. 162 STINA LARSSON (C):

Fru talman! Vi lever i en orolig tid. Europas och Sveriges blickar riktas nu mot Davos – ett toppmöte om ekonomi, säkerhet och handel och med fokus på Trump. Regeringschefen, vår statsminister, prioriterade om i sin kalender nu på morgonen och reste tillsammans med ett par kollegor från regeringen till Schweiz.

Riktigt lika prioriterad var dock inte resan till klimattoppmötet i Brasilien i höstas. Det var inte heller ett lika prioriterat möte bland alla världens ledare.

Vad krävs för att våra världsledare ska inse att klimatkrisen är viktig och på riktigt – opinion eller ekonomi? Jag kan också konstatera att frågan om klimat och miljö inte är så viktig för våra regeringspartier, som är med

i miljö- och jordbruksutskottet. Jag kan meddela att de inte är kvar här i salen och vill lyssna färdigt på debatten.

Det saknas ledarskap i miljö- och klimatfrågan. Politiken måste ta täten i den gröna omställningen och visa att detta är viktigt för allas vår framtid. Det görs inte nu. Därför vill jag och Centerpartiet byta ut denna regering, för utsläppen måste minskas, jobben måste bli fler och hela landet måste fungera.

Fru talman! Centerpartiets miljöpolitik handlar om att bygga ett Sverige där ekonomisk utveckling går hand i hand med miljö- och klimatarbetet. Vi tror på att använda ny teknik och marknadens kraft för att lösa klimatutmaningar snarare än att begränsa människor och företag. Vår vision är ett grönare, friare och tryggare Europa, där Sverige är ett föregångsland.

Centerpartiet vill se en politik som kombinerar höga ambitioner med praktiska lösningar. Detta innebär bland annat en grön skatteväxling, där det blir dyrare att förorena och billigare att agera klimatsmart. Vi vill stödja utvecklingen av fossilfri energiförsörjning som vindkraft, solenergi och bioenergi. En stark biologisk mångfald och ett hållbart brukande av skogen och jorden är grundläggande delar i detta. Vårt mål är att Sverige ska vara världens mest resurseffektiva nation.

Fru talman! Vi är inte där i dag. Utsläppen har det senaste året ökat tack vare regeringens politik, och vi subventionerar nu fossila bränslen. Företagare vittnar om att miljösatningar uteblivit när regeringen prioriterat bort miljö och klimat. Detta leder i sin tur till att vi tappar i konkurrenskraft i EU.

Företagen behöver i stället tydliga och långsiktiga miljökrav så att de kan ta långsiktiga beslut. Aldrig tidigare har vi haft så mycket kunskap, så mycket teknik och så starkt engagemang för att ställa om våra samhällen till att bli mer hållbara. Ändå går omställningen för långsamt.

Fru talman! Tillståndsprocesser och miljöprövning är viktiga delar av vårt samhälle som syftar till att skydda vår miljö och människors hälsa samtidigt som de möjliggör utveckling och investeringar. Vi behöver tillståndsprocesser för miljöns skull, men de behöver förbättras och gå snabbare.

Låt mig vara tydlig. Starkt miljöskydd och effektiva tillståndsprocesser är inte motsatser. Tvärtom är de beroende av varandra. I dag tar det ofta alltför många år att få tillstånd för större anläggningar – i vissa fall över tio år. Detta är orimligt i en tid då vi vet att varje år av fördröjning innebär högre utsläpp och förlorade jobb.

Samtidigt ska vi vara ärliga. Tillståndsprocesserna finns av en god anledning. De ska skydda naturen och människors hälsa. De ska säkerställa att vi inte löser ett problem genom att skapa ett annat. Problemet i dag är dock inte att kraven är för höga. Problemet är att processerna är för långsamma och oförutsägbara.

Det finns en paradox i dagens system. Projekt som är avgörande för klimatet behandlas ofta som om de vore ett hot mot omställningen. Det måste vi ändra på. När företag, kommuner och investerare inte vet om det tar två år eller tio år för ett projekt att få godkänt tvekar de. Då flyttar investeringarna någon annanstans, och då tappar vi både tempo i omställningen och möjligheten att bygga framtidens jobb här hemma.

När det gäller tillståndsprocesserna tycker jag och Centerpartiet att besluten ska kunna fattas snabbare. Vi vill göra processerna mer förutsägbara, och vi vill förbättra samordningen mellan myndigheter och säkerställa att rätt frågor prövas i rätt ordning.

Efter dagens debatt tycker en majoritet av riksdagspartierna detta. Regeringen lägger dock inte fram de färdiga förslag som faktiskt finns på bordet. Jag yrkar därför bifall till reservation 3.

Fru talman! Offentlig upphandling är ytterligare ett verktyg för att driva på den gröna omställningen och minska utsläppen. Varje år köper det offentliga varor och tjänster för många miljarder kronor, vilket ger en enorm möjlighet att påverka marknaden i en hållbar riktning.

Jag och Centerpartiet anser att det offentliga ska gå före och ställa tydliga miljö- och klimatkrav i sina upphandlingar. Detta kan inkludera krav på cirkulära lösningar, ökad användning av återvunnet material och strikta villkor för djurskydd och miljöhänsyn som motsvarar svensk nivå i livsmedelsupphandlingar. Det är viktigt att det sker en uppföljning av dessa krav för att säkerställa att de faktiskt efterlevs och ger önskad effekt.

Fru talman! Det sista område jag vill ta upp är bekämpning av miljöbrott. Miljöbrott är ett allvarligt och växande problem som ofta kopplas till organiserad brottslighet och som får stora konsekvenser för vår natur och hälsa. Centerpartiet menar att dessa brott måste prioriteras högre och bekämpas mer effektivt. Därför föreslår vi att straffen för allvarliga miljöbrott skärps.

Det är avgörande att myndigheter samarbetar mer, både nationellt och internationellt, för att spåra avfallsflöden och upptäcka brott i tid. Centerpartiet har föreslagit att Ekobrottsmyndigheten utvecklas till ett så kallat ekokrim, med specialiserade utredningsresurser, som kan ansvara för att bekämpa miljöbrott, korruptionsbrott och ekonomisk brottslighet. Detta ser vi som nödvändigt för att stoppa den kriminella ekonomin, som finansierar våld och konkurrerar ut seriösa företag också inom miljöområdet.

Fru talman! Det behövs ett tydligt ledarskap. Regeringen saknar det. Vi tycker att politiken måste visa vägen i den gröna omställningen och visa att den är viktig för vår framtid. Det gör den inte i dag. Därför vill jag och Centerpartiet byta ut denna regering så att utsläppen går ned, jobben blir fler och hela Sverige fungerar.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)

§ 14 Kustbevakningens sjöövervakning

Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU5
Kustbevakningens sjöövervakning (prop. 2025/26:36)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2025/26:SfU8
Riksrevisionens rapport om Migrationsverkets hantering av medborgarskapsärenden (skr. 2025/26:9)
föredrogs.

*Riksrevisionens
rapport om Migra-
tionsverkets hantering
av medborgarskaps-
ärenden*

Anf. 163 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! I dag ska vi behandla regeringens skrivelse avseende Riksrevisionens rapport om Migrationsverkets hantering av medborgarskapsärenden.

Riksrevisionens rapport granskar perioden 2018–2023 och ger en bild av hur hanteringen av medborgarskapsärenden såg ut under de sista år då Socialdemokraterna hade regeringsmakten. Det som beskrivs i rapporten ger egentligen en sorglig bild av hur det svenska medborgarskapet har nedvärderats.

I rapporten framkommer att den sökande i nästan en tredjedel av alla beviljade medborgarskapsansökningar inte har kunnat styrka sin identitet. Det framstår nog som chockerande för allmänheten att helt okända människor får medborgarskap i Sverige, men det finns möjligheter att få dispens från att styrka sin identitet när man får medborgarskap. Detta ska användas som en ventil i undantagsfall. Däremot ska dispensen inte bli norm, vilket verkar ha hänt när nästan en tredjedel av dem som fått svenskt medborgarskap inte har kunnat styrka sin identitet.

Att så många har fått dispens från att styrka sin identitet beror på att Migrationsverkets medarbetare har saknat vägledning i form av praxis och interna stöddokument. Detta har åtgärdats genom att Migrationsverket uppdaterat sin interna handbok för medborgarskapsärenden med mer vägledning för dispensbedömningar. Denna uppdatering, som ägde rum i januari 2025, var ett resultat av regeringens beslut att förstärka säkerhetsperspektivet i medborgarskapsärenden.

Redan i regleringsbrevet för budgetåret 2024 fick Migrationsverket i uppdrag att vidta åtgärder för att stärka kontrollerna i ärenden gällande medborgarskap. I ett regeringsbeslut från januari 2025 fick Migrationsverket också direktiv att ställa krav på att den som söker svenskt medborgarskap inställer sig personligen för identifiering och för att genomföra en muntlig utredning. Det kanske, återigen, låter som något självklart att den som ska få svenskt medborgarskap ska inställa sig personligen för identifiering och för att intervjuas, men så har det inte fungerat.

I Riksrevisionens rapport framkommer även att det har varit mycket ovanligt att Migrationsverket genomfört en muntlig utredning eller ställt muntliga frågor till den som har ansökt om medborgarskap. Det handlar alltså om en utlänning som har ansökt om att bli en del av den svenska gemenskapen, och man har inte ens ställt några muntliga frågor till denna utlänning. Det är inget annat än en skandal.

Vanliga människor som går till jobbet varje dag har förväntat sig att man gör en ordentlig granskning av de utlänningar som får medborgarskap, men det har man inte gjort. I april i fjol kodifierade Migrationsverket dock, genom föreskrifter, att det krävs personlig inställelse för identitetskontroll vid ansökan om medborgarskap.

Under Socialdemokraternas regeringsinnehav skänkte man i praktiken bort så många medborgarskap som man kunde. Det här är inte ett myndighetsproblem, utan det är ett politiskt arv. Mellan 2020 och 2022 – de sista år då Socialdemokraterna regerade i Sverige – beviljades fler än 258 000 medborgarskap. Så skulle det ha fortsatt om vi inte hade fått en ny regering över vilken Sverigedemokraterna har ett betydande inflytande.

Från och med det år då Tidöpartierna fick regeringsmakten började antalet beviljade medborgarskap att sjunka. Under Magdalena Anderssons år som statsminister fick cirka 89 000 utlänningar svenskt medborgarskap. Detta var en stram migrationspolitik enligt Socialdemokraterna. År 2025 landade antalet beviljade medborgarskap på omkring 38 000. Tidöpartierna har mer än halverat antalet beviljade medborgarskap årligen.

Vi har dock inte ens börjat. Kunskapskraven avseende svenska och samhällskunskap för att få medborgarskap är inte på plats. Egenförsörjning för att få medborgarskap är inte på plats. Höjt krav på hemvisttid är inte på plats. När kraven för att få medborgarskap höjs, vilket kommer att hända före mandatperiodens slut, kommer antalet beviljade medborgarskap – som var cirka 38 000 år 2025 – återigen att mer än halveras.

Det är så en stram migrationspolitik ser ut. Man kan inte bara prata om en stram migrationspolitik. Så länge det inte backas upp av resultat är det inget mer än prat. Valet står mellan ett regeringsalternativ som mer än halverat antalet beviljade medborgarskap och ett rödgrönt regeringsalternativ som vill mer än fördubbla antalet beviljade medborgarskap.

Regeringen redogör i sin skrivelse för alla de reformer som har genomförts och ska genomföras för att göra medborgarskapsprocessen mer rätts-säker. Dessa reformer ser också till att medborgarskapet uppvärderas och får det värde som det förtjänar.

Möjligheterna till informationsutbyte mellan Migrationsverket och andra myndigheter har ökat under denna regering. Det innebär att underlaget vid beslut om att bevilja medborgarskap kommer att vara gediget och komplett. Om det någonstans finns information som diskvalificerar en utlänning från att bli medborgare kommer Migrationsverket lättare att kunna få tag på denna information.

Regeringen kommer att höja kraven för att få medborgarskap. Det kommer att krävas längre hemvisttid i Sverige. Det kommer även att ställas hårdare krav på ett hederligt levnadssätt på den som vill förvärva svenskt medborgarskap.

Längre hemvisttid kommer också att resultera i att utlänningar får längre tid på sig att bli en del av Sverige innan de blir svenska medborgare med en ovillkorlig rätt att uppehålla sig i landet. Det innebär att en utlännings eventuella antagonistiska avsikter kan avslöjas innan personen blir medborgare.

Viktigt att säga i sammanhanget är att Säkerhetspolisen redan 2017 lämnade in en skrivelse till den dåvarande rödgröna regeringen där man begärde att hemvisttiden för att förvärva medborgarskap skulle förlängas med minst två år. Skälet till detta var att det kan ta lång tid att upptäcka vissa typer av säkerhetshotande verksamhet, till exempel olovlig underrättelseverksamhet. Den socialdemokratiska regeringen var passiv. Tidöregeringen och Sverigedemokraterna kommer att agera före mandatperiodens slut.

Även det medborgarskapsprov som Folkpartiet föreslog 2002 kommer äntligen, efter alla dessa år, att bli verklighet. När Folkpartiet på den tiden föreslog ett språkrav för att kunna beviljas svenskt medborgarskap var det många socialdemokrater som anklagade den dåvarande folkpartiledaren Lars Leijonborg för rasism. Nu kommer Tidöpartierna att förverkliga förslaget, oavsett vad Socialdemokraterna tycker om det.

Det kommer även att komma lagstiftning som möjliggör att biometriska uppgifter i större omfattning kan användas för att verifiera utlänningars identitet och hederliga levnadssätt i medborgarskapsärenden.

Det här är en regering som har gjort rättssäkerhet i medborgarskapsärenden och ett uppvärderat medborgarskap till prioriterade frågor. Orsaken till detta är egentligen enkel. Att bli svensk medborgare handlar om att bli en del av den svenska gemenskapen. Det handlar om att kunna rösta i valen till landets lagstiftande församling. Det handlar om att kunna sitta i landets lagstiftande församling och ha inflytande över andra svenskars liv. Det handlar om att i formell mening bli svensk.

Då kan man inte ha en slarvig process där man helt enkelt skänker bort medborgarskap. Det måste ställas krav. Vi måste veta vilka som egentligen blir medborgare. Vi måste veta vilka de nya svenskarna egentligen är, om de på riktigt ska kunna bli en del av den svenska gemenskapen. Tyvärr finns det fortfarande partier i riksdagen som inte förstår dessa resonemang.

Fru talman! Medborgarskap handlar inte om en bit papper. Det handlar om tillhörighet, ansvar och lojalitet mot Sverige. Antingen har vi en stat som vet vilka den släpper in i den politiska gemenskapen eller så har vi inte det.

Den här regeringen har valt ordning, krav och ansvar. Det är så man bygger ett tryggt Sverige och en stark nationell gemenskap. Den tid då man skänkte bort medborgarskap är över. Nu återupprättar vi värdet av det svenska medborgarskapet. Det är nödvändigt för rättssäkerheten, för tryggheten och för Sverige.

Skillnaden är tydlig. Medborgarskap ska inte delas ut – det ska förtjänas. Att på riktigt bli en del av Sverige är något som ska förtjänas. Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

I detta anförande instämde Josef Fransson (SD).

Anf. 164 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! I sitt anförande påstår Nima Gholam Ali Pour att tusentals människor som vi inte vet vilka de är ska ha fått svenskt medborgarskap. Jag vill berätta vad som menas med att styrka sin identitet och vad det säger om vem man är.

För att du ska ha styrkt din identitet behöver du visa upp antingen ett giltigt hemlandspass eller ett nationellt id-kort. Det finns många människor, inte minst flyktingar, som inte får med sig dessa handlingar. Enligt rekommendationerna från FN:s flyktingorgan kan det faktum att du inte har hunnit samla ihop dessa viktiga papper i många fall till och med tala för att det faktiskt stämmer att du behövt ge dig av väldigt hastigt.

Det finns också de som har med sig sina pass men vars pass inte godkänns av svenska myndigheter för att styrka identitet. Det gäller ganska stora grupper. Till exempel blir en mycket stor del av dem som kommer

från Afghanistan och har pass inte godkända därför att de passen inte anses tillräckligt svåra att förfalska. Samma sak gäller väldigt många som kommer från Somalia. Deras pass accepteras inte heller för att någon ska anses ha styrkt sin identitet.

Men att du inte har styrkt din identitet är inte samma sak som att ingen vet vem du är. Det kan betyda att du har levt större delen av ditt liv i Sverige och har andra typer av handlingar som visar vem du är. Du kanske till och med har en släkting som du kan visa släktskap med.

Påståendet att vi inte vet vilka dessa människor är stämmer helt enkelt inte.

Anf. 165 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att ledamoten Hirvonen glömde en grupp som hon kunde ha berättat om, nämligen de som kommer till Sverige och förstör sina identitetshandlingar för att kunna få uppehållstillstånd. Om det kom fram vilka de var kanske de aldrig skulle få asyl. Den gruppen är rätt stor.

Det är viktigt för oss här i Sverige att vi vet vilka som kommer hit. Det är viktigt för vår säkerhet. Det är viktigt för att inte fel människor ska få asyl. Det är viktigt för att det inte ska komma hit krigsförbrytare från andra länder och få asyl för att de inte berättar vilka de är. Detta har hänt. Det har hänt att ministrar från Irak har kommit hit och fått uppehållstillstånd. Vi har inte vetat vilka de var. Det här är ett problem.

Jag pratar med många här i Sverige och berättar att det finns en möjlighet till dispens. Folk kan komma hit och behöver inte berätta vilka de är – de får ändå medborgarskap därför att de har sannolik identitet. Det kallas inte styrkt identitet utan sannolik identitet. Under flera år har de haft samma identitet. Detta kan möjliggöras genom att man kommer till Sverige och kallar sig Ali Muhammed under flera år. Under det namnet blir man då medborgare. Självklart finns det möjlighet till dispens.

Vi vill veta vilka folk är. Om Miljöpartiet inte vill veta det är det deras politik och deras inriktning. Men vi vill gärna veta vilka som blir svenska medborgare.

Under de år Socialdemokraterna hade makten gav man alltför många dispens. Man gav dispens hit och dit, och det har gjort att vi i dag har många medborgare om vilka det kanske kommer fram att de egentligen hade fientliga avsikter. Det vet vi inte. Man har gett för många dispens. Detta är ett riktigt problem, enligt de flesta svenskar som lever i det här landet.

Anf. 166 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Självklart ska vi alltid göra allt vi kan för att försöka ta reda på folks verkliga identitet. Men vissa människor har aldrig fått och kan aldrig få ett pass med den styrka som krävs för att man ska anses ha styrkt sin identitet i Migrationsverkets mening. Detta gäller till exempel nästan alla som har kommit till Sverige från Somalia och Afghanistan.

Men jag har en annan fråga till Nima Gholam Ali Pour. Det handlar om handläggningstiderna för medborgarskap, som Riksrevisionen nu har granskat. Tidigare under mandatperioden prickade KU ett antal ministrar för att de hade uttalat sig om att de ville påverka handläggningstiden för att förhindra att medborgarskap beviljas i enlighet med gällande lagstiftning. KU kritiserade detta väldigt skarpt.

När jag lyssnar på Nima Gholam Ali Pour får jag intrycket att han och Sverigedemokraterna tycker att det är bra att man på olika sätt har velat förhindra att beslut fattas med den hastighet som lagen faktiskt kräver. Många har väntat olagligt länge på beslut om medborgarskap. Vi pratar om fyra års väntan på ett beslut, när det normalt ska vara max sex månader. Jag undrar helt enkelt om jag har förstått detta rätt och Sverigedemokraterna tycker att det är bra att handläggningstiderna är långa.

Anf. 167 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Jag sörjer inte över att människor får vänta på att få sitt medborgarskap. Det ska ta lång tid att få ett medborgarskap i Sverige.

En av de reformer vi har är en förlängning av hemvisttiden. Man ska leva fler år i Sverige innan man kan få medborgarskap. Det kommer alltså att ta längre tid. Vi har också infört att man ska inställa sig personligen för att få medborgarskap så att man kan styrka sin identitet. Det tar också längre tid.

När man utreder ordentligt och ser till att de människor som får medborgarskap inte har antagonistiska avsikter gentemot Sverige tar det längre tid. Det är inget som jag är så ledsen över.

Jag tycker att det ska ta lång tid så länge Sverige blir säkrare och så länge inte fel personer får medborgarskap. Det är syftet. Det är därför man kommer att utreda mer. Speciellt när de nya reformerna kommer på plats kommer man att utreda ännu mer innan man ger någon medborgarskap. Då tar det längre tid.

Det är absolut ingenting jag sörjer över. Jag sörjer inte heller över att färre människor får medborgarskap, vilket också är ett resultat av de längre handläggningstiderna.

Anf. 168 MAGNUS RESARE (M):

Fru talman! Vi moderater tar till oss av den kritik som framförs i den här rapporten. Jag skulle dock säga att det framför allt är kritik mot den gamla tidens hantering av ytterligare en migrationsfråga. Det gör mig faktiskt ännu säkrare på att vår totala omläggning av migrationspolitiken i det här landet är helt rätt.

Det är en gedigen rapport som sätter fingret på något som under alldeles för lång tid har varit alldeles för slapt här i Sverige, nämligen det sätt vi delat ut medborgarskap på. Vi moderater vill tillsammans med våra kompisar i Liberalerna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna få ordning även på denna del av vår migrationspolitik. Vi vill se ett slut på den tid då det var enklare att få ett svenskt medborgarskap än att bli medlem i en golfklubb – en tid då man inte behövde kunna ett enda ord svenska och till och med kunde mörda någon och ändå få medborgarskap några veckor senare, innan pistolen knappt hade hunnit svalna. Den tiden är förbi.

Nu kommer vi att införa ett språkrav för den som vill kalla sig svensk. Nu inför vi krav på att man inte mördar, tjuvar, våldtar eller drar på sig en massa skulder om man vill bli svensk medborgare.

Vägen till en uppstyrd migration kommer inte alltid att vara spikrak. Den kommer säkert ofta att kantas av myndighetsaktivister men också av andra aktivister, inte minst här i kammaren. De kommer att göra allt de kan för att få tillbaka den omdömeslösa migrationspolitik som vi hade

innan vår regering tillträdde. Jag tror dock att vi med Moderaterna vid raten kan få ordning även på detta.

Jag är också väldigt glad över att sossarna äntligen har skärpt till sig och nu ofta är med oss i migrationsfrågan. Men problemet för Socialdemokraterna är att de partier de vill samarbeta med ofta inte är med oss. Tvärtom tror jag att både Miljöpartiet och Vänstern kommer att vilja ha en total kravlöshet på den som vill bli medborgare, om de får bilda regering och lägga om politiken. Jag tror att vi återigen kommer att få se en politik där varken språk eller brottslighet ska beaktas i någon större utsträckning. Om Socialdemokraterna på allvar menar att de kan samregera med den typen av partier utan att det får enorma konsekvenser för vårt land har de fel.

Fru talman! Vi behöver en omvald moderatregering för att ta oss framåt i migrationsfrågorna. Jag tror att det är vårt enda riktiga hopp när det gäller att få ordning på de här frågorna.

Jag tror på tuffare krav för att man ska kunna bli medborgare, och jag tycker att det är bra att vi snart också kommer att driva igenom möjligheten att ta tillbaka svenska medborgarskap från dem som verkligen inte förtjänar att ha dem. Det gäller både den som har fuskat sig till sitt medborgarskap och den som begår allvarliga brott och utgör ett hot mot svenska staten och oss andra som bor här i Sverige.

Fru talman! I dag kan man muta eller ljuga sig till ett medborgarskap utan risk för några som helst konsekvenser om det skulle upptäckas efter beslutet. Om det väl är bläck på papperet och beslutet är fattat spelar det ingen roll om man har stoppat pengar i fickan på en handläggare eller om man har ljutit ihop en berättelse om vem man är. Man får behålla sitt medborgarskap ändå. Det är så naivt och dumt att vi närmast uppmuntrar till fusk i vårt system.

Jag förstår inte hur Socialdemokraterna kunde låta bli att göra något åt detta när de styrde i åtta år. Det var åtta år då vi såg svenska medborgare dra till Mellanöstern och begå några av de mest fruktansvärda handlingar som vår generation har skådat. Människor som med blodvittring åkte för att våldta, mörda och terrorisera i islams namn fick ändå behålla sina svenska medborgarskap och fortsätta att kalla sig för svenskar. I min värld är de inte några svenskar, och de borde aldrig mer få kalla sig för svenskar.

Även om vissa partier här i kammaren tycker att alla som har satt sin fot i det här landet och fått uppehållstillstånd har rätt att kalla sig svenskar håller jag inte med om det: Har du bott här i bara några år, knappt pratar någon som helst svenska och dessutom får för dig att åka tillbaka till en terrorsekt för att hjälpa dem att våldta, mörda och förslava människor – då är du inte svensk. Du kommer aldrig någonsin att vara det i mina ögon även om du skulle ha lyckats plocka ut ett svenskt pass, kanske med hjälp av en skattefinansierad tolk. Du ska bli av med ditt medborgarskap, punkt slut!

Fru talman! Det är slut på den mjäkiga migrationspolitiken. Det är slut på den kravlösa migrationspolitiken. Tidötiden är här, och Moderaterna styr nu landet. Det kommer att bli ordning på saker och ting. Vi är inte klara, men vi är på god väg.

Vi moderater inför nu alltså ett antal nya krav för att man ska kunna bli svensk medborgare. Man ska ha bott här i Sverige i minst åtta år i stället för fem, som nu. Man ska ha en egen försörjning och inte leva på bidrag, som nu. Man ska klara prov både i svenska språket och om vårt samhälle, och man ska inte leva i ett parallellsamhälle.

Vi skärper också kraven på hederligt levnadssätt: Begår du ett brott ska du försvinna ut ur landet, och du ska inte bli medborgare, som det är i dag. Det sista skulle jag vilja upprepa: Är du här och begår brott kommer du inte att bli svensk. Du ska ha väldigt klart för dig att du kommer att bli utvisad. Detta är en central del i vår nya migrationspolitik, speciellt för dem som drömmer om att bli medborgare.

Vi tar tag i utvisningarna. Den fruktansvärda tid då en våldtäktsman inte utvisades för att våldtäkten inte pågick tillräckligt länge är förbi. Det är gryning för ett nytt och bättre Sverige – ett Sverige där vi faktiskt tycker att det finns ett vi och ett dom: ett vi för alla oss som är medborgare oavsett bakgrund och ett dom för alla som inte är det. Det är ett Sverige där medborgare tillåts ha en särställning för att vi är just medborgare.

Jag tycker inte att detta är konstigt över huvud taget. Vi medborgare äger det här landet, och alla som är gäster i landet ska bete sig. Samtidigt ska de veta om en sak: Är du här som gäst, sköter dig och betalar din skatt, lär dig svenska och visar att du vill vara en del av oss – då kommer i alla fall vi moderater alltid att stå upp för dig och bjuda in dig i vår gemenskap. Då kommer du att vara en av oss, alltså vi:et. Den dag då du blir en del av det kommer du också att få vara med och ställa krav på de andra som nyss har kommit hit.

Du ska veta att vi inte gör dessa förändringar i lagstiftningen på grund av någon unken syn på vare sig hudfärg eller ursprung. Vi gör förändringarna för att alla som bor här ska ha ett bra och tryggt liv. Det handlar om att de som bor här ska löpa liten risk att bli utsatta för brott eller trakasserier och ha så stor chans som möjligt att få göra det bästa av sina liv.

Är man med på detta förstår man vår omställning och vår ombyggnad av migrationssystemet. Då förstår man också varför det vi gör är nödvändigt och efterlängtat av så många svenskar.

Med de orden yrkar jag bifall till utskottets förslag. Jag känner mig trygg med att både Migrationsverket och vår regering kommer att ta till sig och hantera det som påpekas i rapporten.

(Applåder)

Anf. 169 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i en del av det Magnus Resare sa. Det är bra att en del av kraven stärks, inte minst när det gäller fusket. Det har varit lätt att komma undan med fusk och ändå behålla sitt medborgarskap. Det är klart att det måste ta slut.

Samtidigt låter det lite som att ledamoten skyller ifrån sig på andra partier. Dessa regelverk infördes överlag under allianstiden, och då fanns samma problem som under senare år. Vårt område är ju socialförsäkringen. Vem var det som var socialförsäkringsminister under allianstiden? Det var Ulf Kristersson, eller hur?

Man ska inte bara skylla ifrån sig. Man måste också ta lite eget ansvar för hur det har sett ut och hur det ser ut. Det tycker jag att vi som politiker

ska göra. Har vi gjort något som inte varit tillräckligt bra får vi själva ta ansvar för det också. Det är en bra princip, tycker jag.

Sedan är vi överens om att våldtäktsmän etcetera ska ut. Men vi anser också att vårdbiträden ska kunna vara kvar, till exempel.

Här var det ändå någonting kopplat till Magnus Resares anförande. Om man sköter sig, bidrar och jobbar är man välkommen i vår gemenskap. Men just nu slänger regeringen ut människor som jobbar, bidrar, sköter sig och har följt alla regler. Det är inte att välkomna folk in i vår gemenskap – när de gör allting rätt.

Den biten skulle jag gärna vilja höra Magnus Resare berätta lite mer om. Varför tycker man att detta är det rimligaste sättet att möta de här människorna, som verkligen har gjort en enorm insats? De har lärt sig språket och gått en utbildning i ett land där de inte kunde språket fem sex år tidigare eller kanske tio år tidigare. De har gjort hela den resan. De har gjort allt. Barnen är i skolan. De jobbar. Ändå ska de utvisas. Hur hänger det ihop med att man, om man sköter sig och bidrar, får vara kvar och är välkommen i vår gemenskap? Detta undrar jag lite över.

(Applåder)

Anf. 170 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Jag ska försöka hinna svara på två minuter.

Vad gäller vår skyldighet till det här var det alltså inte vi som styrde de åtta åren innan den här regeringen tillträdde. Under de åtta åren hände någonting som vi aldrig har sett förut i det här landet. Vi såg hundratusentals människor komma till det här landet, men vi såg också tyvärr ett antal människor åka tillbaka till sina gamla hemländer och begå fruktansvärda brott. De våldtog, förslavade och mördade barn, kvinnor, oskyldiga män och alla möjliga. Det var fruktansvärt.

Då ställde man inte som regeringsbärande parti om så att man kunde ta tillbaka någons medborgarskap. De kunde alltså åka och säga: Jag är förvisso svensk och har ett svenskt pass som kan vara bra ibland, men jag är också en anhängare av den här terrorsekten. Det är där jag har min hemvist.

Det hade väl varit bättre att bara ta deras medborgarskap? Vi borde ha börjat med detta för länge sedan. Vår regering började med det direkt när den satte sig på andra sidan vattnet här.

Sedan gäller det vårdbiträden. Vi har lagt om sättet för hur man söker jobb i Sverige. Man ska söka från sitt hemland. Vi avskaffar reglerna om spårbyte. Jag kan utveckla det lite mer i nästa replikskifte, hoppas jag. Jag har 45 sekunder på mig nu. Jag ska försöka göra det snabbt.

Spårbyte var i grund och botten en klok idé. Det var någonting som vi kunde använda när vi hade handläggningstider som var flera år på Migrationsverket och folk började jobba i väntan på beslut. Sedan såg vi att det missbrukades. Vi hade också en riksrevisionsrapport för ett par år sedan där man belyste just hur detta med spårbyten missbrukades. Vi bestämde oss för att avskaffa det regelverket. Många kom nämligen hit och belastade asylsystemet. Det är ett system som är till för de absolut svagaste i hela världen – inte i vårt samhälle utan i hela världen – som kommer och ber om att få skydd av svenska staten. De fick vänta för att det kom en massa folk från Uzbekistan och andra delar av jorden där man inte behöver skydd. De kom för att de såg att det gick snabbare att få ett arbetstillstånd

genom att göra ett spårbyte. Vi var alltså tvungna att avskaffa det regelverket, och där står vi nu.

Prot. 2025/26:61
21 januari

Anf. 171 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag har all respekt för ett utmärkt försök att svara på alla frågor. Det tyckte jag att ledamoten gjorde.

Ja, vi kan prata om dem som inte är här, att de ska söka från hemlandet etcetera. Men det är en massa människor som är här. Den stora utmaningen är att vi kickar ut folk som har gjort allt rätt. Jag vet att både Moderaterna och andra regeringspartier säger att när dessa människor har kickats ut eller utvisats kan de åka till sitt hemland och söka igen.

Det kan vara lite svårt att över huvud taget åka till en del länder, men man kan också få nej när man söker igen. Det tycker jag ändå att regeringen kan vara ärlig med. Hälften av Västra Götalands busschaufförer, till exempel, är väl utlandsfödda. En del av dem kommer att utvisas. Det är samma sak i Skåne, där jag kommer ifrån. De tjänar inte pengar nog för att komma tillbaka. Vårdbiträden tjänar inte tillräckligt mycket. Av Sveriges undersköterskor tjänar 10 procent mer än det lönegolv som regeringen håller på att införa och som man lagt förslag om på riksdagens bord. Dessa människor kommer alltså inte att få komma tillbaka. De är inte välkomna i gemenskapen. Det är ändå regeringens politik. Det tycker jag att man kan stå för.

I dag diskuterar vi egentligen ett ärende om Migrationsverket. Migrationsverket har precis konstaterat att regeringens politik, om den genomförs som den är definierad i Tidöavtalet och i den senaste utredningen kopplat till permanenta uppehållstillstånd versus temporära uppehållstillstånd, kommer att kosta 6 miljarder kronor extra och belasta Migrationsverket med 187 000 nya hanteringar, varav en väldigt stor del är utredningskrävande, vilket tar mycket tid.

Hur ser Moderaterna på förutsättningarna för att leva upp till det som Riksrevisionen säger om att man ska ha snabbare handläggningstider, bättre hantering etcetera? Man kan ju samtidigt se på den andra delen – att man ska ge Migrationsverket oerhört mycket extra jobb och svåra ärenden.

Anf. 172 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Vår grundinställning är som sagt att man ska söka arbetstillstånd från sitt hemland. Kan man inte åka tillbaka till sitt hemland av något skäl bör man söka asyl på nytt.

Som jag sa: Ett stort problem är att många av de människor som är här som spårbytare är här som en direkt konsekvens av att de har missbrukat ett regelverk. De har hittat en lucka i ett system som är till för att skydda de absolut svagaste. Det är faktiskt försvinnande få vårdbiträden eller busschaufförer som kommer att behöva lämna landet. Och hör man till dem och det är bristyrken hoppas jag verkligen att man kan komma tillbaka och jobba på ett riktigt sätt. Men det är klart att vi såg ett missbruk av det här systemet.

Hur ska vi annars hantera det här? Ska vi belöna de människor som har åkt hit för att de vill jobba inom kanske restaurangbranschen och som har sökt genom asylsystemet i stället för att göra på ett riktigt sätt? De flesta av dem som nu inte får förlängt uppehållstillstånd på grund av spårbyte är

*Riksrevisionens
rapport om Migra-
tionsverkets hantering
av medborgarskaps-
ärenden*

människor som har kommit hit de senaste åren och som har gjort medvetna val. Det är inte de få som vi läser om i medierna. Jag kan också tycka att det är sorgligt när man ser någon som har varit här i sju åtta år, som kanske gjorde ett spårbyte 2018 och som är kvar. Men vi var tvungna att lägga om det här systemet på grund av ett uppenbart missbruk.

Ska man söka ett arbetstillstånd ska man söka ett arbetstillstånd, och ska man söka asyl ska man faktiskt göra det för att man behöver asyl och inte för att man vill belasta ett system och sedan smita före i kön. Det är min uppfattning.

Sedan tror jag att ledamoten var inne på en fråga som precis har kommit från en utredare. Låt oss smälta det och återkomma i den frågan. Du kommer säkert att få svar i god tid före valet, precis som jag hoppas att alla andra ledamöter lämnar besked inför valet. Men detta är så färskt att jag inte kan kommentera det i dag.

Anf. 173 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! I morse läste jag en krönika av Ann Heberlein. Den handlar om vi och dom, något som Magnus Resare talade om i sitt anförande. Hon skriver i den här krönikan om Carl-Oskar Bohllins tal om att dela upp människor i vi och dom. Det står så här:

”Bohllins retorik ger mig kalla kårar. Det finns nämligen ytterst goda skäl att undvika den uppdelning av människor i två grupper, tillhöriga (vi) och icketillhöriga (dom) som vår minister i civilt försvar föreslår. Uppdelningen i två grupper är ett första, avgörande steg i den avhumanisering som leder till att individer som tillhör den utpekade gruppen successivt förlorar sina rättigheter, för att slutligen berövas sitt värde som människor. Idén om ’vi och dom’ är den viktigaste moraliska och samhälleliga förutsättningen för institutionaliserat dödande, som socialpsykologen Harald Welzer skriver i ’Gärningsmän: Hur helt vanliga människor blir massmördare’ (2007).”

Jag tycker att det är allvarligt att vi nu hör den här retoriken. Vi – det är i det här fallet svenska medborgare. Dom – det är flyktingen som just kommit hit och den arbetssökande som just har tagit ett jobb på Ericsson och som rest till Sverige med familjen från ett annat land. Det är dom som ska sköta sig.

I mitt Sverige ska vi – alla – sköta oss.

Anf. 174 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Så är det även i mitt Sverige. Det är därför vi lägger om landets politik på så många områden, inte minst vad gäller brott och straff.

Jag tycker att det är en självklarhet att vi kan dela in i vi och dom. På samma sätt som en turist inte har rätt till samma saker i vårt samhälle som någon med uppehållstillstånd har måste ett medborgarskap och en medborgare alltid värderas högre än alla andra människor som befinner sig på Sveriges yta. Jag tycker inte att det är märkligt över huvud taget.

Om man är här som asylsökande eller som arbetskraftsinvandrare eller vad man än är kan man sträva efter att en dag bli medborgare, och det kommer man att kunna bli. Som jag sa i mitt anförande: I Moderaternas Sverige ser vi att alla människor som betalar skatt, gör rätt för sig och inte begår brott har rätt att bli en del av det här. Jag tycker inte att det är märkligt över huvud taget. Då måste vi ha ett ”vi” som är medborgare. Oavsett

om man har sina rötter i Norge, i Kil i Värmland eller i Kazakstan så är man ”vi” om man är medborgare och ”dom” om man inte är det ännu.

Sedan kan den som har uppehållstillstånd ha fler rättigheter än den som är här en weekend för att gå på museum. Om jag är här som turist från USA kommer jag inte att ha samma rätt till sjukvård som vi som står i det här rummet har eller för den delen flyktingen som fick sitt uppehållstillstånd för två veckor sedan. Att dela in i ”vi” och ”dom” i Sverige, det gör vi hela tiden.

Anf. 175 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det är klart att man har olika tillgång till exempelvis vård om man är turist eller inte. Men alla människor har samma värde, och denna gemensamma utgångspunkt har legat till grund för de mänskliga rättigheterna, som i ökande grad ifrågasätts framför allt för människor på flykt. Barn som flyr till Sverige ska få vänta längre tid på att få leva med sina familjemedlemmar. Är du ett barn som blivit kvar i flyktinglägret, ja, då måste mamma som har flytt till Sverige inte bara kvala in till ett eget kontrakt för en tillräckligt stor lägenhet utan också få fast jobb. Det blir många år som man får uppfostra, natta och trösta via videosamtal på länk.

Att beröva människor rättigheter är någonting som den här regeringen har gjort i en rasande fart. I det förra replikskiftet lyfte Niels Paarup-Petersen förtjänstfullt upp alla dem som just nu utvisas. Det handlar inte om någon teknikalitet så att de bara kan söka om sitt jobb och komma tillbaka, och så är allt som förr. Nej, nej – det här är människor som får avveckla sina företag och sälja sina hus och som fruktar för livet när de ska återvända till platser som Iran eller Afghanistan.

Vi diskuterar i dag inte alla de frågor som har varit i fokus här, utan vi diskuterar hur länge Migrationsverket har lagt människors ansökningar om medborgarskap på hög. Det är olagligt länge. Jag undrar om Magnus Resare håller med Nima Gholam Ali Pour om att det inte är ett problem.

Anf. 176 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Jag börjar från slutet: Jag tycker att svensk myndighetsutövning alltid ska vara effektiv och rättssäker. Det som också framgår av rapporten är att vi har ett problem med den rättighet som man fick för ett antal år sedan och som innebär att man om det har gått mer än sex månader kan söka omedelbart avgörande. Det gör att många av dem som nämndes i tidigare replikskifte som har stått i kö i tre fyra år har fått stå orimligt länge i kö, eftersom människor som har ansökt om medborgarskap betydligt senare känner till den lagstiftningen och begär att få sin sak prövad direkt och därför går före.

Min uppfattning är att svensk myndighetsutövning alltid ska vara effektiv och rättssäker, och det var därför som jag både inledde och avslutade mitt anförande med att vi moderater tar till oss av kritiken i rapporten. Vi kommer såklart att göra allt vi kan för att få ordning på det. Det är inte meningen att myndighetsarbete ska vara ineffektivt.

Vad gäller det som du var inne på angående försörjningskrav för människor som kommer till det här landet var det så även tidigare. Vi har bara tagit bort den tremånadersregel som fanns tidigare. Även för ett antal år sedan, under Hirvonens regering, var den som inte hade fått tag på sin familj omedelbart efter att ha kommit hit tvungen att uppfylla de kriterierna.

Prot. 2025/26:61
21 januari

*Riksrevisionens
rapport om Migra-
tionsverkets hantering
av medborgarskaps-
ärenden*

Det här är alltså inte någonting nytt. Vi har bara ändrat ramarna för det lite grann.

(TREDJE VICE TALMANNEN: I all ödmjukhet påminner jag kammaren om att samtliga talar via talmannen, varför ”du” och ”dig” inte brukar förekomma.)

Anf. 177 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi medborgarskapsärenden. Medborgarskapet är inte ett administrativt avslut på en migrationsprocess utan ett betydande steg till ett inträde i den svenska gemenskapen. Det innebär rättigheter men också skyldigheter. Det innebär delaktighet, ansvar och en ömsesidig förpliktelse mellan individen och samhället.

Därför vill Kristdemokraterna, tillsammans med övriga Tidöpartier, uppvärdera det svenska medborgarskapet. Det ska betyda något att bli svensk medborgare. Det är rimligt och nödvändigt att ställa tydligare krav på kunskaper i svenska språket, kunskap om det svenska samhället, längre hemvisttid, egen försörjning och ett hederligt levnadssätt. Men, fru talman, höjda krav ställer också högre krav på staten. I ljuset av denna inriktning är det helt avgörande att processen för att bevilja medborgarskap fungerar rättssäkert, effektivt och korrekt.

Fru talman! Tyvärr visar Riksrevisionens rapport att processen historiskt inte har fungerat väl. Vi debatterar Riksrevisionens granskning av hur Migrationsverket hanterar medborgarskapsärenden. Det är, som man kan konstatera, ingen munter läsning. Granskningen avser perioden 2018–2023 och fokuserar på om Migrationsverket har arbetat effektivt för att säkerställa korrekta beslut som fattats utan onödiga dröjsmål. Den omfattar måluppfyllelse, resurseffektivitet samt de förutsättningar som regeringen har gett myndigheten, bland annat vad gäller informationsutbyte med andra myndigheter och konsekvenserna av möjligheterna att begära avgörande enligt förvaltningslagen.

Riksrevisionens övergripande bedömning är tydlig: Hanteringen av medborgarskapsärenden är inte effektiv under denna tidsperiod. Det finns brister när det gäller att säkerställa korrekta beslut, en risk för oenhetliga bedömningar och handläggningstider som i många fall är oskäligt långa. Därtill konstateras att de rättsliga förutsättningarna för informationsinhämtning från andra myndigheter har varit otillräckliga och att regeringen inte har vidtagit tillräckliga åtgärder med anledning av de negativa konsekvenserna av begäran av avgörande.

Det är en allvarlig situation som beskrivs, som med rätta leder till flera rekommendationer både till Migrationsverket och till regeringen.

Fru talman! Det är därför viktigt att konstatera att vi i dag, när vi står i den här kammaren, har en annan regering än den S-regering som faktiskt bär ansvaret för merparten av den granskade perioden. Redan innan Riksrevisionens rapport presenterades hade den nuvarande regeringen initierat uppdrag och åtgärder för att stärka kvaliteten och rättssäkerheten i medborgarskapsärendena, något som man kan konstatera att den tidigare socialdemokratiska regeringen uppenbart misslyckades med under sina åtta år vid makten.

Regeringen gav under 2024 och 2025 Migrationsverket flera uppdrag för att stärka myndighetens förutsättningar att fatta korrekta beslut. Det handlar om att förstärka kontrollen i medborgarskapsärenden, om identitetskontroller och om att tillsammans med andra myndigheter motverka identitetsmissbruk. Regeringen arbetar också för att öka effektiviteten genom till exempel digitalisering och förbättrat informationsutbyte, både internt och mellan myndigheterna.

Vidare har de rättsliga möjligheterna till informationsutbyte, både nationellt och internationellt, stärkts genom lagändringar. Krav på personlig inställelse vid ansökan om medborgarskap har införts, och flera utredningar har tillsatts för att säkerställa korrekta beslut, bland annat genom skärpta krav på hemvistid, hederligt levnadssätt samt utökade möjligheter att lagra, behandla och dela biometriska uppgifter.

Fru talman! När det gäller de långa handläggningstiderna har Migrationsverket vidtagit flera åtgärder för att effektivisera processen. Det handlar bland annat om att tillföra resurser för att hantera äldre ärenden, att handlägga ärenden i turordning och att se över möjligheterna att förenkla och effektivisera handläggningen av ärenden om begäran av avgörande.

Fru talman! Man kan inte nog understryka vikten av att beslut i medborgarskapsärenden är korrekta och fattas inom rimlig tid. För den enskilde handlar det om trygghet, förtroende och rättssäkerhet. För samhället handlar det om att värna medborgarskapets värde.

Vi kristdemokrater ser därför positivt på regeringens redan vidtagna och kommande åtgärder, som innebär ny lagstiftning, förstärkt styrning och ökad effektivitet. Det här är tyvärr ytterligare ett område där stora ord från Socialdemokraterna inte blev till praktisk handling under åtta år vid makten. Nu har dock Sverige ett nytt regeringspartnersamarbete som faktiskt både ser problemen och åtgärdar dem. Det är avgörande att denna inriktning består, så att vi inte efter nästa val återigen hamnar i ett rödgrönt kaos och ett politiskt icke-görande.

Fru talman! Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 178 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Vi debatterar Riksrevisionens rapport om Migrationsverkets hantering av medborgarskapsärenden.

Förutom det uppdrag jag har som riksdagsledamot har jag också fått förmånen att sitta i Migrationsverkets insynsråd. Insynsrådet träffas ungefär fyra gånger per år. Vi träffar generaldirektören för att kunna ta del av hur Migrationsverket jobbar med olika frågor. En av de frågor som vi verkligen har följt noga är just de otroligt långa handläggningstiderna i medborgarskapsärenden. Vissa människor lämnade in sin ansökan före förra valet, alltså för fyra år sedan, och har fortfarande inte fått ett beslut.

Den som lyssnade när Sverigedemokraternas representant talade tidigare kunde kanske få intrycket att Migrationsverket suttit i fyra år och funderat och undrat över personens identitet och gjort olika kontroller. Men faktum är att väntetiderna beror på att ärendena legat på hög. I arbetet med att bevilja medborgarskap har man haft en alldeles för liten personalstyrka och inte jobbat tillräckligt effektivt. Det har lett till att handläggningstiderna fortsatt att vara väldigt långa. Som har nämnts i debatten är det numera många som efter de sex månader som man maximalt ska behöva

vänta på beslut begär att få ett beslut i enlighet med förvaltningslagen. Då blir följden att den som inte gör en sådan begäran blir kvar längst ned i högen.

Fru talman! Miljöpartiets svar på detta har varit att i varje budget tillföra mer pengar till Migrationsverket för att man ska kunna rekrytera fler handläggare, så att man med bibehållen rättssäkerhet ska kunna hantera fler ärenden. Det är den enda vägen att komma åt det här problemet. Migrationsverket har nu gjort en förstärkning, men tyvärr är den alldeles för liten och kommer inte att lösa problemen. Det är bra med de rekommendationer som har kommit från Riksrevisionen om hur man kan jobba bättre med målstyrning, hur man kan samarbeta mellan avdelningar för att utbyta erfarenheter etcetera. Men i grund och botten kvarstår problemet: Man har inte lagt tillräckligt mycket resurser och inte prioriterat att anställa tillräckligt många personer för att kunna handlägga de här ärendena på rimlig tid.

Att vänta på sitt medborgarskap i flera år innebär ett antal konsekvenser för människor utöver osäkerheten. Jag har blivit kontaktad av personer som har lämnat in passet till Migrationsverket och måste hämta passet där varje gång de ska på arbetsresa till utlandet, för att sedan skicka tillbaka det till myndigheten igen utan att veta hur det kommer att gå. Det är också så att själva osäkerheten i sig påverkar människor.

I grund och botten är Sverige inget u-land. Vi är faktiskt ett land som ska klara av en sådan här byråkratisk ansträngning. Medborgarskapet är inte bara något slags belöning. Medborgarskapet är också biljetten in i demokratin. Det är bara svenska medborgare som har rätt att rösta i riksdagsvalet.

Det är viktigt att de här ärendena handläggs noggrant och att man gör en ordentlig prövning innan någon beviljas medborgarskap. Men det ska inte dra ut på tiden onödigt länge på grund av att ärendena ligger på hög och för få personer handlägger dem.

Fru talman! Den här regeringen har inte ansträngt sig för att korta handläggningstiderna. Man har tvärtom ansträngt sig för att förlänga handläggningstiderna. Det har man gjort med det uttalade syftet att de som nu väntar på sina medborgarskap, som de kanske ansökte om för ett, två, tre eller fyra år sedan, inte ska få beslut enligt de lagar som gäller i Sverige i dag. Tidöpartierna vill ändra lagarna – det har vi hört om i den här debatten. Men när en person får sitt beslut ska det baseras på de lagar som gäller i dag.

Enligt grundlagen ska man handlägga ärenden effektivt, och regeringen får inte styra hur en myndighet agerar i ett enskilt fall. När regeringen gjorde de här uttalandena anmälde jag och en kollega flera ministrar till konstitutionsutskottet, som också riktade allvarlig kritik mot dessa ministrars agerande.

Jag kan notera att vi i kammaren här i dag har hört å ena sidan Sverigedemokraterna, som tycker att det är bra att människor väntar olagligt länge på beslut, och å andra sidan Moderaterna, som menar att det är ett problem när myndigheter har olagligt långa handläggningstider och ineffektiva beslutsprocesser.

Vi i Miljöpartiet tycker att det är viktigt att Migrationsverket får de resurser som behövs för att människor inte ska bli kvar år efter år i väntan på beslut. Det är mycket möjligt att sittande regering vill ändra lagarna

framåt i tiden, men det är aldrig okej att försöka fördröja beslut för att de som borde få sina beslut enligt nu gällande lag inte ska få det.

Fru talman! I den här debatten har vi också hört om en önskan att dela upp oss som bor i det här landet i vi och dom. Jag vill även från den här talarstolen kraftfullt ta avstånd från den typen av retorik. Jag tror att den är skadlig. Jag tror att det gör någonting med en ung människa att växa upp med stämpeln ”dom” och ses som någon annan, någon som inte hör till, bara för att hon eller han ännu inte blivit svensk medborgare.

Jag tycker att vi ska ha en gemensam ambition: att de som kommer till vårt land ska kunna bli medborgare och delta fullt ut i demokratin. Jag tycker att vi från dag ett ska se varje människa som en del av det ”vi” som ska bygga det här landet till ett bättre land. Även de som ännu inte har fått sitt svenska medborgarskap ska behandlas med respekt och människovärde. Vi ska inte kasta ut de människor som redan har gjort Sverige till sitt hemland – de som arbetar och betalar skatt, de med barn som går i skolan, de som har startat företag här, de som har köpt hus och byggt sina liv. De har byggt Sverige och orterna de bor på starkare.

Nej, den här regeringens splittrande politik, dess vi-och-dom-politik, är vi emot. Jag ser fram emot att efter valet den 13 september i år se en annan retorik från Sveriges tyngsta tjänstepersoner och ministrar – en retorik som handlar om oss alla, en gemenskap, ett vi.

Anf. 179 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Vi moderater kommer som sagt alltid att vilja se att den som gör rätt för sig får bli en del av vi:et. Det är inte det som det här handlar om. De som inte gör rätt för sig ska inte bli en del av vi:et.

Det går inte att ta miste på ledamoten Hirvonens genuina engagemang i migrationsfrågor. Jag röstar inte på Miljöpartiet och delar inte alltid Annikas uppfattning i dessa frågor. Men om jag hade röstat på Miljöpartiet hade jag säkert sett ledamoten Hirvonen som en potentiell migrationsministerkandidat. Nu behöver ledamoten inte recensera sig själv; det kommer jag att begära av henne. Ledamoten behöver inte heller helt och hållet redogöra för eventuella regeringförhandlingar som kanske redan äger rum – vad vet jag. Men jag vill ändå ställa en fråga till ledamoten. Om man skulle bilda regering efter nästa val, är migrationsministerportföljen något som Miljöpartiet gärna vill ha?

Anf. 180 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det är sant att jag är mycket engagerad i dessa frågor. Det här är viktigt på riktigt. Det handlar om riktiga människors liv.

I vårt tidigare replikskifte ställdes en fråga som jag inte fick möjlighet att svara på. Magnus Resare avslutade med att prata om att regeringen egentligen inte alls har förändrat reglerna för vilka som får återförenas som familj. Man har bara ändrat lite tekniskt i ramarna och tagit bort en liten tremånadersgräns. Men tremånadersgränsen är skillnaden för om ett barn i flera år ska få växa upp med sin mamma på länk eller om en mamma ska få hålla om sin dotter. Den är skillnaden för de allra flesta familjer.

Vi i Miljöpartiet tycker att den mänskliga rättigheten för ett litet barn att växa upp med sina föräldrar är absolut. En förälder ska inte behöva oro sig för hur barnen har det i flyktinglägret i Jordanien medan man försöker lära sig svensk grammatik och söker jobb. Barnen ska få komma till Sve-

rige så fort föräldrarna har fått uppehållstillstånd. Föräldrar ska inte sättas i det dilemma som nu råder när de till exempel flyr över Medelhavet.

Jag vet mammor som säger att de ångrar att de inte tog med sina barn på den livsfarliga flykten. Om de vetat att det skulle ta åtta år innan de fick krama sitt barn igen hade de kanske hellre riskerat livet tillsammans. Och det är ingen teknikalitet; det är någonting att engagera sig i och någonting att bry sig om. Det handlar om människors liv på riktigt.

Anf. 181 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Säg då det, Hirvonen, till den mamma som först efter fyra fem månader i Sverige fick tag på sin familj och inte kunde återförenas! Hon kom dessutom till ett Sverige där det inte fanns några integrationsverktyg över huvud taget. Som förälder kunde man inte skapa möjligheten att få en bostad och ett jobb för att kunna försörja sin familj. Det var de som drabbades av er politik.

Vi kommer nu med bra integrationsåtgärder. Vi har minskat migrationen för att de människor som är här ska kunna ta tag i sina liv och skaffa en ordentlig bostad och ett riktigt jobb för att kunna försörja dem runt sig.

Det är sant att en del lyckades få tag på sin familj och få hit den inom tre månader. Men det är också sant att en hel del inte lyckades med det. Det skedde när ni styrde tillsammans med Socialdemokraterna.

Jag ser inte att det är så mycket värre i dag än det var när ni styrde. Tvärtom är det mycket bättre, för vi kommer att se till att de här människorna får arbeten, lägenheter, hus eller vad det än är, så att de kan ta hit sina familjer. Vi gör livet bättre för alla människor i det här landet, oavsett om man kom hit för två veckor sedan eller om man har levt här hela sitt liv.

Jag ställer återigen den fråga som jag tyvärr inte fick svar på. Jag försökte besvara ledamotens frågor så gott jag kunde utan att ställa motfrågor eller hålla resonemang om annat än det som jag blev tillfrågad om. Men jag ställer än en gång min fråga till ledamoten: Är migrationsministerportföljen något som Miljöpartiet väldigt gärna vill ha vid en regeringsförhandling?

Anf. 182 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Ett kort svar på den frågan, fru talman, är att det inte är jag som bestämmer vilka ministerportföljer som Miljöpartiet kommer att prioritera vid en sådan förhandling. Det görs av dem som är ett snäpp högre i rang.

Jag vill stanna upp vid resonemanget om att det inte är någon skillnad nu. Även förut fanns det människor som inte kunde ansöka om att återförenas med sin familj inom tre månader, och därför skulle det inte vara någon skillnad att alla nu berövas möjligheten att återförenas med sina familjer så fort som möjligt. Men det är en jättestor skillnad.

För mig som miljöpartist är den rimliga slutsatsen av att vissa människor på grund av tremånadersregeln behöver vänta väldigt länge på att få krama sina barn igen att vi bör se till att alla, oavsett hur lång tid det tar att lokalisera familjemedlemmar, har rätt att direkt återförenas med sina barn, sin mamma eller sin make. Det är bättre för integrationen.

Familjer integreras snabbare än ensamstående vuxna. Om man som barn får komma till Sverige när man är sju år har man lättare att klara den svenska skolan än om man måste vänta två, tre eller fyra år på att mamma eller pappa får fast jobb och lägenhet och kommer till Sverige när man är elva. Det är alltså bra för integrationen att familjen hålls ihop.

Det här står inte emot satsningar på jobb eller bostäder. Man kan göra både och. Det är den polletten som skulle behöva trilla ned hos Moderaterna, som ändå pratar om att de vill ha integration. Den här politiken, som splittrar familjer, försämrar integrationen.

Anf. 183 IDA KARKIAINEN (S):

Fru talman! Först och främst vill jag tacka Riksrevisionen för en gedigen och bra granskning. Att Riksrevisionen har valt att se över frågan om handläggningen av medborgarskapsärenden är välkommet och bra. Rekommendationerna är också rimliga och väl avvägda.

Riksrevisionens granskning av medborgarskapsärenden visar att handläggningen har varit ineffektiv, detta utifrån en kombination av faktorer. Det har dels handlat om myndighetens interna styrning, dels om den nya förvaltningslagen som trädde i kraft 2018 och dels om besparingar och ryckighet i medlen. Ytterst är det ett politiskt ansvar; så är det absolut.

Den interna styrningen har brustit på ett antal punkter. Interna produktionsmål har lett fel. New public management har oftast den effekten. Brist på stöd och enhetlighet har lett till osäkerhet och felaktigheter. Det är inte första gången som myndigheten får kritik för detta. Förutsättningarna har rent finansiellt varit osäkra. Den låga uppräkningsen mitt i kostnadskrisen 2024 gjorde inte saken bättre, precis som inte heller de låga prognostiserade uppräkningsarna vid denna tidpunkt gjorde det. Migrationsverket fick kritik för detta även 2024 och 2025, bland annat av Justitieombudsmannen och Justitiekanslern.

Rent generellt kan man säga att myndigheten har gått igenom enorma förändringar under de senaste tio åren. Migrationskrisen, pandemin, Rysslands ytterligare invasion av Ukraina, en enorm arbetsbelastning i form av migrationspaktens införande och nya lagar på löpande band skapar helt enkelt en oerhört tuff situation under väldigt lång tid. Att styra i en så växlande omvärld är såklart inte lätt, fru talman.

Genom den nya förvaltningslagens införande skapades en märklig situation där styrmodellen krockade med lagens intentioner. Att ett stort antal ärenden därför blev liggande, trots att de skulle kunna avgöras ganska snabbt, är problematiskt.

För individen är det såklart påfrestande att behöva leva i den osäkerhet det innebär att inte få sitt ärende avgjort. Att staten kan handlägga ärenden skyndsamt och på ett rättssäkert sätt är grundläggande i en rättsstat. Oavsett om det blir bifall eller avslag är ett besked alltid bättre än ett icke-besked. Men det är också viktigt att det blir rätt, inte minst när det gäller ett så viktigt beslut som medborgarskap. Det ska vara noggrann handläggning, och då måste det också få ta tid.

Att Migrationsverket har varit osäkra på sin finansiering under en period med enormt många utredningar, med nya lagar och när asyl- och migrationspakten dessutom ska införas har skapat en svårhanterlig situation för myndigheten. Prognoserna om kraftigt minskade anslag till myndigheten bara något år framåt i tiden har inte heller skapat förutsättningar för

att styra effektivt mot kortare köer. I kombination med ökade pålagor för handläggningen av medborgarskapsärenden har det lett till att tämligen okomplicerade ärenden har hamnat långt bak i kön. Enskilda har helt enkelt hamnat i kläm. Detta problematiska läge har gjort att folk har fått pausa livet i väntan på ett avgörande.

Fru talman! Jag står bakom Socialdemokraternas särskilda yttrande. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Fru talman! Jag avslutar med att återigen tacka Riksrevisionen för deras granskning och medskick.

Anf. 184 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna lyfter i ett särskilt yttrande fram att de liksom Miljöpartiet anser att handläggningen av medborgarskapsärenden går för långsamt.

Den rapport som behandlas i dag visar att handläggningen egentligen borde ha varit mer grundlig så att man kunde ta reda på vilka utlänningar som egentligen får medborgarskap i Sverige. När nästan en tredjedel av beviljade medborgarskapsansökningar har gällt personer som inte har kunnat styrka sin identitet har medborgarskapsprocessen gått för fort. Det har inte gjorts nog med kontroller, och man har inte tagit reda på vem man beviljar medborgarskap. Detta skedde när Socialdemokraterna satt i regeringen.

Frågan är varför den socialdemokratiska ledamoten har så bråttom att dela ut medborgarskap till utlänningar. Är det inte viktigare att vi vet vilka som faktiskt blir medborgare i stället för att skynda på medborgarskapsprocessen? Är det inte bättre att det tar sin tid att bli svensk medborgare i stället för att de som alltför snabbt blir svenska medborgare varken hyser lojalitet gentemot Sverige eller känner sig som en del av en svensk gemenskap?

Att bli svensk medborgare innebär en ovillkorlig rätt att vistas i Sverige. Anser inte ledamoten att medborgarskapsprocessen borde ta längre tid i stället för att politiker verkar för att påskynda denna process, så som Socialdemokraterna gör genom sitt särskilda yttrande?

Anf. 185 IDA KARKIAINEN (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Nima Gholam Ali Pour för hans fråga.

Jag vet inte om ledamoten lyssnade på mitt anförande, men jag sa att det är viktigt att dessa ärenden handläggs noggrant och att det måste få ta tid. Det är svåra och komplexa ärenden, och det måste vi ha all respekt för.

Fru talman! Det är just de långa handläggningstiderna på Migrationsverket vi nu debatterar. Det är inte så att en socialdemokratiskt ledd regering har snabbat på dessa ärenden, utan granskningen visar att det snarare har gått lite för långsamt, vilket ger konsekvenser för enskilda.

Givetvis ska handläggningen vara noggrann. Det ska vara ordning och reda i migrationsprocessen och i medborgarskapsfrågorna. Det måste få ta tid och granskas ordentligt. Därför behöver Migrationsverket mannas upp med fler handläggare så att processen kan kortas där den är onödigt lång. Människor i en medborgarskapsprocess ska inte behöva vänta för länge på det viktiga beskedet, för det är en svår situation för den enskilde.

Vi är villiga att titta på denna fråga, och vi är också villiga att ge Migrationsverket de resurser man behöver framöver för att kunna hantera dessa processer på ett bra, effektivt och rättssäkert sätt.

Anf. 186 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna var mycket effektiva när det gällde att dela ut svenska medborgarskap. Det ska man inte glömma. Jag förstår därför att ledamoten från Socialdemokraterna anser att det går för långsamt nu. Under Magdalena Anderssons sista år som statsminister fick cirka 89 000 utlänningar svenskt medborgarskap. År 2025 landade antalet beviljade medborgarskap på omkring 38 000. Tidöpartierna har alltså mer än halverat antalet beviljade medborgarskap, och när de höjda kraven för medborgarskap är på plats kommer det att bli ännu en halvering.

Vad är Socialdemokraternas svar på detta? Jo, de vill att medborgarskapsprocessen ska gå snabbare så att fler utlänningar kan få medborgarskap, vilket är precis vad Miljöpartiet vill. Det är samma politik som Socialdemokraterna förde tidigare men med ett nytt språk.

Men vi ska inte gå tillbaka till en politik där medborgarskap delades ut till höger och vänster utan att man ställde några krav över huvud taget och utan att man gjorde några kontroller. Det är nämligen exakt den politiken som har lett oss hit – en politik där tempo prioriterades framför kontroll och där volym gick före ansvar.

Den tiden är nu över. Den här regeringen och Sverigedemokraterna kommer inte att återgå till en ordning där medborgarskap delas ut snabbt, slarvigt och utan krav. Medborgarskap ska inte delas ut; det ska förtjänas.

Anf. 187 IDA KARKIAINEN (S) replik:

Fru talman! Retoriken är bedrövlig när vi debatterar denna viktiga fråga.

Nima Gholam Ali Pour anklagar alltså den socialdemokratiskt ledda regeringen för en alltför snabb handläggning samtidigt som debatten handlar om att handläggningen har gått för långsamt. Det blir en knepig meta-diskussion.

Hur länge anser Nima Gholam Ali Pour att det är rimligt att man ska vänta på att ens medborgarskapsärende avgörs hos Migrationsverket? Är det rimligt att behöva vänta i fyra år? Eller finns det fördelar med att ha en effektiv och rättssäker handläggning som tar betydligt kortare tid?

Låt mig åter betona att det är viktigt med en rättssäker process. Det är viktigt att handläggningen inte går för snabbt, men det är också viktigt att den inte går för långsamt. Jag är helt övertygad om att handläggarna på Migrationsverket gör allt de kan för att få denna process att fungera så effektivt och rättssäkert som möjligt.

Anf. 188 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Jag hälsar ledamoten välkommen till den migrationspolitiska debatten. Det var länge sedan vi hade socialdemokratiska företrädare med i den, och det var ännu längre sedan vi hade en utskottsetta från Socialdemokraterna med i den. Senast var det i november för lite mer än två år sedan. Det är därför roligt att Socialdemokraterna börjar delta i en debatt som vi andra partier tycker är oerhört viktig, nämligen just den om migrationspolitik.

*Riksrevisionens
rapport om Migra-
tionsverkets hantering
av medborgarskaps-
ärenden*

Jag såg häromdagen att Vänsterpartiet har skapat en grupp som ska ägna sig åt regeringsförhandling inför ett eventuellt maktskifte efter valet. Jag hoppas att det inte blir så, men väljarna har sista ordet. Jag förstår av det man då kommunicerade att man inte tänker medverka till en regering man inte får sitta i. Det verkar som att den gamla dörrmattan har gått och blivit dörrvakt för Socialdemokraterna.

Min fråga påminner därför om den jag ställde till Annika Hirvonen – men nu med socialdemokratiskt perspektiv: Kan ledamoten utesluta att en miljöpartist eller en vänsterpartist blir migrationsminister vid ett regeringsskifte?

Anf. 189 IDA KARKIAINEN (S) replik:

Fru talman! Jag älskar att moderater vill prata om socialdemokratisk regeringsbildning. Det bekräftar att Socialdemokraterna är det parti som jorden kretsar runt i den moderata världen.

Jag tror att Magnus Resare, precis som jag, vet att vi tycker att svenska folket ska gå till val och säga sitt innan en regeringsbildning sker. Vi har haft erfarenheter under svensk politisk historia som visat att det inte är så framgångsrikt att berätta före ett val exakt hur man tänker samarbeta med andra partier. Det är inte att respektera utfallet av väljarnas röster i de allmänna valen.

Vi hade en väldigt långdragen regeringsbildning 2018; den tog 134 dagar. Det var ett resultat av en blockpolitik som låste fast partier i olika ställningstaganden och som sedan gjorde det svårt att bryta sig loss från blockpolitiken och samarbetena. Detta tror jag inte är bra för svensk politik.

Jag tror att svensk politik behöver mer samarbete över blockgränsen, jag tror att svensk politik behöver fler överenskommelser över partigränserna och jag tror att svensk politik behöver färre spelteorier om regeringsbildningen.

Anf. 190 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Det framstår kanske som att vi moderater har en hang-up när det gäller hur Socialdemokraterna tänker bilda regering, men på allvar handlar det faktiskt om att vi företräder svenska folket.

Jag tror också genuint att svenska folket vill veta ungefär hur tankebanorna går om de nu ska lägga sin röst på Socialdemokraterna. Är Socialdemokraterna ett parti som är berett att ge bort migrationsministerportföljen till Miljöpartiet eller Vänsterpartiet? Allt jag bad om var ett svar på om vi kan utesluta att så blir fallet. Jag kan säga så här: Jag utesluter att Vänsterpartiet får en migrationsministerportfölj i en moderatledd regering efter nästa val. Det är ett löfte till väljarna. Jag kanske får äta upp det, men jag har svårt att tro det. Det var därför jag ställde frågan.

Jag delar ledamotens uppfattning. Det är klart att vi ska kroka arm mer och driva politik ihop. Det gör vi hela tiden i migrationsfrågorna. Ni socialdemokrater är med oss i varenda fråga. Ni har knappt röstat nej till någonting som vi har lagt fram under de tre år som gått, och vad jag vet har ni inte tänkt säga nej till särskilt mycket annat som kommer heller. Det är jättebra.

Problemet är bara att Miljöpartiet och Vänsterpartiet konsekvent röstar emot det vi gör för att få ordning på migrationspolitiken i det här landet. Därför tycker jag, trots att vi kanske är lite tjugiga och trots att Ola Möller från ledamotens parti tidigare beskrev oss som papegojor och allt vad det var, att det är en seriös fråga och viktig väljarinformation. Kan man tänka sig att ge bort migrationsministerportföljen till partier som vill återgå till 2015 års migrationspolitik?

Jag förstår att en regering måste vara enig i en fråga, men väljarna bör få reda på hur det ligger till och om den ansvariga ministern har grundinställningen att man ska gå tillbaka till hur det var 2015. Vi har ju gemensamt över partigränserna i Sveriges riksdag gjort vad vi har kunnat för att aldrig återgå till det.

Anf. 191 IDA KARKIAINEN (S) replik:

Fru talman! Det är intressant att Magnus Resare nämner 2015, för det var det året vi gemensamt – brett över partigränserna i Sveriges riksdag – lade om migrationspolitiken. I rapporterna från Delmi, alltså Delegationen för migrationsstudier, som är regeringens särskilda myndighet, konstateras att detta tillsammans med Tidöregeringens politik har varit de två stora skiftena i svensk migrationspolitik.

År 2015 genomfördes alltså ett stort skifte. Det gjordes av flera partier därför att man insåg att konsekvenserna av den dåvarande alliansregeringens politik inte funkade givet läget och den migrationskris vi stod inför.

Jag tror att det finns en realism i migrationspolitiken som är betydande bland dagens partier. Jag tror också att det finns en stor insikt om att vi har svåra integrationsproblem i Sverige som vi behöver lösa. Då behöver vi också ha en aktiv integrationspolitik som innefattar att människor får ett arbete. Vi har 500 000 arbetslösa i Sverige i dag, men det saknas initiativ i arbetsmarknadspolitiken. Det kommer inte att förbättra integrationen.

Jag hoppas, fru talman, att vi kommer att få tillfälle att ha många migrationspolitiska debatter här i kammaren framöver. Det ser jag verkligen fram emot.

Anf. 192 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Det ska bli spännande att se om jag får några frågor om regeringsbildningen här. Det kan jag ta, även om betänkandet inte handlade om det.

Vi behandlar Riksrevisionens rapport om Migrationsverkets hantering av medborgarskapsärenden fram till 2023. Som nämnts flera gånger här i kväll har folk stått flera år i kö och gör det fortfarande. Det finns problem med rättssäkerheten. Det är för lite kontroll. Alla dessa tre delar är ett problem. Jag tycker att vi ska ta med oss detta och försöka göra något åt det. Vi kan konstatera att regeringen svarade på detta problem med sparkrav på Migrationsverket 2024 och också besparingar framgent. Det gjorde det sannolikt inte bättre, utan handläggningstiderna förlängdes.

Nu står vi i en situation där detta ligger bakom oss, men vad händer framgent? Av Tidöavtalet framgår att permanenta uppehållstillstånd ska omvandlas till tillfälliga uppehållstillstånd. Detta har utretts och ska enligt Migrationsverket kosta 6 miljarder kronor och skapa 187 000 nya personfall, varav den största delen ska utredas. Det lär inte korta handläggnings-

tiderna eller skapa bättre hantering av medborgarfall. Det kommer det inte att göra – det tror jag ändå att vi kan säga.

Det roliga med det här är att syftet, enligt Liberalerna och Moderaterna, är att fler ska bli medborgare. Det säger Forssell. Jag förstår att det finns de som sitter och skrattar lite här, bland andra Nima Gholam Ali Pour. Om man lyssnade på Sverigedemokraternas representant tidigare här i debatten hörde man nämligen att han inte direkt tycker att fler ska bli medborgare.

Det är ändå lite intressant att ministern, Liberalerna och företrädare här i kammaren säger att fler ska bli medborgare med den här politiken. Sverigedemokraterna säger att alla ska ut, att ingen ska bli medborgare och att det är bra att ingenting händer och att handläggningstiderna är långa så att folk inte blir medborgare.

Det är något som inte riktigt håller här. Det hade varit intressant att höra från till exempel Kristdemokraterna, som efterfrågade rättssäkerhet, hur det här påverkar rättssäkerheten. Hur påverkas den av hela den här okunskapen om vad som ska hända i de 187 000 nya fallen? Tidöavtalet finns ju, så vi förväntar oss att utredningen ska bli till politik. Men det kan också hända att det inte blir så.

Sedan har till exempel Domstolsverket sagt att det sannolikt inte går att göra inom lagens ramar, men man vet ju aldrig. Det är inte så att det i dagsläget riktigt går att förutspå allt vad Tidöavtalet leder till.

Vad skulle hända med dessa människor – vårdbiträden, busschaufförer, undersköterskor etcetera? Av undersköterskorna i Sverige tjänar 90 procent mindre än lönegolvet i det förslag som ligger på riksdagens bord i dagsläget. Det är verkligheten. Alla arbetskraftsinvandrare som bor och jobbar här i dagsläget – de är inte nya – kommer att åka ut.

Hur ska man annars hantera det, frågade Magnus Resare från Moderaterna. Jo, man borde haft en övergångsperiod för spårbytet, man borde inte ha höjt nivån till 90 procent av medianlönen och man borde ha haft kollektivavtalsenliga löner i stället. Då hade man löst det. Svenskt Näringsliv håller med. Vi hör gång på gång här från talarstolen att de som sköter sig, bidrar och följer reglerna är välkomna – de som gör rätt för sig, med Magnus Resares ord.

Nu ska jag gå över till Omni och historia nummer fem, tror jag att det är, om Jomana som ska utvisas till Egypten utan sin mamma och pappa som bor och jobbar här. Lillebror har medborgarskap, men hon ska utvisas. Hon är ju 18 år och har fått det i födelsedagspresent av Tidöregeringen. Det är den politik som förs just nu.

Man pratar om rättssäkerhet och att de som sköter sig är välkomna, men det är så här verkligheten ser ut. Det som man pratar om i talarstolen stämmer inte med verkligheten. Den politik som genomförs leder till detta. Det är SD:s politik. Det är verkligheten, och jag tycker att medborgarna har rätt att få veta den sanna historien.

(Applåder)

I detta anförande instämde Annika Hirvonen (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU4

2025 års redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2024/25:140)
föredrogs.

*2025 års redogörelse
för företag med statligt
ägande*

Anf. 193 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Timmen är sen, men debatten rullar på.

Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Statliga bolag är i grunden fel i ett samhälle med marknadsekonomi. Det finns undantag, som jag kommer in på. Skälet till att vi har 40 statliga bolag är att politiken historiskt sett haft stor tro på att staten är bättre på att driva företag än entreprenörer är. Det är en tro jag inte delar, som ni förstår. Politiken har historiskt sett känt trygghet i att vissa funktioner ligger i bolag med statligt ägande.

Staten har under mandatperioden lämnat SAS, som var blödande med mångmiljonförluster årligen. Man sålde Bilprovningen för 1,2 miljarder 2024, och man sålde Lernia 2025.

Avregleringen av besiktningmarknaden är ett lysande exempel. Det har verkligen lyft kvaliteten och servicen för bilägarna. Tidigare fick man vänta i flera månader för att få en besiktningstid. När monolet försvann öppnades möjligheten att boka besiktning snabbt och smidigt. Konkurrenterna driver utveckling och levererar kundservice.

Fru talman! SBAB är ett företag som staten bör överväga att avyttra. SBAB är en välskött bank. Som moderat anser jag att banken bör säljas på sikt. Vi har en reglerad kapitalmarknad som hanterar att regelverken följs. Det finns ingen orsak för staten att vara med och riskera pengar för bolån med mera.

Entreprenadbolaget Svevia är ett annat statligt bolag som bör säljas i närtid. De har dessutom ett dotterbolag som heter Arento, som hyr ut bilar och byggmaskiner i konkurrens med många familjeföretag i södra Norrland och skadar näringslivet med osund konkurrens.

Det ska dock sägas att staten har flera bolag som är väldigt lönsamma och går bra. LKAB och Vattenfall är mycket välskötta företag.

En av de viktigaste frågorna är att lösa elförsörjningen på lång sikt. Där kommer Vattenfall att ha en mycket betydande strategisk roll när det ska byggas kärnkraftsreaktorer, i första hand i Ringhals men på sikt kanske även i Barsebäck och Forsmark. Vattenfall kom före jul in med en ansökan om att bygga tre till fem SMR-reaktorer i Ringhals, vilket är glädjande.

Fru talman! LKAB står inför en utvecklingsfas. En ny gruva planeras vid Per Geijer, där det finns malm av extremt hög kvalitet – den högsta kvaliteten i världen – och även sällsynta jordartsmetaller, som vi har brist på. Mycket köps från Kina i dag. I dag producerar LKAB 80 procent av Europas järnmalm – 80 procent! Det är också viktigt att vi minskar vårt beroende av Kina.

Den stora utmaningen för LKAB är just nu den stora flytten av bostäder i Kiruna för att ge utrymme för expansion av den befintliga gruvan. Cirka 850 bostäder måste rivas eller flyttas. Det här berör cirka 6 000 personer – det är en enormt stor operation. Det är viktigt att detta sker med respekt för dem som äger husen och bor där och även att ekonomisk kompensation

utgår för att säkerställa att de som berörs inte får en förmogenhetsminskning.

Malmbanan måste rustas upp och utökas med dubbelspår mellan Kiruna och Narvik för att säkra LKAB:s transporter till Narvik.

Sveriges välstånd är uppbyggt på innovationer och hårt arbete samt inte minst vår fantastiska exportindustri – 52 procent av Sveriges bnp kommer från exportindustrin.

Fru talman! Sveaskog är ett statligt skogsbolag, som har i uppdrag att avyttra 60 000 hektar produktiv skogsmark inom det fjällnära området som ersättningsmark. Det är inte verkställt.

Samhall är en verksamhet som fått mycket kritik. Flera aktörer menar att det sker underprissättning vid anbudsgivning på exempelvis städtjänster. Jag tycker att det är viktigt att regeringen följer upp verksamheten så att det här går sjyst till.

Fru talman! Postnord är samägt med danska staten. Danmark har genomfört kraftiga förändringar av verksamheten de senaste åren som har påverkat ekonomin för bolaget, främst negativt.

Det viktigaste är att postverksamheten fungerar i hela landet. Svenska folket måste kunna lita på att posten kommer i tid. Bolaget har tidvis haft problem med leveranser. Förhoppningsvis är förbättringar på gång. Det är därför högsta prioritet för staten som ägare att löpande följa utvecklingen och se till att målet om en leveranskvalitet på 95 procent nås.

Fru talman! Arlanda är en av Sveriges viktigaste noder för resor utomlands och för industrin. Tyvärr har antalet långflyg på Arlanda minskat under de senaste åren. Kastrup och Gardermoen har tagit över stora delar och vuxit. Swedavia har nu påbörjat en utredning för att utveckla Arlanda som destination. Man tittar även på PBI, pir och bagage samt incheckning. Det är av stor vikt att logistiken blir bättre och enklare på Arlanda. Det måste vara enkelt och smidigt att resa såväl inrikes som utrikes.

Bromma flygplats avvecklas successivt. Det är mycket bökigt med inrikesflyget – det tar lång tid att checka in för alla som behöver resa inom Sverige. Där måste det ske klara förbättringar och bli enklare så att det funkar för folk.

(Applåder)

I detta anförande instämde Magnus Resare (M).

Anf. 194 MARIANNE FUNDAHN (S) replik:

Fru talman! Tidöavtalets skrivning om att inte lägga ned Bromma flygplats sätter Swedavias styrelse i en omöjlig sits. Det binder kapital, försämrar koncernens totala avkastning och strider mot strikt affärsmässighet. Styrelsen hamnar i ett läge där affärsmässighet pekar i en riktning och politiska beslut i en annan riktning.

Staten får väga in samhällsintressen när det gäller styrning av de statliga bolagen, men staten måste göra det som ägare och inte som politisk makthavare vid sidan om.

Min fråga är: Finns det ett formellt fattat beslut om att lägga ned Bromma?

Anf. 195 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman och ledamoten Fundahn! Det är så här: Bromma har koncession för flygverksamhet fram till 2038. Regeringen har med i Tidöavtalet att den ska vara kvar. Under tiden har flygbolaget Bra lagt ned sin verksamhet – eller inte lagt ned den helt men avyttrat den, flyttat från Bromma och så vidare. Det är ett faktum.

Det återstår en hel del att lösa på Bromma. Det gäller helikopterverksamhet, mindre flygplan, privata bolag med mera. Man måste ha en lösning på det innan man avvecklar Bromma. Om man avvecklar Bromma måste man också, som jag sa i mitt anförande, ordna så att logistiken på Arlanda fungerar bättre. Det är rörigt där ute med incheckning och allt.

Det lär inte hända något med det här före valet; det kan jag säga. Det finns som sagt koncession till 2038, alltså för ganska lång tid framöver.

Anf. 196 MARIANNE FUNDAHN (S) replik:

Fru talman! Tidöavtalet är inte ett bolagsrättsligt dokument. Det är inte bindande för styrelsen och inte ett ägardirektiv.

Regeringen pratar hela tiden om bolagens, i det här fallet Swedavias, ansvar och säger att det är de som bestämmer hur de bedriver sin verksamhet. Varför finns då skrivningen om att inte lägga ned Bromma flygplats med i Tidöavtalet? Vad ligger bakom det? Tidöavtalet skrevs ju långt innan Bra slutade flyga på Bromma flygplats.

Anf. 197 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Fundahn, för frågan!

Som jag sa i det första svaret finns det verksamhet kvar på Bromma. Det går inte att bara lägga ned, utan det måste finnas ersättningsställen för till exempel helikopterverksamhet. Jag kan inte ge ett bättre svar på detta här och nu.

Hur det sedan ser ut i ägardirektiven till Swedavia har jag inte någon koll på, måste jag säga. Jag har inte sett dem, men det är där man kan reglera det. Om det står i Tidöavtalet är det väl rimligt att man reglerar det i ägardirektiven också, men dem är jag inte uppdaterad på.

Anf. 198 MARIANNE FUNDAHN (S):

Fru talman! Vi debatterar i dag näringsutskottets betänkande NU4 *2025 års redogörelse för företag med statligt ägande*.

Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation 15. Vi har också ett särskilt yttrande om statens ägande av företag.

Staten är en betydande bolagsägare i Sverige. Regeringen ska förvalta bolagen så att den långsiktiga ekonomiska utvecklingen blir den bästa och de av riksdagen beslutade samhällsuppdragen utförs väl. Bolag med statligt ägande ägs ytterst av svenska folket och utgör en betydande del av svenskt näringsliv.

Statens ägarpolicy anger ramverket för bolagsförvaltningen och klargör förhållandet mellan ägare, styrelse och ledning. En ny ägarpolicy som ska tillämpas i bolag med statligt majoritetsägande från och med årsstämman 2025 beslutades av regeringen i februari 2025.

Ägarpolicyen är en rättsligt bindande ägaranvisning och syftar bland annat till att vägleda och klargöra ägarens förväntningar på de statligt ägda bolagen. Vi noterar att regeringen i den nya ägarpolicyen har beslutat att

det är styrelsens ansvar att fastställa bolagets strategi inom ramen för bolagsordningen och en eventuell ägaranvisning. Som en del i detta ska styrelsen fastställa övergripande strategiska mål för hållbart värdeskapande och formellt besluta om ekonomiska mål.

Fru talman! Vi anser att den statliga bolagsportföljen utgör en viktig del av svenska statens tillgångar som ger avkastning och mervärde till nytta för medborgarna. Statliga bolag verkar inom en rad centrala områden, och det gäller inte minst bolag som rör den gröna omställningen.

För oss är det viktigt att bolag med statligt ägande ligger i framkant när det gäller hållbart företagande och kontinuerligt genomför satsningar som syftar till att stärka deras ställning och ger långsiktig avkastning till staten. Vi menar att det utan tydligt formulerade mätbara mål och en transparent uppföljning blir svårt att bedöma om ett bolag levererar enligt ägarens, alltså statens, intentioner. Vi kommer därför att noga följa hur den ägarstyrning som regeringen beslutat om, där bolagets styrelse själv sätter målen, kommer att påverka de statliga bolagen. Vi kommer också noga att följa hur målen utvecklas och hur ägarpolicyn kommer att påverka staten och medborgarna som ägare.

Fru talman! Bolag med statligt ägande arbetar för att ligga i framkant inom hållbart företagande och genomför kontinuerligt en rad satsningar som syftar till att säkerställa deras framtid i en hållbar värld. Det är därför viktigt att regeringens arbete med att se till att bolagen har kompetenta styrelser bedrivs med stor noggrannhet.

Sammansättningen av respektive styrelse behöver utgå från att bolaget ska ha den kunskap och kompetens som är relevant när bolaget utvecklas och omvärlden förändras, och varje nominering av styrelsemedlemmar bör därför utgå från kompetensbehovet i respektive styrelse. Vi anser därför att regeringen bör säkerställa att styrelseledamöter i de statliga bolagen har relevant kunskap om och kompetens för de utmaningar som följer av klimatomställningen.

Fru talman! En majoritet av de statliga bolagen är medlemmar i någon av Svenskt Näringslivs medlemsorganisationer, som agerar både som arbetsgivarförbund och som branschförening. De statligt ägda bolagen betalar därmed sannolikt en ansevärd summa i medlemsavgifter till dessa medlemsorganisationer och till Svenskt Näringsliv varje år.

En central del av Svenskt Näringslivs verksamhet är att bedriva opinionsbildning, bland annat i fråga om privatisering och avregleringar. Vi har inga synpunkter på hur Svenskt Näringsliv och dess medlemsorganisationer bedriver sitt arbete som arbetsgivarförbund och opinionsbildare. Däremot tycker vi att det bör vara möjligt att bedöma i vilken mån Svenskt Näringsliv och dess medlemsorganisationer stöds ekonomiskt av de statligt ägda bolagen och att dessa medlemsavgifter därför tydligt bör redovisas av bolagen.

Fru talman! Regeringen beslutade den 14 november 2024 att sälja Aktiebolaget Svensk Bilprovning, och staten äger därmed inte längre några aktier i bolaget. Försäljningen av Bilprovningen riskerar att leda till att fordonsägare får betala högre avgifter för bilbesiktning och att främst glesbygd och landsbygd får sämre tillgänglighet.

Vi menar att en för medborgarna central service som utgår från samhälleliga krav och är en myndighetsuppgift borde ha behållits i statlig ägo för att garantera att servicen finns tillgänglig i hela landet. Vi anser därför

att konsekvenserna av försäljningen vad gäller prisutveckling och tillgänglighet bör följas upp. Ett alternativ kan vara att besiktningsverksamheten i Sverige återregleras.

Fru talman! Swedavia är ett helägt svenskt bolag som i dag har tio flygplatser. Bolaget klarar i dag inte sina finansiella mål och är därmed i behov av insatser och investeringar som kan stärka resultatet och generera avkastning till staten.

Det är nu ett år sedan flygbolaget Bra slutade flyga till Bromma, och flygplatsen är i dag nästan öde. Det innebär att kostnaden för Bromma måste tas från de andra flygplatserna. Jag har hört att den årliga förlusten är 1 miljard.

På grund av skrivningar i Tidöavtalet om att Bromma inte ska läggas ned under mandatperioden förhindras Swedavias styrelse dock att agera. I stället har regeringen tillsatt en utredning som ska se över bland annat Bromma flygplats och statens roll som ägare av flygplatsen. Man pekar också på försvarets behov av flygplatsen med anledning av det försämrade omvärldsläget. Men är det ett affärsdrivande statligt bolag som ska bekosta detta?

Om staten kräver olönsam verksamhet bör man också ersätta bolaget för detta. Hur ska styrelsen annars kunna leva upp till aktiebolagslagens krav på bolagets intresse och ägarens krav på att generera vinst? Detta står i total motsats till vad regeringen säger i ägarpolicy. Där anger man att regeringen har höga förväntningar på att bolagets affärsverksamhet bedrivs i enlighet med de principer som är vägledande för regeringens förvaltning av bolagen. Några exempel på principerna är att bolag med statligt ägande ska agera affärsmässigt, ha god bolagsstyrning, generera hållbart värdeskapande och ha långsiktiga ambitioner och god omställningsförmåga.

Man säger vidare att verksamheter i bolag med statligt ägande, precis som privatägda bolag, har som syfte att generera vinst till aktieägarna. Detta innebär ju att Tidöavtalets skrivning om att inte lägga ned Bromma inte är förenlig med statens ägarpolicy och aktiebolagslagen.

Konsekvenserna för Swedavias ekonomi av att behålla Bromma behöver redovisas. En sådan redovisning av merkostnaderna för fortsatt drift bör även belysa konsekvenserna för bolagets lönsamhet och möjlighet att leverera avkastning till staten.

Anf. 199 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Marianne Fundahn, för anförandet!

Jag tänkte att vi skulle ha ett litet resonemang om en reservation som Sverigedemokraterna har i det här betänkandet. Jag har full förståelse för att ledamoten kanske inte har koll på alla 21 reservationer på den detaljnivå som kanske skulle behövas. Därför tänker jag berätta lite grann om den här reservationen.

Reservationen handlar om opinionsbildning som utförs av statliga bolag. Marianne var inne på det här gällande Svenskt Näringsliv. Jag har under många år irriterat mig på fenomenet att man använder statens institutioner för partipolitisk opinionsbildning. I vår reservation exemplifierar vi detta med när Systembolaget gick ut och försökte övertala riksdagens ledamöter att inte införa gårdsförsäljning. Det var inte särskilt snyggt, tycker åtminstone jag och många andra i mitt parti.

Jag skulle vilja fråga ledamoten om det möjligen är så att vi kan enas om att detta är något ovälkommet, oönskat och otillbörligt och kanske rent av något som behöver åtgärdas.

Anf. 200 MARIANNE FUNDAHN (S) replik:

Herr talman! Jag ser inga konstigheter med att ett bolag som ska verka på en marknad, precis som vilket privat bolag som helst, agerar som ett privat bolag. Man följer ägaranvisningarna, som säger att bolaget ska gå med vinst och ge utdelning till staten. Jag kan inte se att man skulle göra något annat än att försöka påverka politiken precis som vilket bolag som helst.

Anf. 201 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag vet inte om jag är jätteförvånad över svaret. Jag förstår att Socialdemokraterna inte vill kännas vid att detta skulle vara ett problem, eftersom man använder de statliga bolagen lite grann som en del av den egna partiorganisationen. Man använder de statliga bolagen för att ge reträttposter till tidigare politiker, kanske delvis för att behålla kontrollen över verksamheten även under de år då man inte har regeringsmakten. Man betalar också för lång och trogen tjänst genom att placera ut sina egna. I mitt anförande ska jag om en liten stund ta upp ytterligare ett exempel.

Jag tycker att detta är fel, oavsett om det är en högerregering eller en vänsterregering som gör det. Socialdemokraterna har dock genom åren utmärkt sig vad gäller att använda utnämningmakten för att utnämna olika socialdemokrater – före detta politiker och höga politiska tjänstemän – till poster ibland annat kommunala bolag. Jag tycker att det är mycket problematiskt. Man använder dessutom dessa tentakler ute i bolagen för att bedriva partipolitik.

Det är som sagt inte jätteförvånande att Socialdemokraterna inte tycker att det här är problematiskt. Det är så man har jobbat i alla tider, och jag är helt övertygad om att det är så man vill fortsätta att jobba. Jag tänker i alla fall påtala problemet med detta, så får ni försöka att försvara det.

Anf. 202 MARIANNE FUNDAHN (S) replik:

Herr talman! Det är ju lite smickrande att Josef Fransson tror att Socialdemokraterna påverkar regeringen så pass mycket att man utser mestadels socialdemokrater till att sitta i styrelsen för statliga bolag. Om de sitter där gör de det säkert därför att de har rätt kompetens.

Jag kan inte riktigt se problemet med att statliga bolag uppfyller ägarens krav på dem, alltså att de ska verka som vilket bolag som helst på den privata marknaden för att vara så lönsamma som möjligt. Det skulle väl ha varit ett problem om de statliga bolagen inte hade levt upp till det som ägaren förväntar sig av dem. Ägaren ställer kraven, och sedan är det bolagets ansvar att leva upp till dem. Om man inte gör det får man problem.

Anf. 203 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! I dag behandlar vi betänkandet NU4 *2025 års redogörelse för företag med statligt ägande*. Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Regeringens redogörelse för statligt ägda bolag är en viktig och återkommande del av riksdagens arbete, eftersom staten är en betydande ägare inom det svenska näringslivet och därmed bär ett stort ansvar både ekonomiskt och samhälleligt.

Vid årsskiftet 2024/25 bestod statens bolagsportfölj av 38 bolag. Dessa verkar i de flesta fall på marknadsmässiga villkor på konkurrensutsatta marknader. Av de 38 bolagen har 22 bolag ett så kallat samhällsuppdrag, vilket innebär att de ska uppnå andra mål än ekonomisk avkastning.

Utgångspunkter för bolagen är att staten ska vara en aktiv ägare och förvalta bolagen professionellt och långsiktigt samt motiveras av ett nationellt eller marknadsspecifikt intresse. Regeringens mål är att säkerställa bästa möjliga långsiktiga värdeutveckling i de statligt ägda bolagen, samtidigt som det samhällsuppdrag som riksdagen har beslutat om ska utföras väl och med hög kvalitet. Staten ska inte vara en passiv ägare, men man ska heller inte detaljstyra den operativa verksamheten.

Den svenska modellen för bolagsstyrning ligger fast: Staten är ägare, och besluten ska fattas där de hör hemma, alltså i styrelserummet och på bolagsstämman. Bolagsstämman är det högsta beslutande organet. Styrelsen ansvarar för bolagets förvaltning, och ledningen ansvarar för den dagliga verksamheten.

Herr talman! Det är viktigt att bolagen har god omställningsförmåga, är säkerhetsmedvetna och bidrar till Sveriges beredskap i kris eller krig. Detta är inte ett sidospår utan en del av ett modernt och ansvarsfullt statligt ägande. Det är avgörande för att upprätthålla allmänhetens förtroende och för att bolagen ska kunna konkurrera på lika villkor på ofta fullt konkurrensutsatta marknader.

I och med ökad globalisering, teknologisk utveckling och konkurrensutsättning har förutsättningarna förändrats för ett flertal av de statligt ägda bolagen, och därför har bolagsportföljen förändrats över tid. Som ägare prövar staten skälen för fortsatt statligt ägande och ser över bolagens olika uppdrag samt inriktningen för deras verksamheter.

Regeringen har under mandatperioden vidtagit konkreta åtgärder i flera statliga bolag. Staten lämnade till exempel SAS helt och hållet. Andra exempel är försäljningen av Lernia och av Aktiebolaget Svensk Bilprovning, där staten fullföljde ett sedan länge gällande bemyndigande och på ett affärsmässigt sätt avyttrade verksamheten. Det innebär att staten lämnade en marknad som fungerar konkurrensmässigt, precis som en ansvarfull ägare ska göra.

En annan förändring som genomförts gäller Sveaskog, som genom försäljningen av Setra Group stärker sin roll som en oberoende aktör på virkesmarknaden. Det är en utveckling som ligger helt i linje med regeringens ambition att bolaget ska fokusera på kärnuppdraget att vara en affärsmässigt hållbar och ansvarstagande skogsägare.

Herr talman! En ny ägarpolicy har införts från och med årsstämman 2025, som innebär tydligare krav på bolagen när det gäller affärsmässighet, hållbart värdeskapande, god bolagsstyrning, säkerhetsmedvetenhet och transparens. Den stärker styrelsens ansvar och säkerställer att bolagen har förutsättningar att utvecklas och konkurrera på sina marknader samtidigt som de uppgifter riksdagen beslutat om utförs på ett ansvarsfullt sätt. I detta ingår också att revidera ägarpolicyen vid behov.

Vi kristdemokrater ser den nya ägarpolicyn som ett uttryck för ansvar med tydliga mål, professionell styrning och respekt för bolagens självständighet inom ramen för gällande lagstiftning.

I regeringens årliga verksamhetsberättelse för bolag med statligt ägande redovisas hur förvaltningen av statens bolagsägande utvecklats under året liksom bolagens ekonomiska mål och uppdragsmål. Regeringen har nu aviserat att verksamhetsberättelsens utformning och omfattning ska revideras. Avsikten är att ge en tydligare och mer effektiv redovisning i syfte att skapa en mer relevant, överskådlig och lättillgänglig helhet. Det handlar om ökad tydlighet, bättre överskådlighet och en mer relevant rapportering till riksdagen och allmänheten. Transparens och insyn är grundläggande i förvaltningen av statens tillgångar, herr talman, så detta arbete är välkommet.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag slå fast att statligt ägande alltid ska vara motiverat. Staten ska pröva skälen för fortsatt ägande över tid. I vissa fall handlar det om nationella intressen och i andra om marknadsmisslyckanden eller om samhällsuppdrag som inte kan säkerställas utan statligt inflytande. Regeringen arbetar därför löpande med att se över bolagsportföljen för att säkerställa effektivitet och tydlighet i ägarrollen.

Herr talman! Sammanfattningsvis visar årets redogörelse att regeringens förvaltning av statligt ägda bolag vilar på stabil grund: tydliga principer, stark bolagsstyrning och ett långsiktigt ansvarstagande för både ekonomi och samhälle.

Med detta vill jag återigen yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 204 JOSEF FRANSSON (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi NU4 *2025 års redogörelse för företag med statligt ägande*. Jag vill redan inledningsvis passa på att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 4, som handlar om statliga bolags opinionsbildning. Jag kommer att återkomma till denna reservation.

Sveriges befolkning äger genom statens försorg 38 bolag, varav några av de största är LKAB, Vattenfall, Systembolaget och Apoteket. Vissa av bolagen är av stor strategisk vikt medan det väl kan diskuteras om andra ska finnas i statens portfölj. Jag vill lägga vikt vid Vattenfall och LKAB, där Sverigedemokraterna tidigare har efterlyst och fortsatt efterlyser en översyn av regeringens styrning, inte minst med anledning av exemplet med LKAB och Hybritprojektet.

Det är centralt att staten som ägare ska kunna kräva samråd med ett statligt bolag till exempel om staten misstänker att bolaget inte lever upp till det som föreskrivs i bolagspolicyn. Staten behöver verka för att de statliga bolagen agerar transparent, långsiktigt och ansvarsfullt, för hela samhällets bästa. Vi anser mot denna bakgrund att riksdagen bör förtydliga för regeringen att riskbedömningar i statliga bolag bör göras på saklig grund och utvärderas i den årliga redogörelsen för företag med statligt ägande. Mer om detta finns att läsa i vår reservation nummer 1.

Herr talman! Nu ska jag tala om den svenska korruptionen, i alla fall en del av den. Det internationella anseendet för Sveriges institutioner är gott, och relativt andra står vi oss bra i olika korruptionsindex. Men det finns, enligt min uppfattning, korruption i Sverige, och min uppfattning är

också att den blir värre med tiden. Ändå talas det knappt om korruptionsbekämpning trots att det är välkänt hur destruktiv korruption är för ett samhälle.

Den svenska korruptionen tar sig olika uttryck och leder obönhörligen till ineffektivitet i den offentliga sektorn, inte minst i de statliga bolagen. Något som jag har irriterat mig på länge är hur myndigheter och statliga bolag ägnar sig åt politisk opinionsbildning. Detta tar vi upp i vår reservation nummer 4.

Vi exemplifierar med när Systembolaget försökte påverka riksdagens ledamöter i fråga om så kallad gårdsförsäljning av alkohol. Exakt vem som dragit i vilka trådar för att detta skulle komma till stånd är naturligtvis svårt för en utomstående att fastlägga. Men det är väldigt lätt att misstänka att det var ett politiskt beställningsjobb, med tanke på att de statliga bolagen olyckligt nog befolkas av före detta politiker och politiska tjänstemän, som naturligtvis har starka partiintressen.

Jag minns också ett annat exempel på samma tema, där LKAB gjorde ett utspel om vilken energipolitik man önskade att regeringen skulle driva. Det handlade alltså inte om att företaget ansåg sig behöva si eller så mycket el utan i detalj om hur elen skulle tillkomma.

Den gången började jag snabbt ana ugglor i mossen eftersom förslaget stämde perfekt överens med Socialdemokraternas dåvarande energipolitik. Därför blev jag nyfiken och började kolla vem personen bakom utspelet var. Döm om min brist på förvåning när det visade sig att kommunikationsdirektören var en socialdemokratisk politruk som bland annat arbetat som statssekreterare under en socialdemokratisk minister. Att LKAB:s dåvarande styrelseordförande dessutom hette Göran Persson är i sammanhanget inte helt ovidkommande.

Herr talman! Det är tyvärr inte upp till mig, men om jag fick bestämma skulle vi reformera utnämningmakten för såväl myndigheter som statliga bolag. Att regeringen har nästan oinskränkt utnämningmakt har gång efter annan missbrukats för att placera ut de egna på centrala uppdrag, både för att ha kontroll och för att klia varandras ryggar med lukrativa reträttposter.

I min värld är detta en sorts korruption. I min värld är detta ett korrupt system. Vi skulle i stället behöva ett system som medför kostnader för att nominera en kompis, en anhörig eller en partilöjast – ett system där lagens bokstav om att offentliganställda ska tillsättas efter merit och skicklighet efterlevs. Den dag den politiska viljan finns för detta löser vi det i en handvändning. Det är inte särskilt svårt.

Herr talman! I dag har vi dock att ta ställning till vår reservation nummer 4. Vi säger där konkret att regeringen behöver genomföra en översyn av det opinionsbildande arbete som bedrivs av statligt ägda bolag och att detta arbete framöver ska inkluderas i de redogörelser som lämnas för företag med statligt ägande. Det, herr talman, är väl det minsta man kan begära.

Sist men inte minst vill jag också önska handbollslandslaget lycka till i den nu pågående EM-matchen, som vi missar när vi sitter här.
(Applåder)

Anf. 205 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Vi debatterar näringsutskottets betänkande om bolag med statligt ägande. Ytterst ägs dessa av svenska folket. De utgör också en betydande del av svenskt näringsliv.

Mina kollegor på den borgerliga sidan har varit inne på det tidigare: Regeringen ska aktivt förvalta bolagen med statligt ägande så att den långsiktiga ekonomiska värdeutvecklingen blir den bästa möjliga, och de av riksdagen beslutade samhällsuppdragen ska utföras väl. Det tål väl att upprepas att bolag med statligt ägande ska agera affärsmässigt, hållbart och på ett sätt som upprätthåller allmänhetens förtroende. Med andra ord måste det alltid finnas ett väldigt tydligt syfte med att staten äger bolag.

Liberalernas principiella utgångspunkt är att statens uppgift normalt sett ska vara att ange de ramar och regler som ska gälla för näringslivet och företagen. Det ska inte vara att äga och driva de bolag som verkar på den fria marknaden.

Vi anser att det endast är i undantagsfall som staten ska driva företag. Dessa undantagsfall gäller statliga företag med ett särskilt samhällsuppdrag. I de statliga bolag där det finns såväl en samhällsnytta som en konkurrenssituation bör dessa verksamheter separeras, så att det statliga ägandet i den kommersiella delen separeras och avvecklas.

Som har nämnts här i kammaren tidigare består i dag statens bolagsportfölj av strax under 40 bolag. Värdet är mer än 800 miljarder kronor.

Sedan den här regeringen tog över har en översyn av statens bolag gjorts. Vi har tagit fram en ny ägarpolicy. Det har tydliggjorts vad bolagens styrelser ska syssla med. Vi har här i kammaren fått höra exempel på hur bolagsarbetet helst inte ska bedrivas.

Syftet med översynen har just varit att tydliggöra ägarens, det vill säga statens, förväntningar på de statliga bolagen och att ge dem en tydligare ram för styrningen. Därmed ska det också vara möjligt för bolagen att fokusera på lönsamhet. Det är just vad den nya ägarpolicyen ska betona: lönsamhet, omställningsförmåga och ansvarstagande.

Detta är bra. Det är rimligt att de bolag vi svenskar äger tillsammans sköts på ett professionellt sätt och att de bidrar till samhället. Men det går också att ifrågasätta om en del av de bolag som nu ligger under statens bolagsportfölj ska göra det framöver. Jag behöver inte gå in på enskilda bolag. Vi kan konstatera att det ibland kan ha funnits ett behov av att hålla de här bolagen i statens hägn. Tiderna har dock förändrats på ett sätt som gör att bolagen i dag rimligen borde kunna agera på en konkurrenssatt marknad utan att vara en del av staten.

Den fråga vi bör ställa oss är: Är samtliga bolag som vi i dag har under statens kontroll till nytta för samhället? Är de strategiska för staten att äga? Finns det någon säkerhetspolitisk anledning att behålla dem? Jag tror att vi för flera av bolagen kan svara nej på de frågorna.

För Liberalerna är det därför svårt att landa i någon annan slutsats än att staten just nu går utöver det uppdrag man har och bedriver verksamheter som andra aktörer är i bättre skick att bedriva.

Jag upprepar mig säkert, men för tydlighetens skull vill jag säga: Endast statliga bolag med tydligt uttalad samhällsnytta bör behållas i statlig ägo.

Vi behöver avyttra och privatisera en del av de bolag som staten i dag driver. Min uppfattning är att en sådan avyttring och privatisering skulle

göra att vi renodlar statens uppgifter och skapar bättre fungerande marknader.

Avslutningsvis, herr talman: Staten ska bara driva företag i undantagsfall. Det måste finnas ett tydligt syfte med att staten ska äga bolag. Jag upprepar mig, men det är viktigt att slå fast att i en välfungerande marknadsekonomi stiftar staten lagar, fattar beslut om skatter och sysslar med myndighetsutövning, men staten driver inte företag. Vi ska inte blanda samman rollerna. Därför ska statens ägande i företag fortsätta att minska.

Jag yrkar därmed bifall till näringsutskottets förslag.

Anf. 206 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Den här kvällen skulle bli lång om jag skulle säga allt jag tänkt på när jag hört anförandena. Men rubriken för det betänkande vi debatterar är *2025 års redogörelse för företag med statligt ägande*.

När det gäller de statligt ägda bolagen anser jag att staten bör använda sitt ägarskap för att tillgodose samhällsnyttiga ändamål. Kravet på lönsamhet i statliga bolag ska därför inte gå före samhällsnyttan, om det finns mer värden i samhällsnyttan än vad som kan räknas i kronor och ören.

De statliga bolagen ska användas aktivt för att bygga Sverige tryggare, mer jämlikt och ekologiskt hållbart, för att öka konkurrenskraften och inte minst för att jämna ut orättvisa skillnader mellan stad och landsbygd. Låt mig ta ett exempel som drabbar många i glesbygden just nu. Själv kan jag till exempel inte längre få hem någon dagstidning mer, för Postnord har inget krav på sig att ge service med tidningsutdelning. Då måste man fråga sig: Använder vi vårt bolag till samhällsnytta för medborgarna?

Jag sprang på en gammal bild från 1933. På bilden ser man en skidåkare med en postsäck på ryggen. Det var postgången till en by. Posten kom en gång i veckan. Snart är mina byar på samma servicenivå som 1933. Det hörs rykten om att man ska utreda att ha postgång bara en gång i veckan.

Om Sverige ska hålla ihop och det ska finnas förutsättningar för utveckling i hela landet behöver man ha likvärdiga grundläggande förutsättningar oavsett var man bor.

De statligt ägda bolagens egentliga ägare är den svenska befolkningen, och dessa bolag har därför ett särskilt ansvar för att människor i hela landet ska ha samma tillgång till service och andra samhällsviktiga funktioner. Det är min uppfattning att samhällsnyttan alltid bör stå i fokus för ägarstrategin, samtidigt som verksamheten bedrivs ekonomiskt effektivt, givetvis.

Jag menar därför att målsättningen i ägarstrategin ska ses över i de fall då viktiga samhällsintressen står i konflikt med de statligt ägda bolagens vinstkrav.

Vidare bär de statligt ägda företagen ett stort ansvar för vad deras egna investeringar och verksamhet har för effekt på de platser där de verkar. Här har jag mycket att säga om Vattenfall och Jokkmokk, men det låter jag bli den här gången. Deras ansvar behöver klargöras, och det behöver också förtydligas hur de statliga företagen ska kunna ta ansvar.

De statliga företagen har även ett särskilt demografiskt ansvar och spelar en nyckelroll när det gäller hur samhället möter olika utmaningar. Regeringen bör därför tillsätta en utredning om de statligt ägda företagens ansvar för att möta demografiska utmaningar, såsom avfolkning, åldrande

befolkning och regional obalans, liksom företagens roll i att bidra till en mer jämlik samhällsutveckling.

Det måste sättas tydliga ramar för hur de statliga bolagen ska ta sitt ansvar och för hur detta ska konkretiseras i det dagliga arbetet.

Herr talman! Jag tar mig friheten att ge er ett exempel, där Sveaskog enligt mig faktiskt inte bidrar till en positiv landsbygdsutveckling, vilket de dock skulle kunna om viljan fanns.

En bekant till mig ringde till Sveaskog lokalt och frågade ifall hen skulle kunna köpa björklångved som ligger efter en skogsbilväg bara några kilometer från byn där hen bor. Sveaskog har gallrat i området, och därför finns det nu virke vid vägen. Det är en bra gallring, förresten, och allt har blivit utfört som det ska när man sköter skog aktivt. Svaret som personen fick var: Javisst – det kostar 880 kronor plus moms och frakt per kubikmeter. Med den kunskap jag har är jag övertygad om att Sveaskog inte får denna summa när de säljer sitt virke. Frakt för virket ska de bekosta, antingen till kusten eller till något värmeverk i närområdet. De ville alltså ha 1 200 kronor per kubikmeter. Det får de aldrig!

Ett sådant här sätt att bemöta den lokalbefolkning som ännu kämpar för att bo kvar i skogsbygder är inget annat än att motarbeta möjligheten att bo kvar. Ofta handlar det till och med om gamla skogsarbetare som kämpar med en låg pension och som skulle gynnas om de fick köpa björk till uppvärmning av huset. Denna typ av agerande från ett statligt bolag är för mig helt obegriplig.

I dag är det superviktigt att människor får förutsättningar att befolka de delar av landsbygden som i dag är näst intill utdöda. Vi kan inte möta alla de utmaningar som vi står inför: den gröna omställningen, det civila försvaret, livsmedelsförsörjningen och så vidare. Att göra allt detta utan fastboende befolkning kommer inte att lyckas. Tro mig! Lägg därtill småkommuner som kämpar med personalförsörjningen. De statliga bolagen måste helt enkelt bidra med mer, för det kan de.

Jag har hört vad borgarna tycker om utförsäljningar. Jag motsätter mig generell utförsäljningar av statligt ägda företag och vill i stället att staten ska vara en aktiv ägare till sina bolag som genom ägardirektiv säkerställer att bolagen används för att stödja teknikutveckling, driva miljö- och klimatarbetet och skapa sysselsättning. Möjligheterna till vidareförädling av svensk industri är generellt stora. Skogs-, gruv- och stålindustrin har potential att öka sin förädlingsgrad, vilket skulle ge ett ökat antal arbetstillfällen i landet, minska transportkostnaderna och öka exportintäkterna. Det är någonting som kan främjas genom en aktiv statlig styrning av de statligt ägda företagen samt genom forskning och samverkan med de övriga i näringslivet. Regeringen bör därför arbeta för att de statligt ägda företagen ska verka för en ökad förädling i syfte att skapa arbetstillfällen och öka exportvärdet.

I dagsläget har de statliga bolagen en nästan jämn könsfördelning i sina styrelser, och andelen kvinnor som innehar rollen som styrelseordförande har ökat. Men engagemanget för ett jämställt näringsliv får inte stanna vid ledningsgruppen. Jag anser att de statligt ägda bolagen har ett särskilt ansvar för att aktivt arbeta för att jämställdhet ska genomsyra hela företagsorganisationen.

Herr talman! Härutöver kan jag konstatera att Israels brutala krigföring mot Gaza har lett till katastrofal förödelse. Minst 60 000 människor har

dödats. Andra har skadats eller försvunnit i rasmassorna efter bombningarna. Svälten är utbredd. Bristen på medicin och sjukvård är akut, och de humanitära villkoren är fruktansvärda. Det är min uppfattning att omvärlden behöver införa skarpa sanktioner mot Israel. Den här regeringen bör därför se till att statligt ägda bolag inte handlar med Israel så länge Israels folk mord i Gaza och ockupationen av Palestina pågår.

Herr talman! Innan jag avslutar mitt anförande måste jag framföra hur orolig jag är för den syn på de statliga företagen som den här regeringen har, som vi har hört. Det gäller egentligen alla borgerliga partier. Berätta för mig vad som har blivit bättre med den liberala synen och alla privatiseringar som har skett gentemot landsbygdens befolkning! Jag tänker på Apoteket och på Bilprovningen, som någon hyllade här. Ring till Gällivareborna och hör hur det är! Ring Gällivareborna och hör om de har fått tid för besiktning och om det är 20 mil som de ska åka när de inte får tid! Hur lyckat är detta? Jag tänker på järnväg, elnät, skolor och vårdinrättningar.

Det finns skäl att börja titta på hur AB Sverige, med staten som en huvudaktör, gör det bästa för medborgarna på lång sikt och inte bara titta på hur kapitalägare ska kunna tjäna på sådant som människor inte kan välja bort. Varför är man rädd för någonting som vi äger gemensamt? Det fattar jag helt ärligt inte, herr talman.

Herr talman! Jag ska inte glömma bort att yrka på någonting. Vi ställer oss givetvis bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall till reservation 2 i betänkandet.

Anf. 207 KATARINA LUHR (MP):

Herr talman! Staten äger i dag runt 40 bolag, bolag som utgör en betydande del av det svenska näringslivet. Bolagen ägs av staten då de bedöms ge stor samhällsnytta, vara av strategisk betydelse och inte minst, i vissa fall, stärka säkerheten för Sverige. Staten får samtidigt, genom sina bolag, en stor möjlighet att bidra till olika samhällsmål genom en aktiv förvaltning och styrning av sin bolagsportfölj. Det här gäller inte minst hållbarhetsarbetet och klimatmålen.

Jag och Miljöpartiet anser att det är en självklarhet att regeringen i sin roll som bolagsförvaltare ska ta ett större ansvar och styra de statligt ägda bolagen i en klimat- och miljömässigt hållbar riktning. Inte minst LKAB, som en av Sveriges största utsläppare, och Sveaskog, som Sveriges största skogsägare, skulle kunna spela en mycket viktigare roll i Sveriges miljö- och klimatarbete än vad de gör i dag.

Regeringen har nyligen uppdaterat statens ägarpolicy, där miljö- och klimatmål är en viktig del. Men då ägarpolicy inte räknas som en direkt styrande del för bolagen finns det en stor flexibilitet när det gäller vad bolagsstyrelserna kan anta för mål för bolagen. Det tydliggörs bland annat i det ärende som vi ska debattera härnäst. Jag går nu inte så djupt in på just det. Men Riksrevisionen understryker i det ärendet att LKAB trots sin storlek och vikt för klimatomställningen inte har något uppdrag att särskilt verka för att Sverige ska nå klimatmålen. Det sticker i ögonen på de flesta av oss när vi är medvetna om potentialen i LKAB:s pågående omställningsprojekt. Det är alltså ganska uppseendeväckande.

Miljöpartiet anser att regeringen behöver utveckla och intensifiera ägarstyrningen så att skrivningar om hållbarhet får ett faktiskt genomslag. Räcker inte statens ägarpolicy behöver ägaranvisningar användas. Vi anser

att alla statligt ägda bolag bör ha vetenskapligt baserade klimatmål och klimatplaner för att vi ska klara klimatomställningen, undvika de allvarligaste riskerna i klimatomställningen och tillvarata de fantastiska möjligheterna till en hållbar samhällsutveckling och en stärkt konkurrenskraft för Sverige.

Vi anser att alla statliga bolag behöver bidra så att Sverige kan uppfylla nationella och internationella miljö- och klimatmål. De statliga bolagen behöver ligga i framkant, för det kommer att vara svårt att ställa hårda krav på privata aktörer om inte de statliga bolagen intar en tätposition. Det behövs en tydlig politisk styrning för det här.

EU har ställt tydliga krav på Europas länder att arbeta med kolinbindning i natur och att stärka naturen och den biologiska mångfalden. Diskussionen runt skogens miljö- och klimatnytta har blivit väldigt infekterad och polariserad, men jag tror inte att någon av oss som sitter här i dag kan bortse från skogens stora vikt för natur och klimat. Vår skog och vår natur är det som kommer att skydda oss från de allvarligaste effekterna av klimatförändringarna.

Även här behöver staten ta täten och gå före. Sveaskog, med sitt stora skogsinnehav, skulle kunna vara en tydlig ledstjärna för att demonstrera hur biologisk mångfald och klimatnytta kan stärkas samtidigt som statens skogsinnehav påtagligt skulle kunna bidra till Sveriges miljö- och klimatmål. En storsatsning och utveckling mot ett mer hållbart skogsbruk skulle samtidigt kunna gynna mindre skogsägare, om staten tar täten i stället för att den enskilde skogsägaren ska behöva göra hela jobbet med omställningsarbetet för skogen.

När det gäller Sveaskogs ägardirektiv borde det också där vara en självklarhet att man tydligt ska styra mot ett hållbart brukande av skogens resurser för att specifikt bidra till nationella miljömål och internationella åtaganden inom klimat, miljö och biologisk mångfald. Tyvärr ser vi inte riktigt den prioriteringen hos regeringen i dag. Men Sveaskog skulle kunna vara en föregångare och skulle verkligen kunna kombinera biologisk mångfald och klimat med affärsnytta. Vi tycker verkligen att regeringen borde prioritera det här.

Herr talman! Jag skulle också vilja säga några ord om SJ och tågtrafiken. Jag är rätt säker på att de flesta svenskar har synpunkter på SJ, punktlighet, utbyggnad, hastighet, service, nedläggning av nattåg, städning, bekvämlighet och förseningar. Fråga vem som helst som ni känner! Jag tror också att det finns en bred enighet i riksdagen om behovet av att uppgradera och stärka den svenska tågtrafiken, trots det brandtal för flyget som vi hörde från Moderaterna tidigare. Tågen har i dagsläget också blivit en beredskapsfråga.

För ett statligt bolag finns det dock vinstkrav. SJ behöver skapa ekonomiskt värde för ägaren, något vi har diskuterat tidigare i den här debatten. Det finns stora behov av att stärka tågtrafiken och våra järnvägsnät och att göra det lättare att ta tåget. Då skapar vi också stor samhällsnytta. Miljöpartiet anser att regeringen snarast behöver utreda möjligheten för SJ att frångå kraven på att skapa ekonomiskt värde för ägaren och att SJ:s vinstkrav bör tas bort. Precis som vi har pratat om tidigare finns det andra värden. Det kanske gör större nytta om man kan reinvestera pengarna i bolagen än om de går in till staten.

Med det sagt vill jag understryka vikten av att de statliga bolagen i största möjliga mån bidrar till samhällsnytta och de mål som Sverige ska uppfylla. Vi äger de här bolagen tillsammans. Våra pengar behöver jobba i en hållbar riktning, och det kan bara ske med en tydlig statlig styrning i den riktning som vi vill gå. Vi har verktygen. Vi kan använda dem bättre – mycket bättre.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla reservationer från Miljöpartiet i betänkandet, men för att spara lite tid yrkar jag bifall endast till Miljöpartiets reservation 9.

Anf. 208 CATARINA DEREMAR (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation 3.

För Centerpartiet är den grundläggande principen att staten enbart ska äga bolag när det finns tungt vägande skäl som nationellt intresse, strategiska eller försörjningspolitiska skäl eller när viktiga samhällsuppdrag inte kan utföras på annat sätt. Staten ska vara en stark och neutral beställare, upphandlare och reglerare, inte en aktör på marknaden där privata företag lika väl eller möjligen bättre kan göra detta.

Jag citerar min partiledare Elisabeth Thand Ringqvist från förra årets debatt: ”Regeringen måste göra en genomgång av de statligt ägda bolagen för att besluta vilka som ska säljas och vilka som bör vara kvar i statlig ägo.” Den statliga bolagsportföljen, värderad till cirka 820 miljarder kronor, är Sveriges största. Det är skattebetalarnas pengar det handlar om, och då ska den förvaltas ansvarsfullt. Tyvärr saknas fortfarande en tydlig plan från regeringen för avyttringar av bolag som verkar på fullt fungerande marknader.

Herr talman! Centerpartiets vision är ett Sverige där hela landet lever och utvecklas. Det är en klyfta som inte handlar om kilometer utan om möjligheter. Det handlar om att kunna få vård i tid, att ha en lika bra skola och känna samma trygghet, oavsett var i landet man bor.

Därför måste de statliga bolagen och myndigheterna ha ett starkt regionalt och landsbygdspolitiskt ansvar. Vi ser med oro på hur regeringen drar ned på anslagen för regionala utvecklingsåtgärder. Det är fel väg att gå i en tid när våra regioner kämpar med stora utmaningar men också besitter en enorm potential för en grön omställning och tillväxt.

Centerpartiet vill se att en större del av värdeskapandet från naturresurser som skog, malm och vattenkraft återförs till de lokalsamhällen där verksamheten bedrivs. Det är en gammal centerfråga att värdet från gruvor, vatten- och vindkraftverk ska komma de lokala kommunerna till del. Detta ska ge incitament för tillväxt och utveckling på plats.

Herr talman! Visst finns det bolag som har en strategisk betydelse. LKAB och Vattenfall är exempel på sådana bolag som Centerpartiet anser ska förbli statligt ägda. Men även här måste vi se till att deras verksamhet verkligen gynnar hela Sverige.

För LKAB:s del måste en större del av värdeskapandet återföras till regionen där verksamheten bedrivs. Bolaget ska vara ett verktyg i klimatomställningen. Vattenfall ska fortsatt vara en föregångare i energiomställningen. Även Sveaskog bör reformeras för att sätta biologisk mångfald, arrenden för småskaligt brukande och lokalt inflytande i centrum.

Vi välkomnar att regeringen i 2025 års ägarpolicy har valt en mer omfattande och systematiskt uppbyggd modell som stärker transparensen och långsiktigheten.

Herr talman! För att vi ska bygga ett Sverige som håller samman, där alla delar av landet ges möjlighet att blomstra, krävs en aktiv och ansvarsfull ägarstyrning som utgår från decentralisering och samhällsnytta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)

§ 17 Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU9

Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning (skr. 2025/26:8)
föredrogs.

Anf. 209 ISAK FROM (S):

Herr talman! Nu kommer vi till det intressanta område som är regeringens skrivelse 2025/26:8, *Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning*. Det är inte någon jättetjock produkt, men den är däremot ganska viktig.

LKAB är en stjärna i den statliga bolagsportföljen. Riksrevisionen konstaterar att ägarens roll i omställningen har varit begränsad eftersom det ännu inte hade genomförts någon ägarsamordning vid granskningen. Riksrevisionen bedömer också att det inte har framkommit några tecken på att det har förekommit någon politisk styrning av bolaget – vare sig socialdemokratisk eller något annat som det har talats om i den tidigare debatten – för att bolaget ska kunna driva fram omställningen.

Herr talman! Granskningen är smal och inriktas främst på investeringsförutsättningarna och affärsmässigheten i tillskapandet av en anläggning för produktion av järnsvamp. Riksrevisionen har granskat om regeringen och LKAB har agerat affärsmässigt i planeringen av omställningen av LKAB:s verksamhet till produktion av järnsvamp.

Riksrevisionen lyfter flera orosmoment som påverkar bolaget. Myndigheten drar också slutsatsen att det inte finns rutiner på Regeringskansliet för hur lönsamhetsmål ska omsättas i praktiken för att tillförsäkra marknadsmässighet. Mot den bakgrunden rekommenderar Riksrevisionen att regeringen säkerställer att det beslutade lönsamhetsmålet tillämpas konsekvent.

Herr talman! Efter den tidigare debatten kan vi också konstatera att när det gäller de statliga bolagen har regeringen som ägare lämnat till bolagen själva att ta fram sina verksamhetsmål och fastställa sina lönsamhetsmål. Då kan man fundera hur det kan komma att faktiskt fungera.

Herr talman! De största förutsättningarna för LKAB:s omställning kan LKAB inte påverka. Man kan förvisso påverka och påtala sin situation. Men det är klart att när LKAB nu har tagit beslut om att skjuta fram produktionen av fossilfri järnsvamp innebär det också sämre förutsättningar att nå både lönsamhetsmål och klimatneutralitet.

Några saker som påverkar bolagets möjligheter är till sin karaktär sådant som staten hanterar på annat sätt. Förutsättningarna för att producera

järnsvamp innebär att det behöver byggas ut en ny 400 kilovolts högspänningsledning till Malmfälten. Det är Svenska kraftnät, med staten som ägare, som ska säkerställa att detta sker. Det är helt nödvändigt att dubbelspår byggs på Malmbanan. Det är helt nödvändigt att stadsomvandlingen kan genomföras och att markbytesprogrammet kan genomföras så att Kiruna kommun och bolaget får tillgång till byggbar mark. Det är helt avgörande för bolaget att tillståndprocesserna för brytning av den nya fyndigheten, Per Geijer-malmen, kommer igång.

Allt det här påverkar. Naturligtvis påverkas bolaget också av handelspolitiken, eventuella ståltullar och så vidare. Samtidigt påverkar även EU:s utsläppshandelssystem – en större kostnad kommer att läggas på bolaget om man inte kan ställa om det snabbt och resurseffektivt. Det, herr talman, kan orsaka stor skada för ägarna: staten och i förlängningen svenska folket. Det kan skada Sveriges beredskap och försörjning av järn, fossilfri järnsvamp och strategiska jordartsmetaller.

Anf. 210 KATARINA LUHR (MP):

Herr talman! Det börjar bli sent på kvällen, och jag har inte tänkt hålla någon längre utläggning om målstyrningen av LKAB, inte minst med tanke på att vi redan avklarat en debatt som bland annat handlar om precis samma sak. I mångt och mycket instämmer jag i Riksrevisionens redovisning och i regeringens svar på den. Men det är ändå väldigt viktigt att än en gång understryka vikten av att de bolag som staten äger borde nyttjas fullt ut för att lösa våra stora samhällsutmaningar.

LKAB är ett av de bolag som år efter år ligger på listan över de tio svenska företag som släpper ut mest koldioxid. LKAB är också ett av de företag som har stora och långt framskridna planer på att minska Sveriges klimatutsläpp radikalt. Det är väldigt viktigt.

Riksrevisionen understryker i sin granskning av LKAB att bolaget inte har något uppdrag att särskilt verka för att Sverige ska nå klimatmålen, och regeringen har i sitt svar inte framfört några invändningar mot det. Jag delar dock inte Riksrevisionens bedömning att LKAB inte har i uppdrag att verka för att Sverige ska nå klimatmålen.

I statens ägarpolicy för bolag med statligt ägande, en policy som både nuvarande regering och tidigare regering skrivit under på och som bland annat lyftes av Kristdemokraterna i den tidigare debatten, står det uttryckligen att ett bolag med statligt ägande ska vara ett föredöme inom sin bransch på miljö- och klimatområdet. Bolag med statligt ägande ska även arbeta för att nå de nationella miljö- och klimatmål som riksdagen har beslutat om samt bidra till att uppfylla Parisavtalet, som syftar till att begränsa den globala uppvärmningen genom att minska utsläppen av växthusgaser. Det står ”ska”. Mot denna bakgrund anser vi att LKAB har eller borde ha ett tydligt uppdrag att verka för att Sverige ska nå klimatmålen.

Men i det här ärendet blir det tydligt att statens ägarpolicy mer är att betrakta som ett valfritt råd till de statliga bolagen, där styrelserna sedan själva kan fatta beslut om vad de vill göra och inte göra. Jag tycker att ärendet understryker vikten av att våra statliga bolag, såväl LKAB som andra företag med statligt ägande, inte minst de med stor och påtaglig påverkan på klimat och miljö, behöver få särskilt beslutade samhällsuppdrag att verka för att Sverige ska nå nationella och internationella miljö- och

klimatmål. Det här är verktyg som verkligen kan göra skillnad om de styr åt rätt håll.

Med klimatsmarta transporter och byggnader, kolinlagring och fossilfri produktion skulle flera av våra statliga bolag, inte bara LKAB, kunna bli klimatarbetets tungviktare. Våra bolag skulle kunna bli ledande i Europas omställning, men bara om regeringen ger dem tydliga uppdrag. Jag vill därför avsluta med att yrka bifall till vår reservation i betänkandet.

Anf. 211 ERIC PALMQVIST (SD):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på den alternativa motiveringen.

Hösten 2007 ringde en god vän till mig och undrade om jag ville komma till Gällivare och jobba. Trots att jag hade jobb och faktiskt stod i begrepp att ta ett nytt jobb i Danmark blev jag nyfiken och satte mig i bilen och körde de dryga 170 milen upp till Gällivare. Väl där åkte vi ned till det som skulle bli den nya huvudnivån på 1 250 meters djup. Resten är, som man brukar säga, historia.

En del av det som vi debatterar här i dag har på ett eller annat sätt bäring på den kommun jag och min familj bor och verkar i. Jag skulle egentligen vilja uppehålla mig mer vid de båda samhällsomvandlingsprocesser som pågår i Kiruna och Gällivare, då deras konsekvenser och påverkan på lokalsamhällena egentligen förtjänar större politisk uppmärksamhet och debatt än vad som är fallet. De satsningar och beslut kring LKAB:s omställning till så kallad järnsvampsproduktion som Riksrevisionen har granskat förutsätter nämligen att verksamheten på de båda orterna utökas och framtidssäkras.

I Kiruna och Gällivare lever människorna och gruvorna i ett slags symbios. Man vet att gruvan ger och att gruvan tar. Om det inte mullrar i berget och skallrar i huset några minuter efter midnatt tänker man: Nä, i natt har laddarna problem med salvorna.

Man ska ha klart för sig att utan lokalbefolkningens och kommunernas välvilja är dessa framtidssatsningar inte möjliga, för då saknas till slut det humankapital man är helt beroende av. Att man flyttar hela samhällen ger naturligtvis upphov till möjligheter, men det skapar också stora utmaningar, inte minst vad gäller de avskrivningskostnader för alla nybyggnationer som tynger den kommunala budgeten i de båda malmfältskommunerna.

Samhällsomvandlingen – eller stadsflytten – är således inget jag bara läst eller hört talas om. Jag lever i den. Den är en del av min vardag. Man ska komma ihåg att varken Kiruna eller Malmberget flyttas för att samhällsmedborgarna efterfrågar det. De båda gruvsamhällena flyttas för att det statliga bolaget efterfrågar det för att ytterst kunna leverera vinst till staten.

Men, herr talman, i dag är det regeringens skrivelse vi ska debattera, det vill säga dess svar på Riksrevisionens granskningsrapport om LKAB:s omställning till produktion av fossilfri så kallad järnsvamp. Jag ska försöka hålla mig till den skrivelsen fortsättningsvis.

I regeringens skrivelse redogör man för vilka åtgärder man vidtagit eller ämnar vidta med anledning av Riksrevisionens iakttagelser. Ett par av de mest centrala punkterna är huruvida omställningen vilar på affärs- mässig grund – om den kan anses vara lönsam, helt enkelt – och huruvida

den ägarsamordning som stipulerades av statens dåvarande ägarpolicy för bolag med statligt ägande genomförts på ett adekvat sätt eller inte.

Från Sverigedemokraternas håll har vi i det föregående uttalat upprepad stark kritik mot det vi upplevt som en brist på ägarsamordning. Samtidigt har vi ifrågasatt hur det statliga bolaget värderat affärsmässigheten i projektet, inte minst betraktat ur ett större perspektiv, där samhällets kostnad för att tillskapa den för projektet erforderliga kraftproduktionen beaktas. Utan sådana satsningar skulle projektet nämligen aldrig kunna realiseras. Riksrevisionens granskning visar emellertid på att en ägardialog har skett men att den lämnar en del i övrigt att önska avseende spårbarhet och dokumentation.

Man ska ha klart för sig att detta inte rör vilken liten struntsak som helst. LKAB:s omställning till järnsvampsproduktion har i medierna beskrivits som den största industrisatsningen i Sverige i modern tid, och man har talat om investeringar för omkring 400 miljarder svenska kronor. Att en satsning av den kalibern därför sker med ägarens, statens, goda minne och att den ägardialog som föregår besluten är spårbara och väldokumenterade – inte i form av vaga minnesanteckningar – torde därför vara rimliga krav som ligger i linje med vad gemene man faktiskt förväntar sig.

Från Sverigedemokraternas sida framförde vi exempelvis tidig och tydlig kritik mot det faktum att ägaren, det vill säga staten, inte kunde kräva en ägarsamordning i de fall det upplevdes påkallat men det statliga bolaget inte självmant tog initiativ till detta. Vår ingång har varit att ägaren principiellt bör ha den rätten.

Regeringen var emellertid ganska snabbt på bollen och började arbeta med en ny ägarpolicy som är beslutad och gällande. I den har ägardialogen en tydligare plats, och det är en förändring vi välkomnar. Vår förhoppning är att detta kommer att bidra till att öka transparensen, inte bara i fallet med LKAB utan vid alla framtida stora förändringar för samtliga bolag med statligt ägande.

Herr talman! Riksrevisionen kom även fram till att LKAB har fattat besluten om sin produktionsomställning på i huvudsak affärsmässiga grunder. Det är således i linje med det uppdrag bolaget har för att kunna leverera vinst till aktieägaren, det vill säga staten och i förlängningen de svenska skattebetalarna.

I rapporten konstateras att det finns frågetecken kring hur lönsamhetsmålen beräknas. Regeringen har därför i sin nya och numera antagna ägarpolicy förändrat och förtydligat rutinerna för sådana beslut som påverkar företagets ekonomiska mål. Det är något som LKAB har implementerat efter beslut på bolagets årsstämma våren 2025.

Den nya ägarpolicy föreskriver också att ägaren ska ges tillfälle att ta ställning till förslag till nya eller reviderade ekonomiska mål för företaget innan bolagsstyrelsen fattar sitt beslut. Detta sker dessutom tillsammans med att de antaganden som ligger till grund för ägarens ställningstaganden tydligt ska redovisas och dokumenteras.

Sammantaget är det förändringar som Sverigedemokraterna välkomnar.

Med detta sagt, herr talman, kan det också nämnas att vi upplever att LKAB i dag på ett mer nyanserat sätt än tidigare kommunicerar sina planer för järnsvampsproduktion. Från att ha låtit som att man ska ställa om hela produktionen, kosta vad det kosta vill, och att detta ska ske så snabbt som

möjligt är man i dag tydligare med att satsningarna ska genomföras etappvis. Man går bara vidare till nästa fas eller skalar upp produktionen av den fossilfria järnsvampen om den är lönsam, vilket är ett förhållningssätt vi efterfrågat och välkomnar.

Att satsningarna sker på ett genomtänkt sätt som blir lönsamt får jag verkligen hoppas. Det ligger nämligen inte bara i LKAB:s intresse. Det är även viktigt för mina grannar som jobbar på min gamla arbetsplats i gruvan. Det är viktigt för min hemkommun, för min valkrets Norrbotten och för AB Sverige. Det är också viktigt för alla de betydelsefulla värdekedjor som följer på svensk järn- och stålproduktion och för att stärka Europas självförsörjningsgrad av viktiga insatsvaror.

Med det sagt vill jag tacka för och instämma i ledamoten Kjell Janssons beskrivning av LKAB i debatten om bolag med statligt ägande, som föregick denna debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)

§ 18 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av skr. 2025/26:62 Riksrevisionens rapport om statens främjande av de nationella minoritetsspråken

2025/26:3884 av Jan Riise m.fl. (MP)

2025/26:3892 av Lorena Delgado Varas och Daniel Riazat (båda -)

med anledning av skr. 2025/26:83 Riksrevisionens rapport om statens arbete med Agenda 2030

2025/26:3876 av Mikael Damberg m.fl. (S)

2025/26:3882 av Martin Ådahl m.fl. (C)

2025/26:3883 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP)

§ 19 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 20 januari

2025/26:287 Hyresgästers ställning i samband med renoveringar
av *Markus Kallifatides* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:288 Sexualbrottslingar i frivården

av *Ulrika Liljeberg* (C)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:289 Konsekvenser av regeringens migrationspolitik

av *Daniel Riazat* (-)

till migrationsminister Johan Forssell (M)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 20 januari

2025/26:407 De rikastes påverkan på klimatet

av *Kajsa Fredholm* (V)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:408 Höjda elnätsavgifter och effekttariffernas påverkan på hushåll i elområde SE4

av *Jessica Stegrud* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:409 Mäklares ansvar och köparens skydd vid fastighetsaffärer

av *Denis Begic* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 22.03.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 7 anf. 17 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 51 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 81 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 12 anf. 122 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 161 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 199 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Avsigelser	1
§ 2 Anmälan om efterträdare	1
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU10	2
Anf. 1 JENNIE NILSSON (S)	2
Anf. 2 MARTIN WESTMONT (SD).....	4
Anf. 3 MATS GREEN (M)	5
Anf. 4 JESSICA WETTERLING (V)	8
Anf. 5 FREDRIK LINDSTÅL (C).....	9
Anf. 6 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	11
Anf. 7 JAN RIISE (MP).....	12
§ 6 Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen	14
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU5	14
Anf. 8 PER-ARNE HÅKANSSON (S).....	14
Anf. 9 JESSICA WETTERLING (V).....	16
Anf. 10 FREDRIK LINDSTÅL (C).....	17
Anf. 11 JAN RIISE (MP).....	18
§ 7 Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor	20
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU18	20
Anf. 12 LARS ANDERSSON (SD).....	20
Anf. 13 PETER HEDBERG (S).....	22
Anf. 14 SUSANNE NORDSTRÖM (M)	23
Anf. 15 JESSICA WETTERLING (V)	25
Anf. 16 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	28
Anf. 17 MUHARREM DEMIROK (C)	30
Anf. 18 MAURICIO ROJAS (L)	32
Anf. 19 JAN RIISE (MP).....	34
(Beslut fattades under § 11.)	36
§ 8 Vapenfrågor	37
Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU18.....	37
Anf. 20 ADAM MARTTINEN (SD)	37
Anf. 21 ULRIKA LILJEBERG (C) replik	37
Anf. 22 ADAM MARTTINEN (SD) replik	38
Anf. 23 ULRIKA LILJEBERG (C) replik	38
Anf. 24 ADAM MARTTINEN (SD) replik	38
Anf. 25 PETTER LÖBERG (S)	39
Anf. 26 ULRIKA LILJEBERG (C) replik	41
Anf. 27 PETTER LÖBERG (S) replik	41
Anf. 28 ULRIKA LILJEBERG (C) replik	42
Anf. 29 PETTER LÖBERG (S) replik	42
Anf. 30 STEN BERGHEDEN (M)	43
Anf. 31 PETTER LÖBERG (S) replik	45
Anf. 32 STEN BERGHEDEN (M) replik	46

Anf. 33	PETTER LÖBERG (S) replik	46
Anf. 34	STEN BERGHEDEN (M) replik	46
Anf. 35	EMMA NOHRÉN (MP) replik	47
Anf. 36	STEN BERGHEDEN (M) replik	47
Anf. 37	EMMA NOHRÉN (MP) replik	48
Anf. 38	STEN BERGHEDEN (M) replik	48
Anf. 39	GUDRUN NORDBORG (V)	49
Anf. 40	STEN BERGHEDEN (M) replik	50
Anf. 41	GUDRUN NORDBORG (V) replik	51
Anf. 42	STEN BERGHEDEN (M) replik	51
Anf. 43	GUDRUN NORDBORG (V) replik	51
Anf. 44	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	52
Anf. 45	ULRIKA LILJEBERG (C)	54
Anf. 46	EMMA NOHRÉN (MP)	55
Anf. 47	STEN BERGHEDEN (M) replik	56
Anf. 48	EMMA NOHRÉN (MP) replik	57
Anf. 49	STEN BERGHEDEN (M) replik	57
Anf. 50	EMMA NOHRÉN (MP) replik	58
	(Beslut fattades under § 11.)	58
§ 9	Unga lagöverträdare	59
	Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU13	59
Anf. 51	PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD)	59
Anf. 52	ULRIKA LILJEBERG (C) replik	61
Anf. 53	PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) replik	61
Anf. 54	ULRIKA LILJEBERG (C) replik	62
Anf. 55	PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) replik	62
Anf. 56	HELÉNE BJÖRKLUND (S)	63
Anf. 57	PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) replik	64
Anf. 58	HELÉNE BJÖRKLUND (S) replik	65
Anf. 59	PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) replik	65
Anf. 60	HELÉNE BJÖRKLUND (S) replik	66
Anf. 61	CHARLOTTE NORDSTRÖM (M)	66
Anf. 62	GUDRUN NORDBORG (V) replik	68
Anf. 63	CHARLOTTE NORDSTRÖM (M) replik	69
Anf. 64	GUDRUN NORDBORG (V) replik	69
Anf. 65	CHARLOTTE NORDSTRÖM (M) replik	69
Anf. 66	GUDRUN NORDBORG (V)	70
Anf. 67	TORSTEN ELOFSSON (KD)	72
Anf. 68	ULRIKA LILJEBERG (C)	74
Anf. 69	TORSTEN ELOFSSON (KD) replik	75
Anf. 70	ULRIKA LILJEBERG (C) replik	76
Anf. 71	TORSTEN ELOFSSON (KD) replik	76
Anf. 72	ULRIKA LILJEBERG (C) replik	77
Anf. 73	MARTIN MELIN (L)	77
Anf. 74	ULRIKA WESTERLUND (MP)	80
	(Beslut fattades under § 11.)	82
§ 10	Skogspolitik	83

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26:MJU6	83
Anf. 75 MARTIN KINNUNEN (SD)	83
Anf. 76 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	84
Anf. 77 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	85
Anf. 78 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	85
Anf. 79 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	85
Anf. 80 EMMA NOHRÉN (MP)	86
Anf. 81 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	88
Anf. 82 EMMA NOHRÉN (MP) replik	89
Anf. 83 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	89
Anf. 84 EMMA NOHRÉN (MP) replik	90
Anf. 85 JOANNA LEWERENTZ (M) replik	90
Anf. 86 EMMA NOHRÉN (MP) replik	90
Anf. 87 JOANNA LEWERENTZ (M) replik	91
Anf. 88 EMMA NOHRÉN (MP) replik	91
Anf. 89 JOANNA LEWERENTZ (M)	92
Anf. 90 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	94
Anf. 91 JOANNA LEWERENTZ (M) replik	94
Anf. 92 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	94
Anf. 93 JOANNA LEWERENTZ (M) replik	95
Anf. 94 EMMA NOHRÉN (MP) replik	95
Anf. 95 JOANNA LEWERENTZ (M) replik	96
Anf. 96 EMMA NOHRÉN (MP) replik	96
Anf. 97 JOANNA LEWERENTZ (M) replik	97
Anf. 98 TOMAS KRONSTÅHL (S)	97
Anf. 99 HELENA LINDAHL (C) replik	99
Anf. 100 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	100
Anf. 101 HELENA LINDAHL (C) replik	100
Anf. 102 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	101
(forts. § 12)	101
Ajournering	101
Återupptaget sammanträde	101
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	101
KU18 Tryck- och yttrandefrihet, massmediafrågor	101
JuU18 Vapenfrågor	102
JuU13 Unga lagöverträdare	104
§ 12 (forts. från § 10) Skogspolitik (forts. MJU6)	105
Anf. 103 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	105
Anf. 104 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	105
Anf. 105 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	106
Anf. 106 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	106
Anf. 107 JOANNA LEWERENTZ (M) replik	107
Anf. 108 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	107
Anf. 109 JOANNA LEWERENTZ (M) replik	107
Anf. 110 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	108
Anf. 111 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)	108
Anf. 112 EMMA NOHRÉN (MP) replik	110
Anf. 113 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	111
Anf. 114 EMMA NOHRÉN (MP) replik	111

Anf. 115	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	111
Anf. 116	KAJSA FREDHOLM (V)	112
Anf. 117	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	113
Anf. 118	KAJSA FREDHOLM (V) replik.....	113
Anf. 119	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	113
Anf. 120	KAJSA FREDHOLM (V) replik.....	114
Anf. 121	ELIN NILSSON (L).....	114
Anf. 122	HELENA LINDAHL (C).....	115
Anf. 123	REBECKA LE MOINE (MP).....	118
Anf. 124	HELENA LINDAHL (C) replik.....	121
Anf. 125	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	122
Anf. 126	HELENA LINDAHL (C) replik.....	122
Anf. 127	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	123
	(Beslut skulle fattas den 28 januari.)	123

§ 13 Övergripande miljöfrågor..... 124

	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26: MJU7	124
Anf. 128	MARTIN KINNUNEN (SD)	124
Anf. 129	AIDA BIRINXHIKU (S) replik	125
Anf. 130	MARTIN KINNUNEN (SD) replik	126
Anf. 131	AIDA BIRINXHIKU (S) replik	126
Anf. 132	MARTIN KINNUNEN (SD) replik	127
Anf. 133	STINA LARSSON (C) replik	127
Anf. 134	MARTIN KINNUNEN (SD) replik	127
Anf. 135	STINA LARSSON (C) replik	128
Anf. 136	MARTIN KINNUNEN (SD) replik	128
Anf. 137	EMMA NOHRÉN (MP)	128
Anf. 138	HELENA STORCKENFELDT (M)	130
Anf. 139	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	132
Anf. 140	HELENA STORCKENFELDT (M) replik	133
Anf. 141	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	133
Anf. 142	HELENA STORCKENFELDT (M) replik	134
Anf. 143	STINA LARSSON (C) replik	134
Anf. 144	HELENA STORCKENFELDT (M) replik	134
Anf. 145	STINA LARSSON (C) replik	135
Anf. 146	HELENA STORCKENFELDT (M) replik	135
Anf. 147	AIDA BIRINXHIKU (S) replik	135
Anf. 148	HELENA STORCKENFELDT (M) replik	136
Anf. 149	AIDA BIRINXHIKU (S) replik	136
Anf. 150	HELENA STORCKENFELDT (M) replik	137
Anf. 151	AIDA BIRINXHIKU (S)	137
Anf. 152	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	139
Anf. 153	AIDA BIRINXHIKU (S) replik	141
Anf. 154	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	141
Anf. 155	AIDA BIRINXHIKU (S) replik	142
Anf. 156	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	142
Anf. 157	EMMA NOHRÉN (MP) replik	143
Anf. 158	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	143
Anf. 159	EMMA NOHRÉN (MP) replik	144
Anf. 160	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	144
Anf. 161	ANDREA ANDERSSON TAY (V).....	144
Anf. 162	STINA LARSSON (C).....	146

(Beslut skulle fattas den 28 januari.)	148
§ 14 Kustbevakningens sjöövervakning	148
Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU5	148
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)	148
§ 15 Riksrevisionens rapport om Migrationsverkets hantering av medborgarskapsärenden.....	149
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2025/26:SfU8	149
Anf. 163 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD).....	149
Anf. 164 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	151
Anf. 165 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	152
Anf. 166 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	152
Anf. 167 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	153
Anf. 168 MAGNUS RESARE (M).....	153
Anf. 169 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	155
Anf. 170 MAGNUS RESARE (M) replik.....	156
Anf. 171 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	157
Anf. 172 MAGNUS RESARE (M) replik.....	157
Anf. 173 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	158
Anf. 174 MAGNUS RESARE (M) replik.....	158
Anf. 175 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	159
Anf. 176 MAGNUS RESARE (M) replik.....	159
Anf. 177 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	160
Anf. 178 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	161
Anf. 179 MAGNUS RESARE (M) replik.....	163
Anf. 180 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	163
Anf. 181 MAGNUS RESARE (M) replik.....	164
Anf. 182 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	164
Anf. 183 IDA KARKIAINEN (S).....	165
Anf. 184 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	166
Anf. 185 IDA KARKIAINEN (S) replik	166
Anf. 186 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	167
Anf. 187 IDA KARKIAINEN (S) replik	167
Anf. 188 MAGNUS RESARE (M) replik.....	167
Anf. 189 IDA KARKIAINEN (S) replik	168
Anf. 190 MAGNUS RESARE (M) replik.....	168
Anf. 191 IDA KARKIAINEN (S) replik	169
Anf. 192 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	169
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)	170
§ 16 2025 års redogörelse för företag med statligt ägande.....	171
Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU4	171
Anf. 193 KJELL JANSSON (M)	171
Anf. 194 MARIANNE FUNDAHN (S) replik.....	172
Anf. 195 KJELL JANSSON (M) replik	173
Anf. 196 MARIANNE FUNDAHN (S) replik.....	173
Anf. 197 KJELL JANSSON (M) replik.....	173
Anf. 198 MARIANNE FUNDAHN (S).....	173
Anf. 199 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	175
Anf. 200 MARIANNE FUNDAHN (S) replik.....	176
Anf. 201 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	176
Anf. 202 MARIANNE FUNDAHN (S) replik.....	176

Anf. 203 LILI ANDRÉ (KD)	176	Prot. 2025/26:61
Anf. 204 JOSEF FRANSSON (SD)	178	21 januari
Anf. 205 LOUISE EKLUND (L)	180	<hr/>
Anf. 206 BIRGER LAHTI (V).....	181	
Anf. 207 KATARINA LUHR (MP).....	183	
Anf. 208 CATARINA DEREMAR (C).....	185	
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)	186	
§ 17 Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning	186	
Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU9	186	
Anf. 209 ISAK FROM (S)	186	
Anf. 210 KATARINA LUHR (MP).....	187	
Anf. 211 ERIC PALMQVIST (SD)	188	
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)	190	
§ 18 Bordläggning.....	190	
§ 19 Anmälan om interpellationer.....	190	
§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	191	
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 22.03.....	191	